ENTRANCE

1. The Life of Evliya Çelebi

Evliya Çelebi, the pinnacle of Turkish travel writing, was born on Muharram 10, 1020 (March 25, 1611) in the Unkapanı district of Istanbul. Evliya Çelebi's ancestors were originally from Kütahya. However, after the conquest of Istanbul, they came to this city and settled in the Unkapanı district. His father was Derviş Mehmet Zılli, the head jeweler of the imperial palace. His mother, a woman of Abkhazian origin, was brought to the palace during the reign of Sultan Ahmet I and married off to the head jeweler of the palace. His mother was related to Melek Ahmet Pasha, Defterdarzade Mehmet, and İpşir Mustafa Pasha. Evliya Çelebi's father was Mehmed IV. He had a sister named İnal, who was married to Balıkesirli İlyas Pasha, who rebelled during the reign of Murat, and a brother named Mahmut (Turkish Encyclopedia (16), 1968: 37; Baysun, 1977: 401; İlgürel, 1995: 529; Sakaoğlu, 1994: 234-235; Turkish Language and Literature Encyclopedia (3), 1979: 123-124; Atsız, 1991: [1]; Alptekin, 2005: 19).

After completing his primary school education, Evliya Çelebi studied for seven years as a cellanishin at the madrasa of Şeyhülislam Hamit Efendi, located on Fil Yokuşu near Unkapanı. He studied Quran memorization with Evliya Mehmet Efendi and learned some artistic skills from his father. He was then assigned to the palace and continued his education at the Enderun. Shortly after entering the palace, he was brought before Murat IV by Silahdar Melek Ahmet Pasha, Ruzname writer İbrahim Efendi, and calligrapher Hasan. By the sultan's order, he was taken to the palace's Kilar-ı Has (Private Rooms). Here he took lessons on subjects such as tecvit, calligraphy and music (Turkish Encyclopedia (16), 1968: 37; Baysun, 1977: 401; İlgürel, 1995: 529; Sakaoğlu, 1994: 234-235; Turkish Language and Literature Encyclopedia (3), 1979: 123-124; Atsız, 1991: [1]; Alptekin, 2005: 19).

Evliya Çelebi attributes the reason for his travels to a dream he had on the day of Ashura, the month of Muharram, 1040, the night of August 19, 1630. According to this dream, he saw the Prophet

GİRİŞ

1. Evliya Çelebi'nin Hayatı

Türk seyahatnameciliğinin zirvedeki ismi olan Evliya Çelebi, 10 Muharrem 1020 (25 Mart 1611)'de İstanbul'daki Unkapanı semtinde dünyaya gelir. Evliya Çelebi'nin ataları aslen Kütahyalıdır. Ancak İstanbul'un fethinden sonra bu şehre gelip Unkapanı semtine yerleşirler. Babası saray-ı âmire kuyumcubaşısı Derviş Mehmet Zıllî'dir. Annesi Sultan I. Ahmet'in hükümdarlığı zamanında saraya getirilmiş ve sarayın kuyumcubaşısı ile evlendirilmiş Abaza asıllı bir kadındır. Annesinin Melek Ahmet Paşa, Defterdarzade Mehmet ve İpşir Mustafa Paşa ile akrabalığı vardır. Evliya Çelebi'nin IV. Murat döneminde isyan eden Balıkesirli İlyas Paşa ile evli İnal adında bir kız kardeşi ve Mahmut adında bir erkek kardeşi vardır (Türk Ansiklopedisi (16), 1968: 37; Baysun, 1977: 401; İlgürel, 1995: 529; Sakaoğlu, 1994: 234-235; Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (3), 1979: 123-124; Atsız, 1991: [1]; Alptekin, 2005: 19).

Evliya Çelebi, sıbyan mektebinde okuduktan sonra Unkapanı civarındaki Fil Yokuşu dolaylarındaki şeyhülislam Hamit Efendi'nin medresesinde hücrenişin olarak yedi sene eğitim görür, Evliya Mehmet Efendi ile hafızlık çalışır, babasından bazı sanatsal hünerler öğrenir. Ardından da saraya intisap ettirilerek öğrenimine Enderun'da devam eder. Saraya girdikten bir süre sonra Silahdar Melek Ahmet Paşa, Ruznameci İbrahim Efendi ve hattat Hasan tarafından IV. Murat'ın huzuruna çıkartılır ve padişahın emri ile sarayın Kilar-ı Has bölümüne alınır. Burada *tecvit*, *hat*, *musiki* gibi konularda dersler alır (Türk Ansiklopedisi (16), 1968: 37; Baysun, 1977: 401; İlgürel, 1995: 529; Sakaoğlu, 1994: 234-235; Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (3), 1979: 123-124; Atsız, 1991: [1]; Alptekin, 2005: 19).

Evliya Çelebi, seyahatlerinin sebebini 1040 yılının Muharrem ayının aşure gününde yani 19 Ağustos 1630 gecesinde gördüğü bir rüyaya bağlar. Bu rüyaya göre İstanbul'da Yemiş İskelesi

Muhammad with a large congregation at the Ahi Çelebi Mosque near the Yemiş İskelesi in Istanbul. At this moment, he became excited and instead of saying "Intercession, ya Resulullah," he said "Travel, ya Resulullah." Upon hearing this, the Prophet smiled and gave Evliya Çelebi the good news of intercession, travel, and visitation. He then received the prayers of the Companions present in the congregation, the ten who were promised, and the four caliphs. Sa'd bin Abu Vakkas instructed Evliya Çelebi to write down what he saw in the places he visited. The next day, Evliya Çelebi had this dream interpreted by Abdullah Dede, the sheikh of the Kasımpaşa Mevlevi Lodge. That is Sa'd bin Abu Waqqas

civarındaki Ahi Çelebi Camii'nde kalabalık bir cemaatle birlikte Hz. Muhammed'i görür. Tam bu sırada heyecana kapılır ve "Şefaat ya Resulullah" diyeceği yerde "Seyahat ya Resulullah" der. Bunun üzerine Hz. Peygamber tebessüm ederek Evliya Çelebi'ye şefaat, seyahat ve ziyareti müjdeler. Daha sonra cemaate bulunan ashabın, aşere-i mübeşşerenin ve dört halifenin duasını alır. Ashaptan Sa'd bin Ebu Vakkas Evliya Çelebi'ye gezdiği yerlerde gördüklerini yazmasını söyler. Evliya Çelebi ertesi gün bu rüyayı Kasımpaşa Mevlevihanesi'nin şeyhi olan Abdullah Dede'ye tabir ettirir. O da Sa'd bin Ebu Vakkas'ın

He advises him to follow his advice and write about Istanbul first. Thereupon, Evliya Çelebi starts to travel around Istanbul (Turkish Encyclopedia (16), 1968: 37; Baysun, 1977: 402; İlgürel, 1995: 529-530; Sakaoğlu, 1994: 235; Turkish Language and Literature Encyclopedia (3), 1979: 123-124; Alptekin, 2005: 23).

tavsiyesine uymasını ve ilk önce İstanbul'u yazmasını tavsiye eder. Bunun üzerine Evliya Çelebi İstanbul'u gezmeye başlar (Türk Ansiklopedisi (16), 1968: 37; Baysun, 1977: 402; İlgürel, 1995: 529-530; Sakaoğlu, 1994: 235; Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (3), 1979: 123-124; Alptekin, 2005: 23).

Evliya Çelebi's first trip to distant lands began in 1640, when Ketenci Ömer Pasha was sent to Trabzon as governor. During this five-year period, he traveled extensively. Returning to Istanbul in 1645, Evliya Çelebi joined Defterdarzade Mehmet Pasha's retinue as the governor of Erzurum, serving as both a muezzin and a musahip. During his travels, he toured various cities in Anatolia. In 1648, he accompanied Murtaza Pasha, who had been appointed governor of Damascus, to Damascus on a mission. Later, upon Murtaza Pasha's transfer to Sivas, he accompanied him to Sivas and toured Central and Eastern Anatolia on various occasions. He returned to Istanbul in 1650. The appointment of his relative Melek Ahmet Pasha as grand vizier in the same year marked a significant turning point in Evliya Çelebi's life. Melek Ahmet Pasha's attempt to force money into the market to alleviate the country's financial difficulties, sparking a tradesman's uprising involving Janissary aghas, led to his dismissal. He then continued his duties in Özi, and Evliya Çelebi traveled to Özi with the Pasha. Later, the Pasha was transferred to Van, and Evliya Çelebi once again saw a path to Anatolia. However, the Pasha's transfer was again to Özi, and after this trip, Evliya Çelebi returned to Istanbul in 1657. He traveled to

Evliya Çelebi'nin uzak memleketlere ilk seyahati 1640 yılında Ketenci Ömer Paşa'nın Trabzon'a vali olarak gönderilmesi ile başlar. Bu arada beş yıl çeşitli yerlere seyahatlerde bulunur. 1645 yılında İstanbul'a dönen Evliya Çelebi, ertesi yıl Defterdarzade Mehmet Paşa'nın Erzurum beylerbeyliğine atanması üzerine müezzin ve musahip sıfatları ile Paşa'nın maiyetine girer. Yolculukları sırasında Anadolu'nun çeşitli şehirlerini dolaşır. 1648 yılında Şam'a beylerbeyi olarak tayin edilen Murtaza Paşa ile birlikte görevli olarak Şam'a gider. Daha sonra Murtaza Paşa'nın Sivas'a nakli üzerine onunla birlikte Sivas'a gider ve çeşitli vesileler ile Orta ve Doğu Anadolu'yu gezer. 1650 yılında ise İstanbul'a döner. Aynı yıl akrabası Melek Ahmet Paşa'nın sadrazam olması Evliya Çelebi'nin hayatında önemli bir dönüm noktası oluşturur. Melek Ahmet Paşa'nın ülkenin malî sıkıntılarına çare olması amacı ile piyasaya zorla mağşuş akçeler sürmeye kalkışması üzerine yeniçeri ağalarının da karıştığı bir esnaf ayaklanmasına sebep olması üzerine görevinden azledilir. Sonra görevine Özi'de devam eder ve Evliya Çelebi, Paşa ile Özi'ye gider. Daha sonra Paşa'nın tayini Van'a çıkar ve Evliya Çelebi'ye yine Anadolu yolu gözükür. Ancak Paşa'nın tayini yine Özi'ye çıkar ve bu seyahatin

Europe in 1659. Following his return to Istanbul, he joined Fazıl Ahmet Pasha's Austrian campaign in 1663. In 1664, following the Treaty of Vasvar, he toured the newly conquered fortresses and traveled to Vienna in the entourage of the ambassador Kara Mehmet Pasha. Returning to Istanbul in May 1668, Evliya Çelebi embarked on a journey through Rumelia. He returned to Istanbul in December 1670. In May 1671, he set out to make the pilgrimage. He visited the Rhodes Islands, the Aegean Region, Southern Anatolia, and Syria. After completing his pilgrimage, he went to Egypt. He stayed in Egypt for more than ten years. He also completed his travelogue here (Turkish Encyclopedia (16), 1968: 37-38; Baysun, 1977: 402-406; İlgürel, 1995: 530-531; Sakaoğlu, Turkish Language and Literature Encyclopedia (3), 1979: 124-125; Atsız, 1991: [3-7]; Alptekin, 2005: 23-30).

Although we do not have definitive information regarding the death and burial location of the famous traveler, who never married or had children throughout his life, there are claims that he died after returning to Istanbul from Egypt and was buried in the family cemetery near the Meyyitzade tomb (Baysun, 1977: 406; İlgürel, 1995: 531; Alptekin, 2005: 23-30). Regarding Evliya Çelebi's date of death, M. Cavid Baysun states that he did not live long after 1682 (Baysun, 1977: 406).

sonrasında 1657 yılında Evliya Çelebi İstanbul'a döner. 1659 yılında Avrupa seyahatine çıkar. İstanbul'a dönüşünün ardından 1663 yılında Fazıl Ahmet Paşa'nın Avusturya seferine katılır. 1664 yılında Vasvar Muahedesi'nden sonra yeni fethedilen kaleleri dolaşır ve elçi Kara Mehmet Paşa'nın maiyetinde Viyana'ya gider. 1668 Mayıs'ında İstanbul'a dönen Evliya Çelebi, Rumeli seyahatine çıkar. 1670 yılının Aralık ayında İstanbul'a döner. Mayıs 1671'de hacca gitmek için yola çıkar. Rodos adalarını, Ege Bölgesini, Güney Anadolu'yu, Suriye'yi gezer. Hac vazifesini yerine getirdikten sonra Mısır'a gider. Mısır'da on yıldan fazla kalır. Seyahatnamesini de burada tamamlar (Türk Ansiklopedisi (16), 1968: 37-38; Baysun, 1977: 402-406; İlgürel, 1995: 530-531; Sakaoğlu, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (3), 1979: 124-125; Atsız, 1991: [3-7]; Alptekin, 2005: 23-30) .

Hayatı boyunca hiç evlenmeyen ve çocuk sahibi olmayan ünlü seyyahın nerede öldüğü ve gömüldüğüne dair elimizde kesin bilgiler olmasa da, Mısır'dan İstanbul'a döndükten sonra öldüğüne ve Meyyitzade kabri civarındaki aile kabristanlığına gömüldüğüne dair iddialar vardır (Baysun, 1977: 406; İlgürel, 1995: 531; Alptekin, 2005: 23-30). M. Cavid Baysun Evliya Çelebi'nin ölüm tarihi hakkında 1682 yılından sonra fazla yaşamadığını belirtir (Baysun, 1977: 406).

2. Evliya Çelebi in His Various Aspects

The travelogue paints a picture of Evliya Çelebi's personality. Above all, Evliya Çelebi was a man devoted to his traditions and religion. He received a religious education at the madrasa of Şeyhülislam Hamit Efendi and, after taking lessons from Evliya Mehmet Efendi, attained the rank of hafiz (reciter of Quranic verses). He observed the commandments and rules of Islam throughout most of his life, yet he was a man of pleasure who never neglected some of life's pleasures. He knew every entertainment and recreational venue in Istanbul, acquainted with all the city's storytellers, imitators, saz players, and singers. He even kept a variety of drinks and recreational substances available for his guests, even though he himself refrained from using them

2. Çeşitli Yönleri ile Evliya Çelebi

Seyahatname bize Evliya Çelebi'nin kişiliğini bir tablo hâlinde vermektedir. Evliya Çelebi her şeyden önce geleneklerine ve dinine bağlı bir insandır. Şeyhülislam Hamit Efendi'nin medresesinde dinî bir eğitim almış ve Evliya Mehmet Efendi'den aldığı derslerden sonra hafızlığa kadar yükselir. Hayatının pek çok anında İslam'ın emir ve kurallarını gözetmiş; ancak hayatın bazı zevklerinden de geri kalmamış bir zevk ehlidir. İstanbul'un her türlü eğlence ve mesire yerlerini bilir, şehrin ne kadar meddahı, mukallidi, sazende ve hanendesi varsa hepsini tanır. Hatta İslamiyet'in yasaklamış olmasından dolayı kendisinin kullanmamasına rağmen evinde gelen misafirleri için çeşitli içki ve keyif verici maddeler bulundurmaktadır (Baysun, 1977: 408).

due to Islamic prohibitions (Baysun, 1977: 408). Evliya Çelebi also possessed a great religious tolerance. He visited churches in various places he traveled and described them. Regarding the conversion of Moldavia voivode Istefan Bey to Islam, Evliya Çelebi tells the following:

"Then, while we were enjoying the comfort and pleasure of our mansion, one day I came to the presence of Istefan Bey. Finding the place alone and deserted, I said:

When I asked, 'Do you know, my Bey, what sin did you commit on the day of the battle under the city of Iaşi?', Istefan Bey said:

'What is it?' he asked. The contemptible man said:

"That day you declared, 'If God Almighty grants me the throne of Moldavia, let me make a covenant, that I may acknowledge God alone and embrace the religion of Muhammad.' Now, God is present and watching. Keep your covenant and promise, and bear witness. Confirm that Prophet Muhammad (peace be upon him) is the true prophet, so that God Almighty will leave this kingdom in your care. For He gave it to you based on your covenant. If you do not keep your covenant, He will take this kingdom from you. And you will go from this world to the hereafter without faith, remaining in the fire of hell forever," I said. Istefan Bey:

"My father, while imprisoned in Yedikule, went into debt for three thousand dollars and made me the bey. If I became a Muslim, they wouldn't let me seize this bey. What would become of me and my father this time?" Hakir asked.

"Brother! I swear, no one will hear this secret. You go to your churches with that green hat of yours again, and don't give up the Christian ritual. Give testimony right away, wholeheartedly," I said. Thereupon:

"Now, Evliya Çelebi, teach me how to embrace Islam. But if you love Muhammad, let this secret

Evliya Çelebi aynı zamanda büyük bir dinî hoşgörüye sahiptir. Seyahat ettiği çeşitli yerlerdeki kiliseleri ziyaret eder ve bunları tasvir eder. Boğdan voyvodası İstefan Bey'in Müslüman olması ile ilgili olarak Evliya Çelebi şunları anlatmaktadır:

"*Sonra konağımızda rahat edip, zevk ve sefada iken bir gün İstefan Bey huzuruna vardım. Söz arasında yeri tek ve tenha bulup:*

'Bilir misin beyim, bu Yaş şehrinin altında cenk günü ne gûnâ ahd ve aman eyledin?' dediğimde İstefan Bey:

'Nedir?' dedi. Hakir:

'O gün buyurdunuz ki, 'Eğer Hak Teala bana Boğdan tahtında oturmayı nasip ederse ahdim olsun Allah'ı bir bilip Muhammed dinine gireyim.' dedin idi. İşte şimdi Allah hazır ve nazırdır. Aht ve amanında durup şehadet getir. Hazreti Muhammed Aleyhisselamın hak nebi olduğunu tasdik et ki, Cenab-ı Hak bu mülkü uhdende bıraka. Zira bu mülkü sana senin ahdin üzere verdi. Ahdinde durmaz isen yine bu devleti elinden alır. Ve dünyadan ahirete imansız giderek cehennem ateşinde ebedi kalırsın.' dedim. İstefan Bey:

'Ya benim babam Yedikule'de hapis iken üç bin kese borca girip beni bey yaptı. Eğer Müslüman olursam bu beyliği bana zapt ettirmezler. Bu defa benim ve babamın hâli nice olur?' dedi. Hakir:

'Bre beyim! Bu sırrı vallahi kimse duymaz. Sen yine bu yeşil kalpağın ile kiliselerine varıp Hıristiyan ayinini elden koyma. Hemen canı yürekten şehadet getir.' dedim. Bunun üzerine:

'Şimdi Evliya Çelebi, bana İslam'a gelmeyi öğret. Ama Hazreti Muhammedi seversen bu sır

remain here." Praise be to Allah, he raised his index finger and said with a pure heart.

burada kalsın.' deyip, Allah'a hamt olsun şehadet parmağını kaldırıp kalp temizliği ile

He repeated the Shahada three times. He was honored with Islam and made a clean ablution, and we performed the noon prayer together. I gave him many more sermons and advice, teaching him the necessary points of Islam. Then I went home and rested. Praise be to Allah, we have done such a great good deed in this expedition. His face was illuminated, and he attained the wealth of Karun, making many difficulties easy." (Advisor (8), 1970: 205-206).

kelime-i şehadeti üç kere tekrarladı. İslam ile müşerref olup temiz abdest alarak öğle namazını beraber kıldık. Daha nice vaaz ve nasihatler edip, İslamiyet'e lazım olan noktaları kendisine öğrettim. Sonra evine gidip istirahat ettim. Allah'a hamt olsun bu gazamızda da böyle bir büyük sevap işledik. Beyin yüzü nurlanıp pek çok zorlukları kolay olarak Karun zenginliğine ulaştı." (Danışman (8), 1970: 205-206).

The event of Stephan Bey's conversion to Islam is a significant event that demonstrates Evliya Çelebi's subtle grasp of interfaith dialogue and his ability to approach people of different faiths. Here, we again witness Evliya's religious beliefs. Stephan Bey promised to convert to Islam if he ascended to the throne of Moldavia. According to Evliya, he ascended to the throne because he made this promise. If he breaks his promise, God will strip him of his throne, and Stephan Bey will spend eternity in hell. Here, we see Evliya's strict adherence to the tenets of Islam. However, when Stefan Bey later expresses his fear that converting to Islam would lead to the seizure of the principality, he is even tolerant enough to insist that he continue attending church services.

İstefan Bey'in Müslüman olması olayı, Evliya Çelebi'nin dinler arasındaki diyalogu nasıl zarif bir şekilde kavradığını ve farklı dinlerdeki insanlara nasıl yaklaştığını gösteren önemli bir olaydır. Burada yine Evliya'nın sahip olduğu dinî inançları görmekteyiz. İstefan Bey Boğdan tahtına otururşa Müslüman olacağı sözünü vermiştir. Evliya'ya göre bu sözü verdiği için tahta oturmuştur. Sözünde durmadığı takdirde Allah bu tahtı elinden alacak ve İstefan Bey ebedî olarak cehennemde kalacaktır. Burada Evliya'nın İslam'ın kurallarına sıkı sıkıya bağlı olduğunu görürüz. Ama daha sonra İstefan Bey'in Müslüman olması hâlinde beyliği elinden almalarından korktuğunu söyleyince kilise ayinlerine devam etmesini söyleyebilecek kadar da büyük bir hoşgörüye sahiptir.

Evliya Çelebi was not just a traveler. He spent his life traveling with ease.

Evliya Çelebi sadece bir seyyah değildir. Hayatının seyahatle geçtiği rahatlıkla

It can be said that he is a person who has held various positions. He has held positions such as his father's profession, which is goldsmithing, calligraphy and music, which he studied, painting, sports, and as a civil servant because he was a hafiz (Alptekin, 2005: 30-31).

söylenebilir ama çeşitli görevlerde de bulunmuş bir insandır. Baba mesleği olan kuyumculuk, öğrenimini aldığı hattatlık ve musikişinaslık, ressamlık, spor, hafız olması nedeniyle devlet memurluğu gibi görevlerde bulunmuştur (Alptekin, 2005: 30-31).

3. Evliya Çelebi's Place in Turkish Literature

3. Evliya Çelebi'nin Türk Edebiyatındaki Yeri

There are works that have an important place in Turkish travel literature. Babur Shah's Baburname

Türk seyahat edebiyatı içerisinde önemli yere sahip olan eserler vardır. 16. yüzyılda Babür

and Seydi Ali Reis's Miratu'l-Memalik are important travel books written before Evliya Çelebi (Banarlı (2), 1998: 688).

However, when travelogues are mentioned in Turkish literature, Evliya Çelebi is the first to come to mind. It is a well-known fact that Evliya Çelebi is at the pinnacle of the travelogue genre in Turkish literature. Although Ahmet Hamdi Tanpınar notes that his style is untidy, he nevertheless considers Evliya Çelebi a naturally great writer, stating:

Among our older prose writers, Evliya Çelebi has a truly exceptional fortune. He was virtually unknown during his time, and even during the time of the mindset in which he lived. We don't see any mention of him in any of the major sources we have today. Once recognized, he was loved like an improbable figurehead of his time and the world he belonged to.

Şah'ın *Babürname*'si, Seydi Ali Reis'in *Miratü'l-Memalik* adlı eserleri Evliya Çelebi'den önce yazılmış önemli seyahatnamelerdir (Banarlı (2), 1998: 688).

Ancak, Türk edebiyatında seyahatname denilince ilk akla gelen Evliya Çelebi olmaktadır. Evliya Çelebi'nin Türk edebiyatındaki seyahatname türünün zirvesinde olduğu herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Ahmet Hamdi Tanpınar, her ne kadar üslubunun derbeder olduğunu söylese bile, Evliya Çelebi'yi doğuştan büyük bir yazar olarak kabul etmekte ve şunları söylemektedir:

"*Eski nasirlerimiz içinde Evliya Çelebi'nin hakikaten istisnaî bir talihi vardır. Devrinde ve hatta içinde yaşadığı zihniyetin devamı müddetince hemen hiç tanılmadı. Bugün elimizde bulunan büyük menbaların hiçbirinde ondan bahsedildiğini görmeyiz. Tanıldıktan sonra ise kendi zamanının ve mensup olduğu âlemin imkansız bir enmuzeci gibi seviliyor. Ve*

This is true; this man, unknown to his time for centuries, became the most beautiful expression of his time, both for today and for future generations.

However, to what extent can we use the title "great writer" for him? He wrote so little in our sense of the word... A better term would be "a man who speaks eloquently, who tells what he sees." Even among our elders, it's hard to find a writer with a more depraved style. But in writing, in speaking to a crowd of readers, in expressing what he sees, hears, or thinks, and in fostering a social mindset that is most powerful of all, Evliya Çelebi is unparalleled. Therefore, he must be considered one of the greatest writers born in our literature." (Tanpınar, 1995: 161)

Evliya Çelebi spent fifty years of his life traveling. During these travels, he provided information about the history, geography, folklore,

hakikattede öyledir, devrinin asırlarca tanımadığı bu adam, bugün için olduğu gibi gelecek nesiller için de yaşadığı zamanın en güzel ifadesi olmuştur.

Bununla beraber onun hakkında ne dereceye kadar büyük bir muharrir sıfatını kullanabiliriz? Bizim anladığımız mânâda o kadar az yazmış ki… Daha iyisi onun için "güzel konuşan, gördüklerini anlatan adam" demek olacak. Bizim eskilerin arasında bile bundan derbeder üsluplu bir muharrir bulmak güçtür. Fakat yazmak, bir okuyucu kalabalığına bir şeyden bahsetmek, gördüğü, işittiği veya düşündüğü bir şeyi anlatmak ve hepsinden daha gücü olan mâşerî bir zihniyeti vermekte Evliya Çelebi emsalsizdir. O zaman bütün edebiyatımızda yaratılıştan büyük muharrir doğanların başında onu saymak lazım gelir." (Tanpınar, 1995: 161).

Evliya Çelebi'nin ömrünün elli yılı seyahatlerde geçmiştir. Bu seyahatler sırasında gezdiği ülke, şehir, kasaba ve köyleri başkalarına da

and customs of each place, aiming to introduce others to the countries, cities, towns, and villages he visited. This resulted in a ten-volume travelogue. There are five separate manuscripts of the travelogue in Istanbul libraries. According to these manuscripts, the locations included in each volume are as follows:

Volume 1: The history of Istanbul, its sieges and conquest, the sacred places in Istanbul, mosques, the Code of Sultan Suleiman, the territorial divisions of Anatolia and Rumelia, mosques, dervish lodges, madrasahs, masjids, tombs, hadith schools, soup kitchens, hospitals, mansions, caravanserais, fountains, and baths built by various individuals... Viziers, scholars, and marksmen trained from the time of Mehmed the Conqueror onward. Istanbul tradesmen and craftsmen.

Volume 2: Mudanya and Bursa… The foundation of the Ottoman Empire, the sultans who preceded the conquest of Istanbul, the mosque, tomb and other works of art in Bursa, the scholars, viziers and poets of Bursa, Trabzon and its surroundings, and the Georgian region.

Volume 3: Comprehensive and interesting information on all the cities and towns along the road from Üsküdar to Damascus, Shumen, Nicopolis, Silistra, Plovdiv, Sofia and Edirne.

Volume 4: All cities and towns on the road from Istanbul to Van, Evliya Çelebi's visit to Iran as an ambassador, information about Iran and Iraq.

Volume 5: Various countries and states from Tokat, Rumelia, Sarıkamış to Central Europe.

Volume 6: Hungary and Germany.

Volume 7: Austria, Crimea, Dagestan, Circassia, the Kipchak land, the Dragon region.

Volume 8: The events in Crimea and Crete and the events in Thessaloniki and Rumelia.

tanıtabilmek amacıyla gezdiği her yerin tarihi, coğrafyası, folkloru, âdetleri hakkında bilgiler vermiş ve bu yolla tam on ciltlik bir seyahatname meydana getirmiştir. Seyahatname'nin İstanbul kütüphanelerinde beş ayrı yazması vardır. Bu yazmalara göre her ciltte yer alan yerler şunlardır:

1. Cilt: İstanbul'un tarihi, kuşatmaları ve fethi, İstanbul'daki mübarek makamlar, camiler, Sultan Süleyman Kanunnamesi, Anadolu ve Rumeli'nin mülkî taksimatı, çeşitli kimseler tarafından yapılan cami, tekke, medrese, mescit, türbe, darülhadis, imaret, hastane, konak, kervansaray, sebilhane, hamamlar… Fatih Sultan Mehmet zamanından itibaren yetişen vezirler, âlimler, nişancılar. İstanbul esnafı ve sanatlar.

2. Cilt: Mudanya ve Bursa… Osmanlı Devleti'nin kuruluşu, İstanbul'un fethinden önce gelen padişahlar, Bursa'daki cami, türbe ve diğer sanat eserleri, Bursa'nın âlimleri, vezirleri, şairleri, Trabzon ve havalisi, Gürcistan dolayları.

3. Cilt: Üsküdar'dan Şam'a kadar yol boyunca bütün şehir ve kasabalar, Şumnu, Niğbolu, Silistre, Filibe, Sofya ve Edirne hakkında geniş ve ilgi çekici bilgiler.

4. Cilt: İstanbul'dan Van'a kadar yol üzerindeki bütün şehir ve kasabalar, Evliya Çelebi'nin elçi olarak İran'a gidişi, İran ve Irak hakkında bilgiler.

5. Cilt: Tokat, Rumeli, Sarıkamış'tan Orta Avrupa'ya kadar olan çeşitli ülke ve eyaletler.

6. Cilt: Macaristan ve Almanya.

7. Cilt: Avusturya, Kırım, Dağıstan, Çerkezistan, Kıpçak diyarı, Ejderhan havalisi.

8. Cilt: Kırım ve Girit olayları ile Selanik ve Rumeli'deki olaylar.

Volume 9: All the cities and towns on the road from Istanbul to Mecca and Medina, interesting events that Evliya Çelebi experienced, and extensive information about Mecca and Medina.

9. Cilt: İstanbul'dan Mekke ve Medine'ye kadar olan yol üzerindeki bütün şehir ve kasabalar, Evliya Çelebi'nin başından geçen ilginç olaylar, Mekke ve Medine hakkında geniş bilgiler.

Volume 10: Egypt and its surroundings. (Great Turkish Classics (5), 1987: 393).

10. Cilt: Mısır ve havalisi. (Büyük Türk Klasikleri (5), 1987: 393).

Evliya Çelebi's Seyahatname covers a very broad area. The work contains extensive information on almost the entire Ottoman geography, as well as various countries and cities such as Iran, Iraq, Syria, Egypt, Russia, Crimea, the Balkans, Hungary, Germany, the Netherlands, Sweden, and Poland (Banarlı (2), 1998: 691). The Seyahatname provides extensive information on history, geography, language, folklore, ethnicity, and sociology. Filled with rich information on the lifestyles, customs, traditions, traditions, beliefs, ceremonies, and daily life of the major cities and countries within the vast borders of the 16th- and 17th-century Ottoman Empire, the work is an important resource for folklorists and ethnologists to consult (Örnek, 1995: 34).

Evliya Çelebi Seyahatname'si çok geniş bir sahayı içine almaktadır. Eserde hemen hemen bütün Osmanlı coğrafyası, İran, Irak, Suriye, Mısır, Rusya, Kırım, Balkanlar, Macaristan, Almanya, Flemenk, İsveç, Lehistan gibi çeşitli ülke ve şehirlere ait geniş bilgiler vardır (Banarlı (2), 1998: 691). Seyahatname'de tarih, coğrafya, dil, folklor, budun bilim, toplum bilim konularında geniş bilgiler verilmektedir. 16. ve 17. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğunun geniş sınırları içindeki önemli şehir ve ülkelerin yaşama biçimleri, âdetleri, gelenekleri, görenekleri, töreleri, inançları, törenleri ve günlük yaşamları hakkında zengin bilgiler ile dolu olan eser, halk bilimciler ile budun bilimcilerin başvurmaları gereken önemli bir kaynaktır (Örnek, 1995: 34).

In his work, Evliya Çelebi did not confine himself to his own observations when providing information about the places he visited and their history. He states that he consulted major works such as Kazvinî, Makrizî, Taberî, Zehebî, Celalzade, Solakzade, Âlî, and Atlas Minor, as well as legal codes, provincial census records, hagiography, and various histories written in Latin and Greek (Encyclopedia of Turkish Language and Literature (3), 1979: 126; Baysun, 1977: 408-409).

Evliya Çelebi eserinde gezdiği yerler ve bu yerlerin tarihi hakkında bilgi verirken sadece kendi gözlemleri ile yetinmemiştir. *Kazvinî*, *Makrizî*, *Taberî*, *Zehebî*, *Celalzade*, *Solakzade*, *Âlî*, *Atlas Minor* gibi belli başlı eserlere, kanunnamelere, eyalet tahrir defterlerine menakıpnamelere ve Latin, Yunan dilleri ile yazılmış çeşitli tarihlere başvurduğunu belirmektedir (Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (3), 1979: 126; Baysun, 1977: 408-409).

This work, which is of great importance for Turkish literature, is also significant for the Turkish language. As Ahmet Hamdi Tanpınar noted, the style of the work is disorganized; however, since we find the Ottoman people's perspective on life in every sentence, we can consider Evliya Çelebi a great prose writer in this respect. Evliya Çelebi has important characteristics that distinguish him from his contemporaries. First of all, he has a simple language, comparable to that of his time and contemporary writers. His powerful imagery, warm humor, and his style, ornamented with rhymes and exaggerations, are Evliya Çelebi's most distinctive qualities (Great Turkish Classics (5), 1987: 393).

Türk edebiyatı açısından önemi büyük olan eser, Türk dili açısından da önem taşımaktadır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın da belirttiği gibi eserin üslubu derbederdir; ancak, verilen her cümlede Osmanlı insanının hayata bakışını bulduğumuz için Evliya Çelebi'yi bu yönü ile büyük bir nesir yazarı olarak kabul edebiliriz. Evliya Çelebi'nin çağdaşı olan nesir yazarlarından ayırabilecek önemli özellikleri vardır. Öncelikle, devrine ve devrindeki yazarlara göre sade bir dili vardır. Güçlü tasvirleri, sıcak mizahı, seciler ve mübalağalar ile süslü üslubu Evliya Çelebi'nin önemli ayırıcı noktalarıdır (Büyük Türk Klasikleri (5), 1987: 393).

4. Evliya Çelebi's Place in Turkish and World History

4. Evliya Çelebi'nin Türk ve Dünya Tarihindeki Yeri

İlber Ortaylı explains the place of Evliya Çelebi and his Travelogue in history in his work titled "Rediscovering the Ottoman Empire" as follows:

Evliya Çelebi ve Seyahatnamesi'nin tarih içindeki yerini İlber Ortaylı "*Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek*" adlı eserinde şöyle belirtmektedir:

"Evliya Çelebi, who also described non-Ottoman countries because he was part of the embassy delegation that went to Vienna, is a source that is followed with curiosity not only by us but also by the entire world of historians and the entire European world." (Ortaylı, 2006: 88).

"*Viyana'ya giden elçilik heyetinde de bulunduğu için Osmanlı dışı ülkeyi de tasvir eden Evliya Çelebi, bugün sadece bizim değil; bütün tarihçi âlemin ve bütün Avrupa dünyasının merakla takip ettiği bir kaynaktır.*" (Ortaylı, 2006: 88).

It's impossible not to agree with Ortaylı's words. Evliya Çelebi provides valuable information about the history of every country and city he visited, sometimes based on what he heard and sometimes on various history books. The work is an important resource for those interested in researching Islamic and Ottoman history from the 17th century and before.

Ortaylı'nın söylediklerine katılmamak mümkün değildir. Evliya Çelebi gezdiği her ülke ve şehrin tarihi hakkında kimi zaman duyduklarına, kimi zaman da çeşitli tarih kitaplarına dayanarak kıymetli bilgiler verir. Eser, 17. yüzyıl ve öncesi İslam ve Osmanlı tarihini araştırmak isteyenlerin başvuracakları önemli bir kaynaktır.

The work, which mirrors the Ottoman mentality, worldview, and worldview of its time, reveals the extent to which the widening gap between East and West, which began to widen from the late Middle Ages onward, reached in the 17th century, and the extent to which the West had progressed from that time to the 17th century. Evliya Çelebi's reproaches to the Ottomans for various events and situations encountered

Çağının Osmanlı zihniyetini, dünya görüşünü ve d bakışını tıpkı bir ayna gibi gösteren eserde Orta Çağ' sonlarından itibaren doğu ile batı arasında açılmaya b uçurumun, 17. yüzyılda hangi boyutlara ulaştığı ve b yıllardan 17. yüzyıla ne kadar yol aldığı, Evliya Çele Avrupa ülkelerinde karşılaştığı çeşitli olay veya duru karşısında Osmanlılara serzenişte bulunması ile hisse

in European countries are alluded to. The work also illuminates research on the history of intellectuals by demonstrating the thought-provoking extent to which the spiritual gulf between East and West had reached by the mid-modern era (Karamuk, http://www.history.hacettepe.edu.tr/archive/evliyacelebi.htm). Indeed, Ortaylı states that the weakest aspect of Turkish intellectual life was the naivety of their knowledge of the West, and offers the following opinion about Evliya Çelebi:

"I do not think that we know Western civilization more intelligently and knowledgeably than Evliya Çelebi." (Armağan, 2004: 35).

Eser, Yeniçağ'ın ortalarında doğu ile batı arasındaki t uçurumun hangi düşündürücü boyutlara varmış oldu göstermesi bakımından da zihniyet tarihi araştırmala tutar (Karamuk, http://www.history.hacettepe.edu.tr/archive/evliyacel Nitekim Ortaylı, Türk entelektüel hayatının en zayıf batı hakkındaki bilgilerinin çok naif olmasını belirter Evliya Çelebi ile ilgili olarak şu düşüncesini verir:

"*Bizim Batı medeniyetini Evliya Çelebi'den daha zekice ve daha bilgiyle tanıdığımızı sanmıyorum.*" (Armağan, 2004: 35).

PART I

ABOUT MAGIC-MAGIC-TALISMAN AND FORTUNE TELLING

1. SPELL-MAGIC-TALISM

The word "sihir," whose Turkish equivalent is "spell" or "talisman," is Arabic. The word, which appears in the Old Turkic language as "bügi, bügü," has Western equivalents in German and French as "magie," and in English as "magi, magic," all of which are known to derive from the Greek word "magos." Furthermore, in the Pahlavi language, or Old Persian, the word was used as "magu," similar to its Western usage (Tanyu, 1995: 501).

The word magic is used in various dictionaries, encyclopedias, works and articles on the subject.

It would be appropriate to give definitions.

I. BÖLÜM

BÜYÜ-SİHİR-TILSIM VE FAL HAKKINDA

1. BÜYÜ-SİHİR-TILSIM

Türkçedeki karşılığı "büyü" veya "tılsım" olan "sihir" kelimesi, Arapçadır. Eski Türk dilinde "bügi, bügü" şeklinde karşımıza çıkan kelimenin Batı dillerindeki karşılığı Almanca ve Fransızcada "magie", İngilizcede "magi, magic"tir ki bunların Yunanca "magos" kelimesinden geldikleri bilinmektedir. Ayrıca Pehlevi dilinde, yani eski Farsçada, kelime batı dillerindeki kullanımına yakın olarak "magu" şeklinde kullanılmaktaydı (Tanyu, 1995: 501).

Büyü kelimesinin çe ş itli sözlük, ansiklopedi, konu ile ilgili eserler ve makalelerdeki

tanımlarını vermek yerinde olacaktır.

Anatolian Spells: "Magic is not a tool that a person uses to amuse himself; it is a support, a shelter that he seeks to resist against events against which he feels powerless." (Eyuboğlu, 1987: 43).

Anadolu Büyüleri: "*Büyü, kişinin gönül eğlendirmek için başvurduğu bir araç değil, güçsüz kaldığı olaylar karşısında direnebilmek için aradığı bir dayanaktır, bir sığınaktır."* (Eyuboğlu, 1987: 43).

Dictionary of Azerbaijani Literary Terms:

Azerbaycan Edebiyat Terimleri Sözlüğü:

"CADU (Magic, magic)

"***CADU*** *(Büyü, sihir)*

A type of folklore. Witchcraft originated in the people's origins. Witchcraft existed among the people, related to various beliefs. These witchcraft arose as a result of ceremonies and imaginations. There are numerous examples of this ancient form of folklore among the Azerbaijani Turks, related to mourning ceremonies, contemplations of death and illness, and the home and prosperity of life. These witchcraft arose from the desire to influence human psychology and subject it to another person's will. Examples of witchcraft, which have been widespread among the people since ancient times: 1. They take soil from the cemetery near the headstone of a 40-day-old deceased, add cinchin to it, twist it, and bury it seven steps away from the house. Someone always falls ill in this house.

Folklor türü. Cadular halkın kökeniyle ilgili olarak meydana gelmiştir. Halk aras ı nda muhtelif itikatlarla ilgili olarak meydana gelen cadular mevcut olmuştur. Bu cadular, merasim ve tasavvurlar neticesinde ortaya çıkmıştır. Yas merasimleri; ölüm, hastalık tasavvurları; ev ile meişet hayatı ile ilgili Azerbaycan Türkleri arasında folklorun bu eski türüne ait hayli örnekler vardır. Bu cadular, insan psikolojisine tesir etmek, onu başka bir şahsın iradesine tabi kılmak hissiyle ilgili olarak vücut bulmuştur. Halk aras ı nda eskiden beri yaygın olan cadu örnekleri: 1. Mezarlıktan 40 günlük ölünün baş taşının yanından toprak alıp, ona çınçın katarlar, büküp evin yedi adım ötesine gömerler. Bu evde daima birisi hastalanır.

2. There are also witchcraft that take one side of real relationships as a basis. It's said among the public that "so and so family (friends, husband and wife) act like cats and dogs." When such behavior is observed, it's thought that a spell has been cast on those people.

2. Gerçek münasebetlerin bir tarafını esas alan cadular da vardır. Halk arasında denilir ki, 'filan aile, (arkadaş, karı koca) kedi ve köpek gibi davranıyorlar.' Böyle bir davranış görüldüğünde o insanlara cadu (büyü) yapıldığı düşünülür.

3. They wash the hands and feet of dogs and cats in a bowl of water. Then they sprinkle this water in the courtyard of the person they want to witch, so that there will always be fights and arguments in this courtyard." (Hacıyeva-Tarakçı-Köktürk, 1995: 39-40).

3. Köpek ve kedinin el-ayağını bir kap suda yıkarlar. Sonra bu suyu cadılamak istediği kişinin avlusuna serperler ki, bu ocakta her zaman dava-dalaş (kavga) olsun." (Hacıyeva-Tarakçı-Köktürk, 1995: 39-40).

Magic, Fortune Telling and Divination: "Magic, as it is widely known among the public, is the evil that is done with incomprehensible writings and lines written by magicians and the good or bad intentions of the people who do it, and the forcing

Büyü, Fal ve Kehanet: "*Büyü, halk arasında yaygın olarak bilinen şekliyle, birtakım dualar ve efsunlarla yapan ve yaptıran kişilerin niyetlerine göre gerçekleşen; büyücülerin yazdığı anlaşılmaz yazılar ve çizgilerle yapılan kötülükler ve pek çok*

of people to do things they do not want with the help and influence of jinns, demons and evil spirits." (Arslan, 2002: 13).

konuda iyi veya kötü niyetli olarak yapılan tılsımlar; insanların istemediği şeyi cinlerin, şeytanların ve kötü ruhların yardım ve tesiriyle yapar hale gelmesi ve bu konuda zorlanmasıdır." (Arslan, 2002: 13).

"About Spells": "In short, magic was a factor that saved anyone who fell into a bad situation from their difficulties and brought them back to salvation; it was a remedy that naive people believed in, valued, and resorted to whenever they were in trouble; and sorcerers were saints who prepared this remedy and, by means of this, supposedly consoled those who expected help from them with false consolation." (Bayrı, 1936: 49).

"**Büyüler Hakkında**": "*Hasılı büyü, eskiden herhangi bir fena vaziyete düşen kimseyi müşküllerden kurtaran, halasa kavuşturan bir âmil, safdil halkın inandığı, kıymet verdiği, her başı sıkıldığı zaman istiane ettiği bir deva, büyücüler ise, bu devayı hazırlayan, o vesile ile kendilerinden yardım bekleyenleri bir asılsız teselli ile güya avutan azizlerdi.*" (Bayrı, 1936: 49).

Magic According to Eastern and Western Sources: "First and foremost, sorcery is a collection of magical operations based on superstitions, which are completely opposed to religion and belief. It is a form of coercion in every way, and a method as old as humanity itself, designed to deceive and exploit the ignorant—and even the not-so-ignorant!—by claiming to use natural, spiritual powers." (Scognamillo-Arslan, 2002: 17).

Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Büyü: "*Büyücülük, her şeyden önce, dine ve inanca kesin şekilde karşıt olan, batıl inançlara dayalı bir büyüsel işlem toplamıdır. Her hâli ile bir zorlamadır ve doğal, ruhsal güçleri kullandığını öne sürerek cahil insanları –hatta pek cahil olmayanları!- aldatıp sömürmeye yönelik, insan kadar eski bir yöntemdir.*" (Scognamillo-Arslan, 2002: 17).

Dictionary of Islamic Beliefs: "The belief that nature can be influenced by supernatural powers." (Hançerlioğlu, 1994: 45).

İslam İnançları Sözlüğü: "*Doğaüstü güçlerle doğanın etkilenebileceği inancı.*" (Hançerlioğlu, 1994: 45).

Examples from the Great Turkish Dictionary (1): "1. Some works, magic, used by those who want to direct events in a way that will achieve the desired result with the help of extraordinary secret powers. 2. The effect that something has on a person, strong enough to take him under its control, magic." (Ayverdi, 2005: 439).

Misalli Büyük Türkçe Sözlük (1): "*1.Olağanüstü gizli güçlerin yardımı ile olaylara, diledikleri sonucu elde edecek şekilde yön vermek isteyenlerin başvurdukları birtakım işler, efsun. 2. Bir şeyin insan üzerinde bıraktığı, onu şiddetle hükmü altına alacak kadar kuvvetli etki, sihir.*" (Ayverdi, 2005: 439).

Turkish Religious Foundation Islamic Encyclopedia: "Actions carried out to obtain some harmful, beneficial or protective results by establishing relations with supernatural secret powers or by using some natural objects believed to have secret powers." (Turkish Religious Foundation Islamic Encyclopedia (6), 1995: 501).

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi: "*Tabiatüstü gizli güçlerle ilişki kurularak yahut kendilerinde gizli güçler bulunduğuna inanılan bazı tabii nesneler kullanılarak zararlı, faydalı veya koruma gayeli bazı sonuçlar elde etmek için yapılan işler.*" (**Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi** (6), 1995: 501).

Turkish Language Association Turkish Dictionary: “The general name given to the secret processes and behaviors resorted to by those who claim to obtain results contrary to the laws of nature, spell, magic, charm, bond.” (Turkish Dictionary (1), 1998: 369).

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük: “*Tabiat kanunlarına aykırı sonuçlar elde etmek iddiasında olanların başvurdukları gizli işlem ve davranışlara verilen genel ad, afsun, sihir, füsun, bağı.*” (**Türkçe Sözlük** (1)**,** 1998: 369).

Turkish Encyclopedia: “Magic is a magic operation performed to harm a person or his property, possessions, animals, etc., by directing evil, or to ward off evil from a person who has been harmed in this way.” (Turkish Encyclopedia (9), 1958: 39).

Türk Ansiklopedisi: *“Büyü, kötülükleri bir şahıs veya ona ait mal, mülk, hayvan, vb. üzerine yöneltmek suretiyle zarar vermek yahut da bu şekilde kötülüğe uğramış kimseden kötülüğü defetmek için yapılan sihrî ameliyeler.”* (**Türk Ansiklopedisi** (9)**,** 1958: 39).

Religion, Magic, Art, and Legend in Primitives in 100 Questions: "All processes that aim to forcibly influence nature and the laws of nature by using some secret powers in order to obtain things that cannot be obtained by known means, to harm someone or to protect from harm are called magic." (Örnek, 1971: 135).

100 Soruda İlkellerde Din, Büyü, Sanat, Efsane: “*Bilinen yollarla sağlanamayan şeyleri elde etmek, birine zarar vermek ya da zarardan korunmak için bir takım gizli güçleri kullanarak doğayı ve doğa yasalarını zorla etkileme amacını güden işlemlerin tümüne büyü denir.*” (Örnek, 1971: 135).

Turkish Folklore in 100 Questions: “We call magic the sum of all the actions taken to influence the natural elements, prohibitions and change the normal order of events in order to obtain a good or bad result.” (Boratav, 2003: 136).

100 Soruda Türk Folkloru: “*İyi veya kötü bir sonuç almak için tabiat ögelerini, yasaklarını etkilemek ve olayların olağan düzenlerini değiştirmek için girişilen işlemlerin topuna birden büyü diyoruz.*” (Boratav, 2003: 136).

The meanings of "sihir", another word used by the Turks and having the same meaning as magic, in various dictionaries, encyclopedias and works on the subject are as follows:

Büyü ile aynı anlamı taşıyan ve Türkler tarafından kullanılan diğer bir kelime olan “sihir”in çeşitli sözlük, ansiklopedi ve konu ile ilgili eserlerdeki anlamları ise şunlardır:

Encyclopedic Dictionary of Divan Poetry: "Magic, enchantment. Magic is the act of manifesting extraordinary states. In Divan poetry, the beloved is a sorceress. She is considered to have cast a spell on her lovers with her beauty, which is her greatest magic." (Pala, 1999: 353).

Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü: “*Büyü, efsun. Büyü, olağanüstü hâller ortaya koyma hâlidir. Divân şiirinde sevgili bir büyücüdür. En büyük büyüsü olan güzelliği ile âşıklarına sihir yapmış sayılır.*” (Pala, 1999: 353).

Encyclopedia of Islam: “Magic, enchantment, sorcery.” (Encyclopedia of Islam (10), 1988: 599).

İslam Ansiklopedisi: “*Sihir, efsun, sihirbazlık.*” (**İslam Ansiklopedisi** (10), 1988: 599).

Dictionary of Islamic Beliefs: “Magical operation performed to establish contact with supernatural powers.” (Hançerlioğlu, 1994: 542).

İslam İnançları Sözlüğü: “*Doğaüstü güçlerle ilişki kurmak için yapılan büyüsel işlem.*” (Hançerlioğlu, 1994: 542).

Kâmûs-ı Türkî: “Magic, sorcery, witchcraft. A powerful charm, seduction, possessing the power of magic. Skills that enchant people, such as poetry and eloquence, which are also called halal magic, that is, sorcery that is not forbidden.” (Şemseddin Sami, 1999: 711).

Kâmûs-ı Türkî: “*Büyü, büyücülük, gözbağcılık. Sihir kuvvetine hâ’iz olan câzibe-i şedîde, fettanlık. Şi’r ü fesahât gibi insanı meftûn eden hüner, ki buna sihr-i helal dahi derler, ya’ni haram olmayan büyücülük.*” (Şemseddin Sami, 1999: 711).

Examples from the Great Turkish Dictionary (3): “1. Magic, enchantment. 2. Irresistible attraction, strong influence, strong charm.” (Ayverdi, 2005: 2793).

Misalli Büyük Türkçe Sözlük (3): “*1. Büyü, efsun. 2. Karşı konulmaz çekicilik, güçlü etki, kuvvetli cazibe.*” (Ayverdi, 2005: 2793).

Ottoman-Turkish Encyclopedic Dictionary: “Magic; illusion, sorcery. Something as effective as magic, seduction.” (Devellioğlu, 2000: 952).

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat: “*Büyü; gözbağcılık, büyücülük. Büyü kadar te’sîri olan şey, fettanlık.*” (Devellioğlu, 2000: 952).

Turkish Language Association Turkish Dictionary: “Magic, connection.” (Turkish Dictionary (2), 1998: 1980).

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük: “*Büyü, bağı.*” (**Türkçe Sözlük** (2)**,** 1998: 1980).

Turkish Encyclopedia: “Magic, sorcery, magic, doing magic, dealing with magic.” (Turkish Encyclopedia (29), 1980: 16).

Türk Ansiklopedisi: “*Büyü, büyücülük, gözbağcılık, sihir yapmak, sihirle uğraşmak.*” (**Türk Ansiklopedisi** (29)**,** 1980: 16).

Turkish Language and Literature Encyclopedia: “Magic, sorcery, magic; enchantment; strong attraction with magical power, skills that enchant people such as poetry and eloquence.” (Turkish Language and Literature Encyclopedia (8), 1998: 14).

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: *“Büyü, büyücülük, gözbağcılık; efsûn; sihir gücüne sahip kuvvetli cazibe, şiir ve fesahat gibi insanı meftun eden hüner.”* (**Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi** (8)**,** 1998: 14).

Now we would like to give the meaning of the word "talisman", which has a close relationship with both magic and spells:

Şimdi de hem büyü hem de sihirle çok yakın ilişkisi olan “tılsım” kelimesinin anlamlarını vermek istiyoruz:

Encyclopedic Dictionary of Divan Poetry: "Amulet, magic, spell. In the past, valuable jewels, money, belongings, etc., were buried in ruins,

Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü: “*Tılsım, sihir, büyü. Eskiden değerli mücevher, para, eşya, vs. şeyler yıkıntı yerlere gömülür, bulunmaması*

prayers were recited to prevent their discovery, and it was believed that a dragon or a terrifying black man would appear and frighten those who approached the place. This was called a 'talisman'." (Pala, 1999: 399).

için dualar okutulur ve artık oraya yaklaşana bir ejderha veya korkunç bir zenci görünerek korku vereceğine inanılırdı. Buna "tılsım" denir." (Pala, 1999: 399).

Dictionary of Islamic Beliefs: "Supernatural power." (Hançerlioğlu, 1994: 656).

İslam İnançları Sözlüğü: "*Doğaüstü güç.*" (Hançerlioğlu, 1994: 656).

Kamus-i Turki: "1. As if it were a set of tasks and devices that possess the power of preserving a treasure etc., which cannot be opened unless the key is known: In fairy tales, talismans were given great importance and it was the custom of the ancients to attribute every task that seemed difficult to the talisman. 2. Remedy, precaution, extraordinary power and effect." (Şemseddin Sami, 1999: 886).

Kâmûs-ı Türkî: "*1. Güya bir define vesairenin hıfzı kuvvetini ha'iz birtakım işkal ve tertibat ki miftahı bilinmedikçe açılması mümkün olmazmış: Masallarda tılsımlara çok ehemmiyet verilip müşkülce görülen her iş tılsıma haml etmek eskilerin âdeti idi. 2. Çare, tedbir, fevkalade kuvvet ve tesir.*" (Şemseddin Sami, 1999: 886).

Example Great Turkish Dictionary (3): "1. Power, magic, spell that is believed to have an extraordinary effect and to be able to do mysterious things. 2. A number of shapes and figures designed by utilizing the properties of stars, elements, and numbers, made for protection from disasters, to prevent the spread of diseases, to prevent the discovery of treasures, etc.

Misalli Büyük Türkçe Sözlük (3): "*1. Olağanüstübir etki taşıdığına ve esrarlı şeyler yapabileceğine inanılan güç, sihir, büyü. 2. Afetlerden korunmak, hastalıkların geçmesine engel olmak, definelerin bulunmasını önlemek gibi hususlar için yapılan ve üzerinde yıldızların, unsurların, sayıların hassalarından faydalanılarak düzenlenen birtakım şekiller ve*

"Anything with writings, an amulet. 3. The effect that something has on a person, strong enough to dominate him, magic, spell." (Ayverdi, 2005: 3162).

yazılar bulunan şey, muska. 3. Bir şeyin insan üzerinde bıraktığı, onu şiddetle hükmü altına alacak kadar kuvvetli tesir, büyü, sihir." (Ayverdi, 2005: 3162).

Ottoman-Turkish Encyclopedic Dictionary: "Talisman: 1. Talisman, something believed to carry a mysterious power, person. 2. Remedy, precaution. 3. Magic, spell." (Devellioğlu, 2000: 1108).

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat: "***Tılsım:*** *1. Tılsım, esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan şey, kimse. 2. Çare, tedbir. 3. Sihir, büyü.*" (Devellioğlu, 2000: 1108).

Turkish Language Association Turkish Dictionary: "1. A power believed to be capable of supernatural works. 2. A magical thing, amulet. 3. A remedy, precaution, power." (Turkish Dictionary (2), 1998: 2216).

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük: "*1. Tabiatüstü işler yapabileceğine inanılan güç. 2. Büyülü şey, muska. 3. Çare, önlem, kuvvet.*" (**Türkçe Sözlük** (2), 1998: 2216).

1.1. THE DIFFERENCE BETWEEN SPELL, MAGIC AND TALISMAN

Magic, spell, and talisman are distinct words with similar meanings, but differ in their application and execution. In our daily lives, we often see the words "magic" or "talisman" used interchangeably with "spell." However, "spell" is neither magic nor talisman.

As mentioned above, the Turkish equivalent of the Arabic word "magic" is "sorcery." Although magic and sorcery share the same meaning, they are used for different purposes today. While magic also carries the meaning of magic, it is broader than magic. This difference is evident in the meanings of the words "sorcerer" and "magician." The roles of sorcerers and magicians are different. Sorcerers collaborate with evil spirits, jinn, and demons to create negative effects on people. Magicians, on the other hand, are artists who rely on illusion, or sleight of hand, to deceive people's vision.

A talisman, however, differs from both spells and magic. The amulet's connection to magic stems from its beneficial purpose. There's no difference in intent between someone who casts a spell to bind their beloved to themselves and someone who keeps a feather on their desk to ensure success in business. Both expect benefits from spells and talismans. However, it's impossible to cast a spell alone. One must consult a magician believed to possess occult powers. A talisman, however, doesn't require a human presence. A talisman can be cast by carrying or hanging a talismanic object believed to bring good fortune. A talisman lacks the inherent harm inherent in a spell. While a spell is cast on a person, a talisman is cast on an object. The person on whom the talisman is cast or who carries the object believed to be talismanic is, in a sense, enchanted. However, unlike a spell, it isn't cast directly on a person. This is the most important difference between a spell and a talisman.

1.1. BÜYÜ, SİHİR VE TILSIMIN FARKI

Büyü, sihir ve tılsım birbirleri ile ilişkileri olan yakın anlamlı; ancak yapma ve uygulama sırasında farkları olan, birbirlerinden ayrı kelimelerdir. Günlük hayatımızda büyünün yerine sihir ya da tılsım kelimelerinin kullanıldığını görebiliriz. Ancak, büyü ne sihirdir ne de tılsımdır.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz gibi Arapça olan “sihir” kelimesinin Türkçedeki karşılığı “büyü”dür. Her ne kadar büyü ile sihir aynı anlamı taşısalar da günümüzde farklı uygulamalar için kullanılmaktadırlar. Sihir, büyü anlamını da taşımakla birlikte büyüden daha kapsamlıdır. Bu fark, büyücü ile sihirbaz kelimelerinin anlamlarında karşımıza çıkar. Büyücü ile sihirbazın görevleri farklıdır. Büyücüler, kötü ruhlar, cinler ve şeytanlar ile işbirliği yaparak insanlar üzerinde olumsuz etkiler meydana getirirler. Sihirbazlar ise illüzyona yani yanılsamaya dayanan, el çabukluğu ile insanın görüşünü yanıltan sanatçılardır.

Tılsım ise hem büyüden hem de sihirden farklıdır. Tılsımın büyü ile yakınlığı fayda sağlama amacı taşımasındandır. Sevdiği erkeği kendisine bağlamak için büyü yaptıran insan ile iş hayatında başarı sağlamak için masasında kuş tüyü bulunduran insan arasında niyet açısından bir fark yoktur. Her ikisi de büyüden ve tılsımdan fayda beklerler. Yalnız, büyüyü tek başına yapmak mümkün değildir. Mutlaka gizli güçleri olduğuna inanılan bir büyücüye gitmek gerekir. Tılsım için ise herhangi bir insana ihtiyaç yoktur. Tılsımlı, uğurlu olduğuna inanılan bir nesneyi üzerinde taşımak veya bir yere asmak sureti ile tılsım yapılabilir. Büyüdeki karşıdaki insana zarar verme fonksiyonu tılsımda yoktur. Büyü insanlara yapılırken tılsım nesnelere yapılır. Üzerine tılsım yapılan ya da tılsımlı olduğuna inanılan nesneyi üzerinde taşıyan insan da aslında bir bakıma tılsımlanmış olur. Ama büyü gibi doğrudan insana yapılmaz. Büyünün tılsımdan en önemli farkı budur.

1.2. MAGIC

As mentioned above, while magic and sorcery are used synonymously, they are distinct practices. The essence of magic is to deceive people's vision and senses through sleight of hand. It is also known as conjuring or 'spellbinding' (Scognamillo-Arslan, 2002: 95).

Some ancient inscriptions contain descriptions of magic tricks. A papyrus describing the skills of Egyptian magicians who lived approximately 2800-2400 BC was discovered by Ms. Westcar. It is also known that the Pharaoh's magicians employed the art of illusion to counter the miracles of Moses (http://www.sihirevi.com/sihirbazliktarihi.htm).

.

1.3. MAGIC

1.2. SİHİR

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi büyü ile sihir aynı anlamlı olarak kullanılsalar bile birbirlerinden farklı uygulamalardır. Sihirde esas olan şey el çabukluğu ile hareket ederek insanların görüşlerini, duyuları yanıltmaktır. Hokkabazlık ya da şa'beze adları da vardır (Scognamillo-Arslan, 2002: 95).

Çok eski devirlerden kalma bazı yazıtlarda sihirbazlık gösterilerinin anlatımlarına rastlanılmaktadır. MÖ yaklaşık 2800-2400 yıl önce yaşamış olan Mısırlı büyücülerin marifetlerini anlatan bir papirüs Ms. Westcar tarafından bulunmuştur. Aynı zamanda Hz. Musa'nın mucizelerine karşı koyabilmek için Firavun'un büyücülerinin yanılsama sanatına başvurdukları bilinmektedir (http://www.sihirevi.com/sihirbazliktarihi.htm).

1.3. TILSIM

A talisman is defined as the union of celestial forces with terrestrial forces to perform strange and extraordinary deeds (http://www.nasihatler.com/nasihat oku.asp?haber = 241). Another definition is that a talisman is something believed to carry a mysterious force, conceal secrets, and possess supernatural powers (http://www.sevde.de/islam_Ans/T/T2/120.htm). According to the meaning given in various works and dictionaries, a talisman means magic or sorcery. However, the word is more commonly known as an amulet or similar object made to protect against the harm of poisonous animals, various diseases and disasters, or to obtain benefits in times of need. Casting a talisman is not the act of casting a spell as we understand it today. The purpose of a talisman is different from the purpose of a spell. In a spell, a person on whom the spell is cast may be harmed. However, a talisman does not harm anyone. Indeed, while spells are cast on people, talismans are cast on objects. People seek benefits from talismans; however, those who cast or commission spells can harm those around them. People resort to talismans when they are helpless against illness, disaster, or harmful animals.

Tılsım, semavî birtakım güçlerin arzî güçlerle birleşerek garip, olağandışı işler yapması şeklinde tanımlanır (http://www.nasihatler.com/nasihat oku.asp?haber = 241). Başka bir tanıma göre tılsım, esrarlı bir kuvvet taşıdığına, bazı sırlar sakladığına ve tabiatüstü güçleri bulunduğuna inanılan şeydir (http://www.sevde.de/islam_Ans/T/T2/120.htm). Çeşitli eser ve sözlüklerde verilen anlamına göre tılsım büyü, sihir demektir. Ancak kelime daha çok zehirli hayvanların zararlarından, çeşitli hastalıklardan ve afetlerden korunmak ya da ihtiyaç anlarında bazı şeylerden faydalanmak için yapılan muska ya da benzeri şeyler olarak bilinmektedir. Tılsım yapmak, bugünkü anladığımız şekilde büyü yapmak değildir. Tılsımdaki faydalanmak amacı büyüdeki faydalanmaktan farklıdır. Büyüde, kendisine büyü yapılan bir insan büyüden zarar görebilir. Ama tılsımın kimseye herhangi bir zararı yoktur. Zaten büyü insanlara yapılırken tılsım nesnelere yapılır. Tılsımda insanlar fayda ararlar; ancak büyü yapan ya da yaptıran insanlar karşılarındaki insanlara zarar verebilirler. İnsanlar çaresiz kaldıkları hastalık, afet ve zararlı hayvanlar karşısında ya da tılsıma başvururlar.

As can be understood from the first definition given, when the relationship and balance between celestial and terrestrial forces are correctly perceived, strange events can occur with the talisman.

Verilen ilk tanımdan da anlaşılacağı üzere, semavî güçler ile arzî güçler arasındaki ilişki ve denge doğru biçimde algılandığı zaman tılsımla garip olaylar meydana gelebilir.

Considering the thousands of years of history of talismans, we can say that talismans exist in all religions. Just as in Islam, Christianity and Judaism also have talismans. However, the Jews advanced the field of talismans. Later Kabbalists showed great interest in talismans, and as a result, preparing talismans became among the duties of rabbis.

Tılsımın binlerce yıllık geçmişini düşündüğümüz zaman tılsımın bütün dinlerde var olduğunu söyleyebiliriz. İslamiyet'te olduğu gibi Hıristiyanlıkta ve Yahudilikte de tılsım vardır. Ancak Yahudiler tılsım konusunda ileri gitmişlerdir. Geç dönem Kabalacıları tılsıma büyük ilgi göstermişler, bunun sonucunda da tılsım hazırlamak hahamların görevleri arasında

It is a common custom among Eastern Jews to hang protective talismans against Lilith in the room of a woman who is about to give birth (Ana Britannica (20), 1990: 619).

yer almıştır. Doğu Yahudilerinde doğum yapacak kadının odasına Lilit'e karşı koruyucu tılsımlar asılması yaygın olan bir gelenektir (Ana Britannica (20), 1990: 619).

1.3.1. Talisman Types

1.3.1. Tılsım Çeşitleri

We can divide talisman types into two categories: according to the purpose of their making and the objects they are made of.

1.3.1.1. Talismans According to Their Purpose

Amulets are divided into two categories based on their purpose: protective and beneficial. Protective amulets are made for people, objects, and cities to protect them from the harm of various poisonous animals, disasters, and diseases. In ancient societies, animal protection amulets were created by carving the image of the animal they were protecting against on columns in cities.

Amulets for beneficial purposes differ from amulets for protection in their construction. These amulets are made by carrying or hanging various objects believed to be magical. It is believed that this will bring prosperity, abundance, ease of childbirth, and so on to the person or space carrying the amulet.

1.3.1.2. Objects Believed to Be Magical

When we think of talismans, we think of objects believed to protect people or bring good luck. These objects are either natural products or man-made. Animal and plant talismans are included among natural products. Man-made talismans are often used as amulets. From past to present, we encounter many animal and plant talismans.

1.3.1.2.1. Animal Talismans

Bear, scorpion, lion, bee, fish, owl, bull, scarab, horn, grasshopper, teeth, nails and feathers of various animals, sea shells, deer, pigeon, turtle, goat, cat,

Tılsım çeşitlerini yapılış amaçlarına ve yapılan nesnelere göre olmak üzere ikiye ayırabiliriz.

1.3.1.1. Yapılış Amaçlarına Göre Tılsımlar

Yapılış amaçlarına göre tılsımlar korunma ve faydalanma amaçlı olmak üzere ikiye ayrılır. Korunma amaçlı tılsımlar çeşitli zehirli hayvanların zararlarından, afetlerden, hastalıklardan korunmak için insanlara, nesnelere, şehirlere yapılır. Eski toplumlarda şehirlerde yer alan sütunların üzerine zararından korunulmak istenilen hayvanın suretini kazıyarak hayvanlardan korunma tılsımları yapılırdı.

Faydalanma amaçlı tılsımlar ise, korunma amaçlı tılsımlardan yapılış açısından farklıdır. Bu tür tılsımlar, tılsımlı olduğuna inanılan çeşitli nesneleri üzerinde taşımak ya da bir yere asmak sureti ile yapılırlar. Böylece bunları üzerinde taşıyan insanın veya içinde bulunan mekânın refah bulacağına, bol kazanç sağlayacağına, kolay doğum yapacağına, vs. inanılır.

1.3.1.2. Tılsımlı Olduklarına İnanılan Nesneler

Tılsım denildiği zaman akla gelen insanları koruduğuna veya uğur getirdiğine inanılan nesnelerdir. Bu nesneler ya tabiat ürünleridir ya da insanların yaptığı bazı ürünlerdir. Tabiat ürünlerinin içine hayvan ve bitki tılsımları girer. İnsanların yaptıkları ise, muska gibi uygulamalardır. Geçmişten günümüze birçok hayvan ve bitki tılsımı ile karşılaşmaktayız.

1.3.1.2.1. Hayvan Tılsımları

Ayı, akrep, aslan, arı, balık, baykuş, boğa, bokböceği, boynuz, çekirge, çeşitli hayvanların diş, tırnak ve tüyleri, deniz kabukları, geyik, güvercin, kaplumbağa, keçi, kedi,

Swallow, ram, shark tooth, lamb, coral, rabbit's foot, snake, egg, and dolphin are known animal talismans (http://www.geocities.com/haydarinyeri/html/hayvansa.htm? 200623). From past to present, in many societies, these talismans are talismanic objects that people have used by carrying or hanging somewhere. These objects are the teeth, nails, claws, horns, and wood or stone shapes of the mentioned animals. The aforementioned website provides valuable information reflecting the beliefs of societies about animal talismans. It will be appropriate to summarize this information, which is important for our topic:

kırlangıç, koç, köpekbalığı dişi, kuzu, mercan, tavşan yılan, yumurta, yunus bilinen hayvan tılsımlarıdır (http://www.geocities.com/haydarinyeri/html/hayvans 200623). Geçmişten günümüze pek çok toplumda bu tılsımlar insanların üzerlerinde taşımak veya bir yere a sureti ile kullandıkları tılsımlı nesnelerdir. Bu nesnele geçen hayvanların diş, tırnak, pençe, boynuz ve tahta taştan yapılmış şekilleridir. Adı geçen internet adresin hayvan tılsımları hakkında toplumların inançlarını yan değerli bilgiler verilmiştir. Konumuz açısından önemli bu bilgileri özetlemek yerinde olacaktır:

Scorpion: It is believed that they protect from evil and enemies.

Akrep: Kötülüklerden ve düşmanlardan koruduklarına inanılır.

Bee: Represents fertility, happiness, prosperity and intelligence.

Arı: Doğurganlık, mutluluk, refah ve aklı temsil eder.

Lion: It is the symbol of a healthy life, plenty of money, success, strength and courage.

Aslan: Sağlıklı bir hayat, bol para, başarı, güç ve cesaretin sembolüdür.

Bear: Helps women have a painless and comfortable birth.

Ayı: Kadınlarda ağrısız ve rahat bir doğumun gerçekleşmesine yardımcı olur.

Fish Amulets: Before the use of the cross as a symbol in Christianity, the fish was the symbol of this religion. Centuries later, fish amulets reemerged in the 20th century. For centuries, they were used as a sexual symbol. Today, even in some non-Christian countries, they are still used as a talisman to aid infertility and sexuality. According to popular belief, a person who wears a fish amulet enjoys sexual pleasure. In some North African countries, as in Turkey, they are hung in front of shops to bring good luck and ward off demons and evil spirits.

Balık Tılsımları: Hıristiyanlıkta haçın sembol olarak kullanılmasından önce balık bu dinin sembolü idi. Aradan geçen asırlar sonrasında 20. yüzyılda balık tılsımları yeniden ortaya çıktı. Yüzyıllar boyunca cinsel bir sembol olarak kullanılır. Günümüzde Hıristiyan olmayan bazı ülkelerde bile kısırlığa ve cinselliğe yardımcı bir tılsım olarak kullanılmaktadır. Yaygın olan inanışa göre, üzerinde balık tılsımı taşıyan insan cinsel yönden zevk alarak yaşar. Türkiye'de olduğu gibi bazı Kuzey Afrika ülkelerinde şans getirmeleri, cinleri, kötü ruhları uzaklaştırmaları için dükkânların önlerine asılır.

Owl Amulets: This talisman is used on the very small Mediterranean island of Minorca. This talisman, which survives to this day, is hung in homes in Minorca, believed to protect homes from major disasters. Because the owl is considered an unlucky animal, it is not a common talisman. It is known only on the island.

Baykuşlu Tılsımlar: Çok küçük bir Akdeniz adası olan Minorka'da kullanılan bir tılsımdır. Bugün bile varlığını sürdüren bu tılsım Minorka'da evlere asılır ve bu sayede evlerin büyük felaketlerden korunduğuna inanılır. Baykuş uğursuz bir hayvan olarak kabul edildiği için yaygın bir tılsım değildir. Sadece adı geçen adada bilinmektedir.

Bull: Bull horns are placed under the bed before going to bed. It is used for those with sexual impotence.

Boğa: Boğa boynuzu yatmadan öne yatağın altına konulur. Cinsel iktidarsızlılar içi kullanılır.

The Scarab: An animal considered sacred in ancient Egypt. It is one of the most important talismans of our time. With a lifespan of nearly four thousand years, this talisman has the longest history of any talisman in the world. Egyptians associated this talisman with creation, virility, procreation, wisdom, reincarnation, immortality, and renewal.

Bokböceği: Eski Mısır'da kutsal olarak kabul edilen bir hayvandır. Günümüzün en önemli tılsımlarından biridir. Bu tılsım hemen hemen dört bin yıllık yaşam süresi olan ve dünyadaki tılsımların içinde en uzun geçmişe sahip olan bir tılsımdır. Mısırlılar bu tılsımı yaratılış, erkeklik gücü, üreme, bilgelik, reenkarnasyon, ölümsüzlük ve yenilenme ile özdeşleştirirler.

Horn: Horn is one of the talismans used in many societies to this day, either by being carried or hanging. Because the bull's size and ferocity symbolized power, people in ancient societies perceived the horn talisman as an ideal protection. A common practice in Turkey is that people hang horn talismans in their homes, believing they will be protected.

Boynuz: Bugüne kadar pek çok toplumda üzerinde taşımak ya da bir yere asmak sureti ile kullanılan tılsımlardan biridir. Boğanın iriliği ve vahşiliği gücü temsil ettiği için antik çağ toplumlarındaki insanlar boynuz tılsımını ideal bir koruyucu olarak algılamışlardır. Türkiye'de de yaygın olan kullanıma göre insanlar evlerine boynuz tılsımı asarak koruma altında olduklarına inanırlar.

Grasshopper: It is believed to bring abundant crops and profits to those engaged in farming.

Çekirge: Çiftçilikle uğraşanlar için bol ürün ve kazanç getirdiğine inanılır.

Seashells: These are among the oldest known protective talismans. They are used in many parts of the world either as talismans or as ornaments. Seashells have been used both to protect against the evil eye and to represent fertility. Because egg-shaped seashells resemble the shape of the eye, they are placed over the eyes of the deceased in some societies. The purpose is to ensure the deceased can see the afterlife with undecaying eyes. A powerful symbol of fertility and a talisman, they are used against labor pains and infertility. In some regions of Turkey, as well as in some Asian and African countries, they are used to protect animals from the evil eye by attaching them to harnesses. They are still a talisman in use today.

Deniz Kabukları: Bilinen koruyucu tılsımların en eskilerindendir. Dünyanın pek çok yerinde ya tılsım amacı ile ya da süs olarak kullanılırlar. Deniz kabukları hem nazara karşı koruyucu olduğu için hem de doğurganlığı temsil ettiği için kullanılmışlardır. Yumurta şekilli deniz kabukları gözün şeklini anımsattığı için bazı toplumlarda ölülerin gözlerine yerleştirilir. Burada amaç ölünün öteki dünyayı çürümeyen gözlerle görmesini sağlamaktır. Güçlü bir doğurganlık sembolü ve bir tılsım olduğu için doğum sancıları ve kısırlığa karşı kullanılırlar. Türkiye'nin bazı bölgelerinde olduğu gibi bazı Asya ve Afrika ülkelerinde de hayvanların koşum aksesuarlarına takılarak onları nazardan korumak için kullanılır. Günümüzde hâlâ varlığını devam ettiren bir tılsımdır.

Amulets Made from Teeth and Nails: In primitive societies, the teeth, claws, and nails of hunted animals were generally considered very

Diş ve Tırnaklardan Yapılan Tılsımlar: Genellikle ilkel toplumlarda avlanan hayvanların dişleri ya da pençe ve tırnakları çok güçlü bir

powerful talismans. The belief that these talismans would transfer the animals' incredible power to those who wielded them was the reason for their talismanic power. Elephant, bear, boar, wolf teeth, and tiger claws were highly sought-after objects believed to be magical. In some societies, bear claws are considered a woman's greatest aid during childbirth. Wolf teeth are believed to ward off fear in babies and relieve toothaches. In some countries, a tiger's tooth or claw is a lucky charm believed to bring gamblers good fortune.

tılsım olarak kabul edilirdi. Bunların tılsımlı olduklarına inanmaktaki sebep olarak da hayvanlardaki müthiş gücün bu tılsımı kullananlara geçeceğine olan inançtı. Fil, ayı, domuz ve kurt dişleri, kaplan pençesi çok rağbet gören ve tılsımlı olduklarına inanılan nesnelerdi. Bazı toplumlarda ayı pençesi doğum sırasında kadının en büyük yardımcısı olarak kabul edilmektedir. Kurt dişinin bebekleri korkudan uzaklaştırdığına ve diş ağrılarını kestiğine inanılır. Dünyanın bazı ülkelerinde kaplan dişi ya da pençesi kumarbazların etkisine inandıkları bir uğur tılsımıdır.

Deer: Known as a symbol of sexuality, it is believed to be good for infertility.

Geyik: Cinsellik sembolü olarak bilinir. Kısırlığa iyi geldiğine inanılır.

Dove: A symbol of holiness and peace. It is used against various fires, lightning strikes, and lovelessness.

Güvercin: Kutsallığın ve barışın sembolüdür. Çeşitli yangınlar, yıldırım düşmeleri ve sevgisizliğe karşı kullanılır.

Turtle: Used to protect against sudden deaths, ignorance, hasty decisions and weaknesses.

Kaplumbağa: Ani ölümler, cehalet, acele verilen kararlar ve zaaflardan korunmak için kullanılır.

Goat: Used against infertility and sexual impotence.

Keçi: Kısırlığa ve cinsel iktidarsızlığa karşı kullanılır.

Cat: When you think of cat talismans, the Neko, the Japanese's favorite lucky charm, comes to mind. Cats are believed to bring good luck to their owners and ward off bad luck. White ones symbolize happiness, yellow ones wealth, and black ones health and well-being. Cat talismans, which come in a variety of sizes, were once made of wood, but today they are made of tile and painted in various colors.

Kedi: Kedi tılsımı denince akla Japonların en gözde uğuru olan Neko gelir. Kedinin sahibine şans getirdiğine ve kötü talihi uzaklaştırdığına inanılır. Beyaz renkte olanları mutluluğu, sarı renkte olanları zenginliği, siyah renkte olanları ise sağlık ve sıhhati çağrıştırır. Çeşitli boyutlarda yapılabilen kedi tılsımları eskiden tahtadan yapılırken artık günümüzde çiniden yapılarak çeşitli renklere boyanır.

Swallow: It is believed to bring luck and happiness.

Kırlangıç: Şans ve mutluluk getirdiğine inanılır.

Aries: Used as a symbol of fertility and power.

Koç: Doğurganlık ve güç sembolü olarak kullanılır.

Shark's Tooth: This talisman, whose origins date back to the Middle Ages, is known as "St. Paul's Tongue," and the following legend tells of its name: St. Paul, whose ship was stranded on a

Köpekbalığı Dişi: Kökeni Orta Çağlara dayanan bir tılsımdır. Bu tılsım “Aziz Paul’un Dili” adıyla bilinir ve bu adı alması ile ilgili olarak şu efsane anlatılır: Şiddetli fırtınalı bir günde

small island during a violent storm, was bitten by a snake when he came ashore.

gemisi küçük bir adaya sürüklenen Aziz Paul'u karaya çıktığı zaman bir yılan sokar. O

In response, he curses the snakes and blesses the island. At that moment, all the snakes on the island lose their venom and become harmless. As these snakes die, their triangular-shaped teeth fossilize in the rocks, calling them "St. Paul's Tongue" by the islanders. These are retrieved from their hiding places and used as earrings and necklaces. However, it is later revealed that these are not snake teeth, but shark teeth fossilized in the rocks over time.

da bu olaya tepki olarak yılanları lanetler ve adayı kutsar. O anda adadaki bütün yılanlar zehirlerini kaybedip zararsız birer hayvan olurlar. Bu yılanların zamanla ölmesi sonucunda kayaların içinde fosilleşen üçgen şekilli dişleri ada halkı tarafından "Aziz Paul'un Dili" olarak adlandırılır. Bunlar bulundukları yerlerden çıkartılarak küpe, kolye olarak kullanılırlar. Ama bunların yılan dişleri değil, zamanla kayalarda fosilleşen köpekbalıklarını dişleri oldukları çok sonraları ortaya çıkar.

Lamb: This talisman, shaped like a lamb, provides protection to the person who wears it, prevents infertility and provides peace.

Kuzu: Kuzu şeklinde yapılmış tılsımı takan insana bu tılsım koruma yapar, kısırlığı önleyerek huzur sağlar.

Coral (Red): Used in talismans for centuries, coral is believed to protect its wearer from the evil eye, magic, demons, and various psychological disorders. Women with hormonal imbalances who want to avoid complications during childbirth often carry coral near their reproductive organs. It is also a beneficial talisman for babies, known to aid teething. Its talismanic properties can also be used as jewelry.

Mercan (Kırmızı): Asırlardan beri tılsım yapımında kullanılan mercanların taşıyanı nazardan, büyüden, cinlerden ve çeşitli psikolojik rahatsızlıklardan koruduğuna inanılır. Hormon düzensizlikleri olan ve doğumda zorluk çekmek istemeyen kadınlar üreme organlarının yanında mercan taşırlar. Bebekler için de yararlı bir tılsımdır. Onların diş çıkarmalarında yardımcı oldukları bilinir. Tılsımlı etkisi ile süs eşyası olarak da kullanılabilirler.

The Rabbit's Foot: It is one of the most popular and interesting talismans. Many stories have been produced about this talisman. Some people have become deeply attached to its auspicious power and consider it their lucky charm. Losing a rabbit's foot talisman is considered a sign of death for some, an untimely disaster for others, and a sign of great misfortune for still others. The use of rabbit fur to ward off the evil eye is common among Azerbaijani Turks. According to this tradition, a rabbit's feather is hung in a child's hat to protect it from the evil eye and certain illnesses (Kadirzade, 2005: 41).

Tavşan Ayağı: En popüler ve ilginç tılsımlardan biridir. Bu tılsım için pek çok rivayetler üretilmiştir. Kimi insanlar onun uğuruna yürekten bağlanmışlar ve onu uğurları olarak kabul etmişlerdir. Tavşan ayağı tılsımını kaybetmek kimilerine göre ölüm, kimilerine göre zamansız bir felaket, kimilerine göre de büyük bir şanssızlık olarak kabul edilmektedir. Tavşan tüyünün nazar değmesine karşı kullanılması Azerbaycan Türklerinde karşımıza çıkmaktadır. Buna göre bir çocuğu kem gözlerden ve bazı hastalıklardan korumak için şapkasına tavşan tüyü asılır (Kadirzade, 2005: 41).

Feather: It is believed to bring abundant profit and prosperity in business life.

Tüy: İş hayatında bol kazanç ve refah getirdiğine inanılır.

Snake-Shaped Talismans: The snake, a poisonous animal that has always been feared by humans, also possesses protective properties. It has been used as an important talismanic symbol throughout the ages. Snake talismans hold a significant place in Turkey. Snake bones are placed inside small amulets and carried on the body. This is used to ward off the evil eye (Albayrak, 2006: 51). It is known to have a particularly strong effect against illness. There are also societies that consider the snake a symbol of immortality. Indeed, its use as a symbol in medical science is a prime example of this.

Yılan Figürlü Tılsımlar: İnsanlar tarafından hep korkulan zehirli bir hayvan olan yılanın aynı zamanda koruyucu özellikleri de vardır. Çağlar boyunca önemli bir tılsım simgesi olarak kullanılmıştır. Türkiye'de yılan tılsımlarının önemli bir yeri vardır. Yılanın kemikleri küçük muskaların içine konarak üstte taşınır. Bu nazara karşı kullanılır (Albayrak, 2006: 51). Özellikle hastalıklara karşı kuvvetli bir etkisi olduğu bilinmektedir. Yılanı ölümsüzlük simgesi olarak kabul eden toplumlar da vardır. Nitekim tıp ilminde sembol olarak kullanılması bunun en önemli göstergesidir.

Egg: A symbol of fertility. Colorful eggs made of stone are often seen in homes.

Yumurta: Doğurganlık sembolüdür. Taştan yapılmış renkli yumurtalar evlerde sıkça karşımıza çıkar.

Dolphin: A talisman commonly used by sailors. It is believed to protect sailors against dangers and accidents at sea.

Yunus: Denizciler arasında yaygın olarak kullanılan bir tılsımdır. Denizden gelecek tehlikelere ve kazalara karşı denizcileri koruduğuna inanılır.

It should not be assumed that these are the only talismans associated with animals. One animal talisman not included in the summary above is the crab. According to a common practice among Azerbaijani Turks, the crab's claws are wrapped in pieces of cloth and hung over a child's shoulder to protect them from evil spirits, various diseases, and the evil of jinn and devils (Kadirzade, 2005: 40).

Hayvanlarla ilgili olan tılsımların sadece bu kadar oldukları düşünülmemelidir. Yukarıdaki özette yer almayan hayvansal tılsımlardan biri de yengeçtir. Azerbaycan Türkleri arasında yaygın olan bir uygulamaya göre çocukları kötü ruhlardan, çeşitli hastalıklardan ve cin ve şeytan şerrinden korumak için yengecin kıskaçları bez parçalarına sarılıp çocuğun omzuna asılır (Kadirzade, 2005: 40).

The dog talisman is a talisman still used by the people of the Erciş district of Van province. According to this, a small amount of dried dog feces or dog teeth is rubbed on a person with strong breath and then hung on a child's shoulder. Besides dogs, the wolf also appears as a protective talisman. Totemic elements are encountered in beliefs that animals such as horses, wolves, and dogs possess protective properties, and that people can protect themselves from evil eyes and evil spirits by carrying parts of their dead animals (Albayrak, 2006: 51-52). Another belief in the Erciş district is the scorpion talisman. According

Köpek tılsımı Van ilinin Erciş ilçesi halkı tarafından hâlen kullanılan bir tılsımdır. Buna göre, kurutulmuş bir miktar köpek pisliği ya da köpek dişi nefesi kuvvetli bir kişiye okutulduktan sonra çocuğun omzuna asılır. Köpeğin yanı sıra kurt da koruyucu bir tılsım olarak karşımıza çıkmaktadır. At, kurt, köpek gibi hayvanların koruyucu özelliklerinin olduğu, insanların bu hayvanların ölülerine ait bazı parçaları üzerinde taşımaları sureti ile nazardan, kötü ruhlardan koruyacağına dair inançlarda totemik unsurlar karşımıza çıkmaktadır (Albayrak, 2006: 51-52). Yine Erciş ilçesindeki bir inanışta akrep tılsımı

to this belief, if a scorpion is killed, tied to a string around its tail, and hung on a wall, no scorpions will return to that house (Albayrak, 2006: 109).

karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, akrep öldürülüp kuyruğuna ip bağlayarak duvara asılırsa o eve bir daha akrep gelmezmiş (Albayrak, 2006: 109).

Apart from all these talismans, snail shells are also used as talismans, especially in seaside settlements.

Bütün bu tılsımların dışında özellikle deniz kenarındaki yerleşim yerlerinde salyangoz kabuğu da tılsım olarak kullanılmaktadır.

People seeking protection from evil spirits and the evil eye have used a variety of talismans. While some animals are known to possess protective properties, their protective power over humans depends on the meanings people ascribe to them. Just as with fortune-telling, their effects or protection are linked to the individual's psychological state.

Kötü ruhlardan, nazardan korunmak ihtiyacı içinde olan insanlar çok çeşitli tılsımlar kullanmışlardır. Her ne kadar bazı hayvanların koruyucu özellikleri olduğu bilinse de bunların insanlar üzerindeki koruyuculukları insanların onlara yükledikleri anlamlar ile ilgilidir. Tıpkı falda olduğu gibi bunların etkileri ya da korumaları insanların psikolojik durumlarıyla bağlantılıdır.

1.3.1.2.2. Plant Talismans

1.3.1.2.2. Bitki Tılsımları

Plants play a vital role in nutrition, a vital part of human life. However, plants aren't used solely for nutritional purposes. Some plants known for their protective properties are also used as talismans. Some are preserved in their natural state, others are dried, and still others have their branches carried around in small pieces. Plant talismans still in use today include the following (http://www.astromerkez.com/gizliilim.php?c=5&p=107&):

İnsanların hayatî faaliyetlerinden olan beslenme içerisinde bitkilerin çok önemli bir yeri vardır. Ancak bitkiler sadece beslenme amaçlı olarak kullanılmazlar. Koruyucu özellikleri olduğu bilinen bazı bitkiler insanlar tarafından tılsım amaçlı olarak da kullanılırlar. Kimileri doğal hâlleri ile muhafaza edilir, kimileri kurutulur, kimilerinin de dalları küçük parçalar hâlinde üstte taşınır. Günümüzde hâlen kullanılan bitki tılsımları şunlardır (http://www.astromerkez.com/gizliilim.php?c=5&p=107&):

Ebony: For magicians' wands to perform effectively, they must be made of ebony. Known for their protective properties, talismans made from ebony wood are among the most popular. Worn as amulets or talismans, these talismans are believed to protect the wearer from the evil eye and evil spirits.

Abanoz Ağacı: Sihirbazların değneklerinin işlerini iyi yapabilmeleri için mutlaka abanoz ağacından yapılmaları gerekir. Koruyucu etkisinin olduğu bilinen abanoz ağacının tahtasından yapılan tılsımlar en çok tutulan tılsımlardır. Nazarlık veya muska olarak taşınan bu tılsımların taşıyan insanları kem gözlerden ve kötü ruhlardan koruduğuna inanılır.

Laurel: Believed to bring abundance to a location, the laurel tree is widely believed to prevent illness and evil spirits from entering its location. Today, laurel trees planted in gardens are

Defne: Bulunduğu yere bereket getireceğine inanılan defne ağacının bulunduğu yere hastalık ve kötü ruhların giremeyeceği inancı yaygındır. Günümüzde evlerin bahçelerine dikilen defne

believed to protect homes from evil spirits and lightning strikes.

Basil: Basil, a sacred plant in India, is known to aid women during childbirth. It is also believed to protect its owner from pain and painful illnesses. In some Mediterranean countries, basil is considered a protector of unmarried women and has a folkloric significance. If a single woman is in a household, a pot of basil is placed in front of the window to signal her readiness for marriage.

Thyme: Thyme, a powerful amulet, protects its wearer from fears, illnesses, and nightmares. It's believed that a woman who wears a sprig of thyme in her hair will be lucky in love.

Henna: Henna, a very common practice, is believed to bring good luck and have protective properties. In Anatolia and some Middle Eastern and Asian countries, it's customary to apply henna to a bride the night before the wedding. This belief is to neutralize any potential evil eye or attacks from demonic forces.

Acorn: Known as a sacred tree for centuries, the acorn, the fruit of the oak tree, is believed to possess special powers. Protective talismans made from acorns are believed to cure various diseases, such as cholera. The long-lived oak tree symbolizes longevity. Therefore, it is believed that a person carrying an acorn will not age.

St. John's Wort: Known as the most effective herb used to ward off evil spirits and evil forces. Hanging a St. John's Wort branch in a corner of a house meant that the house and its inhabitants would be protected by a powerful talismanic force, preventing any evil spirits from entering. It was also believed that this plant would protect people from lightning and death.

Garlic: Garlic, which has numerous scientific benefits, was used in ancient times as a ward against vampires. It was believed that hanging garlic in the house would protect against these bloodsuckers, and that the scent would repel

ağaçlarının evi kötü ruhlardan ve yıldırım düşmelerinden koruduğuna inanılır.

Fesleğen: Hintlilerin kutsal bitkisi olan fesleğenin doğum sırasında kadınlara yardımcı olduğu bilinir. Aynı zamanda sahibini sancılardan ve ağrılı hastalıklardan koruduğuna inanılır. Bazı Akdeniz ülkelerinde fesleğen bekâr kızın koruyucusudur ve folklorik bir özelliği vardır. Eğer bir evde bekâr bir kız varsa evin camının önüne bir fesleğen saksısı konur ve böylece evdeki kızın evlenmeye hazır olduğu çevreye bildirilirdi.

Kekik: Önemli bir koruyucu özelliği olan kekik, üzerinde taşıyanı korkularından, hastalıklardan ve karabasanlardan korur. Saçına bir kekik dalı takan kadının aşkta şanslı olacağına inanılır.

Kına: Kullanımı çok yaygın olan kınanın uğur getirici ve koruyucu özellikleri olduğuna inanılır. Anadolu'da ve bazı Orta Doğu ve Asya ülkelerinde düğünden bir gece evvel evlenecek kıza kına yakmak âdeti vardır. Buradaki inanç, düğüne gelebilecek olan kötü nazarın ve şeytani güçlerin saldırılarını etkisiz hâle getirmektir.

Meşe Palamudu: Yüzyıllardır kutsal bir ağaç olarak bilinen meşe ağacının meyvesi olan meşe palamudunun özel güçlere sahip olduğuna inanılır. Meşe palamudundan yapılan koruyucu tılsımların kolera gibi çeşitli hastalıklara iyi geldiğine inanılır. Ömrü uzun olan meşe ağacı uzun ömrü sembolize eder. Bu sebeple üzerinde meşe palamudu taşıyan bir insanın yaşlanmayacağı inancı vardır.

Sarı Kantaron: Kötü ruhları ve kötü güçleri kovmak için kullanılan en etkili bitki olarak bilinir. Sarı kantaronu dalıyla birlikte evin bir köşesine asmak, o evin ve sakinlerinin tılsımlı ve güçlü bir korumaya sahip olacakları ve evin içerisine hiçbir kötü ruhun giremeyeceği anlamına gelirdi. Aynı zamanda bu bitkinin insanı yıldırım ve ölümden koruyacağına inanılır.

Sarımsak: Bilimsel olarak pek çok yararı olan sarımsağı eski zamanlarda insanlar vampirlerden korunma amacıyla kullanmışlardır. Sarımsağın eve asılması sureti ile bu kan emicilerden korunacaklarına, sarımsağın kokusunun vampirleri

vampires. It was also a common practice to place garlic under the beds of babies who didn't sleep at night to calm them down. In medieval societies, garlic was used to protect soldiers during battle and to heal the wounded.

kaçıracağına inanırlardı. Aynı zamanda gece uyumayan bebeklerin yataklarının altına sarımsak koymak ve bebeklerin böylece sakinleşmelerini sağlamak oldukça yaygın bir uygulamaydı. Orta Çağ toplumlarında savaşlarda askerleri korumak ve yaralananları iyileştirmek amaçları ile kullanılmıştır.

Rowan Tree: It is believed that the rowan tree breaks evil spells. Planted in a garden, the rowan tree protects the garden, the house, and the people living there from bad luck and brings good fortune.

Üvez Ağacı: Üvez ağacının kötü büyüleri bozduğuna inanılır. Bir bahçeye ekilen üvez ağacının bahçeyi, evi ve evde yaşayan insanları sansızlıktan koruduğuna, talihlerinin iyi

It is believed to cause the appearance of the snake. It is also used as an amulet. Two pieces of branch are tied to a red ribbon and carried.

olmasına sebep olduğuna inanılır. Muska olarak da kullanılır. İki dal parçası kırmızı kurdeleye bağlanarak taşınır.

Clover: One of the most well-known symbols of good luck, the four-leafed clover is the most popular. It is widely believed that because the four-leafed shamrock is rare, its power is greater than that of the three-leafed. Accordingly, its talismanic powers include protection against evil spells.

Yonca: En çok bilinen uğur simgelerinden olan yoncanın en makbulü dört yapraklı olanıdır. Dört yapraklı olanın nadir olduğu için güçlerinin üç yapraklıya göre daha fazla olduğu inancı yaygındır. Buna göre tılsımlı güçleri arasında kötü büyüden korunma vardır.

In addition to the plant talismans listed alphabetically above, there are many others still in use today. Foremost among these is the herb harmala. Harmala is used as a protective talisman against the evil eye almost everywhere in Anatolia. Here, we'd like to share a practice performed in the Erciş district using harmala to ward off the evil eye:

Yukarıda alfabetik olarak verilen bitki tılsımlarının dışında günümüzde hâlen kullanılan pek çok bitki tılsımı vardır. Bunların başında üzerlik otu gelmektedir. Üzerlik otu Anadolu'nun hemen her yerinde nazara karşı koruyucu bir tılsım olarak kullanılır. Burada Erciş ilçesinde üzerlik otu ile nazara karşı yapılan bir pratiği vermek istiyoruz:

Another precaution taken in the region to protect against the evil eye is the practice of drying the seeds of the "harmal" plant, which grows in the mountains of the region, braiding them, and hanging them on a suitable wall in the house. Furthermore, a child believed to be afflicted by the evil eye is passed over a fire to which seven harmal seeds have been thrown. The smoke is then absorbed. Meanwhile, the following nursery rhyme is recited:

"*Yörede nazara karşı korunmak için alınan diğer bir tedbir ise yörenin dağlarında yetişen 'üzerlik' bitkisinin tohumlarının kurutulup örülerek evin uygun bir duvarına asılması pratiğidir. Ayrıca nazardan dolayı rahatsızlandığına inanılan çocuk, üzerine yedi tane üzerlik tohumu atılan ateş üzerinden geçirilir. Çıkan dumana tutulur. Bu arada şu tekerleme söylenir:*

If you are sad, your passion is a giant in every trouble

Üzerliksen hevasın her derde devasan

Where there is harm, you fight off trouble and trouble

Üzerlik olan yerde gadayı belayı savasan

The one who looks at the red and blue cloth will get his eye shot

Al çuha, mavi çuha göz vuranın gözü çıka

Let the tongue of the tongue be filled with words

Dilliyenin diline pay çıka

A ticket to sorrows, a spit to evil eyes

Elemlere fiş, kem gözlere şiş

The most effective method used in the region to ward off the evil eye is burning harmala under the person being protected from it. The harmala is placed on some embers; as it burns, it emits a scent and smoke. The person to be protected from the evil eye is brought over it. They are encouraged to smell the smoke from the harmala burning under their legs. The person who burns harmala takes a pinch of harmala and moves it in circles around the crouching person's head. Meanwhile:

Yörede nazar değmesini önlemek için uygulanan yöntemlerin en etkili olanı, nazardan sakınılması istenilen kişinin altında yakılan üzerlik otudur. Üzerlik otu, bir miktar köz üzerine bırakılır; üzerlik yandıkça koku verir, duman çıkarır. Nazardan korunması istenen kişi, bunun üzerine getirilir. Bacakların altında yanan üzerliğin dumanını koklaması sağlanır. Üzerliği yakan bir tutam alarak, çömelen adamın başında daireler çizerek dolaştırır. Bu arada;

White broadcloth, blue broadcloth

Ak çuha, mavi çuha

The one who shoots the eye will have his eye shot out

Göz vuranın gözü çıka

Knock at the door and exit through the chimney

Kapıdan vurup bacadan çıka

Hit the chimney and go out the door

Bacadan vurup kapıdan çıka

Sorrow is a slip of sweat, spit on the evil eyes

Elem tere fiş, kem gözlere şiş

"It is said to be a tongue twister." (Albayrak, 2006: 54-55).

tekerlemesi söylenir." (Albayrak, 2006: 54-55).

Another herbal talisman used as frequently as harmal in Anatolia is black cumin. The Ikhlas Sura is recited according to the number of black cumin seeds and the black cumin seeds are placed in small blue

Anadolu'da üzerlik otu kadar sık kullanılan diğer bir bitki tılsımı ise çörek otudur. Belli miktardaki çörek otuna sayıları adetince İhlas suresi okunur ve çörek otları küçük mavi

It is wrapped in a piece of cloth and hung over the child's shoulder. This practical practice continues in many parts of the Aegean region, as in the Erciş district.

bir bez parçasına sarılarak çocuğun omuzuna asılır. Bu pratik işlem Erciş ilçesinde olduğu gibi Ege bölgesinin pek çok yerinde de varlığını devam ettirmektedir.

1.4. FUNCTION AND TYPES OF MAGIC

1.4. BÜYÜNÜN İŞLEVİ VE ÇEŞİTLERİ

Magic, which humans use to gain benefits for various purposes, is a practice nearly as old as human history. To eliminate negative situations that arise unexpectedly or to bring about desired outcomes, people around the world, as in the past and today, turn to magicians, whom they believe possess extraordinary, influential powers. Magic is rooted in the human self. This self, always seeking the best, often listens to emotions rather than reason, leading people to magicians. Humanity, unwilling to accept the consequences of its actions and reasoning, has made magic an indispensable part of life for thousands of years.

İnsanoğlunun çeşitli amaçlarla çıkar sağlamak için başvurduğu büyü, neredeyse insanlık tarihi kadar eski bir uygulamadır. Beklenmedik durumlarda ortaya çıkan olumsuzlukları ortadan kaldırmak ya da olması istenilen şeyleri gerçekleştirmek için geçmişte olduğu gibi günümüzde de dünyanın her köşesinde insanlar, olağanüstü bir etkileyici güce sahip olduğuna inandıkları büyücülere başvururlar. Büyünün temelinde insan nefsi vardır. Her zaman en iyiye sahip olmak isteyen nefis, çoğu zaman aklın değil de duyguların sesine kulak verdirip insanları büyücülere sürükler. Aklı ile hareket edip olacakları kabullenmek istemeyen insanoğlu binlerce yıldır büyüyü hayatın vazgeçilmez bir parçası hâline getirmiştir.

The primary function of magic is to influence people, events, and various objects to gain benefit for the person performing the spell. Magic doesn't always aim to cause harm. Because the primary purpose is to gain benefit, magic is often performed without harming people, animals, or plants. In short, the purpose of magic is to gain benefit by controlling plants, animals, people, natural events, and forces, thus bringing good or evil to various individuals (Tanyu, 1995: 501).

Büyünün başlıca işlevi insanlara, olaylara ve çeşitli nesnelere etki ederek büyüyü yaptıran insana çıkar sağlamaktır. Büyüde her zaman kötülük etmek amacı yoktur. Önemli olan menfaat elde etmek olduğu için büyü, çoğu zaman insanlara, hayvanlara ve bitkilere zarar verilmeden de yapılır. Kısacası, büyünün amacı bitkileri, hayvanları, insanları, tabiat olaylarını ve güçlerini kontrol ederek çeşitli kişilere iyilik ya da kötülük etmek suretiyle bir menfaat sağlamaktır (Tanyu, 1995: 501).

When we examine the works of researchers who have prepared studies on magic, we see that each researcher has classified magic in different ways.

Büyü ile ilgili çalışmalar hazırlayan araştırıcıların eserlerine baktığımız zaman görürüz ki, her araştırıcı büyüyü farklı şekillerde tasnif

It would be appropriate to give a few examples of these classifications, which are not very different from each other but rather based on the same foundation:

One of the most important classifications on this subject was made by the renowned commentator and theologian Fakhr al-Din al-Razi. In his commentary book "Mafat al-Ghayb," also known as "Tefsir al-Kabīr," he lists the types of magic as follows:

1. The magic of the ancient tribes of Chaldeans and Kasdunians

2. The magic of those with illusions and strong egos.

3. Magic by asking for help from earth spirits

4. Juggling performed by blindfolding the audience

5. Wonderful operations performed by machines and self-operating tools

6. Magic spells performed with the help of various drugs and scents

7. Magic performed by binding hearts

8. Magic performed by using omens and creating confusion.

(Islamic Encyclopedia (10), 1988: 607).

In their joint work, "Magic According to Eastern and Western Sources," Giovanni Scognamillo and Arif Arslan provide a comprehensive explanation

etmiştir. Birbirlerinden çok farklı olmayan yani aynı temele dayanan bu tasnif çalışmalarından birkaç tane örnek vermek yerinde olacaktır:

Bu konudaki önemli tasniflerden biri ünlü müfessir ve kelamcı Fahreddin Râzî tarafından yapılmıştır. “*Tefsir-i Kebîr”* adı ile de bilinen “*Mefâtîhu’l Gayb”* adlı tefsir kitabında sihrin çeşitlerini şöyle sıralar:

1. Eski kavimlerden olan Keldân ve Kesdûnîlerin sihri

2. Vehimler (Evham) ve güçlü nefs (Nefs-i kaviye) sahiplerinin sihri

3. Yer ruhlarından yardım istemek suretiyle olan sihir

4. Seyircilerin gözlerini bağlayarak yapılan hokkabazlık

5. Makineler, kendi kendine işleyen aletler ile yapılan harikalı ameliyeler

6. Çeşitli ilaçların ve kokuların yardımı ile yapılan sihirler

7. Kalpleri bağlayarak yapılan sihirler

8. Koğuculuk yapmak ve karışıklık çıkarmak sureti ile yapılan sihirler

(İslam Ansiklopedisi (10), 1988: 607).

Giovanni Scognamillo ile Arif Arslan birlikte hazırladıkları “*Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Büyü”* adlı eserde Râzî’nin tasnifine, tefsir

of Rāzī's classification, taking into account the explanations in his exegesis. It would be appropriate to quote these classifications and explanations, which are important for our topic:

"1. Chaldean (Babylonian) Magic, which is said to be created through the combination of celestial and terrestrial forces, is called talismans. The Chaldeans, an ancient people, worshiped stars and believed that these stars governed and directed events in the universe, and that good and evil, happiness and misfortune, originated from them. They are said to have performed some strange works called talismans. Abraham (peace be upon him) was sent to correct their superstitious beliefs.

2. These are the magic of those with illusions and powerful people. They believe that a person's soul is strengthened and its influence increases through training and purification. Their perception develops to perceive hidden and hidden things, and their will becomes strong enough to influence events outside themselves. Then, they can do many things they desire, manipulate objects, living beings, and other people as they do their own bodies. They even reach such a degree that they can change bodies and shapes with a single will. They can kill and resurrect at will, and can create the non-existent. Indeed, it is undeniable that training the soul, like training the body, offers numerous benefits. However, to assume that such a degree of spiritual strength can be achieved solely through work, without divine grace, is nothing more than a delusion. Some people, by resorting to asceticism, spiritual healing, ruqya, amulets, seclusion, and similar methods, engage in some strange phenomena of the spiritual realm, including magnetism, hypnotism, fakirism, and others. This is the most deceptive and dangerous form of magic.

3. Magic is performed by seeking help from jinn and evil spirits, which is what they call "Azaim" (Islamic magic) and "Jinnism." Although some of the Mu'tazila and later philosophers denied jinn, they were short-sighted and hasty in their denial. Suppressing denial by claiming that jinn have no origin, as if there were no hidden spiritual or material forces left in the universe and that all of them had been discovered and their limits determined, cannot be considered scientific. If you were to ask some of these deniers, "There are

kitabındaki açıklamaları da göz önünde bulundurarak geniş bir açıklama yapmışlardır. Konumuz açısından önemli olan bu tasnif ve açıklamaları nakletmek yerinde olacaktır:

"1. Keldânî (Babil) Sihri ki, semavî kuvvetlerle yeryüzüne ait güçlerin karışımı yoluyla meydana getirildiği söylenen ve tılsım adı verilen şeylerdir. Keldânîler eski bir kavim olup, yıldızlara taparlar ve bu yıldızların kâinattaki olayları yönetip yönlendirdiğine, hayır ile şerrin, mutluluk ile bedbahtlığın bunlardan kaynaklandığına inanırlardı. Bunların tılsım adı verilen bazı acayip şeyler yaptıkları söylenmektedir. İbrahim (a.s.), bunların bu batıl inançlarını düzeltmek için gönderilmişti.

2. Evham sahiplerinin ve kuvvetli kişilerin sihirleridir. Bunlar öyle sanırlar ki, insanın ruhu terbiye ve tasfiye ile kuvvetlenir ve tesir gücünü arttırır. İdraki, gizli kapalı şeyleri algılayacak şekilde gelişir, iradesi de kendi dışında birtakım olayları etkileyecek derecede güçlenir. O zaman istediği birçok şeyleri yapar, eşyada, canlılarda ve diğer insanlarda kendi bedenindeki gibi tasarruf eder. Hatta o dereceye varır ki, bir irade ile bünye ve şekilleri değiştirebilir. İsterse öldürür ve yeniden diriltir, varı yok, yoku var edebilir. Gerçekten de beden terbiyesi gibi ruh terbiyesinin de birçok faydası olduğu inkâr edilemez. Fakat ruhun bu derece güç kazanması, bir ilahî ihsan olmadan, yalnız çalışma ile elde edilebilir bir şey olduğunu farz etmek evhamdan öte bir şey değildir. Birtakım kimseler, riyazet, havas, rukye, muska, uzlet ve benzeri bazı yollara başvurarak, ruh ilminin bazı garip olayları ile uğraşırlar ki, manyetizma, hipnotizma, fakirizm ve diğerleri bu cümleden şeylerdir. Sihrin en aldatıcı ve en tehlikelisi de budur.

3. Cinlerden ve kötü ruhlardan yardım görme yolu ile yapılan sihirdir ki, azâim ve cincilik dedikleri şey budur. Mutezile ve son devir filozoflarından bazıları cinleri inkâr etmişlerse de bunlar kısa görüşlü ve inkârda aceleci kimselerdir. Sanki kâinatta ruhanî ve cismanî hiçbir gizli kuvvet kalmamış da hepsi keşfedilmiş ve sınırları belirlenmiş gibi, cinlerin aslı yoktur diye inkârı bastırmak, ilmî bir davranış olamaz. Bu inkârcıların bir kısmına 'dünyada daha bilmediğimiz gizli kapaklı nice tabiat kuvveti

many hidden natural forces in the world that we don't yet know about," they wouldn't hesitate to say "Yes." However, if you were to say, "There are jinn," with the same meaning, they would immediately deny it. Therefore, the philosophers and the great philosophers did not deny jinn and called them "Arvah-ı Arkaye."

vardır' deseniz, bunlar 'evet' demekte tereddüt etmezler de aynı manada olmak üzere 'cin vardır' deseniz, hemen inkâr ederler. Bunun için filozofların büyüklerin cinleri inkâr etmemiş ve 'ervah-ı ardıye' adıyla

They have mentioned it. However, a scientific study of whether people can establish relationships and connections with these spirits for specific reasons cannot be conducted. Therefore, the existence of magic performed and to be performed through this method must be acknowledged, not denied. In fact, we can even consider today's spiritualists to be among these demons.

anmışlardır. Fakat bunlarla belli sebepler altında insanların ilişki ve bağlantı sağlayıp sağlayamayacakları ilmî bir şekilde tetkik edilip ortaya konmadan hüküm verilemez. Lakin bundan dolayı bu yolla yapılan ve yapılacak sihirlerin varlığını inkâr değil, kabul etmek gerekir. Hatta bugünün ispritizmacılarını bu cinlerden sayabiliriz.

The most famous parts of magic are the three that we have listed so far.

İşte sihrin en ünlüleri buraya kadar saydığımız bu üç kısımdır.

4. These are magics called illusions and sleight of hand, which are more commonly called conjuring or sleight-of-hand magic than magic. Their essence is to deceive the senses. This is similar to seeing the shore as moving while traveling on a ferry or train. This is called "ahız bil'uyûn" in Arabic and "evil magic" in our language. However, enchantment may also be related to certain hidden spiritual influences.

4. Hayali hakikat göstermek, yani gözü yanıltmak (illüzyon) ve el çabukluğu denilen sihirlerdir ki, bunlara sihirden ziyade hokkabazlık veya şa'beze adı verilir. Onun esası duyuları aldatmaktır. Bu tıpkı vapurda ve trende giderken sahili hareket ediyor gibi görmeye benzer. Buna Arapça 'ahız bil'uyûn' bizim dilimizde de 'göz bağcılık' denir. Bununla beraber göz bağcılığın da gizi birtakım ruhî etkiler ile de ilişkisi olabilir.

5. Magic is performed using technical tricks, using devices to perform strange acts. This is what Pharaoh's magicians did. According to legend, their ropes and wands were filled with mercury. When heat was applied to them or they began to warm up under the sun, the heated ropes and wands immediately began to move, boiling and moving.

5. Teknik hileler ile yapılan, aletlerden istifade ederek acayip şeyler göstermek suretiyle ortaya konan sihirdir ki, Firavun'un sihirbazları böyle yapmışlardı. Rivayet olunduğuna göre, bunların ipleri, değnekleri civa ile doldurulmuş, altlarından ısı verilince veya güneşin etkisi ile ısınmaya başlayınca ısınan ipler ve değnekler hemen harekete geçip kaynamaya ve yürümeye başlamışlar.

The advancement of science and technology in our time, both mechanically and electronically, provides numerous examples of this. Cinema is a vivid example of this. Films made with computer technology, children growing or shrinking, giant animals, flying heroes, etc. Their imaginary impact on the public is no less than magical. Especially

Zamanımızda fen ve tekniğin gelişmesi, gerek mekânik, gerek elektronik açıdan bunlara birçok misaller vermeye elverişlidir. Sinemalar bunun çok canlı bir misalidir. Bilgisayar teknolojisi ile yapılan filmler, küçülen veya büyüyen çocuklar, dev hayvanlar, uçan kahramanlar, vs... Bunların halk üzerindeki hayalî olan etkileri bir sihir

for those unfamiliar with the realities of the matter...

tesirinden daha az değildir. Hele işin aslını bilmeyenler için...

6. Magic is performed by utilizing the chemical properties of certain objects or certain chemicals and drugs. The person being cast is tempted by substances such as marijuana, heroin, and so on. Human and animal urine and feces, cadavers, blood, and all kinds of sexually suggestive materials are among the materials used by magicians. There is no doubt that these are impure, religiously impure things. Similarly, items such as clothing belonging to the person being cast, or items such as teeth, nails, hair, and other items taken from the person's body, are also among the magicians' materials.

6. Bazı cisimler veya birtakım kimyasal maddelerin ve ilaçların, kimyevî özelliklerinden yararlanılarak yapılan sihirlerdir. Büyü yapılacak kişinin yedirilen veya içirilen esrar, eroin, vs. gibi maddelerle aklı çelinir. İnsan ve hayvan idrarları ve dışkıları, kadavralar, kan ve cinsiyetle ilgili her çeşit malzeme sihirbazın kullandığı malzemelerdir. Bunların dinen pis sayılan necis şeyler olduğunda şüphe yoktur. Yine büyü yapılacak şahsın vücuduna değmiş, kendisine ait bir eşya (çamaşır) veya kişinin vücudundan alınacak diş, tırnak, saç teli, vs. gibi maddeler de büyücülerin malzemeleridir.

7. It is magic performed by seducing the heart. The magician engages in charlatanry and boasts in various ways, attracting the addressee to himself, captivating their heart with hope or fear, making them dependent on him, influencing their emotions and thoughts, and then doing what he intends.

7. Ta'lik-i kalb (kalbi çelme) suretiyle yapılan sihirdir. Sihirbaz şarlatanlık yaparak, türlü türlü övünme ile kendini satarak, muhatabını kendine çeker, bir ümit veya korku altında onun kalbini çeler, kendine bağımlı kılar, duygu ve düşüncelerine etki ederek telkin altına alır ve yapacağını yapar.

He says, "I know the prayer 'Ismi Azam'," he says, "I can summon jinn," he says, "I know chemistry, I know alchemy." When necessary, he talks about skill, art, money, power, influence, miracles, trade, and self-interest, and he deceives those around him. The works of seducing hearts through suggestion

'İsmi azam duasını bilirim' der, 'Cin çağırırım' der, 'Kimya bilirim, simya bilirim' der; icabında hünerden, sanattan, paradan, kudretten, nüfuzdan, kerametten, ticaretten ve menfaatten bahseder, karşısındakini dolandırır. Telkin yoluyla kalpleri çelmenin işleri

It has a tremendous impact on execution and the concealment of secrets. From the most base to the most skillful, all kinds of fraud depend on it. It could be said that the effectiveness of other types of magic also depends, to a greater or lesser extent, on the magician's skill in this regard.

yürütmede, sırları gizlemede çok büyük tesiri vardır. En adisinden en maharetlisine kadar çeşitli dolandırıcılıklar hep buna bağlıdır. Sihrin öteki türlerinin etkili olması da aşağı yukarı sihirbazın bu konudaki becerisine bağlıdır, denilebilir.

8. Magic is the most abundant and widespread form of magic among the people, which is carried out by gossip, slander, and slander, and which is carried out secretly and deceptively, by unimaginable corruption, direct or indirect incitement, and deception.

8. Söz taşıyarak, kovuculuk (nemmamlık), gamazlık (fitnecilik) yaparak, el altından yürütülen gizli fitne ve tezvirat; akla, hayale gelmez bozgunculuk, vasıtalı veya doğrudan tahrikler ve aldatmalar ile yapılan sihirdir ki, halk arasında en bol ve en yaygın kısmı da budur.

The eight parts of magic we have listed so far come together in two main parts:

The first is the magic that works with words or actions that are just lies, deceit, nonsense and seduction, and the other is the magic that is more or less produced by the abuse of a truth." (Scognamillo-Arslan, 2002: 94-98).

These two researchers, in the same work, make a classification and list the types of magic as follows:

"1. White Magic: The purpose of white magic is healing and support. The primary purposes of modern white magic are prosperity, wealth, fame, love, and pleasure.

2. Black Magic: The opposite of white magic and white wizardry is black magic, and the person who practices it is a black magician. Black magic's purpose is evil, to cause harm, and can lead to murder and death.

3. Red Magic: Red magic, with its negative aims, intentions, and practices, is a form of black magic, an accompaniment to it. Perhaps the most real and therefore the most dangerous magic. It is the magic of Satan, of evil spirits, and its operations and rituals involve the use of blood and sacrifices. (Scognamillo-Arslan, 2002: 24-32)

Another classification of the types of magic, which is important in this regard, is by Hikmet Tanyu. This classification differs from the one above. Fakhr al-Din al-Razi, in his classification, considered magic as a type of magic. However, Hikmet Tanyu distinguished between magic and sorcery and did not include magic in his classification. According to this classification, there are six types of magic:

1. White Magic (protective magic): This is generally a magic spell performed for the good of an individual or society. Protective magic performed to cure or prevent disasters such as drought, injury, property damage, and illness, as well as things that harm children and postpartum

Buraya kadar saydığımız sekiz kısım sihir, dönüp dolaşır iki kısım esasta toplanır:

Birincisi sırf yalan, dolan ve sadece saçmalama ve iğfal olan söz veya fiil ile etki yapan sihir, diğeri de az çok bir gerçeğin suiistimal edilmesiyle ortaya konan sihirdir." (Scognamillo-Arslan, 2002: 94-98).

Bu iki araştırıcı, aynı eserde kendileri bir tasnif yapar ve büyü çeşitlerini şöyle sıralarlar:

*"**1. Ak Büyü**: Ak büyünün amacı şifadır, destektir. Çağdaş ak büyünün başlıca amaçları ise refah, zenginlik, şöhret, aşk ve zevktir.*

***2. Kara Büyü**: Ak büyünün ve ak büyücünün karşıtı kara büyü, onu uygulayan ise kara büyücüdür. Kara büyünün amacı kötülüktür, zarar vermektir ve cinayete, ölüme kadar gidebilir.*

***3. Kırmızı Büyü**: Kırmızı büyü, olumsuz amaç ve niyetleri, uygulamaları ile kara büyünün bir çeşidi, bir yandaşıdır. Belki de en gerçek ve bu yüzden en tehlikeli büyüdür. Şeytan'ın, kötü ruhların büyüsüdür ve işlemlerinde, ayinlerinde kan kullanılır, kurban keser."* (Scognamillo-Arslan, 2002: 24-32).

Büyü çeşitleri ile ilgili olarak yapılan ve bu konuda önem taşıyan diğer bir tasnif de Hikmet Tanyu'ya aittir. Bu tasnif yukarıdakinden farklıdır. Fahreddin Râzî tasnifinde sihri büyünün bir çeşidi olarak ele almıştır. Ancak Hikmet Tanyu, büyü ile sihri birbirinden ayırmış ve tasnifinde sihre yer vermemiştir. Bu tasnife göre büyünün altı çeşidi vardır:

***1. Ak Büyü** (koruyucu büyü): Genel olarak ferdin veya toplumun iyiliği için yapılan büyüdür. Kuraklık, yaralanma, mal ve mülkün zarara uğraması, hastalık gibi felaketlere karşı, ayrıca çocuklara ve lohusa kadınlara zarar veren şeylere çare bulmak veya bunları önlemek için yapılan*

women, is also considered white magic. This magic utilizes religion, clergy, prayers, and religious texts. Its technique is partly based on imitation and contact magic.

koruyucu büyü de ak büyü sayılır. Bu büyüde dinden ve din adamından, dualardan ve dinî metinlerden faydalanılır. Tekniği kısmen büyünün taklit ve temas tarzlarıdır.

2. Black Magic: Unlike white magic, it is used to harm or harm someone. It is used to separate people, to cause divorce in married people, to inhibit sexual potency,

2. Kara Büyü*: Ak büyünün aksine birine kötülük yapmak, zarar vermek gayesi ile yapılır. Kişileri birbirinden ayırmak, evlilerin boşanmasını sağlamak, cinsî kudreti önlemek,*

Evil desires such as making sick, crippling, and even killing are among the aims of black magic. Although all of these desires violate religious principles, those who practice black magic knowingly use certain sacred values, objects, and texts as tools. The technique is generally imitation and contact.

hasta etmek, sakat bırakmak, hatta öldürmek gibi kötü istekler kara büyünün gayeleri içindedir. Bütün bu istekler dinî ilkelere aykırı olduğu hâlde kara büyü yapanlar bile bile bazı kutsal değerleri, nesneleri, metinleri araç olarak kullanırlar. Uygulama tekniği genellikle taklit ve temas yoluyladır.

3. Active Spell: The caster of this spell claims to be able to manipulate and control natural events with their powerful will, manipulating them as they wish. They suggest a parapsychological life. They use specific words, rhymes, prayers, or curses to create a favorable situation for the spell. For example, members of the Zulu tribe in South Africa believe that a spell cast by pouring water over hot coals can avert storms. This spell is used to ward off bad and harmful events, protect against bad luck, and ward off harm.

3. Aktif Büyü*: Bu büyüyü yapan, tabiat olaylarını yönetim ve denetimi altına alarak güçlü iradesiyle onları dilediği gibi kullanabildiğini iddia eder, kendisinin parapsikolojik bir hayatı olduğunu telkin eder; özel bazı sözleri, tekerlemeleri, dua veya bedduaları ile büyüyü hazırlamak için elverişli bir durum meydana getirmek ister. Mesela Güney Afrika'da yaşayan Zulu kabilesi mensupları, kızgın kömür üzerine su dökülmesi ile yapılan büyünün fırtınayı önlediğine inanırlar. Kötü ve zararlı olayları önlemek, uğursuzluktan korunmak, insanların zararlarından kaçınmak için bu büyüye başvurulur.*

4. Passive Magic: This magic is generally performed for defense and protection. It is believed that pregnant and postpartum women are protected against harmful influences through the use of sacred texts, knives, scissors, blue beads, and various amulets. For this purpose, the magician requests that the person carry certain items, such as amulets and lucky charms, that have been read or prepared.

4. Pasif Büyü*: Genellikle savunma ve korunma için yapılır. Kutsal yazı, bıçak, makas, mavi boncuk ve çeşitli nazarlık eşyalar bulundurularak büyücülerin bazı faaliyetleriyle gebe ve lohusaların zararlı etlilere karşı korunması bu büyü içinde kabul edilir. Büyücü bu maksatla o kişinin muska ve uğurluklar gibi okunmuş veya hazırlanmış bazı şeyleri taşımasını ister.*

5. Contact Spell: This is one of the most common types of magic. Because contact is the core of contact magic, it's performed with a part-whole relationship, using items such as a hair from a person's head, a piece of cloth torn from their clothing, the tip of a nail, or a piece of thread.

5. Temas Büyüsü*: En çok yapılan büyü çeşitlerindendir. Temas büyüsünde temas esas olduğundan parça - bütün ilişkisi inancıyla bir kimsenin saçından alınan bir kıl, elbisesinden koparılan bir bez parçası, bir tırnak ucu, kopartılan bir iplik parçası gibi şeylerle bu büyü*

While contact magic is generally performed for the benefit of the person, it can also be used to ward off evil or cause harm.

yapılır. Temas büyüsü genellikle kişinin iyiliği için yapılmaktaysa da bazen bir kötülüğü uzaklaştırmak veya zarar vermek için de buna başvurulabilmektedir.

6. Imitation Magic: It is practiced in many places. It is based on the principle of influencing the essence of something by imitating it, achieving the desired result through imitation. This magic is based on Frazer's principle that "like begets like." Also known as analogy magic and homeopathic magic, this magic is employed for both good and evil purposes. This form of magic stems from the belief that similar things can create similar things, as those who desire children make dolls out of cloth, and those who desire a house make houses out of small stones. A young girl adorned with green branches and water poured over her head to create rain (in the Balkans) is also a form of imitation magic. Prayers and recitations are secondary in this type of magic. Both imitation and contact magic are also called "sympathetic magic," signifying that distant things influence each other through a secret sympathy, and that stimulation can be transmitted from one to the other through some hidden and invisible medium. (Tanyu, 1995: 502)

6. Taklit Büyüsü*: Pek çok yerde uygulanmaktadır. Bir şeyin taklidini yapmakla o şeyin esasını etkileme, taklit yoluyla istenilen sonucu elde etme esasına dayanır. Bu büyünün temeli Frazer'in 'benzerin benzeri meydana getirdiği' şeklindeki ilkesine dayanır. Aynı zamanda analoji büyüsü, homeopatik büyü de denilen bu büyüye hem iyi hem de kötü gayeler için başvurulur. Bu büyü şeklinde çocuk isteyenlerin bezden bebek, ev isteyenlerin de ufak taşlarla bir ev yapmaları benzerin benzer şeyler meydana getirebileceği inancından kaynaklanır. Yağmur yağdırmak için bir genç kızın yeşil dallarla donatılıp başından su dökülmesi de (Balkanlarda) bir taklit büyüsüdür. Bu büyü çeşidinde dualar ve okumalar ikinci planda kalır. Gerek taklit gerekse temas büyüsü, birbirinden uzak şeylerin gizli bir sempati ile birbirlerini etkilediklerini, bir çeşit gizli ve görünmez vasıta ile uyarmanın birinden ötekine geçebildiğini ifade etmek üzere 'sempatik büyü' şeklinde de adlandırılır."* (Tanyu, 1995: 502).

Sedat Veyis Örnek gives the following information about the types of magic in his work titled "Religion, Magic, Art and Legend in Primitives in 100 Questions":

Sedat Veyis Örnek "*100 Soruda İlkellerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*" adlı eserinde büyü çeşitleri hakkında şu bilgileri verir:

"Magic is divided into branches according to the underlying thoughts, psychological states, and the nature and purposes of the magical operations. The main ones are: imitation magic, contact magic, white magic, black magic, active magic, passive magic, hunting magic, etc. Of these, imitation and contact magic are grouped under the name sympathetic magic. Spells are also divided into three categories according to their application: a) Distancing practices, b) Offensive practices, c) Applications related to desire." (Örnek, 1971: 141).

"*Büyü temelinde yatan düşüncelere, psikolojik durumlara, bir de büyüsel işlemlerin bünye ve amaçlarına göre kollara ayrılmaktadır. Bunların başlıcaları: Taklit büyüsü, temas büyüsü, ak büyü, kara büyü, aktif büyü, pasif büyü, av büyüsü, vb. Bunlardan taklit ve temas büyüsü sempatik büyü adı altında toplanır. Büyüler uygulanışlarına göre de üç bölüme ayrılırlar: a)Uzaklaştırıcı uygulamalar, b)Hücum uygulamaları, c)İstekle ilgili uygulamalar.*" (Örnek, 1971: 141).

Örnek also gives the same classification in his work titled “An Ethnological Study of Superstitions and Magical Procedures Related to Various Stages of Life in Sivas and Its Surroundings”:

“Magic is divided into types based on the underlying thought laws, psychological states, and the nature and purpose of the magical processes. These are:

1. Sympathetic magic

a. Imitation magic (homeopathic magic)

b. Contact magic (contagious magic)

2. White magic (positive magic)

3. Black magic (negative magic)

4. Active spell

5. We can divide passive magic into five parts.” (Example, 1981: 34).

Pertev Naili Boratav, who deals with the subject of magic from the perspective of folklore, lists the types of magic in his work "Turkish Folklore in 100 Questions" as follows:

“1. Positive Spells: The aim of these is to obtain a “beneficial” result for both the person who casts the spell and the person who is affected by it.

2. Evil Spells: A group of these are spells cast by a sorcerer knowingly and knowingly, if not outright, that the person who resorts to them has evil intentions. Those who perform such spells are generally frowned upon. While some are performed through a sorcerer (expert), most are procedures that evil-minded individuals can perform on their own; their recipes are either learned by word of mouth or found in books

Örnek aynı tasnifi “*Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*” adlı eserinde de vermektedir:

“*Büyü temelinde yatan düşünce kanunlarına, psikolojik durumlara, bir de büyüsel işlemlerin bünye ve gayelerine göre ollara ayrılmaktadır. Bunlar:*

1. Sempatik büyü

a. Taklit büyüsü (homeopatik maji)

b. Temas büyüsü (kontajiyöz maji)

2. Ak büyü (pozitif maji)

3. Kara büyü (negatif maji)

4. Aktif büyü

5. Pasif büyü diye beş kısma ayırabiliriz.” (Örnek, 1981: 34).

Büyü konusunu halk bilimi açısından ele alan Pertev Naili Boratav “*100 Soruda Türk Folkloru*” adlı eserinde büyü çeşitlerini şöyle sıralar:

“***1. Olumlu Büyüler****: Bunlarda amaç işlemin sonunda büyü yapanın da ondan etkilenenin de “hayrına” bir sonuç elde etmektir.*

2. Kötü Büyüler*: Bunların bir bölüğü, büyücünün, kendisine başvuranın kötü niyetini bile bile yaptığı büyülerdir. Halk arasında bu türlü büyüleri yapanlar hoş karşılanmaz. Bunlardan büyücü (uzman) aracılığı ile yapılanlar olmakla beraber, çoğu kötülüğe niyetli kişilerin kendi başlarına uygulayabilecekleri işlemlerdir; reçeteleri ya kulaktan kulağa öğrenilen ya da bu*

prepared specifically for this purpose. (Boratav, 2003: 137-138)

In this section, we have attempted to present four distinct classifications of the types of magic. As can be seen, the first of these classifications, that of Fakhr al-Din al-Razi, is the most comprehensive. According to this classification, magic is divided into eight sections.

işler için düzenlenmiş kitaplarda bulunan şeylerdir." (Boratav, 2003: 137-138).

Bu bölümde büyünün çeşitleri ile ilgili olarak birbirinden farklı dört tasnif vermeye çalıştık. Görüldüğü üzere bu tasniflerden ilki, yani Fahreddin Râzî'ye ait olanı, en kapsamlı tasniftir. Buna göre, büyü sekiz bölüme ayrılmış, sihirleri ile ünlü eski bir kavim olan

The magic of the Chaldeans, the magic we perceive as different from magic today, is given as a type of magic, such as carrying words to create a rift between people and telling lies on others.

Keldanilerin sihirleri, bugün bizim büyüden farklı olarak algıladığımız sihir, insanın arasını açmak için söz taşımak ve başkasını gamazlamak da büyünün bir çeşidi olarak verilmiştir.

The classification of magic that we will base our study on, in our opinion, is as follows:

Bizim kanaatimize göre oluşan ve çalışmamızda esas alacağımız büyü tasnifi ise şöyledir:

1. Benevolent Spells: These spells are those that harm neither the caster nor the affected party, but instead benefit both parties. Spells cast to ward off evil from another person also fall into this category, but in such cases, the affected person will not achieve their goal. Benevolent spells include those cast to win someone's love, bind a man to their home, find a lost item, or protect women from the evil spirits that haunt postpartum women.

1. İyi Niyetli Büyüler: Bu büyüler, büyüyü yaptıranın da büyüden etkilenenin de zarar görmediği aksine her iki tarafa yararı dokunan büyülerdir. Bir insandan gelecek kötülüğü engellemek için yapılan büyüler de bu gruba girer ancak, bu durumda büyüden etkilenen insan amacına ulaşamayacaktır. Bir insanın sevgisini kazanmak, bir erkeği eve bağlamak, kaybedilen bir eşyayı bulmak, lohusa kadınlara musallat olan kötü ruhlardan kadınları korumak amaçları ile yapılan büyüler iyi niyetli büyülerdir.

2. Malevolent Spells: These spells are those that have a positive effect on the caster and a negative effect on the recipient. Spells cast to separate spouses, fiancées, or lovers, to bind their tongues, to bind their male partners, to maim, or to kill are considered malevolent.

2. Kötü Niyetli Büyüler: Bu büyüler, büyüyü yaptıranın iyi, büyüden etkilenenin ise kötü yönde etkilendiği büyülerdir. Eşleri, nişanlıları ya da sevenleri birbirlerinden ayırmak, dil bağlamak, erkeklik bağlamak, sakat bırakmak ve öldürmek amaçları ile yapılan büyüler kötü niyetli büyülerdir.

3. Talismans, or Spells for Protection: These spells are used to protect against various poisonous animal bites, the evil eye, some fevers, and demons. In reality, we can't truly call these practices magic. They involve making talismans out of various objects or placing our hands on a painful area and praying. These practices, known

3. Tılsımlar yani Korunma Amaçlı Büyüler: Çeşitli zehirli hayvan sokmalarına, nazara, bazı ateşli hastalıklara, cinlere karşı ve bunlardan korunmak amacı ile yapılan büyülerdir. Aslında bu uygulamalara tam olarak büyü diyemeyiz. Çeşitli nesnelere tılsım yaparak veya ağrıyan yere el koyup dua ederek yaptığımız uygulamalardır. Türk

as talismans in Turkish culture and folk beliefs, are called "ruqya" in Islam, or rather, in Arab culture. Patting the back is also a form of talisman. It appears frequently in the Epic of Boğaç Khan, Son of Dirse Khan, one of the Dede Korkut Stories, as well as in the tradition of minstrelsy and folk tales.

kültüründe ve halk inanışlarında tılsım adı ile bilinen bu tür işlemlere İslamiyet'te daha doğrusu Arap kültüründe "rukye" adı verilir. Sırtın sıvazlanması da bir çeşit tılsımdır. Dede Korkut Hikâyeleri'nden olan Dirse Han Oğlu Boğaç Han Destanı'nda, âşıklık geleneğinde ve halk hikâyelerimizde oldukça sık karşımıza çıkar.

4. Magic: Although often used interchangeably with magic, magic is an art that deceives the eye and sight and relies on sleight of hand. Its applications are not the same as magic.

4. Sihirler: Her ne kadar çoğu zaman büyü ile aynı anlamda kullanılsa da sihir, gözü ve görüşü aldatan ve el çabukluğuna dayanan bir sanattır. Uygulamaları büyü ile aynı değildir.

1.5. WHO IS CALLED A "WIZARD"?

1.5. "BÜYÜCÜ" KİMLERE DENİR?

In its simplest form, people who practice magic are called "sorcerers." Sorcerers are believed to possess extraordinary powers of influence and knowledge. Depending on the purpose of the spell, sorcerers can be divided into two categories: those who use their powers with good intentions and those who use them with evil intentions.

En basit tarifi ile büyü yapan insanlara "büyücü" denir. Büyücülerin olağanüstü bir etkileme gücünün ve bilgisinin var olduğuna inanılır. Büyünün amac ı na göre büyücüleri ikiye ayırabiliriz: Güçlerini iyi niyetle kullananlar ve güçlerini kötü niyetle kullananlar.

Sorcerers who use their powers with good intentions do not harm the people who cast the spell or are affected by it, but rather work for their own good. They can bind men who are uninterested in their homes, win someone's love, find a lost object,

Güçlerini iyi niyetle kullanan büyücüler, büyüyü yaptıran ve büyüden etkilenen kişilere zarar vermeyen, onların iyilikleri için çalışan büyücülerdir. Evi ile ilgilenmeyen erkekleri evlerine bağlamak, bir insanın sevgisini kazanmak, kaybedilen bir eşyayı bulmak,

Spells cast for purposes such as preventing drought and bringing rain, or protecting postpartum women from evil spirits that haunt them, are cast with good intentions, meaning that no harm will come to the people performing the spell or those affected by it.

kuraklığı önleyip yağmur yağdırmak, lohusa kadınları kendilerine musallat olan kötü ruhlardan korumak gibi amaçlarla yapılan büyüler iyi niyetle yapılır yani, büyüyü yapan ve büyüden etkilenen insanlara herhangi bir kötülük gelmez.

Sorcerers who use their power with malicious intent cast spells that will have positive effects on the caster and negative effects on the affected. Spells designed to drive a wedge between spouses, separate engaged couples, bind tongues, bind the male sex, maim, and even kill are all malevolent spells. A woman who uses a spell to separate her fiancé from her fiancé will achieve her desires, but the affected man will be subjected to the evil

Güçlerini kötü niyetle kullanan büyücüler ise, büyüyü yaptıranın iyi, büyüden etkilenenin ise kötü yönde etkileneceği büyüler yaparlar. Eşlerin arasını açmak, nişanlıları birbirinden ayırmak, dil bağlamak, erkekliği bağlamak, sakat bırakmak hatta öldürmek amaçlı büyüler kötü niyetli büyülerdir. Sevdiği erkeği nişanlısından ayırmak için büyü yaptıran bir kadın büyü sonucunda muradına erecek ama, büyüden etkilenen erkek

effects of the spell because he is separated from his beloved.

The role of sorcerers is not only to cast spells. They are also used to break the spell.

Throughout history, wherever in the world, women have been the most likely to engage in witchcraft. Their refined physical appearance and refined spiritual makeup have made them more susceptible to witchcraft. The idea that demons and jinns interact more easily with women has been a belief accepted by humanity for centuries (Arslan, 2002: 34). Indeed, when the word "discord" is mentioned, women are the first to come to mind.

When we examine both world and Turkish history, we see that women played a role in various wars and the collapse of states. Helena, who captivated Paris, son of the King of Troy, with her beauty and love, and became the wife of the Achaean king, led the Trojans and Achaeans into a great war. In Turkish history, when women and intrigue are mentioned, the first person that comes to mind is Hürrem Sultan. She captivated Suleiman the Magnificent, known to Westerners as Suleiman the Magnificent, with her intelligence and charm, and captured him. She first seized the harem, then the empire, and by killing Prince Mustafa, Suleiman's son by his first wife, she paved the way for his sons' succession.

Magic isn't always accomplished by consulting a magician. Any woman who can harness her intelligence and charm can captivate the man she loves with a look, a smile, or a simple sentence. Women who are aware of these inherent qualities don't need to consult a magician for this purpose.

1.6. MAGIC IN VARIOUS CIVILIZATIONS BEFORE ISLAM

Despite numerous studies, our knowledge of the lives of primitive societies is very limited. However, we can confidently say that magic existed even in primitive societies. Primitive

sevdiğinden ayrıldığı için büyünün kötülüğüne maruz kalacaktır.

Büyücülerin görevi sadece büyü yapmak değildir. Yapılan büyüyü bozmak için de büyücülere başvurulur.

Tarih boyunca dünyanın neresinde olursa olsun, büyü ile uğraşanlar daha çok kadınlar olmuşlardır. Vücut yapılarındaki incelik ve ruh yapılarındaki letafet kadınları büyücülüğe daha yatkın kılmıştır. Şeytanların ve cinlerin kadınlar ile daha kolay diyaloğa geçtikleri düşüncesi asırlar boyunca insanoğlunun kabul ettiği bir inanıştır (Arslan, 2002: 34). Nitekim fitne denilince akla ilk gelen kadınlardır.

Gerek dünya gerekse Türk tarihine baktığımız zaman çeşitli savaşlarda ve devletlerin yıkılmalarında kadınların parmağının olduğunu görürüz. Troya kralının oğlu Paris'i güzelliği ve sevgisi ile büyüleyen ve Akha kralının eşi olan Helena, Troyalılar ile Akhaları büyük bir savaşa sürüklemiştir. Türk tarihinde ise kadın ve entrika denildiği zaman akla ilk gelen Hürrem Sultan'dır. Batılıların Muhteşem Süleyman dedikleri Kanunî Sultan Süleyman'ı zekâsı ve cazibesi ile büyüleyen ve avuçlarının içine alan Hürrem Sultan, ilk önce haremi, daha sonra devleti ele geçirmiş ve Kanuni'nin ilk hanımından olan oğlu Şehzade Mustafa'yı öldürterek veraset yolunu oğullarına açmıştır.

Büyü her zaman büyücülere giderek yapılmaz. Zekâsını ve cazibesini kullanabilen her kadın bir bakış, bir gülüş veya bir cümle ile sevdiği erkeği kendisine büyülenmişçesine bağlayabilir. Yaradılışında var olan bu özelliklerin farkında olan kadınların bu amaçla büyücülere gitmesine gerek kalmaz.

1.6. İSLAMİYET ÖNCESİNDE ÇEŞİTLİ MEDENİYETLERDE BÜYÜ

İlkel toplumların yaşamları hakkında bildiklerimiz, her ne kadar çeşitli çalışmalar yapılmakta ise de, çok sınırlıdır. Ancak büyünün ilkel zamanlardaki toplumlarda bile var olduğunu

people were inevitably immersed in a magical world.

rahatlıkla söyleyebiliriz. İlkel insanlar ister istemez büyülü bir dünyanın içinde

They lived and, with their very limited knowledge, contributed various secrets to the society and the world in which they lived. Their vulnerability to all kinds of dangers in the world placed them under a defense mechanism, both materially and spiritually. Precautions taken with weapons or magic were the greatest preventative measures of primitive people. When we look at the primitive tribes that exist in Australia, Africa, and South America today, we see how magic is a vital practice (Scognamillo-Arslan, 2002: 34).

yaşıyor ve çok kısıtlı olan bilgileri ile yaşadıkları topluma ve dünyaya çeşitli sırlar katıyorlardı. Dünyanın her türlü tehlikelerine açık olmaları, onları maddî ve manevî yönlerden bir savunma mekânizması altına almaktaydı. Silah veya büyü ile alınan önlemler ilkel insanların en büyük tehlike önleyicileri idi. Günümüzde Avustralya, Afrika ve Güney Amerika'da var olan ilkel kabilelere baktığımız zaman, büyünün nasıl yaşamsal bir uygulama olduğunu görürüz (Scognamillo-Arslan, 2002: 34).

Examples of magic, a practice as old as human history, can be found even in the Paleolithic period. The magical understanding of "like begets like"—the drawings of spear-handled animals on cave walls, the covering of human corpses in a mummy-like mud with red paint, and the belief that red was the essence of life—that the dead would be enchanted and resurrected—inform us of the ancient nature of magic (Tanyu, 1995:503).

İnsanlık tarihi kadar eski bir uygulama olan büyünün örneklerine Paleolitik devrede bile rastlanılır. "Benzer benzeri meydana getirir" büyüsel anlayışı ile mağara duvarlarına çizilen kargı saplı hayvan resimleri ve mumya benzeri bir balçık türünün kapladığı insan cesetlerinin, kırmızı boya ile kaplanması ve bu uygulama ile kırmızının hayat özü olduğu kabul edilerek ölünün kırmızı ile kaplanınca büyülendiği ve yeniden dirileceği inanışı, büyünün ne kadar eski bir uygulama olduğu hakkında bize bilgi verir (Tanyu, 1995:503).

The history of magic is discussed in detail in the work "Magic According to Eastern and Western Sources" and includes striking explanations on the subject (Scognamillo-Arslan, 2002: 33-49). A summary of this information is as follows:

"*Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Büyü*" adlı eserde büyünün tarihçesi geniş olarak ele alınmış ve konu ile ilgili çarpıcı açıklamalara yer verilmiştir (Scognamillo-Arslan, 2002: 33-49). Bu bilgilerin özeti şöyledir:

The Middle East is considered the homeland of witchcraft. The ancient and great civilizations of the Middle East, like those of polytheistic and pagan religions, institutionalized magic and sorcery. Going back approximately five thousand years, we find two great magical civilizations: the Egyptian and Sumerian. In these two civilizations, magic, sorcery, and astrology were governed by specific rules.

Büyücülüğün ana vatanı olarak Orta Doğu kabul edilir. Orta Doğu'nun eski ve büyük uygarlıkları, çok tanrılı ve putperest dinlerde olduğu gibi, büyü ve sihri bir kurum hâline getiriyorlardı. Yaklaşık beş bin yıl öncesine gidildiği zaman karşımıza iki büyük büyülü uygarlık çıkar: Mısır ve Sümer uygarlıkları. Bu iki uygarlıkta büyü, sihir ve yıldız bilimi belirli kurallara bağlıdır.

Egypt established a great tradition of magic and sorcery, influencing the entire Mediterranean basin. Egyptian sorcery served as a guide for the ancient Greeks and Romans. Ancient Egyptians

Mısır, büyü ve sihirde büyük bir gelenek kurmuş ve bütün Akdeniz havzasını etkilemiştir. Eski Yunanlılar ve Romalılar için Mısır büyücülüğü bir rehber olmuştur. Eski M ı s ı rlılar

believed they could influence every aspect of life and death through magic. They also believed they controlled nature through their active spells. Egyptian gods could be deceived and subjugated through magic. For the ancient Egyptians, magic and sorcery were two elements of religion. One hundred and ninety years after Noah's Flood, Noah's son, Shem, settled in Egypt and ruled the country for approximately one hundred and sixty years. Egyptian sorcery is said to have reached its peak during Shem's reign. In ancient Egypt, magic was present in every aspect of life. Popular sorcery was taught in schools called "Houses of Life." Plants, love potions, poison, and wax statues were the ingredients of magic. For example, to tie a person's tongue, a wax statue representing that person would be made and the mouth would be sealed by pouring wax into it.

büyü ile hayatın her anına ve ölüme etki edebileceklerine inanmaktaydılar. Aynı zamanda yaptıkları aktif büyüler ile tabiatı denetimleri altına aldıklarını sanıyorlardı. Mısır tanrıları büyü ile aldatılabilir, itaat altına alınabilirdi. Eski Mısırlılar için sihir ve büyü dinsel iki öğe idi. Nuh tufanından yüz doksan yıl sonra Hz. Nuh'un oğlu Şem, Mısır'a yerleşir ve yaklaşık yüz altmış yıl ülkeyi yönetir. Mısır büyücülüğün Şem döneminde en yüksek noktasına vardığı söylenir. Eski M ı s ı r'da büyü, hayatın her kademesinde insanların yanında idi. Halka yönelik, popüler büyücülük "Hayat Evleri" adı verilen okullarda insanlara öğretilirdi. Bitkiler, aşk iksirleri, zehir ve mumdan heykeller büyünün malzemeleri idi. Mesela, bir insanın dilini bağlamak için, o insanı simgeleyen mumdan bir heykel yapılır ve ağzına mum dökülerek ağzı mühürlenirdi.

Among the Sumerians, the high priests were also magicians and wizards. They performed their magic with the help of the gods.

Sümerlerde baş rahipler aynı zamanda büyücü ve sihirbaz idi. Bunlar büyülerini tanrıların yardımları ile yaparlardı.

Another Mesopotamian civilization that held a significant place in witchcraft was the Assyrians. Assyrian witchcraft is considered the beginning of Middle Eastern witchcraft and the witchcraft that later influenced the West. The earliest examples of the magic circle, used for centuries to summon demons and spirits during magical practices, appear in the Assyrians. Unlike other civilizations, Assyria was home to numerous evil spirits that circulated around its inhabitants: Utukku, a vampire demon; Sedu, the evil-eye demon; Ahazzu, the rapist; Ekkimmu, the vampire; Asakku, who puts people into comas; Namtaru, the murderous; and the trio of Lilu, Lilitu, and Ardat Lili, who command storms and natural disasters.

Büyücülükte önemli bir yere sahip olan diğer bir Mezopotamya uygarlığı ise Asurlulardır. Asur büyücülüğü, Orta Doğu büyücülüğünün ve sonraki zamanlarda batıyı etkileyen büyücülüğün başlangıcı olarak kabul edilir. Yüzyıllardan beri büyü işlemleri esnasında cinleri ve ruhları çağırmak için kullanılan büyülü dairenin ilk örnekleri Asurlularda karşımıza çıkar. Diğer uygarlıklardan farklı olarak Asur'da insanların etrafında gezinen pek çok kötü ruh vardır: Vampir bir cin olan Utukku, kem gözü cini Sedu, tecavüzcü Ahazzu, vampir Ekkimmu, insanları komaya sokan Asakku, öldürücü Namtaru ve fırtınalara, doğal afetlere hükmeden Lilu, Lilitu ve Ardat Lili üçlüsü gibi.

Whether or not he wields these evil spirits, the Assyrian sorcerer is truly powerful. He can maim and even kill people. When he chooses, he can also be their protector and healer.

Bu kötü ruhları kullansın ya da kullanmasın Asurlu büyücü gerçekten güçlüdür. İnsanları sakat bırakabilir hatta öldürebilir. İstediği zaman ise insanların koruyucusu ve şifa vericisi de olabilir.

The Egyptians, who established a vast tradition of magic and sorcery and influenced the entire Mediterranean basin, were influenced by the

Büyü ve sihirde büyük bir gelenek kuran ve bütün Akdeniz havzasını etkileyen Mısırlılar, astroloji ve yıldız bilimde Keldaniler'den

Chaldeans in astrology and astrology. Known for their star worship, the Chaldeans used magic and sorcery as tools for foretelling the future and for prophesying. Prophecy was their sole purpose. They shaped future events as they wished.

In polytheistic and pagan Rome and Greece, witchcraft found a suitable environment due to the influence of the Middle East, especially Egypt. The Greeks quickly became fascinated by magic, but Rome, being more formal and disciplined, resisted its influence for a long time. A law passed in the 5th century BC banned all magical practices. However, despite the measures they took, the Romans were unable to completely suppress magic. The Greeks, who had made considerable advances in magic, soon began to influence the Romans.

Magic and sorcery were widespread in pre-Islamic Arab society. During this period, known as the Age of Ignorance, Arabs employed various methods of magic and sorcery. Magic was performed through divination, demonic possession, knot-tying, blowing, and stargazing. All forms of magic were associated with idolatry. Arabs feared and respected sorcerers (Tanyu, 1995: 506).

etkilendiler. Yıldızlara tapmaları ile bilinen eski bir kavim olan Keldaniler, büyüyü ve sihri, geleceği görme ve kehanet aracı olarak kullanıyorlardı. Onlar için önemli olan sadece kehanet idi. Gelecek olayları istedikleri gibi şekillendirirlerdi.

Çok tanrılı ve putperest olan Roma ve Yunan'da, Orta Doğu'nun özellikle Mısır'ın etkisi ile büyücülük kendisine oldukça uygun bir zemin bulmuştur. Yunanlılar kısa sürede kendilerini büyüye kaptırdılar ama, daha kuralcı ve disiplinli olan Roma, büyüden etkilenmemek için uzun süre direndi. MÖ 5. yüzyılda çıkarılan bir yasa ile bütün büyülük işlemler yasaklandı. Ancak, aldıkları önlemlere rağmen Romalılar büyünün tam olarak önüne geçemediler. Büyüde oldukça ilerleme gösteren Yunanlılar bir süre sonra Romalıları etkilemeye başladılar.

İslamiyet öncesi Arap toplumunda büyü ve sihir yaygındı. Cahiliye devri adı verilen bu dönemde Araplar çeşitli yöntemler ile büyü ve sihire başvururlardı. Kehanet, cincilik, düğüm atmak, üflemek, yıldızlara bakmak gibi yöntemler ile büyü yapılırdı. Bütün büyü işleri putperestlikle birlikte yürütülürdü. Araplar büyücülerden çekinir ve onlara saygı duyarlardı (Tanyu, 1995: 506).

1.7. MAGIC IN OLD TURKISH BELIEFS

As with all nations of the world, magic and sorcery held a significant place in the social lives of the ancient Turks. Before delving into the subject, we would like to quote the following two sentences from Ziya Gökalp regarding magic and sorcery:

"Among the ancient Turks, 'magic' (sorcery) was also connected to the Tisin religion. In fact, it is possible that the word 'magic' itself was derived from 'Buğu', the founder of this religion." (Gökalp, 2005: 45).

1.7. ESKİ TÜRK İNANIŞLARINDA BÜYÜ

Dünyanın bütün milletlerinde olduğu gibi eski Türklerin sosyal yaşamlarında da büyü ve sihir önemli bir yere sahipti. Konuya girmeden önce Ziya Gökalp'ın büyü ve sihir ile ilgili olarak verdiği şu iki cümleyi nakletmek istiyoruz:

"*Eski Türklerde 'sihir' (büyü) de Tisin dinine bağlıdır. Hatta 'büyü' kelimesinin de bu dinin kurucusu olan 'Buğu'dan türemiş olması muhtemeldir.*" (Gökalp, 2005: 45).

Shamanism, which the Turks adopted after their belief in the Sky God, is not a religion; it is a system that fulfills religious and social functions, responds to social demands, and lacks a religious doctrine (Bayat, 2004: 20). The religious leaders of this belief were individuals called kam or shaman. The shaman had many duties: facilitating communication with the gods, offering sacrifices to the gods, treating various illnesses, and escorting the souls of the deceased to the afterlife. For our purposes, the shaman's most important duties include casting spells and treating demon possession with unique methods.

Türklerin Gök Tanrı inancından sonra kabul ettikleri Şamanizm, bir din olmayan; ancak dinsel ve toplumsal işlevleri bulunan, toplumsal taleplere cevap veren ve dinî bir öğretisi bulunmayan bir sistemdir (Bayat, 2004: 20). Bu inanışın din büyükleri ise kam ya da şaman adı verilen kimselerdi. Şamanın birçok görevi vardı: İnsanların tanrılar ile iletişim kurmasını sağlamak, tanrılara kurban sunmak, çeşitli hastalıkları tedavi etmek, ölen insanların ruhlarını öteki dünyaya götürmek gibi. Konumuz açısından şamanın en önemli görevleri ise, büyü yapmak ve cin çarpmasını kendine has yöntemler ile tedavi etmektir.

The most important and oldest work that provides information about magical practices in the social life of the ancient Turks is the Divanu Lugati't-Turk, written by Mahmud of Kashgar in 1072. This work, the first dictionary of the Turkish language, provides information about the lives of the Turks until the mid-eleventh century. In light of this work, we will provide information about the magical practices of the ancient Turks.

Eski Türklerin sosyal yaşamlarındaki büyüsel işlemler hakkında bilgi veren bizim için en önemli ve en eski eser, 1072 yılında Kaşgarlı Mahmut tarafından kaleme alınan Dîvânü Lûgati’t-Türk’tür. Türk dilinin ilk sözlüğü olan bu eser, on birinci yüzyılın ortalarına kadar Türklerin yaşayışları hakkında bilgi verir. Bu eserin ışığı altında eski Türklerin büyüsel işlemleri hakkında bilgi vereceğiz.

The following words related to magic are included in the work: “Abakı, arkış, arwalmak, arwaş, arwaşmak, arvış, ısrık, kam, kovu, kovuz, kösgük, monçuk, örung, yalwı, yat, yatlamak, yel.”

Eserde büyü ile ilgili olarak şu kelimeler yer alır: “*Abakı*, *arkış*, *arwalmak*, *arwaş*, *arwaşmak*, *arwış*, *ısrık*, *kam*, *kovu*, *kovuz*, *kösgük*, *monçuk*, *örüng*, *yalwı*, *yat*, *yatlamak*, *yel*.”

"Arwash, arvish, arkish, and yalwı" are words used in the work to refer to magic. Magic is performed by "kams," and this work is called "arwashmak" or "arwalmak." People resort to kams to protect themselves from "yel, kovuç, and kovuz," meaning demon possession. The Oghuz use the word "kovuz" instead of "kovuç," and "yel kovuz bitigi" means a spell or a curse against demon possession. Cold water is sprinkled on the face of the person possessed by the demon, and then "kovuç kovuç" is said. The person is then incensed with harmal and agarwood. After performing their magic, the kams receive money from the person who cast the spell, called "örung." "Örüng" means money given to the magician. The modern equivalent of this word is "arilik."

“*Arwaş, arwış, arkış, yalwı*” eserde büyü anlamında kullanılan kelimelerdir. Büyü “*kam*”lar tarafından yapılır ve kamların yaptığı bu işe “*arwaşmak, arwalmak*” adı verilir. İnsanlar “*yel, kovuç ve kovuz*” dan yani cin çarpmasından korunmak için kamlara başvururlar. Oğuzlarda “*kovuç*” yerine “*kovuz*” kelimesi kullanılır, “*yel kovuz bitigi*” ise, cin çarpmasına karşı afsun, üfürük anlamına gelir. Cin çarpan kişinin yüzüne soğuk su serpilir, sonra da “*kovuç kovuç*” denir. Daha sonra bu kişi üzerlik ve öd ağacı ile tütsülenir. Kamlar yaptıkları büyülük işlemlerden sonra büyüyü yaptıran kişiden “*örüng*” adı verilen parayı alırlar. “*Örüng*”, afsuncuya verilen para demektir. Bu kelimenin günümüzdeki karşılığı “arılık”tır.

Ancient Turks could perform some magic spells themselves without resorting to kams. To ward off evil eyes, they erected scarecrows called "kösgük" in vineyards and orchards. Similarly, to ward off

Eski Türkler bazı büyülük işlemleri kamlara başvurmadan kendileri de yapabilirlerdi. Göz değmesinden sakınmak için üzüm bağlarına ve bostanlara “*kösgük*” adı verilen korkuluk

evil eyes, they erected scarecrows called "abakı" in gardens and orchards. A "monçuk" is a lion's claw, an amulet, or something similar, worn around the throat of animals, especially horses, to protect them.

dikerlerdi. Yine göz değmesinden sakınmak için bahçelere, bostanlara "*abakı*" adı verilen korkuluklardan dikerlerdi. "*Monçuk*" ise hayvanları bilhassa atları korumak için hayvanın boğazına takılan aslan tırnağı, muska gibi şeylerdir.

Another practice mentioned in the work, which played a significant role in Turkish life, was the use of a stone called a "yat" to bring rain. They would cast a spell on the stone, or kam, and thus cause rain, snow, and wind to blow. Kaşgarlı Mahmud said he witnessed this event and described it as follows: "This is a well-known practice among the Turks. I saw it with my own eyes in the Land of Plunder. There was a fire there, and it was summer; snow was brought in this way, and with the permission of the Almighty, the fire was extinguished." (Divanü Lûgat-it-Türk Translation (III), 1999: 3).

Eserde yer verilen, Türklerin yaşamında önemli bir yeri olan diğer bir uygulama ise "*yat*" adı verilen taş ile yağmur yağdırmaktı. Kamlar, yada taşına afsun yaparlar ve suretle yağmur veya kar yağdırır, rüzgâr estirirlerdi. Kaşgarlı Mahmut bu olayı gördüğünü söyler ve şöyle anlatır: "*Bu Türkler arasında tanınmış bir şeydir. Ben bunu Yağma ülkesinde gözümle gördüm. Orada bir yangın olmuştu, mevsim yaz idi; bu suretle kar yağdırıldı ve ulu tanrının izniyle yangın söndürüldü."* (Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi (III), 1999: 3).

In the work's article on Turkmens, we see that talisman-making was a common practice among the Turks in the eleventh century. This article provides the following information about talismans:

Eserde on birinci yüzyılda Türkler arasında tılsım yapmanın yaygın bir işlem olduğunu Türkmen maddesinde görüyoruz. Bu maddede tılsım ile ilgili şu bilgiler verilmektedir:

"After Dhul-Qarnayn withdrew, Hakan Shu came and advanced as far as Balasagun. He had the city named 'Shu' built after himself. He had a talisman placed there. Today, storks come as far as that city, but they cannot pass through it. The talisman has not been broken to this day." (Divanü Lûgat-it-Türk Translation (III), 1999: 416).

"*Zülkarneyn çekilip gittikten sonra Hakan Şu geldi, Balasagun'a kadar ilerledi. Kendi adını vererek 'Şu' adındaki şehri yaptırdı. Oraya bir tılısım koydurdu. Bugün leylekler o şehrin karşısına kadar gelirler, fakat şehri geçemezler. Tılısım bugüne kadar bozulmamıştır.*" (Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi (III), 1999: 416).

In the work Kutadgu Bilig, written by Yusuf Has Hacib and considered the first written work of Islamic Turkish literature, we encounter beliefs about magic. This book is built on four important foundations: truth, happiness, reason, and conviction. The author gave Turkish names to each of these four concepts, naming them respectively as sultan, vizier, son of the vizier, and brother of the vizier. He conveyed his own thoughts by having these four individuals speak, thus creating his work. Öğdülmüş, the son of the vizier, representing reason, tells Odgurmuş, brother of the vizier, representing conviction, the following about how he should interact with magicians:

Yusuf Has Hacib tarafından kaleme alınan ve İslami Türk edebiyatının ilk yazılı eseri olma özelliği taşıyan Kutadgu Bilig adlı eserimizde büyü ile ilgili inanışlara rastlamaktayız. Bu kitap, dört önemli temel üzerinde oluşturulmuştur: Doğruluk, saadet, akıl, kanaat. Yazar bu dört kavramın her birine Türkçe adlar vermiş ve bunları sırası ile padişah, vezir, vezirin oğlu ve vezirin kardeşi olarak kabul etmiş, kendi düşüncelerini de bu dört kişiyi konuşturmak suretiyle vermiş ve böylelikle eserini meydana getirmiştir. Aklı temsil eden ve vezirin oğlu olan Öğdülmüş, kanaati temsil eden ve vezirin kardeşi olan Odgurmuş'a efsuncular ile nasıl münasebette bulunması konusunda şunları söyler:

"HE SAYS HIS RELATIONSHIP WITH THE Spellbinders

"*EFSUNCULAR İLE MÜNASEBETİ SÖYLER*

4361 After these (doctors), come the magicians; they cure the diseases that come from jinn and fairies.

4361 Bunlardan (tabiplerden) *sonra efsuncular gelir; cin ve periden gelen hastalıkları bunlar tedâvi ederler.*

4362 It is necessary to meet and get to know them; it is necessary to have the illnesses that come from demon and fairy possession read.

4362 Bunlar ile de görüşmek- tanışmak gerektir; cin ve peri çarpmasından gelen hastalıkları okutmak lazımdır.

4363 If you want them to benefit you, oh brave man, treat them well. 4364 A doctor does not like the words of a magician, and a magician does not value a doctor. 4365 According to one, if you take medicine, it will cure the disease; according to another, if you carry an amulet, the demons will stay away from you." (Kutadgu Bilig, 1994: 315)

4363 Eğer sana faydaları dokunmasını istersen, ey mert yiğit, onlara karşı da iyi muâmele et. 4364 Tabip efsuncunun sözünü beğenmez; efsuncu da tabibe kıymet vermez. 4365 Birinin sözüne göre, ilaç alınırsa, hastalığa iyi gelir; diğerinin sözüne göre, muska taşırsan, cinler senden uzaklaşır." (Kutadgu Bilig, 1994: 315)

Before Islam, the Turks had a widespread custom of using amulets or talismans to protect themselves from various troubles, disasters, and demons. However, this work, completed in 1070, in the mid-eleventh century, approximately three and a half centuries after the Turks embraced Islam,

İslamiyet'ten önceki Türklerde çeşitli bela, afet ve cinlerden korunmak için muska ya da tılsımlı şeyler kullanmak âdeti yaygındı. Ancak, Türklerin İslamiyeti kabulünden yaklaşık üç buçuk asır sonra, yani on birinci yüzyılın ortalarında, 1070 yılında, tamamlanan bu eserde

As can be seen, the Turks were unable to completely abandon their pre-Islamic beliefs. The conflict between modern medicine and

görüldüğü üzere Türkler, İslamiyet'ten önceki inanışlarını tamamen terk edememişlerdir. Günümüzde hâlen tartışılan, modern tıp ile batıl

superstitious beliefs, still debated today, dates back to the eleventh century, based on information gleaned from the work. Although modern medicine rejects practices such as carrying amulets and having diseases read, the Turks have been unable to shed these superstitious beliefs for centuries.

inanışların çatışması eserden edindiğimiz bilgiler ile on birinci yüzyıla kadar gitmektedir. Her ne kadar modern tıp muska taşımak, hastalıkları okutmak gibi uygulamaları reddetse de Türkler asırlardır bu batıl inanışlarından sıyrılamamışlardır.

To cure people bitten by scorpions, snakes, and poisonous spiders, Muslim Turks would have their spells recited by individuals called "arbakçı." These were the ancestors of the people known today as "ocaks." While in the past, arbaks healed all kinds of illnesses with separate spells for each condition, today's ocaks vary in their treatment: snake ocak, wart ocak, etc. As examples of these incantations, it would be appropriate to include two incantations used for different applications:

Akrep, y ı lan ve zehirli örümcekler tarafından ısırılan insanları bu durumdan kurtarmak için Müslüman Türkler “arbakçı” adı verilen kişilere okuturlardı. Bunlar, günümüzde “ocak” adı verilen kişilerin atalarıdır. Eskiden arbaklar okudukları her durum için ayrı afsunlar ile her türlü hastalığı iyileştirirken, günümüzdeki ocaklar sağaltma konusuna göre farklılık gösterirler; yılan ocağı, siğil ocağı, vs. Bu afsunlara örnek olması amacı ile iki farklı uygulama için kullanılan afsuna yer vermek yerinde olacaktır:

“Snake Spell Among Turkmens”

“ *Türkmenlerde Yılan Afsunu*

1. Light snake, temir snake, horse snake, water snake, 2. Arrow snake, burying snake, ketle mari, ajdurharı desert-cutting ala snake, 3. Hindustani, black snake, blind mari, male snake, urkoçı snake, 4. Bogoz snake, vicious snake,

1. Nur yılan, temir yılan, at yılan, su yılan, 2. Ok yılan, gömülgen yılan, ketle marı, ajdurharı çöl kesen ala yılan, 3. Hindustanî, kara yılan, kör marı, erkek yılan, urkoçı yılan, 4. Bogoz yılan, kısır yılan,

5. The judgment of David, the judgment of Solomon, the messenger has come, the ruler has come, 6. The scoundrel has come, Brev, the reberev mold! Come out! The Tarentula's spell 7. The moth, the moth, the black moth, the red moth, the scaly moth,

5. Hökm-i Davud, hökm-i Süleyman, ilçi geldi, üsven geldi, 6. Kösvend geldi, Brev, reberev küf! Çık! Böy (Tarentula) Afsunu 7. Möy, möy, siyah möy, surh möy, ala möy,

8. Fallen spider, fall-stalking spider, orphan spider, 9. Widow spider, tulsak spider, kultak spider,

8. Kuzlogan möy, kuzlaguçı möy, yetim möy, 9. Dul möy, tulsak möy, kul möy, kultak möy,

10. In the distance, in the distance, in the distance,

10. Erende möy, çerende möy, gizlende möy,

11. Hökm-i Davud.

11. Hökm-i Davud.

12. Hay has come, Hoy has come, the black ox has come.

12. Hay geldi, hoy geldi, kara çonok koy geldi.

13. The dust of his feet has come, the daughter of Pigamern has come. 14. The Ruling of David...” (İnan, 2000: 146-147)

13. Ayağının tozu geldi, pigamernin kızı geldi. 14. Hökm-i Davud...” (İnan, 2000: 146-147)

1.8. MAGIC AFTER ISLAM

Islam has preserved its own rules for centuries, as it did in the age of bliss, through the Holy Quran and authentic and sacred hadiths. However, from time to time, practices that have nothing to do with Islam arise alongside these rules, confusing people's minds.

1.8. İSLAMİYET SONRASINDA BÜYÜ

İslam dini, gerek Kur’an-ı Kerim ve gerekse sahih ve kudsî hadisler ile saadet asrında olduğu gibi yüzyıllardır kendi kurallarını muhafaza etmektedir. Ancak zaman zaman bu kuralların yanı başında İslamiyet ile hiçbir ilgisi olmayan uygulamalar insanların zihnini

Many people, preoccupied with ignorance and unable to separate truth from falsehood, have been unable to distinguish between truth and falsehood. Consequently, Islamic principles are often confused with superstitions. One of the best examples of this is magic.

meşgul etmiş ve cehaletten sıyrılamamış bir çok insan hak ve batılı birbirinden ayırt edememiştir. Böyle olunca İslam kuralları ile batıl inançlar çoğu zaman karıştırılmıştır. Bu durumun en güzel örneklerinden birisi de büyüdür.

Magic is based on self-interest. It does not recognize concepts such as God, the prophet, or religion, and even exploits them in some cases. Sorcerers claim to be able to achieve things beyond God's will. Furthermore, sorcerers' claims of omniscience are incompatible with Islam (Tanyu, 1995: 506).

Büyünün temelinde menfaat vardır. Allah, peygamber, din gibi kavramları tanımaz hatta bazı durumlarda onları istismar eder. Büyücüler, Allah’ın isteği dışında işler başarabileceklerini iddia ederler. Aynı zamanda büyücülerin her şeyi bildiklerini iddia etmeleri İslam ile bağdaşmaz (Tanyu, 1995: 506).

According to Islam, both performing magic and having it performed are forbidden. Those who perform magic or have it performed are considered unbelievers, meaning they are disbelievers. Performing magic is the greatest sin after associating partners with God. This is clearly stated in both the Quran and the hadith.

İslam dinine göre, sihir yapmak da yaptırmak da haramdır. Sihir yapan ve yaptıran kişilerin küfürde bulundukları yani kâfir oldukları söylenir. Sihir yapmak, Allah’a şirk koşmaktan sonra gelen en büyük günahtır. Bu gerek Kur’an-ı Kerim’de gerekse hadislerde açık olarak bildirilen bir durumdur.

They followed what the devils had fabricated regarding the reign of Solomon. But Solomon did not disbelieve, but the devils disbelieved, because they taught the people magic and what was revealed in Babylon to the two angels Harut and Marut. And they did not teach anyone (magic) until they had said to everyone, ‘We were sent only as a test, so that you may not disbelieve.’ They learned from them what would cause division between husband and wife. But the

*“Süleyman’ın hükümranlığı hakkında onlar, şeytanların uydurup söylediklerine tâbi oldular. Hâlbuki Süleyman **büyü yapıp kâfir olmadı**. Lâkin şeytanlar kâfir oldular. Çünkü insanlara sihri ve Babil’de Hârut ve Mârut isimli iki meleğe indirileni öğretiyorlardı. Hâlbuki o iki melek herkese: ‘Biz ancak imtihan için gönderildik, sakın yanlış inanıp da kâfir olmayasınız.’ demeden hiç kimseye (sihir ilmini) öğretmezlerdi. Onlar o iki melekten, karı ile koca arasını açacak şeyleri*

sorcerers can never harm anyone except by Allah's permission. They learn what harms them, not what benefits them. They know full well that those who buy magic have no share in the Hereafter. And evil is what they sold themselves for! If only they would understand! (Al-Baqarah, 2:102)

öğreniyorlardı. Oysa büyücüler, Allah'ın izni olmadan hiç kimseye zarar veremezler. Onlar, kendilerine fayda vereni değil de zarar vereni öğrenirler. Sihri satın alanların (ona inanıp para verenlerin) ahiretten nasibi olmadığını çok iyi bilmektedirler. Karşılığında kendilerini sattıkları şey ne kötüdür! Keşke bunu anlasalardı!" (Bakara, 2: 102).

As we saw above, verse 102 of Surah Al-Baqarah states that those who practice magic are disbelievers. As can be understood from the verse, the devils were teaching the Children of Israel in Babylon what they had invented—magic—and what was revealed to the two angels, Harut and Marut. The revelations to these two angels were not actually magic, but rather a reference to magic. These were not actually magic, but rather materials that could lead to disbelief in the hands of corrupters. The devils used these for magic purposes, taught them to people, and became members of the disbelievers (Arslan, 2002: 30). Angels do not practice or teach magic. However, as in Babylon, evil-minded people misuse the good things the angels teach and use them as tools of magic.

Yukarıda gördüğümüz gibi Bakara suresinin 102. ayetinde büyü yapanların kâfir oldukları söylenmektedir. Ayetten anlaşılacağı üzere şeytanlar, kendi uydurmaları olan sihir ile Hârut ve Mârut adındaki iki meleğe indirilenleri Babil'de İsrail Oğulları'na öğretiyorlardı. Bu iki meleğe indirilen şeylerin sihir olduğu söylenmemiş ancak; sihre atıfta bulunulmuştur. Bunlar gerçekte sihir değildir ancak; fesat ehlinin elinde küfre sebep olabilecek malzemelerdir. Şeytanlar bunları sihir amacı ile kullanıp insanlara öğretmişler ve kâfirler sınıfına katılmışlardır (Arslan, 2002: 30). Melekler sihir yapmaz ve öğretmezler. Ancak, Babil'de olduğu gibi kötü niyetli insanlar meleklerin hayır için öğrettikleri şeyleri suistimal ederek sihir aracı olarak kullanırlar.

It is stated in a hadith narrated by Abu Hurairah that practicing magic is the greatest sin after associating partners with Allah:

Sihir yapmanın Allah'a şirk koşmaktan sonra gelen en büyük günah olduğu Ebu Hüreyre tarafından rivayet edilen bir hadiste şöyle beyan edilmiştir:

"Once the Messenger of Allah said:

He said, "Beware of the seven dangerous things!"

"*Bir kere Resûlu'llâh:*

'Mühlik olan yedi şeyden çekininiz!' buyurmuştu.

When they asked, 'O Messenger of Allah! What are these seven things?' the Messenger of Allah replied: '1) Partnership with Allah, 2) Magic, 3) Killing a life that Allah has forbidden to kill, except for a justified killing, 4) Consuming interest earnings, 5) Consuming the property of an orphan, 6) Escaping from the battlefield during an attack on the enemy, 7) Accusing Muslim women of adultery, who are not even aware of adultery.' (Sahih-i Bukhari (8), 1984: 224).

'Yâ Resûla'llâh! Bu yedi şey nedir?' diye sorduklarında Resûl-i Ekrem: '1) Allah'a ş irk, 2) ***Sihir****, 3) Allah'ın katlini haram kıldığı bir hayatı öldürmek; haklı öldürülen müstesna, 4) Fâiz kazancı yemek, 5) Yetim malı yemek, 6) Düşmana hücûm sırasında harbten kaçmak, 7) Zinâdan masûn olup hatırından bile geçmeyen Müslüman kadınlara zinâ isnâd etmek.' buyurdu.*" (Sahîh-i Buhârî (8), 1984: 224).

As the verse suggests, magic is the second of the seven things that destroy a person. Those who practice magic, or have others perform it, have associated partners with God because they believe they can control and change the fate of others, thus knowingly throwing themselves into the Fire. As we know, those who associate partners with God have no place in Paradise. The Prophet Muhammad (peace be upon him) stated this in a hadith narrated by Ibn Abbas:

"The believers who will enter Paradise without being held accountable are those who do not invoke magic, who do not worry, who do not believe that healing is from Allah, and who put their trust in Allah in all matters." (Sahih-i Bukhari (12), n.d.: 83).

Despite all these prohibitions imposed by Islam, humanity has been unable to abandon magic to achieve its goals or harm others. When the Jews, attempting to discredit the Prophet Muhammad (peace be upon him), failed, they commissioned a Jewish sorcerer named Labid ibn A'sam to cast a spell on him to have him killed. Aisha narrated this incident as follows:

"Once, magic was performed on the Prophet (peace and blessings be upon him). He (the Prophet himself) even thought I had done something, even though he had not done it. Finally, one day, he prayed repeatedly. Then he said to me:

'O Aisha, do you know? Allah has informed me of that in which I am cured: Two men came to me (Gabriel and Michael). One of them sat at my head and the other at my feet. And one of them asked the other, "What is this man's illness?" He replied, "He has been bewitched." He asked, "Who performed the bewitchment?" The other angel replied, "Labid ibn A'sam!" Then he asked, "With what was this bewitchment performed?" He replied, "With a comb, a comb for hair and beard, and the dried flower petals of a male date palm." He asked, "Where was it performed?" He replied, "In the well of Zervan."

Ayetten de anlaşıldığı gibi sihir, insanı helak eden yedi şeyden ikincisidir. Sihir yapan ve yaptıran insanlar, başkalarının kaderine hükmettikleri ve kaderlerini değiştirdikleri inancı taşıdıkları için Allah'a şirk koşmuşlar ve böylece kendilerini bile bile ateşe atmışlardır. Bildiğimiz gibi Allah'a şirk koşanların cennette yerleri yoktur. Bu durumu İbn-i Abbas tarafından rivayet edilen bir hadiste Hz. Peygamber şöyle bildirmiştir:

"*Cennet'e hesapsız girecek mü'minler **efsun etmeyenler**, teşe'üm eylemeyenler, şifânın (Allah'tan olduğuna inanıp) keyden olduğuna inanmayanlar ve her hususta Allah'a tevekkül edenlerdir.*" (Sahîh-i Buhârî (12), t.y. : 83).

İslamiyet'in getirdiği bütün bu yasaklamalara rağmen insanoğlu, istediklerini elde etmek ya da başkalarına zarar vermek niyetleri ile büyüden vazgeçememiştir. Hz. Peygamber'in itibarını kaybettirmeye çalışan Yahudiler, amaçlarına ulaşamayınca Hz. Peygamber'i öldürtmek için Lebîd İbn-i A'sam adlı bir Yahudi büyücüye büyü yaptırdılar. Hz. Aişe bu durumu şöyle rivayet etmiştir:

"*Bir kere Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem'e sihir yapılmıştı. Hatta (şahs-ı Nebevî) bazı işi işlemediği hâlde yaptım sanırdı. Nihâyet günün birinde tekrar tekrar dua etti. Sonra bana:*

'Ey Âi ş e, bilir misin? Allah bana kendisinde şifam olan şeyi bildirdi ki: Bana iki kişi geldi (Cibrîl ve Mîkâil). Bunlardan biri başucumda, öbürüsü de ayak ucumda oturdu. Ve biri öbürüsüne: 'Bu zatın hastalığı nedir?' diye sordu. O da, 'Sihirlenmiştir' diye cevap verdi. 'Kim sihir yapmıştı?' diye suâline öbür melek: 'Lebîd İbn-i A'sam!' diye cevap verdi. Sonra 'Bu sihir ne ile yapılmıştır?' diye sordu. O da: 'Bir tarak, saç ve sakal tarantısı, erkek hurmanın kurumuş çiçek kapçığı ile.' diye cevap verdi. 'Nerede yapılmıştır?' suâline de: 'Zervan kuyusunda.' diye cevap verdi.

Then the Prophet (peace and blessings be upon him) went out and went to this well with some of his Companions. Then he came back. When he came, he said to me:

Sonra Nebî salla'llâhu aleyhi ve sellem (bâzı Ashâb ile berâber) çıkıp bu kuyuya gitti. Sonra dönüp geldi. Geldiğinde bana:

He said, 'O Aisha! The tops of the palm trees around the well are like the heads of devils!' Thereupon, I said:

'Ey Âi ş e! Kuyunun etrâfındaki hurma ağacının uçları şeytan başları gibidir!' buyurdu. Bunun üzerine ben:

I asked, "O Messenger of Allah! Have you removed and untangled that magic?" The Messenger of Allah said:

'Yâ Resûlu'llâh! Siz o sihiri çıkarıp çözdünüz mü?' diye sordum. Resûlu'llâh:

He said, "No, I did not. Because Allah healed me. I was also afraid that the evil of magic would spread among the people by removing and undoing the magic. Then I ordered the well to be covered." (Sahih Bukhari (9), 1986: 53) During the time when the Holy Quran began to be revealed, the Meccan polytheists, along with the Jews and Christians, were practicing magic. During the Age of Ignorance, what people feared most was darkness. They believed that jinn appeared in the darkness and struck people. When they had to go out at night, they felt safe by taking refuge in the leader of the jinn. They would recite and blow on ropes to harm people or to draw them in the direction they desired, thus performing magic (Arslan, 2002: 68). During this time, the Surah Al-Falaq was revealed to save and protect people from this anxiety:

'Hayır çıkarmadım. Çünkü Allah bana şifâ verdi. Bir de o sihiri çıkarıp çözmekle halk arasında sihir şerrinin şuyûundan endişe ettim. Sonra, kuyunun kapatılmasını emrettim.' buyurdu." (Sahîh-i Buhârî (9), 1986: 53) Kur'an-ı Kerim'in vahiy yoluyla inmeye başladığı dönemde Yahudiler ve Hıristiyanlar ile birlikte Mekkeli müşrikler de sihirle uğraşmakta idiler. Cahiliye devrinde insanların en çok korktukları şey karanlık idi. Cinlerin karanlıkta ortaya çıkıp insanları çarptıklarına inanırlardı. Geceleyin dışarı çıkmak zorunda kaldıklarında ise, cinlerin reisine sığınarak kendilerini güven altına aldıklarını hissederlerdi. İnsanlara zarar vermek ya da onları istedikleri yönlere çekmek için okuyup üfleyerek iplere düğüm atarlar ve bu yolla büyü yaparlardı (Arslan, 2002: 68). Bu zaman zarfında, insanları bu endişeden kurtarmak ve korumak için Felak suresi vahyolundu:

"Say: I seek refuge in the Lord of the morning from the evil of what He has created, from the evil of the night when it darkens, from the evil of the magicians who blow on knots and cast spells, and from the evil of the envious person when he envies!" (Al-Falaq, 113: 1-5) However, despite all the prohibitions that Islam has brought through hadiths and verses, Arabs, Turks and other Muslim societies have never been able to give up performing magic or having it performed, and have resorted to magic in many situations when they were in trouble.

"*De ki: Yarattığı şeylerin şerrinden, karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden,* ***düğümlere üfürüp büyü yapan üfürükçülerin şerrinden*** *ve kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden sabahın Rabbine sığınırım!*" (Felak, 113: 1-5) Ancak, İ slamiyet'in hadis ve ayetlerle getirdiği bütün yasaklara rağmen gerek Araplar, gerek Türkler ve gerekse diğer Müslüman toplumlar, sihir yapmaktan ve yaptırmaktan bir türlü vazgeçememişler, zorda kaldıkları birçok durumda sihre başvurmuşlardır.

Those who continued the ancient shamanic tradition among the Turks became known as "mu'azzim" after the second half of the eleventh century. To give their ancient traditions an Islamic dimension, they used various Islamic terms and verses and surahs from the Quran as elements of magic. The mu'azzims of East Turkestan even produced a work called "Risale-i Perihan" to prove their tradition's origins with Fatima. Numerous works describing magical practices were written during this period. The most famous of these is "Şemsü'l-ma'ârifi'l-kübrâ" (Shems al-Ma'ârifi'l-kübrâ), written by Ahmed b. al-Buni, who lived in the 14th century. This Arabic work is known to contain nearly four hundred talisman forms and thousands of incantations. Various ancient Egyptian talismans and the ancient Greek Pythagorean sets were incorporated into Jewish tradition, particularly the mystical numerical systems that Spanish Jews called Kabbalah, and were introduced into the Islamic world by the Algerian Buni. Another important work on this subject is Suleyman al-Husayni's Turkish work, "Kenzü'l-havâs Keyfiyyet-i Celb ve Teshîr." This work is essentially a Turkish translation of Buni's work. However, Husayni made numerous additions, doubling the original's size (Tanyu, 1995: 504).

Türkler arasında eski şaman geleneğini sürdüren kişiler, on birinci yüzyılın ikinci yarısından sonra "muazzim" adını alırlar. Eski geleneklerine İslamî bir yön kazandırabilmek için çeşitli İslamî terimleri, Kur'an-ı Kerim'den bazı ayet ve sureleri büyü unsuru olarak kullanırlar. Hatta Doğu Türkistan muazzimleri mesleklerinin Hz. Fatıma'ya dayandığını ispat etmek için "*Risâle-i Perîhân*" adlı bir eser meydana getirmişlerdir. Bu dönemlerde büyü ile ilgili uygulamaların anlatıldığı bir çok eser kaleme alınmıştır. Bu eserlerden en ünlüsü, 14. yüzyılda yaşamış olan Ahmed b. El-Bûnî tarafından yazılan "*Şemsü'l-ma'ârifi'l-kübrâ*" adlı eserdir. Arapça olan bu eserde dört yüze yakın tılsım şekli ve binlerce afsunun olduğu bilinmektedir. Çeşitli eski Mısır tılsımlı sözleri, eski Yunan Pisagor takımları Yahudi geleneğinde, özellikle de İspanyol Yahudilerin kabala dedikleri mistik rakamsal sistemlerde birleşmiş ve Cezayirli Bûnî tarafından İslam dünyasına girmiştir. Bu konuda diğer bir önemli eser ise Süleyman el-Hüseynî'nin "*Kenzü'l-havâs Keyfiyyet-i Celb ve Teshîr*" adlı Türkçe eseridir. Bu eser aslında Bûnî'nin eserinin Türkçeye çevirisidir. Ancak, Hüseynî birçok ilave yapmış, eser aslının iki katına çıkmıştır (Tanyu, 1995: 504).

1.9. MAGIC AMONG ANATOLIAN TURKS TODAY

The Turks, the only nation to have embraced Islam en masse, have never been able to shake off the influence of their ancient beliefs. One of the best examples of this is magic. Although Islam prohibits magic, it has been practiced for centuries because it is necessary to achieve personal gain.

Spells are an indispensable part of Anatolian folklore, as they function to achieve desired outcomes or ward off evil or trouble. Magic has always been considered necessary. Anatolian people resort to magic in the following situations:

1.9. GÜNÜMÜZDE ANADOLU TÜRKLERİNDE BÜYÜ

Toplu hâlde İslamiyeti kabul eden tek millet olan Türkler, hiçbir zaman eski inanışlarının etkisinden kurtulamamışlardır. Bunun en güzel örneklerinden biri de büyüdür. Her ne kadar İslam dini büyüyü yasaklamış olsa da büyüler çıkarları elde etmek yolunda gerekli oldukları için yüzyıllardır uygulanırlar.

Büyüler yaşamak ve yaşarken arzu edilen şeyleri gerçekleştirmek ya da bir kötülüğü, belayı önlemek fonksiyonları ile Anadolu insanının vazgeçilmezleri arasındadır. Büyü hep gerekli olarak görülmüştür. Anadolu insanı şu durumlarda büyüye başvurur:

a. To prevent a destructive event from occurring or to eliminate destructive events that have occurred.

a. Yıkım getirici bir olayın doğmasını önlemek ya da başa gelen yıkıcı olayları ortadan kaldırmak

b. To ensure easy childbirth

b. Doğumların kolay olmasını sağlamak

c. To be protected from some evil, distortions, and secret attacks.

c. Birtakım kötülüklerden, çarpılmalardan, gizli saldırılardan korunmak

d. Knowing the secrets, learning the future

d. Gizlilikleri bilmek, geleceği öğrenmek

e. Finding treasures

e. Defineleri bulmak

f. To cure diseases (Eyuboğlu, 1987: 12 – 14).

f. Hastalıkları gidermek (Eyuboğlu, 1987: 12 – 14).

In all corners of Anatolia, magic is resorted to in such situations. The breadth of the Anatolian people's imagination has increased the variety of spells. Today, many spells can be cast using practical methods without resorting to a magician. We'd like to share information about a type of spell we believe is interesting:

Anadolu'nun her köşesinde bu gibi durumlarda büyüye başvurulur. Anadolu insanının muhayyilesinin genişliği büyülerin çeşitliliğini artırmıştır. Günümüzde pek çok büyü büyücüye gitmeden pratik yöntemler ile yapılabilmektedir. Bu konuda ilginç olduğuna inandığımız bir büyü çeşidi hakkında bilgi vermek istiyoruz:

In Giresun, men who want to bind their beloved to themselves resort to a spell called the "Rose Spell." This spell is performed as follows:

Giresun şehrimizde sevdiği kızı kendisine bağlamak isteyen erkekler "Gül büyüsü" adı verilen büyüye başvururlar. Bu büyü şöyle yapılmaktadır:

A young man falls in love with a girl, but she rejects him. The young man then consults a sorcerer. The sorcerer takes two leaves from a rose tree, each with an opposing axis. On the upper midline of one leaf, he writes "Echezat" and on the lower half, he writes the name of the girl he desires. On the upper midline of the other leaf, he writes "Vedut" and on the lower half, he writes the name of the young man in love. These two written leaves are placed face to face and secretly placed under the threshold of the girl's house, under the door of her room, or along the paths she passes. After these procedures, the girl is expected to fall in love with the young man (Karadeniz, 1985: 11).

Bir delikanlı bir kıza âşık olur; ancak kız ona yüz vermemektedir. Bunun üzerine delikanlı bir büyücüye başvurur. Büyücü gül ağacından karşılıklı bir eksen üzerinde açmış iki yaprak alır. Yaprağın birinin orta çizgisinin üst kısmına "Echezat", alt kısmına ise elde edilmek istenen kızın adını yazar. Diğer yaprağın orta çizgisinin üst kısmına "Vedut", alt kısmına ise âşık olan delikanlının adını yazar. Yazılı bu iki yaprak yüz yüze birleştirilerek gizlice kızın evinin kapısının eşiğinin altına, odanın kapısının altına veya geçtiği yolara bırakılır. Bu işlemlerden sonra kızın delikanlıya âşık olması beklenir (Karadeniz, 1985: 11).

Lead casting is a process performed for protection purposes in Anatolia. A person

When the patient is ill or has been struck by the evil eye, lead is poured into his head to understand what the illness is and what the result will be (Hamamizade, 1931: 103).

Kurşun dökme, Anadolu'da korunma amaçlı olarak yapılan bir işlemdir. Bir insan

hasta olduğu ya da kendisine nazar değdiği zaman rahatsızlığın ne olduğunu ve sonucunun ne olacağını anlamak için hastanın başından kurşun dökülür (Hamamizade, 1931: 103).

1.10. Ruqya and Treatment with Ruqya in Islam

A type of magic, but performed with good intentions, that is, to protect oneself from diseases or poisonous animals, and is not haram, is called "ruqya".

As seen in the definition, "What magicians and healers recite is a spell" (Devellioğlu, 2000: 898), the term "ruqya" has a meaning similar to the use of "efsun" in Old Turkish. Ruqya is perceived as invoking supernatural powers and receiving their assistance to accomplish a task.

Generally, ruqya should be considered in both its meanings of incantation and healing through prayer. Incantation constitutes the negative aspect of ruqya. Such ruqya are used by sorcerers as a tool for magic. When used for this purpose, it constitutes shirk (polytheism), which Islam strictly forbids. The positive aspect of ruqya is that it is a form of healing through prayer. Islam does not prohibit this use of ruqya (Arslan, 2002: 84).

Islam, which prohibits all forms of magic, permits the use of ruqya, provided it does not involve polytheism. Treatment with ruqya was a widespread practice among Arabs during the Age of Ignorance. Various illnesses and poisonings were treated with ruqya. The most common form of ruqya was recited on knots tied on threads. It was recited on the patient, on the site of pain, and

1.10. İSLAMİYET'TE RUKYE VE RUKYE İLE TEDAVİ

Büyünün bir çeşidi olan ancak, iyi niyetle yani hastalıklardan veya zehirli hayvanlardan korunmak amacıyla yapılan ve haram olmayan işlemlere "rukye" denir.

"*Büyücü ve üfürükçülerin okudukları şey, afsun.*" (Devellioğlu, 2000: 898) tanımında görüldüğü gibi rukyenin eski Türkçedeki efsunun kullanımına yakın bir anlamı vardır. Rukye, herhangi bir işin olması için tabiatüstü güçlere başvurmak, onlardan yardım almak olarak algılanılmaktadır.

Genel olarak rukyeyi hem efsunlama hem de dua ile tedavi anlamlarında ele almak gerekmektedir. Efsunlama, rukyenin kötü yönünü oluşturur. Bu tür rukyeler, büyücüler tarafından büyü malzemesi olarak kullanılır. Bu amaçlarla kullanıldığı zaman şirke girer ki, İslam dini bunu kesinlikle yasaklamıştır. Rukyenin iyi yönü ise, dua ile tedavi şekli olmasıdır. İslam dini, rukyenin bu kullanımını yasaklamamıştır (Arslan, 2002: 84).

Büyünün her çeşidini yasaklayan İslam dini, şirke girmemek kaydı ile rukye yapılmasına izin vermiştir. Cahiliye devrinde Araplar arasında rukye ile tedavi oldukça yaygın bir uygulama idi. Çeşitli hastalık ve zehirlenmeler rukye ile tedavi edilirdi. Rukyenin en yaygın şekli ise, ipliklere atılan düğümlere okumak sureti ile yapılanıydı. Hastanın kendisine, ağrı hissedilen yere okunur ve

the illness was expected to subside. In addition, spells were performed by reciting prayers and blowing on them to protect against poisonous animal bites (Scognamillo-Arslan, 2002: 168).

According to a hadith narrated by Awf ibn Malik al-Ashjai, the Prophet's views on ruqya are as follows:

"We used to perform ruqya in the Age of Ignorance. Then:

We asked, 'O Messenger of Allah, what do you say about this?' The Messenger of Allah said:

He said, "Show me your ruqyas. There is no harm as long as there is no polytheism." (Scognamillo-Arslan, 2002: 168)

Regarding treatment with ruqya, the Prophet Muhammad saw no harm in performing ruqya against the bites of snakes, scorpions, and other poisonous animals, against various poisons and eye damage, against dampness (palm worms), against various fevers, and against jinns; he even performed some of them himself. As we understand from this, Islam did not prohibit ruqya, and even encouraged it, as long as it was not used as a magical material (Arslan, 2002: 86). In Evliya Çelebi's Seyahatname, the subject of our study, we encounter many practices we call talismans, which have the same function as ruqya but differ from ruqya in terms of their application. When we examine the work, we see that Evliya Çelebi lived

hastalığın geçmesi beklenirdi. Ayrıca zehirli hayvanların sokmalarına karşı dualar okuyup ve üfleyerek efsunlama yapılırdı (Scognamillo-Arslan, 2002: 168).

Avf b. Malik el-Eşcai'nin rivayet ettiği bir hadise göre, Hz. Peygamber'in rukye konusundaki görüşleri şöyledir:

"*Biz Cahiliye'de rukye yapardık. Daha sonra:*

'Ya Resulallah, bunun hakkında ne buyurursunuz?' diye sorduk. Resulallah:

'Rukyelerinizi bana gösteriniz. Şirk olmadığı müddetçe beis yoktur.' buyurdu." (Scognamillo-Arslan, 2002: 168)

Rukye ile tedavi konusunda Hz. Peygamber, yılan, akrep ve diğer zehirli hayvanların sokmalarına karşı, çeşitli zehir ve göz değmelerine karşı, nemleye (hurma kurdu) karşı, çeşitli ateşli hastalıklara ve cinlere karşı rukye yapmakta sakınca görmemiş, hatta bazılarını bizzat yapmıştır. Buradan anladığımız gibi, büyü malzemesi olarak kullanılmadığı takdirde İslamiyet rukye yapmayı yasaklamamıştır hatta teşvik etmiştir (Arslan, 2002: 86). Çalışmamızın konusu olan *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*'nde çok sayıda rukye ile aynı fonksiyonda olan ancak yapılışı bakımından rukyeden ayrılan, tılsım adını verdiğimiz uygulamalar ile karşılaşmaktayız. Eseri incelediğimiz zaman, Evliya Çelebi'nin yaşadığı

In the 17th century (17th century), we see that talismans were a widespread practice in Ottoman society. Talismans were placed on cities, rocks, and land to protect against various animals and diseases. Since this topic will be discussed in PART I, we will suffice with this information for now.

yüzyılda (17. yüzyıl) Osmanlı toplumunda tılsımın çok yaygın bir uygulama olduğunu görürüz. Çeşitli hayvanlardan ve hastalıklardan korunmak için, şehirlere, taşlara, topraklara tılsımlar yapılmıştır. Bu konu I. BÖLÜM'de ele alınacağı için şimdilik bu kadar bilgi ile yetineceğiz.

1.11. WAYS TO PROTECT AGAINST MAGIC ACCORDING TO ISLAM

1.11. İSLAMİYET'E GÖRE BÜYÜDEN KORUNMA YOLLARI

Regardless of the circumstances of a person who has been subjected to a spell, the most effective remedy is prayer. There are three important surahs that, when recited, protect us against both our visible and known enemies and our hidden enemies. These are the last three surahs of the Quran: "Ikhlas, Falaq, and Nas." These three surahs, called "Muawvizat," are a panacea for all ills and the aspirins of the Quranic pharmacy (Arslan, 2002: 35). By reciting these surahs, people can be saved from the evils of Satan, sorcerers, and jinn. It is recommended that one begin by instilling the belief in monotheism with Surah Ikhlas, and seek refuge in God with Surah Falaq and Nas.

Kendisine büyü yapılan kişi her ne durumda olursa olsun onun için yapılabilecek en büyük tedavi yöntemi dua etmektir. Gerek görünüp bilinen gerekse görünmeyen gizli düşmanlarımıza karşı okuduğumuzda bizi koruyan üç önemli sure vardır. Bunlar Kur'an-ı Kerim'in son üç suresi olan "İhlâs, Felâk ve Nâs" sureleridir. "Muavvizat" denilen bu üç sure her derde devadır ve Kur'an eczanesinin aspirinleridir (Arslan, 2002: 35). İnsanlar, şeytanın, büyücülerin, cinlerin şerrinden bu sureleri okuyarak kurtulabilirler. İhlas Suresi ile tevhit inancının telkin edilerek başlanılması, Felâk ve Nâs sureleri ile Allah'a sığınılması istenilmektedir.

The evil eye, which we call the evil eye, is also a form of magic according to Islam. As stated in the hadiths, the evil eye is real. The saying "Maşallah" or "Barakallah" when looking at something one admires for a long time is a well-known Islamic way of protecting oneself from the evil eye. According to a hadith narrated by Aisha, to protect someone from the evil eye, the affected person performs ablution, and the water from this ablution is used to wash the affected person. This way, the person is liberated from the evil eye (Arslan, 2002: 44). Islam strictly prohibits superstitious beliefs still in use today, such as evil eye beads, horseshoes, and chicken or pigeon droppings. Seeking help from these amulets leads one to polytheism.

Nazar dedi ğ imiz göz değmesi de İslamiyet'e göre bir çeşit büyüdür. Hadislerde de belirtildiğine göre nazar, haktır. İnsanın çok beğendiği bir şeye uzun süre bakması hâlinde,ona "Maşallah" veya "Barekallah" demesi gerektiği hepimiz tarafından bilinen İslamî bir nazardan koruma yoludur. Hz. Aişe'den rivayet edilen bir hadise göre, kendisine nazar değen insanı nazardan kurtarmak için, gözü değen insan abdest alır ve bu abdest suyu alınarak nazar değen kişi yıkanır. Böylece kişi nazardan kurtulmuş olur (Arslan, 2002: 44). Günümüzde hâlen kullanılan nazar boncuğu, at nalı, tavuk veya güvercin pislikleri gibi batıl inançları İslam dini kesinlikle yasaklamıştır. Bunlardan medet ummak insanı şirke sürükler.

1.12. THE PUNISHMENT OF MAGIC AND SORCERERS ACCORDING TO ISLAM

Based on the Quran and hadith, Islamic scholars have deemed magic a blasphemy and considered sorcerers to be unbelievers. Indeed, according to verse 102 of Surah Al-Baqarah, sorcerers are unbelievers. Being labeled an unbeliever is the greatest spiritual punishment a Muslim can be subjected to. According to one hadith, the physical punishment for sorcery is death by sword. In a hadith narrated by Jundub (may Allah be pleased with him), the Prophet (peace be upon him) said:

"The punishment to be applied to a magician is to be hit with a sword." (Arslan, 2002: 79)

1.12. İSLAMİYET'E GÖRE BÜYÜNÜN VE BÜYÜCÜNÜN CEZASI

İslam âlimleri, Kur'an-ı Kerim ve hadislere dayanarak büyüyü küfür olarak kabul etmişler ve büyücüleri kâfir olarak görmüşlerdir. Nitekim Bakara suresinin 102. ayetine göre büyücüler kâfirdir. Kâfir sıfatı, Müslüman bir kişiye verilebilecek en büyük manevî cezadır. Büyünün maddî cezası ise, bir hadis-i şerife göre kılıçla öldürülmektir. Cündüb (r.a.) tarafından rivayet edilen bir hadiste Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır:

"*Sihirbaza tatbik edilecek had cezası, kılıçla vurmaktır.*" (Arslan, 2002: 79)

According to the information given by Abdurrahman İ bni Sa'd İbni Zurâre, one of the concubines of Hz. Hafsa, one of the wives of the Prophet, who was going to be released after her death, was killed because she performed magic on herself (Özbek, 1994: 218).

The punishment for magic is the same according to Islamic schools of thought. According to the Shafi'i school of thought, if the magic involved blasphemy, the person who cast the spell is considered a disbeliever. If the magic did not involve blasphemy, the person who cast the spell is condemned and asked to repent. If they repent, their repentance is accepted. If they do not repent, they are killed and their property is confiscated. However, according to the Hanbali and Maliki schools of thought, the person who cast the spell is considered a disbeliever. They are not asked to repent, and even if they do, it is not accepted. They must be killed. According to the Hanafi school of thought, the person who cast the spell is considered a disbeliever and is not asked to repent. However, the death penalty is imposed if they kill someone by magic (Özbek, 1994: 222-234).

According to Islamic law, if the person performing the spell is a non-Muslim, performs it on a Muslim, and the spell harms that person, killing the sorcerer is permissible. Labid ibn A'sam, who performed the spell on the Prophet, was a Jew. However, the Prophet, fearing discord, did not have him killed (Özbek, 1994: 212).

Abdurrahman İ bni Sa'd İbni Zürâre'nin verdiği bilgilere göre, Hz. Peygamber'in eşlerinden birisi olan Hz. Hafsa'nın kendi ölümünden sonra serbest bırakacağı cariyelerinden biri, kendisine sihir yaptığı için, sihri nedeniyle öldürülmüştür (Özbek, 1994: 218).

İslam mezheplerine göre de büyünün cezası aynıdır. Şafi mezhebine göre yapılan büyü küfrü gerektiriyorsa yapan kişi kâfirdir. Eğer büyü küfür içermiyorsa, büyüyü yapan kınanır ve tövbe etmesi istenir. Tövbe ettiği takdirde tövbesi kabul edilir. Eğer tövbe etmezse öldürülür ve malına el konur. Ancak, Hanbeli ve Maliki mezheplerine göre, büyü yapan kâfirdir. Tövbe etmesi istenmez, etse bile kabul edilmez. Mutlaka öldürülmesi gerekir. Hanefi mezhebine göre ise de, büyü yapan kişi kâfirdir ve tövbesi istenilmez. Ancak, ölüm cezası büyü ile birini öldürmüşse verilir (Özbek, 1994: 222 - 234).

İslamî bir kurala göre, büyüyü yapan bir gayrimüslim ise ve büyüyü bir Müslüman'a yapıyorsa ve bu büyü o kişiye zarar veriyorsa büyücünün katli helaldir. Hz. Peygamber'e sihir yapan Lebîd bin A'sam bir Yahudi idi. Ancak, Hz. Peygamber, bir fitne çıkmasından çekindiği için onu öldürtmedi (Özbek, 1994: 212).

2. FAL

The Old Turkish word for fortune is "race." Kaşgarlı Mahmut, author of Dîvânü Lûgati't-Türk, explains this word as follows: "Fortune-telling, soothsaying, and knowing what is in a person's heart." (Divanü Lûgat-it-Türk Translation (I), 1998).

2. FAL

Falın Eski Türkçedeki karşılığı "ırk" tır. Dîvânü Lûgati't-Türk'ün müellifi Kaşgarlı Mahmut bu kelimeyi şöyle açıklamaktadır: "*Falcılık, kâhinlik ve bir kimsenin gönlündekini bilmek."* (Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi (I), 1998).

The word "fâl," a word of Arabic origin used in Turkish as "fal," is very similar to its usage in Western languages. The word is used as "manteia" in Greek, "mancy" in English, and "mancie" in French (Aydın, 1995: 134).

Arapça asıllı bir kelime olan ve Türkçede “fal” şeklinde kullanılan “fâl” kelimesinin batı dillerindeki kullanımı birbirine çok yakındır. Kelime, Grekçede “manteia”, İngilizcede “mancy”, Fransızcada “mancie” şeklinde kullanılır (Aydın, 1995: 134).

It would be appropriate to give the definitions of the word fortune in various dictionaries, encyclopedias and works on the subject.

Fal kelimesinin çeşitli sözlük, ansiklopedi ve konu ile ilgili eserlerdeki tanımlarını vermek yerinde olacaktır.

Dictionary of Azerbaijani Literary Terms:

Azerbaycan Edebiyat Terimleri Sözlüğü:

“Fal:

“***Fal:***

A form of folklore. Divinations reflect a nation's early stages of development, its worldview, and its visions. They hold a significant place in the oral traditions of ancient peoples.

Folklor (halk bilimi) türlerinden biri. Fallar, bir milletin ilk gelişim merhalelerini, dünyaya bakışlarını, tasavvurlarını aksettirirler. Eski halkların sözlü yaratıcılığında önemli yer tutarlar.

There are different ways of fortune telling among various nations. Fortune telling with numbers, books, lines on the palms of hands, water, cards, chickpeas, coffee, stars, etc. In the past, fortune telling related to beliefs, eye reading, and ear reading were very common among Turkic tribes.

Fala bakmanın çeşitli milletlerde birbirinden farklı şekilleri vardır. rakamlarla, kitaplarla, ellerin içindeki çizgiler vasıtasıyla, su ile, kartla, nohutla, kahve ile, yıldızlarla fala bakma vs. Eskiden Türk kavimleri içerisinde inançlarla ilgili fal, göz falı, kulak falı çok yaygın idi.

Fortune-telling using water, the moon, and stars, as well as eye-ear fortune-telling, are also common among the Azerbaijani people. On the last Wednesday of Novruz, an ancient holiday among the Turkic tribes, "İlahir Çarşamba," there is a tradition of "gapıpusma," or "leaning on one's ear." A kind word heard from behind a door is considered a sign of good luck, while a foul word is considered a sign of bad luck.

Azerbaycan halkı arasında da su, ay, yıldız ile fala bakma; göz kulak falı yaygın olmuştur. Türk boylarının eski bayramlarından ‘Novruz’un son çarşambası olan ‘ilahir çarşamba’da ‘gapıpusma’, ‘kulağa dayanma’ âdetiyle ilgili kulak falı vardır. Kapı arkasından işitilecek güzel bir söz uğur, kötü söz uğursuzluk işareti sayılır.

In fortune telling, they secretly sprinkle a pinch of salt on a pregnant woman's head from behind and wait to see what she does. If the woman rubs her face with her hand, it means she will have a girl; if she rubs her chin, it means she will have a boy.

Gözle fala bakmada, hamile kadının başına arkadan gizlice bir çimdik tuz döküp onun ne yapacağını beklerler. Eğer kadın eli yüzünü sığallarsa (sıvarsa, elini yüzüne sürerse) kızı; elini çenesine sürerse oğlu olacak manasını çıkarırlar.

According to a rumor, the famous poet Molla Penah Vagıf (VXIII century) could predict whether

Bir rivayete göre, ünlü şair Molla Penah Vagıf (VXIII. asır) yıldızların hareketine göre yarının

tomorrow would be lucky or unlucky according to the movement of the stars." (Hacıyeva-Tarakçı-Köktürk, 1995: 77-78).

uğurlu veya uğursuz olacağını söyleyebilirmiş." (Hacıyeva-Tarakçı-Köktürk, 1995: 77-78).

Dictionary of Ancient Turkish Beliefs and Shamanism Terms: "Looking at objects and making sense of them for the purpose of telling news about the future, finding the lost, etc." (Korkmaz, 2003: 67).

Eski Türk İ nançları ve Şamanizm Terimleri Sözlüğü: "*Gelecekten haber verme, kaybolanı bulma, vb. amaçla nesnelere bakıp anlam çıkarma.*" (Korkmaz, 2003: 67).

Dictionary of Faith Religions-Sects-Sects-Legends: "Extracting meaning from various objects in order to receive news from the future." (Hançerlioğlu, 1975: 189).

İnanç Sözlüğü Dinler-Mezhepler-Tarikatler-Efsaneler: "*Gelecekten haber almak için çeşitli nesnelerden anlam çıkarma.*" (Hançerlioğlu, 1975: 189).

Example from the Great Turkish Dictionary: "To make sense of what will happen in the future by looking at various things, to give news from the unknown." (Ayverdi, 2005: 916).

Misalli Büyük Türkçe Sözlük: "*Çeşitli şeylere bakarak gelecekte olacaklar hakkında anlamlar çıkarma, gaipten haber verme.*" (Ayverdi, 2005: 916).

Ottoman-Turkish Encyclopedic Dictionary: "Good luck; trying one's luck; saying things about one's luck by some strange methods such as looking at a coffee cup or a playing card." (Devellioğlu, 2000: 250).

Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat: "*Uğur; talih deneme; kahve fincanına, iskambile bakmak gibi bir takım garip usullerle insanın talihine âit şeyler söyleme."* (Devellioğlu, 2000: 250).

Fortune Telling and Falnames in the Ottoman Empire: "The fear of failure, disaster, and destruction led people to seek signs that would approve or reject their endeavors, to infer meaning from the wind, the flight and singing of birds, and to interpret involuntary movements in their own body (eye twitching, ringing in the ears, hiccups) as good or bad. Such interpretations are generally called 'fortune telling'." (Sezer, 1998: 9).

Osmanlı'da Fal ve Falnameler: "*Başarısızlık, felaket ve yıkım korkusu, insanın, girişimleri için onaylayan ya da reddeden işaretler aramasına, rüzgârdan, kuşların uçuşundan, ötüşünden anlam çıkarmasına, kendi gövdesindeki istemsiz hareketleri (göz seğirmesi, kulak çınlaması, hıçkırık) iyiye ya da kötüye yormasına yol açmıştır. Bu tür yorumlar, genel olarak "fal" diye adlandırılır.*" (Sezer, 1998: 9).

Turkish Language Association Turkish Dictionary: "To learn about the future, to understand luck and fortune by looking at things such as playing cards, coffee grounds, palms, etc." (Turkish Dictionary (1), 1998: 758).

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük: "*Geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kağıdı, kahve telvesi, el ayası gibi şeylere bakarak anlam çıkarma.*" (**Türkçe Sözlük** (1)**,** 1998: 758).

Turkish Language and Literature Encyclopedia: "Various operations used to obtain positive or

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi: *"Gelecekteki olaylar hakkında olumlu veya*

negative information about future events." (Turkish Language and Literature Encyclopedia (3), 1979: 153).

Türkiye Religious Foundation Islamic Encyclopedia: "The art of giving news about the future and the unknown through various techniques and revealing hidden personality traits." (Türkiye Religious Foundation Islamic Encyclopedia (12), 1995: 134).

Turkish Folklore in 100 Questions: "We can define fortune telling, in its narrow and common sense, as 'knowledge of interpretation', which has special techniques, tools and experts." (Boratav, 2003: 130).

olumsuz bilgi edinebilmek için başvurulan çeşitli işlemler." (**Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi** (3)**,** 1979: 153).

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi: "*Çeşitli tekniklerle gelecekten ve bilinmeyenden haber verme, gizli kişilik özelliklerini ortaya çıkarma sanatı.*" (**Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi** (12), 1995: 134).

100 Soruda Türk Folkloru: "*Dar ve yaygın anlamı ile falı, özel teknikleri, gereçleri ve uzmanları olan "yorumlama bilgisi" diye tanımlayabiliriz.*" (Boratav, 2003: 130).

2.1. TYPES OF FORTUNE TELLING

Since the dawn of time, humankind has been constantly curious, and the most compelling topic is their future. Predicting the outcome of any task and discovering a person's destiny has preoccupied people throughout history. As a result of people's desire for success and happiness throughout their lives, fortune-telling has gained hundreds of varieties. The variety of tools and methods used significantly expands today. The human mind, constantly searching for insights into the future through diverse approaches, has made fortune-telling and fortune-tellers an indispensable part of life. Below, we will summarize the varieties of fortune-telling compiled from various eras and civilizations in the work "Fortune Telling According to Eastern and Western Sources," co-authored by Giovanni Scognamillo and Arif Arslan (Scognamillo-Arslan, 1999: 29-51):

1. Tree Fortune Telling: It is an ancient form of fortune telling that involves interpreting the shapes, branches, leaves and roots of trees.

2. Horse Reading: This is a form of fortune-telling practiced among ancient Celts and Saxons, based on the neighing of horses. A white horse's

2.1. FAL ÇEŞİTLERİ

İlk insandan bu yana insanoğlu sürekli merak içindedir ve meraklarını cezbeden en büyük konu da gelecekleridir. Yapılacak herhangi bir işin sonucunun nasıl olacağını önceden bilmek, bir insanın yazgısını öğrenmek insanları tarih boyunca meşgul etmiştir. İnsanların hayatları boyunca başarılı ve mutlu olmak istemeleri sonucunda fal, yüzlerce çeşit kazanmıştır. Kullanılan çeşitli araçlar ve yöntemler ile fal çeşitleri günümüzde oldukça genişlemektedir. Sürekli bir arayış içinde olan insan zihni farklı yaklaşımlar ile geleceklerini öğrenmek adına falı ve falcıları hayatın vazgeçilmez bir parçası hâline getirmiştir. Aşağıda çeşitli çağ ve uygarlıklardan derlenen fal çeşitlerini Giovanni Scognamillo ve Arif Arslan'ın birlikte hazırladıkları "*Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Fal*" adlı eserden özetleyeceğiz (Scognamillo-Arslan, 1999: 29 -51):

1. A ğ aç Falı: Ağaçların şekillerini, dallarını, yapraklarını ve köklerini yorumlayarak bakılan eski bir fal şeklidir.

2. At Falı: Eski Kelt ve Saxonlarda rastlanan ve atların kişnemelerine göre bakılan bir fal şeklidir. Beyaz bir atın kişnemesi iyiye, siyah bir atın

neighing is interpreted as a good omen, while a black horse's neighing is interpreted as a bad omen —even a sign of death. According to a Saxon fortune-telling, a horse leaving a stable with its right foot on the ground is always a good sign, regardless of its color.

kişnemesi kötüye yorulur-hatta ölüm işaretidir-. Saxonlarda var olan bir fala göre, ahırdan sağ ayağını atarak çıkan bir at her zaman iyiye işarettir, bu atın renginin bir önemi yoktur.

3. Fire Fortune Telling: This is an ancient form of fortune telling involving objects thrown into a fire. If the object burns completely, it's a bad sign. If the object burns partially or not at all, the interpretation is positive. This is also a well-known form of fortune telling among the Turks. Turks used to tell fire fortunes not by looking at the objects themselves, but by interpreting the color of the fire.

3. Ateş Falı: Ateşe atılan nesneler ile bakılan eski bir fal şeklidir. Eğer ateşe atılan nesne tamamen yanarsa bu kötüye işarettir. Nesne kısmen yanar veya hiç yanmaz ise yorum olumlu olur. Türkler arasında da bilinen bir fal şeklidir. Türkler nesneler ile değil ateşin rengini yorumlayarak ateş falına bakarlardı.

4. Broad Bean Fortune Telling: This type of fortune telling was very common in Medieval Europe. This fortune telling gained popularity because ancient societies viewed broad beans as a magical plant. In the Middle Ages, European fortune tellers would throw broad beans into homes believed to be haunted to ward off evil spirits and use them to tell fortunes. This is the older version of broad bean fortune telling, which still exists in Turkey today.

4. Bakla Falı: Orta Çağ Avrupası'nda çok yaygın olan bir fal türüdür. Eski toplumlar baklayı büyüsel bir bitki olarak gördükleri için bu fal yaygınlık kazanmıştır. Orta Çağ'da, tekin olduğuna inanılan evlerdeki kötü ruhları kovmak için Avrupalı falcılar eve bakla taneleri atar ve bu baklalar ile fala bakarlardı. Günümüzde Türkiye'de de var olan bakla falının eski şeklidir.

5. Fish Fortune Telling: A form of fortune telling commonly used in ancient Greece. It involves examining the intestines or movements of fish. Both sea and freshwater fish were used for fortune telling.

5. Balık Falı: Eski Yunanistan'da yaygın olarak kullanılmış bir fal türüdür. Balıkların bağırsakları veya hareketleri incelenerek bakılan bir faldır. Hem deniz, hem de tatlı su balıkları ile bakılırdı.

6. Axe Fortune Telling: This type of fortune telling was used in ancient civilizations to reveal the perpetrator of a murder. In this fortune telling, an axe is placed on a stone, and the suspects are

6. Balta Falı: Bir cinayetin failini ortaya çıkarmak için eski uygarlıklarda kullanılmış bir fal türüdür. Bu fala göre, balta bir taşın üzerine konulur, zanlı olarak görülen kişilerin

Their names were repeated around the stone. When the axe fell to the ground, the person whose name was spoken was considered the murderer.

adları taşın etrafında dönerek tekrarlanırdı. Balta yere düştüğü zaman kimin adı söylenmekte ise o kişi kâtil olarak kabul edilir idi.

7. Intestinal Fortune Telling: This is a type of fortune telling performed by the ancient Etruscans

7. Bağırsak Falı: Eski Etrüsklerde ve eski Yunanlarda kurban edilen koyunların bağırsakları

and ancient Greeks using the intestines of sacrificed sheep.

8. Building Fortune Telling: This is a type of fortune telling performed by examining the exteriors of houses in Chaldea, Assyria, and Greece. Greek philosopher Xenocrates has a book on the subject.

9. Wheat Divination: This type of fortune-telling is still common in many rural areas of Europe. Twelve grains of wheat are placed in a hot oven, and each grain is given a month's name to represent the months of the month. It is interpreted that the burned wheat will bring a price increase in the months represented by the months.

10. Pebble Fortune Telling: Pebbles are thrown into a container full of water and interpretations are made according to the sounds the stones make.

11. Laurel Reading: This is a form of fortune-telling known to have existed in ancient Rome. Bay leaves were thrown into a fire. If the burning leaves made a sound, it was interpreted as good; if they didn't, it was interpreted as bad. Sometimes eggs were burned along with the bay leaves, and the shapes the fire took were interpreted.

12. Smoke Divination: This is a type of fortune-telling dating back to ancient civilizations. Jasmine leaves were set on fire, and the resulting smoke was interpreted.

13. Palmistry: It is one of the oldest forms of fortune-telling and is still known today. It appears in Indian sources, the Vedas, dating back three thousand years, and is also found in medieval manuscripts. It involves interpreting the signs and lines seen on the palm. In all cultures, these lines have been considered vital hieroglyphs and have been used to describe a person's personality, trajectory, and the stages of their lives.

14. Letter Fortune Telling: In this fortune telling, a large circle is drawn on the ground, and letters are placed around the edges. A fortune teller is positioned in the center of the circle, and the fortune teller begins spinning. The letters at the

ile bakılan bir fal çeşididir.

8. Bina Falı: Keldan, Asur, Yunanistan'da evlerin dış cephelerini inceleyerek bakılan bir fal çeşididir. Yunan felsefecisi Xenokrates'in bu konu ile ilgili bir kitabı vardır.

9. Buğday Falı: Avrupa'nın birçok kırsal bölgesinde hâlâ yaygın olan bir fal çeşididir. Fala göre, on iki tane buğday tanesi sıcak bir fırına yerleştirilir ve her bir buğdaya, bir ayın aylarını temsil etmesi amacı ile, ay ismi verilir. Tümü yanan buğdayların temsil ettikleri aylarda buğdaya zam geleceği şeklinde yorumlanır.

10. Çakıl Falı: Su dolu bir kaba çakıl taşları atılır ve taşların çıkardıkları seslere göre yorumlar yapılır.

11. Defne Falı: Eski Roma'da var olduğu bilinen bir fal çeşididir. Defne yaprakları ateşe atılır, yanan yapraklar ses çıkarırsa iyiye, çıkarmazsa kötüye yorulurdu. Bazen defne yaprakları ile birlikte yumurta da yakılır, bu zaman da ateşin aldığı şekiller yorumlanır idi.

12. Duman Falı: Eski uygarlıklardan kalma bir fal çeşididir. Buna göre, yasemin yaprakları ateş atılır ve çıkan dumanın aldığı şekiller yorumlanır idi.

13. El Falı: En eski fal çeşitlerinden biridir ve günümüzde de hâlen bilinmektedir. Üç bin yıl öncesindeki Hint kaynaklarında, Vedalarda, yer alır, Orta Çağ'dan kalma el yazması eserlerde rastlanır. Avuç içinde görülen işaretlerin, çizgilerin yorumlanmasından ibarettir. Bütün kültürlerde bu çizgiler yaşamsal bir hiyeroglif sayılmış ve insanın kişiliğini, gidişatını, hayatının safhalarını anlatmak için kullanılmıştır.

14. Harf Falı: Bu fala göre, yere geniş daire çizilir ve kenarlara harfler yerleştirilir. Dairenin ortasında ise bir falcı bulunur ve bu falcı dönmeye başlar. Falcının dengesini kaybedip düştüğü

points where the fortune teller lost their balance and fell are connected, and the resulting words are interpreted.

noktalardaki harfler birleştirilir ve ortaya çıkan kelimeler yorumlanır.

15. Weather Fortune Telling: This is a type of fortune telling used by the ancient Persians and later the Romans. It's a method of interpreting the future based on clouds, wind direction, and atmospheric phenomena. Various variations exist. In Persia, it's practiced by observing ripples and bubbles in boiling water. Among the Romans, however, fortune telling is based on the bubbles created by the wind in a large vessel placed on a high place.

15. Hava Falı: Eski İranlılarda ve daha sonra da Romalılarda kullanılan bir fal çeşididir. Bulutlardan, rüzgârın yönünden, atmosfer olaylarından hareket edilerek geleceği yorumlama yöntemidir. Değişik çeşitleri de mevcuttur. İran'da kaynar sudaki dalgalanmalara, kabarcıklara bakılarak uygulanır. Romalılarda ise, yüksek bir yere yerleştirilen geniş bir kaptaki suda, rüzgârı etkisi ile meydana gelen kabarcıklar yorumlanarak bakılır.

16. Rooster Fortune Telling: This is a type of fortune telling practiced by the ancient Greeks and, in the 19th century, in rural Russia. In this fortune telling, a circle or rectangle is drawn on the ground and divided into twenty-four sections. A letter is written in each section, and a grain of wheat is placed. A rooster is placed inside the circle or rectangle. The grains of wheat eaten by the rooster are shown in the picture.

16. Horoz Falı: Eski Yunanlılarda ve 19. yüzyılda Rusya'nın kırsal kesimlerinde rastlanan bir fal çeşididir. Bu fala göre, yere bir daire veya dikdörtgen çizilir ve yirmi dört kısma ayrılır. Her kısma bir harf yazılır ve bir buğday tanesi koyulur. Dairenin veya dikdörtgenin içine bir horoz bırakılır. Horozun yediği buğday tanelerinin yer aldığı

The letters in the boxes are noted and commented on. They are often viewed by young Russian girls, wondering if they will find a husband.

bölmelerdeki harfler not edilir ve yorum yapılır. Daha çok Rusyalı genç kızlar tarafından, koca bulup bulamayacakları merak edilerek bakılır.

17. I Ching (Yi King): This is China's oldest philosophical system and form of divination. It is a mysterious source of knowledge that influenced various Chinese religions, such as Taoism and Confucius. It is the most complex of all oracles, and its explanation and interpretation have been the subject of extensive study.

17. I Ching (Yi King): Çin'in en eski felsefe sistemi ve fal şeklidir. Taoism, Confucius gibi çeşitli Çin dinlerini etkileyen gizemli bir bilgi kaynağıdır. Fallar arsında en karmaşık olanıdır. Açıklanması ve yorumlanması uzun incelemelere konu olmuştur.

18. Human Gut Reading: This is an ancient barbaric form of divination and is quite horrific. Interpretations are made based on the entrails of sacrificed men or women. This brutal practice was popularized by the Roman Emperor Nero. Gilles de Rais, a French Marshal known for his penchant for black magic, sacrificed numerous young men to have their fortunes read or to have them read.

18. İnsan Bağırsağı Falı: Eski bir barbar fal şeklidir ve oldukça korkunçtur. Kurban edilen kadın veya erkeklerin bağırsaklarına göre yorumlar yapılır. Roma İmparatoru Neron tarafından revaçta tutulan vahşice bir uygulamadır. Fransa mareşali olan ve kara büyü tutkunu olması ile bilinen Gilles de Rais fal bakmak veya baktırmak için bir çok genci kurban etmiştir.

19. Card Fortune Telling: This is a form of fortune telling that has remained popular ever since, the first examples of which appeared in the 16th century. According to some historians, playing cards were drawn to amuse the mad King Charles VI of France. The purpose and function of fortune telling is to reveal the future. Accordingly, the cards in the deck are assigned meanings and then interpreted. The kings, queens, jacks, and numbers in Spades, Hearts, Diamonds, and Clubs are interpreted. Each king, queen, jack, and number has its own unique meaning.

19. İskambil Falı: İlk örnekleri 16. yüzyılda görülen o zamandan bugüne yaygınlığını kaybetmeyen bir fal şeklidir. Bir kısım tarihçilere göre, iskambil kağıtları Fransa kralı çılgın 6. Charles'ı eğlendirmek amacı ile çizilmişlerdir. Falın amacı ve işlevi geleceği açıklamaktır. Buna göre destedeki kartlara birer anlam verilir ve bunlar bir araya getirilerek yorumlanır. Maça, Kupa, Karo, Sinek'lerdeki kral, kraliçe, vale ve sayılar yorumlanarak bakılır. Her bir kralı, kraliçenin, valenin ve sayının kendine özgü anlamları vardır.

20. Skull Divination: This is a form of fortune-telling practiced by the ancient Germanic peoples. The skull of an animal, usually a donkey, is thrown into a fire, and questions are posed to it. If the skull makes crackling sounds while burning, these are considered positive answers. It was often used to find lost objects.

20. Kafatası Falı: Eski Germenler tarafından uygulanan bir fal şeklidir. Bir hayvanın, genellikle eşeğin, kafatası ateşe atılır ve ateşe sorular sorulur. Kafatası yanarken çıtırtılar çıkarsa bunlar olumlu cevaplar sayılırdı. Daha çok kaybolan eşyaları bulabilmek amacı ile bakılırdı.

21. Coffee Grounds Reading: This form of fortune-telling is most commonly used in Mediterranean countries and the Middle East, and is practiced worldwide. The first source to mention coffee grounds is Florentine fortune teller Tommaso Tamponelli. The future is foretold by interpreting the shapes of coffee grounds.

21. Kahve Falı: En çok Akdeniz ülkelerinde ve Orta Doğu'da kullanılan ve dünyanın her yerinde uygulanan bir fal çeşididir. Kahve falından ilk kez bahseden kaynak, Floransalı falcı Tommaso Tamponelli'dir. Kahvenin telvesinin aldığı şekiller yorumlanarak gelecekten haber verilir.

22. Vessel Reading: This is a form of fortune-telling that has various variations. If an empty vessel is used, the reflections in the vessel are examined. A vessel filled with water or oil can also be used. Another variation involves hanging a ring on a string over the vessel, and the sounds it makes when it strikes the vessel are interpreted.

22. Kap Falı: Çeşitli türleri olan bir fal çeşididir. Boş bir kap kullanılırsa kaptaki yansımalar incelenir. İçi su veya yağ dolu bir kap da kullanılabilir. Bir başka türüne göre, kabın üzerinde ipe bağlı bir yüzük sallandırılır ve yüzüğün kaba vurunca çıkardığı sesler yorumlanır.

23. Turtle Divination: This is a type of fortune-telling practiced in ancient China and still practiced in many parts of Africa. A turtle's shell is thrown into a fire, and interpretations are made based on the lines that appear on the burning shell.

23. Kaplumbağa Falı: Eski Çin'de ve hâlen Afrika'nın birçok yerinde uygulanan bir fal çeşididir. Kaplumbağanın kabuğu ateşe atılır ve yanan kabukta beliren çizgilere göre yorumlar yapılır.

24. Liver Reading: This is a very old form of divination, first seen among the Chaldeans and later in Greece and Rome. It involves extracting and interpreting the livers of sacrificed animals. It is said that Alexander the Great's death was predicted through this type of reading.

24. Karaciğer Falı: İlk önce Keldanilerde, daha sonra Yunanistan ve Roma'da görülen, oldukça eski bir fal çeşididir. Kurban edilen hayvanların karaciğerlerinin çıkarılıp yorumlanmasından ibarettir. Büyük İskender'in ölümünün böyle bir falda çıktığı söylenir.

25. Crow Fortune Telling: It is a type of fortune telling in which interpretations are made according to the flight patterns of crows, their behavior and the sounds they make.

25. Karga Falı: Kargaların uçuş şekillerine, davranışlarına ve çıkardıkları seslere göre yorumlar yapılan bir fal çeşididir.

26. Goat Fortune Telling: This is a type of fortune telling practiced in Delphos, Ancient Greece, and is very similar to the intestine fortune telling.

26. Keçi Falı: Antik Yunanistan'ın Delfos kentinde uygulanan ve bağırsak falına oldukça yakın olan bir fal çeşididir.

27. Bone Reading: This is a form of fortune-telling dating back to the Greeks. It's mentioned in Homer's Iliad. Essentially, it was a form of offering to the god Hermes. According to ancient Greek beliefs, it was possible to understand the gods' intentions by the condition of bones thrown to the ground.

27. Kemik Falı: Yunanlılardan kalma bir fal çeşididir. Homeros'un İlyada Destanı'nda sözü geçer. Aslında tanrı Hermes'e bir çeşit sunuştur. Eski Yunan inanışlarına göre yere atılan kemiklerin durumundan tanrıların niyetlerini anlamak mümkündü.

28. Crystal Reading: This is a form of fortune-telling dating back to the Middle Ages. It involves looking at crystal fragments in various jewelry items, such as rings, and entering a trance state. Its modern form is fortune-telling with a crystal ball.

28. Kristal Falı: Orta Çağ'dan kalma bir fal çeşididir. Yüzük gibi çeşitli ziynet eşyalarındaki kristal parçalarına bakarak ve trans hâline girerek bakılır. Çağdaş şekli ise, kristal küre ile bakılan faldır.

29. Bird Fortune Telling: In ancient Rome, it was a type of fortune telling based on the flight patterns of birds.

29. Kuş Falı: Antik Roma'da kuşların uçuşlarına göre bakılan bir fal çeşididir.

30. Lamp Fortune Telling: It is a type of fortune telling that is formed by examining the changes, movements in lamp or candle lights or the shadows and light plays created by them.

30. Lamba Falı: Lamba veya mum ışıklarındaki değişimlerin, hareketlendirmelerin ya da bunlardan oluşan gölgelerin, ışık oyunlarının incelenmesi sonucunda oluşan bir fal çeşididir.

31. Candle Fortune Telling: This type of fortune telling involves pouring melted candle wax into a container of water and interpreting the resulting patterns. In the 19th century, young women in various regions of France, eager to learn the professions of their prospective husbands, would seek this fortune telling.

31. Mum Falı: Eritilen bir mumun su dolu bir kaba akıtılması ve oluşan şekillerin yorumlanması sureti ile oluşan bir fal çeşididir. 19. yüzyıla Fransa'nın çeşitli bölgelerinde müstakbel kocalarının mesleklerini öğrenmek isteyen genç kızlar bu fala bakarlardı.

32. Arrow Reading: This is a form of fortune-telling used by the Chaldeans, ancient Persians, and Germanic peoples. The flight pattern of a shot

32. Ok Falı: Keldanilerde, eski İranlılarda ve Germenlerde kullanılan bir fal çeşididir. Fırlatılan okun uçuş şekli, yere düşmesi veya bir yere

arrow, its landing, or its impact are interpreted. Another version involves writing positive and negative answers to questions on a series of arrows, and then mixing them together. It was believed that the answer in the shot arrow was sent by the gods.

saplanması yorumlanır. Bir başka şekline göre, bir dizi okun üzerine sorulan sorulara ait olumlu ve olumsuz cevaplar yazılır ve oklar karıştırılırdı. Çekilen oktaki cevabın tanrılar tarafından gönderildiğine inanılırdı.

33. Shoulderbone Reading: This is a traditional Japanese reading. A deer's shoulderbone is thrown into a fire, and the fractures, burns, and fragments that occur as the bone burns are interpreted. It's another variation of the turtle reading.

33. Omuz Kemiği Falı: Japonların geleneksel bir falıdır. Bu fala göre, bir geyiğin omuz kemiği ateşe atılır ve kemiğin yanarken ortaya çıkardığı kırılmalar, yanmalar, parçalanmalar yorumlanır. Kaplumbağa falının bir başka çeşididir.

34. Wind Fortune Telling: In ancient Greece and Rome, fortune telling was based on the wind's influence on fallen leaves or leaves still hanging on branches. It was also used to tell fortunes by the sounds of bells swaying in the wind.

34. Rüzgâr Falı: Antik Yunan ve Roma'da yere dökülen veya hâlen dallarda kalan yapraklar üzerinde rüzgârın etkisine göre bakılan bir fal çeşididir. Ayrıca, rüzgârda sallanan çanların çıkardığı sesler ile de bakılır.

35. Hair Fortune Telling: This is a type of fortune telling that involves looking at how a child's hair and curls move in the wind.

35. Saç Falı: Bir çocuğun saçlarının, buklelerinin rüzgârda nasıl hareket ettiklerine göre bakılan bir fal çeşididir.

36. Number Fortune Telling: This form of fortune telling, seen among the ancient Greeks and Jews, was considered a key to explaining the universe in mysticism, with various contributions from the Middle Ages and the Renaissance. Numbers are used to foretell the future by utilizing dates composed of numbers, various units, and the numerical values of names.

36. Sayı Falı: Eski Yunanlılarda ve Yahudilerde görülen bu fal şekli, Orta Çağ'dan ve Rönesans'tan gelen çeşitli katkılar ile, gizemcilikte evreni açıklamaya yönelik bir anahtar sayılırdı. Sayılardan oluşan tarihler, çeşitli birimlerden ve isimlerin sayısal değerlerinden yararlanılarak geleceği bilme işleminde sayılar kullanılır.

37. Onion Fortune Telling: This is a traditional German form of fortune telling. It involves peeling an onion one by one. According to this German tradition, young women write the names of prospective spouses on onions and leave them on a church altar on Christmas Eve. The first onion to sprout reveals the name of the prospective spouse.

37. Soğan Falı: Almanların geleneksel bir fal şeklidir. Bir soğanı tek tek soymak sureti ile bakılır. Almanların bu geleneğine göre, genç kızlar, eş adaylarının adlarını soğanlara yazarlar ve Noel gecesinde bir kilisenin sunağına bırakırlar. İlk filiz veren soğan müstakbel eşin adını açıklardı.

38. Water Fortune Telling: This involves writing magic spells on copper plates, placing them in a vessel filled with water, and having a virgin look into the water and describe what she sees. Another version involves filling a silver vase with water on

38. Su Falı: Bakır levhalara sihirli sözlerin yazılması ve su dolu bir kaba yerleştirilmesi ve bakire bir kızın suyun içine bakıp gördüklerini anlatması sureti ile bakılır. Bir başka şekline göre, bir dolunay gecesinde gümüş bir vazoya su

a full moon night, and reflecting the light of a candle onto the water. A fortune teller interprets the reflections of the light in the water.

doldurulur ve bir mumun ışığı suya yansıtılır. Bir falcı sudaki ışığın yansımalarını yorumlar.

39. Tarot Reading: This is a very common form of fortune telling worldwide. While its origins are unknown, it is known that tarot decks date back to the 14th century. According to mystical tradition, it originated in Egypt and is a condensed version of a sacred book, the book of the god Thoth. Tarot cards began to be used as a fortune-telling tool after the 18th century. The most commonly used decks today are the seventy-eight deck. These seventy-eight decks consist of twenty-two Major Arcana and fifty-six Minor Arcana. The most important of these are the Major Arcana, and each illustrated card has its own unique meaning. Fortune-telling is performed by inferring the meanings of these cards.

39. Tarot Falı: Dünyada oldukça yaygın bir fal çeşididir. Başlangıcının ne zaman olduğu tam olarak bilinemese de 14. yüzyıldan kalma tarot desteleri olduğu bilinmektedir. Gizemci geleneğe göre Mısır'dan gelmiştir ve bir kutsal kitabın, tanrı Toth'un kitabının özetlenmiş şeklidir. Tarot kartlarının bir fal aracı olarak kullanılması 18. yüzyıldan sonradır. Bugün en çok kullanılan desteleri yetmiş sekizlik destelerdir. Bu yetmiş sekizlik desteler, yirmi iki Büyük Giz, elli altı Küçük Giz'den oluşmaktadır. Bunların en önemlileri Büyük Gizlerdir ve her bir resimli kartın kendine has bir anlamı vardır. Bu kartlara göre anlamlar çıkarılarak fala bakılır.

40. Salt Fortune Telling: In the past centuries, the sounds made by burning salt grains thrown into fire were used as a form of fortune telling.

40. Tuz Falı: Geçmiş yüzyıllarda ateşe atılan tuz tanelerinin yanarak çıkardığı sesler bir fal çeşidi olarak kullanılmaktaydı.

41. Flour Fortune Telling: This is a type of fortune telling thought to have been inherited from the ancient Greeks and is more common in Mediterranean countries. Flour is sprinkled on the ground, and the resulting shapes are interpreted. Another variation interprets the shapes taken by kneading dough to make bread.

41. Un Falı: Eski Yunanlılardan kaldığı düşünülen ve daha çok Akdeniz ülkelerinde yaygın olan bir fal çeşididir. Buna göre, yere un serpilir ve ortaya çıkan şekiller yorumlanır. Başka bir çeşidine göre, ekmek yapmak için yoğrulan hamurun aldığı şekiller yorumlanır.

42. Leaf Reading: According to this reading, a person's name and a question are written on a leaf. The leaf is then left in an open area. If the wind doesn't move the leaf, the answer to the question is considered positive.

42. Yaprak Falı: Bu fala göre, bir yaprağın üzerine kişinin adı ve sorduğu soru yazılır. Daha sonra yaprak açık bir yere bırakılır. Eğer rüzgâr yaprağı yerinden kımıldatmaz ise sorulan sorunun cevabının olumlu olduğu kabul edilir.

43. Face Reading: It is a type of fortune telling that interprets a person's personality and future according to their face shape.

43. Yüz Falı: Bir kişinin yüz şekline göre kişiliğinin ve geleceğinin yorumlanması ile oluşan bir fal çeşididir.

44. Ring Fortune Telling: This was a form of fortune telling practiced in ancient Greece. In this practice, letters of the alphabet are arranged around a bowl of water, and a ring tied to a string is suspended over the bowl. The letters struck by the ring are brought together, and these letters are combined to form meaningful words.

44. Yüzük Falı: Antik Yunanistan'da uygulanan bir fal şekli idi. Bu fala göre, su dolu bir kabın etrafına alfabenin harfleri dizilir ve kabın üzerinde ipe bağlanmış yüzük sallandırılır. Yüzüğün sallanırken çarptığı harfler bir araya getirilir ve bu harfler birleştirilerek anlamlı sözcükler kurmaya çalışılır.

45. Dice Fortune Telling: This is a type of fortune telling believed to date back to the Middle Ages. In this fortune telling, a circle is drawn and three dice are thrown inside. The numbers shown on these dice are added together and interpreted accordingly.

45. Zar Falı: Orta Çağ'dan kalma olduğuna inanılan bir fal çeşididir. Bu fala göre, bir daire çizilir ve dairenin içine üç tane zar atılır. Bu zarların gösterdiği sayılar toplanır ve buna göre yorum yapılır.

These are the types of fortune-telling found in the book we're discussing. However, it shouldn't be assumed that these are the only types of fortune-telling. Today, there are countless fortune-telling practices in Anatolia. Because what matters to people is what they say about the future, the Anatolian people don't attach much importance to the materials used in fortune-telling. Coffee cup readings, tarot card readings, and sometimes setting intentions based on any given event are considered fortune-telling. Indeed, fortune-telling means "to think about something and seek an answer in the occurrence or course of a certain action; to form an intention" (Ayverdi (1), 2005: 916).

Bahsettiğimiz kitapta yer alan fal çeşitleri bunlardır. Ancak, fal çeşitlerinin sadece bu kadar olduğu düşünülmemelidir. Bugün Anadolu'da sayısı tespit edilemeyecek kardar çok fal vardır. İnsanlar açısından önemli olan gelecek hakkında söylenecek sözler olduğu için Anadolu halkı falda kullanılan malzemeye önem vermemektedir. Kahve falı, tarot falı baktırıldığı gibi, bazen de herhangi bir şeye dayanarak niyet tutma fal olarak kabul edilmektedir. Nitekim, fal tutmak, "*Aklından bir şey geçirip belli bir işin olup olmamasında veya oluş tarzında ona cevap aramak, niyet tutmak.*" anlamındadır (Ayverdi (1), 2005: 916).

Some of the fortune telling types that we were able to identify from various sources, but which are not included in the work, are listed alphabetically:

Eserde yer almayan bizim çeşitli kaynaklardan tespit edebildiğimiz fal çeşitlerinden bazıları alfabetik olarak sıralanmıştır:

Achilles' Bone Fortune Telling: This is a type of fortune telling very common among nomadic Turks. In this fortune telling, an anklebone is thrown over a drum, and interpretation is made based on its position (Korkmaz, 2003: 67). It is known to still be used today among some Turkic tribes.

Aşık Kemiği Falı: Göçebe Türkler arasında çok yaygın olan bir fal çeşididir. Bu fala göre aşık kemiği davulun üzerine atılır ve kemiğin duruş şekline göre yorum yapılır (Korkmaz, 2003: 67). Günümüzde bazı Türk boyları arasında hâlen kullanıldığı bilinmektedir.

Crystal Fortune Telling: It is a type of fortune telling based on interpreting the imaginary shapes seen by looking at a crystal ball (Turkish Encyclopedia (16), 1968: 90).

Billur Falı: Billurdan bir topa bakarak görülen hayalimsi şekilleri yorumlamaya dayanan bir fal çeşididir (*Türk Ansiklopedisi* (16)*,* 1968: 90) .

Physiognomy Divination: This is a form of fortune-telling based on the human body. It attempts to determine people's inherent characteristics through their eyebrows, eyes, fingers, skin, hair and eye color, height, and so on.

Fizyonomi Falı: İnsan bedenini esas alan bir fal şeklidir. İnsanların kaşları, gözleri, parmakları, ten, saç ve göz renkleri, boyları, vb. ile onların fıtratlarındaki özellikleri belirlenilmeye çalışılır.

Eye Reading: This is a common type of fortune-telling among Azerbaijani Turks. According to this method, people secretly sprinkle a pinch of salt on a pregnant woman's head from behind and wait to see what she will do. If a woman rubs her face with her hand, it means she will have a girl; if she rubs her chin, it means she will have a boy (Hacıyeva-Tarakçı-Köktürk, 1995: 77).

Göz Falı: Azerbaycan Türkleri arasında yaygın bir fal çeşididir. Bu fala göre insanlar, hamile kadının başına arkadan gizlice bir çimdik tuz döküp onun ne yapacağını beklerler. Eğer kadın eli yüzünü sığallarsa (sıvarsa, elini yüzüne sürerse) kızı; elini çenesine sürerse oğlu olacak manasını çıkarırlar (Hacıyeva-Tarakçı-Köktürk, 1995: 77).

Graphology: It is based on the principle of identifying a person's character by examining his handwriting (Turkish Encyclopedia (16), 1968: 90).

Grafoloji: İnsanın el yazısını inceleyerek onun karakterini tanımlama esasına dayanır (*Türk Ansiklopedisi (16),* 1968: 90).

Book Fortune Telling: This method interprets statements in holy books, often read with a specific intention. It is also used with the Quran, as well as with books by various Sufis.

Kitap Falı: Bu fala göre, belli bir niyetle kutsal kitaplardan açılan yerdeki ifadeler yorumlanır. Başta Kuran-ı Kerim olmak üzere, çeşitli mutasavvıfların kitapları ile de uygulanır.

Foam Divination: In this type of fortune-telling, a sacrifice is offered to the spirits of ancestors, and the meat of the sacrifice is boiled in a cauldron. Divinations are made by observing the color of the resulting foam. This form of fortune-telling, which bears traces of shamanism, is not encountered today. However, it appears in the famous Kyrgyz epic, Manas; based on this, we can conclude that the practice of divination by looking at sacrificial meat existed among the ancient Kyrgyz.

Köpük Falı: Bu fal çeşidinde ataların ruhuna kurban sunulur ve kurban eti kazanda kaynatılarak çıkan köpüğün rengine bakıp kehanette bulunulur. Şamanizm izleri taşıyan bu fala günümüzde rastlanılmaz. Ancak, Kırgızların ünlü destanı Manas'ta bu fal karşımıza çıkmaktadır; buradan hareketle kurban etine bakarak kehanete bulunma eyleminin eski Kırgızlarda var olduğunu söyleyebiliriz.

Ear Reading: There is an ear reading related to the custom of "gapipusma", "leaning on the ear", on the last Wednesday of Nevruz, one of the old festivals of the Turkish tribes.

Kulak Falı: Türk boylarının eski bayramlarından olan Nevruz'un son çarşambası olan "ilahir Çarşamba"da "gapıpusma", "kulağa dayanma" âdetiyle ilgili bir kulak falı vardır.

According to this fortune telling, a good word heard from behind a door is considered a sign of good luck, and a bad word is considered a sign of bad luck (Hacıyeva-Tarakçı-Köktürk, 1995: 77).

Bu fala göre kapı arkasından işitilecek güzel bir söz uğur, kötü söz uğursuzluk işareti sayılır (Hacıyeva-Tarakçı-Köktürk, 1995: 77).

Sand (Soil) Fortune Telling: Certain points and their shapes detected by chance with sand, soil and stones are interpreted (Arslan, 2002: 112).

Kum (Toprak) Falı: Kum, toprak ve taşlar ile tesadüfen tespit edilen belli noktalar ve bunların şekilleri yorumlanır (Arslan, 2002: 112).

Kumalak Fortune Telling: This is a common type of fortune telling among the Kyrgyz, Kazakh, and Uzbek people. Forty-one stones, chickpeas, beans, or sheep dung are used for this fortune telling. It is known to be common among Muslim Turks. Those who perform this type of fortune telling are called "kumalakçı" (Inan, 2000: 157-158).

Kumalak Falı: Kırgız-Kazaklarda ve Özbeklerde yaygın bir fal çeşididir. Bu fal için kırk bir tane taş, nohut, fasulye ya da koyun tezeği kullanılır. Müslüman Türklerde yaygın olduğu bilinmektedir. Bu fala bakanlara “kumalakçı” denir (İnan, 2000: 157-158).

Lot Fortune Telling: This fortune telling is based on the principle that the person who wants to tell the fortune throws dice or anything similar on a prepared plate in a certain order or closes his eyes and puts his finger on a random place and reads the result from the fortune book according to the letter where the dice or finger lands (Sezer, 1998: 37).

Kura Falı: Bu fal, fala bakmak isteyen kişinin belli bir düzene göre zar veya benzeri herhangi bir şeyi hazırlanmış olan levhaya atması ya da gözünü kapatarak parmağını gelişigüzel bir yere basması ve zarın ya da parmağın geldiği yerdeki harfe göre fal kitabından sonucu okuması esasına dayanır (Sezer, 1998: 37).

Scapula Fortune Telling: This is the most popular fortune telling practice among Shamanists, Muslim Turks, Kyrgyz-Kazakhs, and Nogays. The lines and dots on an animal's scapula are used to tell the future. Those who perform this fortune telling are called "yağrınçı." This fortune telling is one of the oldest vestiges of Shamanism (İnan, 2000: 152).

Kürek Kemiği Falı: Şamanistlerde, Müslüman Türklerden Kırgız-Kazaklarda ve Nogaylarda en ünlü faldır. Hayvanın kürek kemiğindeki çizgi ve noktalara bakılıp gelecekten haber verilir. Bu fala bakanlara “yağrınçı” adı verilir. Bu fal en eski Şamanizm’in kalıntılarından biridir (İnan, 2000: 152).

Mani fortune telling: Manis appear as a fortune-telling element during Hıdırellez. A ceremony called the "Mantuvar Tradition" is held today. For this ceremony, young girls place ornaments such as rings and earrings into a jar the evening before, close the jar, and bury it under a rose tree. In the morning, they sit by the tree and open the jar. The Mani artist recites a mantra and pulls out an ornament from the jar. This mantra is the answer to the girl's intentions. (Çelik, 2005: 42)

Mâni Falı: Maniler Hıdırellez günlerinde bir fal unsuru olarak karşımıza çıkar. Bugünde “Mantuvar Geleneği” adı verilen bir tören yapılır. Bu tören için bir akşam önce genç kızlar bir küpün içine yüzük, küpe gibi süs eşyalarını atıp küpün ağzını kapatarak gül ağacının altına gömerler. Sabah olunca ağacının yanında otururlar. Küpü açarlar. Manici bir mani okuyarak küpün içinden bir süs eşyası çıkarır. Bu mani çekilen süs eşyasını atan kızın niyetinin cevabıdır (Çelik, 2005: 42).

Daisy Fortune Telling: This is one of the easiest fortune telling techniques to perform. In this

Papatya Falı: Uygulanması en kolay fallardan biridir. Buna göre, bir niyetle papatya yaprakları

practice, daisy petals are plucked one after the other with a specific intention, such as saying "I love you" or "I don't love you." It's believed that the wish on the last petal will come true.

sırayla, mesela seviyor ve sevmiyor diyerek, koparılır. En son yaprakta söylenen sözün gerçekleşeceğine inanılır.

Chewing Gum Fortune Telling: This is a type of fortune telling we encounter frequently in daily life. It attempts to determine whether a wish will come true based on the hymns written on the gum gelatin.

Sakız Falı: Günlük hayatta oldukça sık karşımıza çıkan bir fal çeşididir. Sakızların jelatinlerinin üzerinde yazılı olan manilere göre niyetin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği öğrenilmeye çalışılır.

Rosary Reading: For this type of reading, the person holding the rosary first makes an intention and then holds the tassel. The person holding the rosary kneels on the floor and rests the elbow of the hand holding the rosary on their knee. They remain silent and motionless before shaking the rosary. It is believed that if the rosary swings and turns toward the qibla, the intended outcome will occur; otherwise, it will not (Özseven, 1939: 188).

Tespih Falı: Bu fal için öncelikle bir niyet edilerek tespihin püskülünden tutulur. Tespihi tutan kişi diz çökerek yere oturur ve tespih hangi elinde ise o elinin dirseğini dizine dayar. Hiç konuşmadan, hareket etmeden durur ve tespihi sallamaya başlar. Tespih eğer kıbleye doğru sallanır ve dönerse niyet edilen şeyin gerçekleşeceğine aksi hâlde gerçekleşmeyeceğine inanılır (Özseven, 1939: 188).

Spit Fortune Telling: People who have lost their animals, such as goats, camels, and horses, resort to spit fortune telling to find their animals. In this fortune telling, someone spits into their palm. Then, they spit into their other hand.

Tükürük Falı: Keçi, deve, at gibi hayvanlarının kaybeden insanlar hayvanlarını bulmak için tükürük falına başvururlar. Bu fala göre biri avucuna tükürür. Sonra diğer elinin

He sticks one finger into the saliva. It is believed that the lost animal goes in the direction the saliva flows.

bir parmağını tükürüğe yapıştırır. Bu sırada tükürük hangi yöne giderse kaybolan hayvanın o yöne gittiğine inanılır.

Horoscope: This is the practice of interpreting one's future based on the day of birth, the sky's condition on that day, the position of the stars, and their influence on the individual. It is closely related to astrology. As the imaginations of those curious about the future or the fulfillment of a wish expand, the practices related to divination, and therefore the types of divination, will diversify. It should not be assumed that the types of divination presented here are the only ones. There are also other forms of divination practiced in the past but forgotten today. Divination based on the flames of a fire, the position of embers, and the whistling sounds of wood are examples of these (İnan, 2000: 158).

Yıldız Falı: İnsanların doğdukları gün esas alınarak gökyüzünün o günkü durumu, yıldızların konumu ve bunların insan üzerindeki etkilerinden yola çıkarak insanın geleceğini yorumlama işidir. Astroloji ile yakından ilgilidir. Geleceği öğrenme veya bir niyetin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini anlama merakı içinde olan insanların muhayyilesi genişledikçe fal ile ilgili olan pratikler ve dolayısıyla fal türleri çeşitlilik kazanacaktır. Fal çeşitlerinin sadece burada verdiklerimiz olduğu düşünülmemelidir. Geçmişte uygulanan; ancak bugün unutulan fal çeşitleri de vardır. Ateşin alevlerine, közün duruşuna ve odunun ıslık seslerine göre kehanette bulunma bunlara örnek olarak verilebilir (İnan, 2000: 158).

2.2. HOROSCOPES AND ASTROLOGY

Astrology, known for centuries as "ilm al-nucum" or "ilm al-nucum," is "the science of astronomy that develops according to the positions of the zodiac signs and planets." (Pala, 1999: 207). Astrology, on the other hand, is "the art of studying the stars and predicting events." (Scognamillo, 2003: 15).

If we examine the history of astrology, we must go back six thousand years. Six thousand years ago, astrology was born in the Middle Eastern cities of Ur, Uruk, and Babylon. Multi-story temples and ziggurats served as observatories, headed by priests, who not only recited prayers to their gods but also studied the sky, the stars, and the planets, which they considered the origins of the gods (Scognamillo, 2003: 31).

The zodiac signs, which form the basis of astrology, have been used since 700 BC. King Sargon, who lived in the 24th century BC, interpreted the sun and moon to predict his future as follows:

"If the moon is visible on the first night of the month, the country will be at peace and the heart of the country will be happy. If the moon is hazy, the king will reign successfully. If the setting sun appears twice as wide as it actually is and three of its rays emit blue light, the king of the country will be ruined."

If the moon appears on the thirteenth day, the situation will be good for Akkad and bad for Syria." (Scognamillo, 2003: 32).

Towards the end of the period before Christ, the science of stars began to take a systematic form. Claudius Tolomeo, the famous Alexandrian astronomer who lived in the 2nd century BC,

2.2. YILDIZ BİLİMİ VE ASTROLOJİ

Yüzyıllar boyunca "ilmü'n-nücum" ya da "ilm-i nücum" adı ile bilinen yıldız bilimi, "*Burç ve gezegenlerin durumlarına göre gelişen astronomi ilmidir.*" (Pala, 1999: 207). Astroloji ise "*Yıldızları inceleyip olayları öngörme sanatıdır."* (Scognamillo, 2003: 15).

Yıldız biliminin tarihine bakacak olursak, bugünden altı bin yıl geriye gitmemiz gerekmektedir. Altı bin yıl önce Orta Doğu'daki Ur, Uruk, Babil şehirlerinde yıldız bilimi doğmuştur. Çok katlı tapınaklar ve ziguratlar birer gözlem evi görevini görüyor, bunların başında rahipler yer alıyordu ve rahipler buralarda hem tanrılarına dualar okuyorlar, hem de tanrıların çıkış yeri olarak kabul ettikleri gökyüzünü, yıldızları ve gezegenleri inceliyorlardı (Scognamillo, 2003: 31).

Astrolojinin temelini oluşturan burçlar ise, MÖ 700 yıllarından beri kullanılmaktadır. MÖ 24. yüzyılda yaşamış olan Kral Sargon geleceğini tahmin etmek için güneş ve ayı şöyle yorumlamıştır:

"*Ayın ilk gecesinde ay görünüyorsa ülke barış içinde olacak, ülkenin gönlü mutlu olacak. Şayet ay puslu ise kral başarı ile hüküm sürecektir. Batan Güne ş, olduğundan iki kat daha geniş görünüyorsa ve ışınlarından üçü, mavi ışık saçıyorsa ülkenin kralı mahv olacaktır.*

Ay on üçüncü günde görünürse durum Akad için iyi, Suriye için kötü olacaktır." (Scognamillo, 2003: 32).

Milattan öncenin son yıllarına doğru yıldız ilmi sistemli bir şekil almaya başlamıştır. MÖ 2. yüzyılda yaşamış olan İskenderiyeli ünlü gök bilimci Claudius Tolomeo'nun, Mısır,

The work titled “Tetrabiblos”, which he wrote based on Babylonian and Greek sources, is the first systematic work on astrology (Scognamillo, 2003: 35).

Babil ve Yunan kaynaklarından hareketle yazdığı “Tetrabiblos” adlı eser, yıldız biliminin ilk sistemli eseridir (Scognamillo, 2003: 35).

In his work "Astrology and Astrology," Giovanni Scognamillo quoted verbatim an article by Metin Soysal, "Horoscopes from Seven Centuries Ago: A Book Even Mehmed the Conqueror Had His Fortunes Told in" from the Hürriyet newspaper on March 21, 1971, concerning astrology in the Ottoman Empire. We are also quoting this article from the aforementioned work because it is relevant to our topic and provides important information:

Giovanni Scognamillo “ *Astroloji ve Yıldız Bilimi”* adlı eserine Osmanlı İmparatorluğu’nda yıldız bilimi ile ilgili olarak 21 Mart 1971 tarihli Hürriyet Gazetesi’nden Metin Soysal’ın “*Yedi Asır Öncenin Yıldız Falı, Fatih’in Bile Fala Baktırdığı Bir Kitap Bulundu*” adlı yazısını aynen almıştır. Konumuz ile ilgili olması ve önemli bilgiler vermesi nedeniyle biz de bu yazıyı adı geçen eserden alıyoruz:

“A very valuable handbook used by many master astrologers in the Ottoman Palace who interpreted the dreams of the rulers, predicted the future of major events, and even directed state affairs from time to time, was found in the Amasya Bayezid Library.

“*Osmanlı Sarayı’nda, hükümdarların rüyalarını yorumlayan, büyük olaylar için geleceğin falına bakan, hatta zaman zaman devlet işlerine bile yön veren nice usta müneccimin kullandığı çok değerli bir el kitabı, Amasya Bayezid Kütüphanesi’nde bulunmuştur.*

This work, discovered during the sorting of various old books, was prepared in the "nesih" style on special paper in a leather case. It consists of 69 pages and is adorned with ancient Ottoman idioms. The work, painstakingly compiled after extensive research by two astrologers, Sheikh Seyyid Sipahi and Derviş Muhammed, is titled "Mecmua-i Felekiyat ve Kitab-ı Kenz-i Mekdum." In Turkish, this title translates to "Astronomy Mecmuası (Compendium of the Science of the Heavens) and Book of Hidden Treasures." Estimated to be at least 700 years old, the work had been severely damaged by the weight of centuries and was on the verge of disintegration and loss. It was virtually revived in the bookbinding workshop of the Amasya Bayezid Library.

Çeşitli eski kitaplar tasnif edilirken ortaya çıkan bu eser, meşin bir kap içinde özel kağıtlara, ‘nesih usulü’ el yazması olarak hazırlanmıştır. 69 sayfadır ve dili hayli eski, Osmanlıca tabirlerle süslenmiştir. Şeyh Seyyid Sipahi ve Derviş Muhammed isimli iki müneccimin uzun araştırmalarından sonra, göz nuru dökerek ortaya koydukları eserin adı ‘Mecmua-i Felekiyat ve Kitab-ı Kenz-i Mekdum’dur. Türkçesi ile bu isim anlamına ‘Astronomi Mecmuası (Gökler İlminin Mecmuası) ve Gizli Hazineler Kitabı’ gelmektedir. En az 700 yıllık olduğu tahmin edilen eser, asırların ağır yükü ile epey yıpranmış, artık Dağılmaya ve kaybolmaya yüz tutmuşken, Amasya Bayezid Kütüphanesi cilt atölyesinde âdeta yeniden hayata kavuşturulmuştur.

The book contains color illustrations of all the zodiac signs, drawn in miniature style. The illustrations in the "Horoscope" columns of newspapers and magazines you read often resemble replicas of these miniatures. Sheikh Seyyid Sipahi and Dervish Muhammed, seeking preliminary information about humanity's future in these signs, added the "wheel of fortune" to their list of predictions.

Kitabın içinde, bugünkü adıyla bütün burçların minyatür tarzı çizilmiş renkli resimleri vardır. Okuduğunuz gazete ve dergilerin ‘Yıldız Falı’ sütunlarında yer alan resimler genellikle bu minyatürlerin birer kopyasına benzemektedir. Şeyh Seyyid Sipahi ve Derviş Muhammed, insanoğlunun geleceği hakkındaki ön bilgiyi bu burçlarda ararken sıraladıkları tahminler arasına bir de ‘çark-ı felek’ eklemişlerdir.

According to the records in the Amasya Bayezid Library and the notes in the Topkapı Museum, the chief astrologers of famous sultans such as Yıldırım Bayezid, Fatih Sultan Mehmet, Kanuni Sultan Süleyman and Yavuz Sultan Selim also benefited from this book." (Scognamillo, 2003: 40-41).

Gerek Amasya Bayezid Kütüphane'sindeki kayıtlara, gerek Topkapı Müzesi'ndeki notlara göre bu kitaptan Yıldırım Bayezid, Fatih Sultan Mehmet, Kanuni Sultan Süleyman ve Yavuz Sultan Selim gibi ünlü padişahların müneccimbaşıları da faydalanmışlardır." (Scognamillo, 2003: 40-41).

Here, we would like to provide information about the chief astrologer, who held a significant position in the Ottoman Palace. Those who worked in the sections of the palaces dedicated to external services were called the "Birun Halk," meaning the outer people. The Birun Halk consisted of six groups, and the chief astrologers were in the first group, the "Ulema Class" (Sertoğlu, 1986: 53). According to information provided by Evliya Çelebi, geographers were also included in this class. The chief astrologer's duties included various important events.

Biz burada Osmanlı Sarayında önemli yere sahip olan müneccimbaşı hakkında bilgi vermek istiyoruz. Sarayların dış hizmetlere mahsus kısımlarında çalışanlara "Birun halkı" yani dış halkı adı verilir. Birun halkı altı kısımdan oluşur ve müneccimbaşılar bu halkın birinci kısmı olan "Ulema Sınıfı"nda yer alır (Sertoğlu, 1986: 53). Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere göre remilciler de bu sınıfta yer alır. Müneccimbaşının görevi çeşitli önemli olaylar

According to the Seyahatname, the chief astrologers lived in Beykoz:

için astrolojik hesaplara dayanarak uğurlu vakti seçmek ve her yıl takvim tertip etmekti (Sertoğlu, 1986: 233). Seyahatname'ye göre müneccimbaşılar Beykoz'da yaşarlar:

"The Beykoz district is different because it is the constitution of the chief astrologers." (Danışman (1), 1969: 124; Gökyay (1), 1996: 48).

"*Beykoz kazası başkadır ki müneccimbaşıların meşrutasıdır.*" (Danışman (1), 1969: 124; Gökyay (1), 1996: 48).

Evliya Çelebi gives the following information about astrologers, geomancers and fortune tellers:

Evliya Çelebi müneccimler, remilciler ve falcılar esnafı hakkında şu bilgileri vermektedir:

"Astrologists (Those who infer meanings by looking at stars): They are seventy soldiers. Their master is Imam Ali, who interpreted the verse, "Wel-kamere kaddernâhu menâzile hatta adeke'l-urjûnil kadîm" and created this science. The place of their martyrdom was in Kufa, where while worshiping, that accursed 'Ibn Muljam' martyred. This class of astrologers arrange their astrolabes (sun altitude instruments), qibla numa (instruments that show the qibla), miqats (meanings), calendars and zeyc (tables designed to show the positions of stars) on a throne, and the chief astrologer passes horseback with his special turban, together with the kazasker." (Consultant (2), 1969: 222; Gökyay (1), 1996: 225-226).

"***Müneccimler*** *(Yıldıza bakarak mânâ çıkaranlar) : Yetmiş neferdir. Pîrleri İmâm Ali'dir ki,"**Ve'l-kamere kaddernâhu menâzile hatta adeke'l-urcûnil kadîm**" âyetini tefsîr edip bu ilmi meydana getirmiştir. Şehît oldukları yer Kûfe'dedir ki ibadet ederken o hazreti 'İbn Mülcem' melunu şehît etmiştir. Bu müneccim sınıfı tahtı revân üzerinde usturlaplarını* (güneş irtifa aleti)*, kıblenümalarını* (kıbleyi gösteren alet)*, mikatlarını, takvim ve zeyc* (yıldızların yerlerini göstermek için düzenlenmiş cetvel) *kitaplarını dizip müneccimbaşı hususî kavuğu ile kazaskerle at başı beraber geçer.*" (Danışman (2), 1969: 222; Gökyay (1), 1996: 225-226).

"Gemil makers: The shop is fifteen, the soldiers are three hundred. Since they are also from the ulema class, they pass by in a procession of kazaskers, placing the fortune board, the lottery and geomancy boards on the sedan chairs in the square and saying words specific to geomancers such as 'lucky and happy fortune... unlucky fortune... Let us see our purpose and intention'. Their master is again Hazrat Ali, who is a famous geomancer. This knowledge is very old. The master of this path was Hazrat Danyal, who learned it from Gabriel and showed his miracle with geomancy." (Danışman (2), 1969: 222; Gökyay (1), 1996: 225-226).

"***Remilciler****: Dükkân on beş, nefer üç yüz. Bunlar da ulemâ sınıfından olduklarından kazasker alayı ile tahtırevânlar üzerine talih tahtasını, kur'a ve remil tahtalarını meydana koyup, 'uğurlu ve mes'ut talih… Uğursuz talih… Maksat ve meramımızı görelim' diye remilcilere mahsus kelimeler söyleyerek geçerler. Pîrleri yine Hazreti Ali'dir ki ünlü remilcidir. Bu bilgi pek eskidir. Bu tarîkin pîri Hazreti Danyal idi ki, Cibril Aleyhisselam'dan öğrenip remil ile mûcizesini göstermiştir.*"(Danışman (2), 1969: 222; Gökyay (1), 1996: 225-226).

"The Descriptive Fortune Teller Tradesman: He is a person, he sells in Mahmutpaşa Bazaar 'Hoca Mehmet

"***Tasvirci Falcı Esnafı****: Bir kişidir, Mahmutpaşa çarşısında 'Hoca Mehmet*

He was a Celebi. An elderly man had been honored by the company of Süleyman Khan. He would hang in his shop pictures of countless sultans, prophets, and their battles in front of countless fortresses, of ships at sea, and of paintings painted on white paper with the magical, popular pens of ancient artists. He would give them to a passerby to win their fortunes. The latter would then open one of these pictures. Whether it was a battle, Yusuf and Zuleyha, Leyla Majnun, Ferhat and Şirin, or the wrestling matches or the laughter of past wrestlers! Whatever the event, he would recite appropriate couplets. For example, if Ferhat arrived:

Çelebi'dir. Yaşlı bir zat Süleyman Han'ın sohbetiyle müşerref olmuştu. Birçok Padişahların, peygamberlerin, hesapsız kaleler önündeki muharebelerini, denizde gemilerin muharebelerini, eski ressamların sihirli, beğenilmiş kalemleriyle beyaz kâğıtlar üzerine yapılmış resimlerini dükkânına asar, gelip geçen, bir akçaya verip talih tutardı. O da bu resimlerden birini açardı. Muharebe mi gelir, Yusuf ve Züleyha mı gelir, Leylâ Mecnun mu gelir, Ferhat'la Şirin mi gelir, yahut geçmiş pehlivanların birbirleriyle güreşleri veya ıyş u işretleri mi gelir! Her ne gelirse ona münasip kendince beyitler söylerdi. Mesela Ferhat gelirse:

‘This fortune telling has come to Ferhat’s attention.

He used to say, "You can become a dilşat by working hard." (Consultant (2), 1969: 290; Gökyay (1), 1969: 292).

‘Bu fal issine geldi işte Ferhat

Çalışmakla olursun sen de dilşat’ derdi.” (Danışman (2), 1969: 290; Gökyay (1), 1969: 292).

Evliya Çelebi provides historical information here about astrologers and geographers. He states that there were seventy astrologers and three hundred geographers, a not inconsiderable number. The patron saint of both was Ali. The verse Ali is said to have interpreted is the thirty-ninth verse of the Yasin Sura. The Turkish translation of the verse is as follows:

"We have determined some ranges (orbits) for the moon. Finally, it turns into a crescent like a crescent and returns." (Karaman, 2002: 432).

In the Ottoman Empire, kazaskers (the word "kadıasker" eventually gave way to kazasker) were the individuals who issued religious rulings. Considering that chief astrologers and geographers worked alongside chief astrologers, and that the chief astrologers had their own turbans, their place in social and administrative life becomes clearer. As the newspaper article above suggests, every sultan had a chief astrologer.

It's said that during the century in which Evliya Çelebi lived, there was only one fortune teller in Istanbul. According to this account, visitors to Mehmet Çelebi's shop in the Mahmutpaşa Bazaar would choose one of the paintings hanging on the wall by chance, and Mehmet Çelebi would recite a couplet to reflect the chosen image.

The seven planets and twelve zodiac signs form the basis of stellar science. These seven planets are listed from innermost to outermost as follows:

Evliya Çelebi, burada müneccimler ve remilciler ile ilgili tarihî bilgiler vermiştir. Müneccimlerin yetmiş, remilcilerin üç yüz kişi olduklarını söylemektedir ki bu da azımsanacak bir sayı değildir. Her ikisinin de piri Hz. Ali’dir. Hz. Ali’nin tefsir ettiği söylenilen ayet Yasin suresinin otuz dokuzuncu ayetidir. Ayetin Türkçe meali şöyledir:

“*Ay için de bir takım menziller (yörüngeler) tayin ettik. Nihayet o, eğri hurma dalı gibi (hilâl) olur da geri döner.*” (Karaman, 2002: 432).

Osmanlı İmparatorluğunda kazaskerler (Kadıasker kelimesi zamanla yerini kazaskere bırakmıştır.) şer’i hükümler veren kişilerdi. Müneccimbaşıların ve remilcilerin kazaskerlerle yan yana geçtikleri ve müneccimbaşıların kendilerine has kavukları olduğu göz önüne alınınca onların sosyal ve idarî hayat içinde sahip oldukları yer daha iyi anlaşılır. Yukarıdaki gazete haberinden de anlaşılacağı gibi, her padişahın bir müneccimbaşısı vardır.

Evliya Çelebi’nin yaşadığı yüzyılda İstanbul’da sadece bir tane falcı esnafı olduğu söylenmektedir. Buna göre Mahmutpaşa Çarşısı’ndaki Mehmet Çelebi’nin dükkânına gelen insanlar duvarda asılı olan resimlerden birini talih tutarak seçerler ve seçilen resme Mehmet Çelebi bir beyit söyler.

Yıldızlar ilminin esasını yedi gezegen ve on iki burç oluşturur. Bu yedi gezegen içten dışa doğru şöyle sıralanmaktadırlar:

1. Yes

2. Utarit (Mercury)

3. Venus

4. Sun

5. Mirrih (Merih, Mars)

6. Customer (Jupiter)

7. Saturn (Pala, 1999: 207).

We can list the effects of these seven planets on people, using İskender Pala's Encyclopedic Divan Poetry Dictionary as a reference:

Moon: People belonging to the Moon planet are unsteady, negligent, indecisive, dreamy, anxious, weak and lacking in strength (Pala, 1999: 46).

Utarit: People belonging to Utarit are understanding, intelligent, and cunning. They are also cheerful, sensitive, and hardworking individuals under the influence of this planet (Pala, 1999: 404).

Venus: People belonging to the planet Venus are beautiful, elegant, tasteful, intelligent, skillful and artistic (Pala, 1999: 427).

Mars: People belonging to the planet Mars are strong, angry, tough, daring, full of darkness and initiative, but always quarrelsome (Pala, 1999: 285).

1. Ay

2. Utarit (Merkür)

3. Zühre (Venüs)

4. Güneş

5. Mirrih (Merih, Mars)

6. Müşteri (Jüpiter)

7. Zühal (Satürn) (Pala, 1999: 207).

Bu yedi gezegenin insanlar üzerinde bıraktıkları etkileri İskender Pala'nın *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü* adlı eserini kaynak alarak şöyle sıralayabiliriz:

Ay: Ay gezegenine mensup olan insanlar, sebatsız, ihmalkâr, kararsız, hayalci, endişeli, zayıf ve metanetsizdirler (Pala, 1999: 46).

Utarit: Utarit'e mensup olan insanlar, anlayışlı, zeki, kurnazdırlar. Ayrıca, neşeli, hassas, çalışkan kişiler de be gezegenin etkisi altında olurlar (Pala, 1999: 404).

Zühre: Zühre gezegenine mensup olan insanlar güzel, zarif, zevk sahibi, zeki, maharetli ve sanatkâr olurlar (Pala, 1999: 427).

Merih: Merih gezegenine mensup olan insanlar kuvvetli, öfkeli, sert, cüretkâr, karanlık ve girişkenlik ile dolu fakat devamlı kavgacıdırlar (Pala, 1999: 285).

Customer: People belonging to the customer planet are polite, shy, good-natured, modest,

Müşteri: Müşteri gezegenine mensup olan insanlar, terbiyeli, utangaç, iyi huylu, alçak

generous, decent and eloquent (Pala, 1999: 303).

Zodiac: People belonging to the Zodiac planet are foolish, ignorant, stingy and liars (Pala, 1999: 427).

Zodiac signs, which hold a significant place in the science of divination, are a branch of the unseen that a large majority of people believe in. According to those interested in this science, every person is under the influence of a star. This star is the zodiac sign the sun occupies at the time of birth. Each star, with its distinct characteristics, influences people's emotions, morals, temperament, and health (Pala, 1999: 74). The zodiac signs are as follows:

1. Hamel (Aries) March 21 – April 20

2. Sevres (Taurus) April 21 – May 21

3. Cevza (Gemini) May 22 – June 21

4. Seretân (Cancer) June 22 – July 23

5. Assad (Lion) July 24 – August 23

6. Virgo (Hyacinth) August 24 – September 23

7. Scale (Libra) September 24 – October 23

8. Scorpio (Scorpio) October 24 – November 22

9. Arc (Sagittarius) November 23 – December 22

10. Cedy (Capricorn) December 23 – January 20

11. Delv (Aquarius) January 21 – February 19

gönüllü, cömert, düzgün ve güzel söz söyleyen insanlardır (Pala, 1999: 303).

Zühal: Zühal gezegenine mensup olan insanlar ahmak, cahil, pinti, yalancıdırlar (Pala, 1999: 427).

İlm-i nücumda önemli yeri olan burçlar, insanların büyük bir kısmının inandığı bir gayb ilmidir. Bu ilim ile ilgilenenlere göre her insan bir yıldızın etkisi altındadır. Bu yıldız insanın doğduğu zamanda güneşin içinde bulunduğu burçtur. Her biri ayrı özellik arz eden yıldızlar insanların duygu, ahlak, huy ve sıhhatleri üzerinde etkili olurlar (Pala, 1999: 74). Burçlar sırası ile şunlardır:

1. Hamel (Koç) 21 Mart – 20 Nisan

2. Sevr (Boğa) 21 Nisan – 21 Mayıs

3. Cevzâ (İkizler) 22 Mayıs – 21 Haziran

4. Seretân (Yengeç) 22 Haziran – 23 Temmuz

5. Esed (Aslan) 24 Temmuz – 23 Ağustos

6. Sünbüle (Başak) 24 Ağustos – 23 Eylül

7. Mizân (Terazi) 24 Eylül – 23 Ekim

8. Akreb (Akrep) 24 Ekim – 22 Kasım

9. Kavs (Yay) 23 Kasım – 22 Aralık

10. Cedy (Oğlak) 23 Aralık – 20 Ocak

11. Delv (Kova) 21 Ocak – 19 Şubat

12. Hut (Pisces) 20 February – 20 March (Sezer, 1998: 75).

The relationships between the sun, moon, planets, and human typology differ for each zodiac sign. We would like to summarize this topic from Giovanni Scognamillo's work, "Astrology and Astrology" (Scognamillo, 2003: 66-67):

Aries: A fire sign and under the influence of the planet Mars, which makes people with this sign fiery, active, often fanatic, impulsive, independent, active, and fearless.

Taurus: A member of the earth sign and under the influence of the planet Venus. Taurus people enjoy conflict and domination. They are ambitious, determined, methodical, and jealous.

Gemini: A member of the air sign and under the influence of the planet Mercury. Geminis are capable but can also be careless. Despite their sensitivity, they can sometimes be fickle. They enjoy social life.

12. Hut (Balık) 20 Şubat – 20 Mart (Sezer, 1998: 75).

Burçların güneş, ay, gezegenler ve insan tipolojisi arasındaki ilişkileri her burca göre farklılık arz etmektedir. Bu konuyu Giovanni Scognamillo'nun "*Astroloji ve Yıldız Bilimi*" adlı eserinden özetleyerek vermek istiyoruz (Scognamillo, 2003: 66 – 67):

Koç: Ateş grubundandır ve Merih gezegeninin etkisi altındadır. Merih bu burçtaki insanları ateşli, hareketli, çoğu zaman fanatik, atılgan, bağımsız, aktif ve korkusuz kılar.

Boğa: Toprak grubundandır ve Venüs gezegeninin etkisi altındadır. Boğa burcu insanı mücadele etmekten ve insanlara hükmetmekten hoşlanırlar. Hırslı, kararlı, yöntemli ve kıskanç kişiliğe sahiptirler.

İkizler: Hava grubundandır ve Merkür gezegeninin etkisi altındadır. İkizler burcu insanı iş bilir ama aynı zamanda vurdumduymaz olurlar. Duyarlı olmalarına rağmen bazen kaypak davrandıkları da olur. Toplum hayatından hoşlanırlar.

Cancer: A water sign and influenced by the Moon. Cancers have a wide imagination. They are idealistic and possess political talent. They are sensitive and can be capricious at times.

Leo: A fire sign and influenced by the Sun. Leos are fiery, ambitious, and enthusiastic. They are eloquent and charming.

Virgo: They are from the earth sign and are influenced by the planet Mercury. Virgos never shy away from striving to achieve their goals. They are always moderate in their passions. They

Yengeç: Su grubundandır ve Ay'ın etkisi altındadır. Yengeç burcu insanının hayal dünyası geniştir. İdealisttir ve siyasî yeteneklere sahiptir. Duyarlıdır, zaman zaman kaprisli oldukları da görülür.

Aslan: Ateş grubundandır ve Güneş'in etkisi altındadır. Aslan burcu insanı, ateşli, hırslı, heyecanlı bir kişiliğe sahiptir. İyi konuşurlar ve çekicidirler.

Başak: Toprak grubundandır ve Merkür gezegeninin etkisi altındadır.Başak burcu insanı amacına ulaşmak için mücadele etmekten hiç kaçınmaz. Tutkularında her zaman ölçülüdür. Zeki

are intelligent and inquisitive. They love being admired and respected.

Libra: A Libra from the air sign and under the influence of the planet Venus. Libras combine gentleness and intensity. They are balanced and fair. They know how to adapt to situations. Their thinking is sound and well-formed.

Scorpio: A water sign and influenced by the planets Pluto and Mars. Scorpios are extremely realistic and don't fantasize. They have very strong intuition. They are cunning and know exactly what they want.

Sagittarius: A fire sign and under the influence of the planet Jupiter. Sagittarians are generally cheerful. They have a proud, benevolent, and fiery nature. They may gain profits, but they never dominate.

Capricorn: A member of the earth sign and under the influence of the planet Saturn. Capricorns possess practical abilities and are proud. They desire to exert influence over others, and they succeed in doing so. They are selfish, but also calculating and methodical.

Aquarius: A member of the air sign and under the influence of the planet Uranus. Aquarius people are extremely independent and never submit to the dictates of others. They are humane, have a wide imagination, are original, and have a sense of humor.

Pisces: A water sign and influenced by the planet Neptune, Pisces are easily excitable. They possess a strong conscience, a strong sense of compassion, and sometimes even sacrifice themselves for others. They thrive when they receive support from others. When left without love, their behavior becomes erratic.

Evliya Çelebi also mentioned the astrological houses of the zodiac signs when predicting the fortunes of castles, countries, and cities. Therefore, it would be appropriate to provide information about houses in astrology. When we divide an ideal section of the sky into two horizontal and

ve araştırıcıdır. İnsanlar arasında takdir edilmekten ve sayılmaktan çok hoşlanırlar.

Terazi: Hava grubundandır ve Venüs gezegeninin etkisi altındadır. Terazi burcu insanı yumuşaklığı ve şiddeti bir arada götürür. Dengeli ve adildir. Durumlara uyum sağlamasını bilir. Düşünce tarzı sağlam ve düzgündür.

Akrep: Su grubundandır ve Plüton ile Merih gezegenlerinin etkisi altındadır. Akrep burcu insanı son derece gerçekçidir, hayal kurmaz. Sezgileri çok güçlüdür. Kurnazdır, ne istediğini çok iyi bilir.

Yay: Ateş grubundandır ve Jüpiter gezegeninin etkisi altındadır. Yay burcu insanı genelde neşelidirler. Gururlu, iyiliksever, ateşli bir yapıya sahiptir. Kazançlar elde edebilir ama asla hükmetmez.

Oğlak: Toprak grubundandır ve Satürn gezegeninin etkisi altındadır. Oğlak burcu insanının pratik yetenekleri vardır, gururludur. Başkaları üstünde baskı oluşturmayı ister ve bunu başarır. Bencildir ama aynı zamanda hesaplı ve yöntemlidir.

Kova: Hava grubundandır ve Uranüs gezegeninin etkisi altındadır. Kova burcu insanı bağımsızlığına son derece düşkündür, başkalarının buyruğu altına asla girmez. İnsancıldır. Geniş bir hayal gücüne sahiptir, özgündür. Mizah sahibidir.

Balık: Su grubundandır ve Neptün gezegeninin etkisi altındadır. Balık burcu insanı çabuk heyecanlanır. Vicdan sahibidir, acıma duyguları çok gelişmiştir, hatta bazen başkaları için kendini boşuna harcar. Başkalarından destek aldıkları takdirde başarılı olurlar. Sevgisiz kaldıkları zaman davranışları değişken olur.

Evliya Çelebi, kale, ülke ve şehirlerin talihini verirken burçların astrolojideki evlerinden de söz etmiştir. Bu nedenle yıldız bilimde evler hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır. Gökyüzünün ideal bir kesitini yatay ve dikey olarak ikiye ayırdığımız zaman bir gün boyunca güneşin geçeceği dört

vertical halves, we obtain the four sections through which the sun will pass during a day. If we divide each of these four sections equally into three, twelve sections emerge. These sections are called "houses" in astrology. The planets within each house influence a different aspect of a person's life. The 1st House (Cancer-Scorpio)

bölümü elde etmiş oluruz. Bu dört bölümün de her birini eşit olarak üçe ayırırsak on iki ayrım ortaya çıkar. İşte bu ayrımlara yıldız bilimde “ev” adı verilir. Her evin içine aldığı gezegen insan hayatının farklı bir yönünü etkiler. 1. Ev (Yengeç-

The 2nd House (between Leo and Virgo) represents a person's behavior and character; the 2nd House (between Leo and Virgo) represents financial situation and business life; the 3rd House (between Virgo and Libra) represents relationships with others, education, correspondence; the 4th House (between Libra and Scorpio) represents birth, family life, opportunities, heirs; the 5th House (between Scorpio and Sagittarius) represents entertainment, children, loves, luck; the 6th House (between Sagittarius and Capricorn) represents work, difficulties, health; the 7th House (between Capricorn and Aquarius) represents marriage, friendships, partners, social life; the 8th House (between Aquarius and Pisces) represents death, inheritances, changes, subconscious, benefits; the 9th House (between Pisces and Aries) represents spiritual life, long journeys, dreams; the 10th House (between Aries and Taurus) represents social life, successes; the 11th House (between Taurus and Gemini) represents friendships; It affects their help, hopes, 12th House (Gemini-Cancer) difficulties, failures, illnesses, unexpected events, secret enemies (Scognamillo, 2003: 49-51).

Aslan arası) insanın davranışlarını, karakterini, 2. Ev (Aslan-Başak arası) parasal durumu, iş hayatını, 3. Ev (Başak-Terazi arası) başkaları ile olan ilişkilerini, öğrenimini, yazışmalarını, 4. Ev (Terazi-Akrep arası) doğumunu, aile hayatını, olanaklarını, mirasçılarını, 5. Ev (Akrep-Yay arası) eğlencelerini, çocuklarını, aşklarını, şansını, 6. Ev (Yay-Oğlak arası) işini, zorluklarını, sıhhatini, 7. Ev (Oğlak-Kova arası) evliliğini, dostluklarını, ortaklarını, toplumsal yaşamını, 8. Ev (Kova-Balık arası) ölümünü, miraslarını, değişimlerini, bilinçaltını, yararlarını, 9. Ev (Balık-Koç arası) ruhsal yaşamını, uzun yolculuklarını, düşlerini, 10. Ev (Koç-Boğa arası) toplumsal yaşamını, başarılarını, 11. Ev (Boğa-İkizler arası) arkadaşlıklarını, yardımlarını, umutlarını, 12. Ev (İkizler-Yengeç arası) güçlüklerini, başarısızlıklarını, hastalıklarını, beklenilmeyen olayları, gizli düşmanlarını etkiler (Scognamillo, 2003: 49-51).

Yusuf Has Hacib devoted the fifth chapter of his work Kutadgu Bilig to seven stars and twelve signs:

Yusuf Has Hacib, *Kutadgu Bilig* adlı eserinin beşinci bâbını yedi yıldız ve on iki burca ayırmıştır:

“V.

TELLS THE SEVEN STARS AND TWELVE HOROSCOPES

124 I began speaking in the name of God; he is my Lord, who creates, raises and causes to pass away.

“*V.*

YEDİ YILDIZI VE ON İKİ BURCU SÖYLER

124 Tanrı adı ile söze başladım; o yaratan, yetiştiren ve göçüren rabbimdir.

125 He created the whole world as He willed; He made the sun and the moon shine for the world.

125 Bütün âlemi dilediği gibi yarattı; dünya için güneş ve ayı aydınlattı.

126 Look, He created the heavens and it constantly rotates; with it, life also constantly rotates.

126 Bak feleği yarattı durmadan döner; onunla birlikte hayat da durmadan devreder.

127 He created the blue sky and the stars on it; the dark night and the bright day

did.

127 Mâvî göğü ve üzerinde yıldızları yarattı; karanlık geceyi ve aydınlık gündüzü var

etti.

128 Some of the stars in this sky are ornaments, some are guides, and some are pioneers.

128 Bu gökteki yıldızların bir kısmı süs, bir kısmı kılavuz, bir kısmı da öncüdür.

129 Some of it is illuminating for the people; some of it is a guide, a guide for the path of man.

if he loses, he finds it with these.

129 Bir kısmını halk için aydınlatmıştır; bir kısmı kılavuzdur, insan yolunu

kaybederse, bunlarla bulur.

130 Some are higher, some are lower; some are more, some are less

is bright.

130 Bazıları daha yüksek, bazısı daha alçaktır; bazıları daha çok, bazısı daha az

parlaktır.

131 Above them all, Zodiac sign circulates; it stays in one sign for two years and eight months.

*131 Bunlardan en üstte **Zuhal** dolaşır; bir burçta iki yıl sekiz ay kalır.*

132 After him comes the Client second; he stays in a sign for twelve months.

*132 Ondan sonra ikinci olarak **Müşteri** gelir; bir burçta on iki ay kalır.*

133 Third comes Mars, who wanders around in wrath; wherever he looks, what is green withers.

*133 Üçüncü olarak **Merih** gelir, gazapla dolaşır; nereye baksa yeşermiş olan kurur.*

134 The fourth is the Sun, which illuminates the world and illuminates those who approach and encounter it.

illuminates with.

*134 Dördüncüsü **Güneş**'tir, dünyayı aydınlatır; yaklaşanları, karşısına gelenleri ışığı*

ile aydınlatır.

135 The fifth is Zühre, she shows her lovely face; if she looks at you with love, be at peace.

*135 Beşincisi **Zühre**'dir, sevimli yüzünü gösterir; sana severek bakarsa müsterih ol.*

136 After this comes Utarit; whoever approaches it will have his wishes and desires fulfilled.

*136 Bundan sonra **Utârit** gelir; ona kim yaklaşırsa dilek ve arzularına kavuşur.*

137 This moon travels in the lowest of these; if it meets the sun, it becomes a full moon.

*137 Bunlardan en altta bu **Ay** dolaşır; Güneş ile karşı karşıya gelirse dolun ay hâline*

income.

gelir.

138 Apart from these, there are also twelve zodiac signs; some of them are married to two people, some are single.

138 Bunlardan başka bir de on iki burç vardır; bunların bazıları iki evli, bazısı ise tek

is married.

evlidir.

139 Hamel is the spring star, then comes Sevres; Cevza and Seretan walk, nudging each other.

*139 **Hamel** bahar yıldızıdır, sonra **Sevr** gelir; **Cevzâ** ile **Seretân** dürtüşerek yürür.*

140 Look, Asad's neighbor is Sunbula; then Akreb and Kavs' friend is Mizan

*140 Bak **Esed**'in komşusu **Sünbüle**'dir; sonra **Akreb** ve **Kavs**'in arkadaşı **Mîzan***

income.

gelir.

141 After this come Cedi, Delv and Hut; when they rise, the sky becomes bright.

*141 Bundan sonra **Cedi**, **Delv** ve **Hût** gelir; bunlar doğunca, gök yüzü aydınlanır.*

142 Know that three of them are spring stars, three are summer stars, three are autumn stars, and three are winter stars.

142 Bil ki, bunlardan üçü bahar yıldızı, üçü yaz, üçü sonbahar ve üçü de kış yıldızıdır.

143 Three of these are fire, three are water, three are wind, and three are earth; of these the world and

143 Bunların üçü ateş, üçü su, üçü yel ve üçü topraktır; bunlardan dünya ve

countries come into being.

memleketler meydana gelir.

144 These are enemies one to another; God has sent enemy against enemy, and war

lasted.

145 The enemies who were at odds made peace among themselves; the enemies who were invisible

they took out their revenge.

146 My God, who sets all things right, has set these right, ordered them, and corrected them,

reconciled with each other.

147 After this, I talked about man; his value is knowledge, reason and understanding."

(Kutadgu Bilig, 1994: 21 – 22).

144 Bunlar birbirlerine düşmandır; Tanrı düşmana karşı düşman gönderdi ve savaşı

kesti.

145 Uyuşmaz olan düşmanlar kendi aralarında barıştılar; görünmez olan düşmanlar

öçlerini ortadan kaldırdılar.

146 Her şeyi yoluna koyan Tanrım bunları da yola getirdi; tanzim etti, düzeltti ve

birbirleri ile barıştırdı.

147 Bundan sonra imdi insandan bahsettim; onun değeri bilgi, akıl ve anlayıştır."

(Kutadgu Bilig, 1994: 21 – 22).

In this work, the oldest example of Turkish-Islamic intellectual and artistic life, the author classifies the zodiac signs and divides them into four sections, each encompassing three signs: spring stars, summer stars, autumn stars, and winter stars. Earth, air, water, and fire, known in Sufism as "anâsır-ı erbaa," constitute the elements of the zodiac. These elements influence people's temperaments and characters. Each of these elements influences three signs. Accordingly, the earth group includes Taurus, Virgo, and Capricorn; the air group includes Gemini, Libra, and Aquarius; the water group includes Cancer, Scorpio, and Pisces; and the fire group includes Aries, Leo, and Sagittarius. The author's mention of these signs in his work is significant because it demonstrates that the Turks were interested in astronomy in the 11th century. Astrological fortunes, or horoscopes, widely known and consulted in our society today, have existed in Turkish social life for centuries and will continue to do so as long as Turkish people continue to strive to learn their future.

Türk-İslam fikir ve sanat hayatının en eski örneği olan bu eserde yazar, burçları bir sınıflandırmaya tâbi tutmuş ve burçları her biri üç burcu içine almak kaydıyla dört bölüme ayırmıştır: Bahar yıldızları, yaz yıldızları, sonbahar yıldızları ve kış yıldızları. Tasavvufta "anâsır-ı erbaa" olarak adlandırılan toprak, hava, su ve ateş burçların elementlerini oluşturmaktadır. Bunlar insanların mizaç ve karakterlerine etki ederler. Bu elementlerden her biri üç tane burcu etkisi altına alır. Buna göre, toprak grubunda boğa, başak, oğlak; hava grubunda ikizler, terazi, kova; su grubunda yengeç, akrep, balık; ateş grubunda ise koç, aslan, yay burçları yer almaktadır. Yazarın eserinde bunlardan bahsetmesi Türklerin 11. yüzyılda astronomi ile ilgilendiklerini göstermesi bakımından önemlidir. Bugün toplumumuzda yaygın olarak bilinen ve başvurulan astroloji falları yani burçlar, Türk toplumsal hayatında yüzyıllardan beri vardır ve Türk insanı geleceğini öğrenme çabasından vazgeçmediği sürece de var olacaktır.

2.3. FALNAME AND MELHEMES

"General name given to books about fortune telling. Also called as "Yıldızname", "Tefeülname", "Khurşîdname", "Ihtilacname", "Kıhanetname", "Divination"." (Encyclopedia of Turkish Language and Literature (3), 1979).

"The general name for works related to fortune telling in Turkish and Persian cultures. ... These works, defined as 'books based on suggestions belonging to medical folklore, with or without pictures, written in an easy-to-understand language as a requirement of mystical folklore, used for fortune telling,' have, over time, created a genre called 'falname' in classical Turkish and Persian literature. " (Uzun, 1995: 141).

"The name given to fortune telling books." (Pala, 1999: 134).

People's curiosity about learning the future has also been reflected in literature, and works related to fortune-telling have been given a special name: falname. These works provide information on how to tell fortunes and include texts prepared for this purpose. Falnames exist not only in Turkish literature, but also in Arabic and Persian literature. Mustafa Uzun divides falnames into three categories based on the texts used during fortune-telling:

1. Quranic Falnames: These are works based on the Quran. They are the most common type of falnames. These falnames, which sometimes appear at the end of a manuscript and sometimes as standalone texts, are known as "Fâlü'l-Kur'ân." They are interpreted based on the interpretation of verses or letters. Our national poet, Mehmet Akif Ersoy, reacted against the use of the Quran for fortune-telling purposes, and wrote the following in his poem "In China and Manchuria" in "Süleymaniye Kursüsünde," the second book of Safahat:

2.3. FALNAME VE MELHEMELER

"*Falla ilgili kitaplara verilen genel ad. Yıldızname, tefeülname, hurşîdname, ihtilacname, kıyafetname, kehanetname de denir.*" (**Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (3)**, 1979).

"*Türk ve Fars kültürlerinde falla ilgili eserlerin genel adı. ... 'Fal bakmaya yarayan, mistik folklorun gereği olarak anlaşılması kolay bir dille yazılmış resimli ve resimsiz, tıbbî folklora ait telkine dayalı kitaplar' şeklinde tanımlanan bu eserler, zamanla klasik Türk ve Fars edebiyatlarında 'falname' adı verilen bir tür meydana getirmiştir.* " (Uzun, 1995: 141).

"*Fal kitaplarına verilen ad.*" (Pala, 1999: 134).

İnsanların geleceği öğrenme merakı edebiyata da aksetmiş ve fal ile ilgili olan eserlere falname denmek sureti ile özel bir ad verilmiştir. Bu tür eserler nasıl fala bakılacağı hakkında bilgi veren ve bu iş için hazırlanmış metinleri içeren eserlerdir. Sadece Türk edebiyatında değil, Arap ve Fars edebiyatında da falnameler vardır. Mustafa Uzun, fal bakılırken kullanılan metinlere göre falnameleri üçe ayırır:

1. Kur'an Falnameleri: Kur'an'a dayalı olarak hazırlanan eserlerdir. Falnameler arasında en yaygın olan türdür. Kimi zaman yazma bir nüshanın sonunda kimi zaman ise müstakil olarak karşımıza çıkan bu falnameler "Fâlü'l-Kur'ân" adı ile anılırlar. Ayetlerin ya da harflerin yorumlarına göre bakılırlar. Kur'an-ı Kerim'in fal bakmak amacı ile kullanılması karşısında tepki gösteren milli şairimiz Mehmet Akif Ersoy, Safahat'ın ikinci kitabı olan "Süleymaniye Kürsüsünde" içindeki "Çin ve Mançurya'da" adlı şiirinde şunları söylemektedir:

“The clear wording is simple, apparently, the Qur’an

Because none of us have any record of the meaning

Either we open the page of the noble poem and look at its leaves

Or we blow into the soil of a dead person

The Quran has not been revealed, know this for sure.

Neither to be read in the cemetery nor to be used for fortune telling.” (Ersoy, 1974: 169).

“*Lafz-ı muhkem yalınız, anlaşılan, Kur’an’ın*

Çünkü kaydında değil hiçbirimiz mânânın

Ya açar nazm-ı celîlin bakarız yaprağına

Yahud üfler geçeriz bir ölünün toprağına

İnmemiştir hele Kur’an bunu hakkiyle bilin

Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için.” (Ersoy, 1974: 169).

2. Lot Divinations: These are determined by throwing a type of dice with numbers or letters on them. Sometimes, the lottery is cast on letters, numbers, or shapes arranged in a ruler.

2. Kura Falnameleri: Üzerinde rakam ya da harfler bulunan bir çeşit zarın atılması sureti ile bakılırlar. Bazen de kura cetvel şeklinde düzenlenmiş harfler, rakamlar, şekiller üzerine atılmaktadır.

3. Falnames Arranged According to the Names of the Prophets: In these types of falsenames, known as "Fâl-i Nebî" or "Fâl-i Esmâ-i Nebî", the names of the prophets are arranged in a circle or diagram.

3. Peygamber Adlarına Göre Düzenlenen Falnameler: “Fâl-i Nebî” veya “Fâl-i Esmâ-i Nebî” adı ile bilinen bu tür falnamelerde, peygamberlerin adları bir daire ya da şema

It is arranged in the form of fortune telling based on the life, miracles and messages of each prophet (Uzun, 1995: 141-143).

şeklinde düzenlenmiş ve her bir peygamberin hayatı, mucizeleri ve tebliğlerine dayalı fallar verilmiştir (Uzun, 1995: 141-143).

There are also works that are used for fortune-telling purposes, although they are not falnames. The most well-known of these are Mevlana's Masnavi, Sadi's Bostan, and the divans of Yunus Emre and Niyazi-i Misri. The work that holds a significant place among intellectuals is Hafız-ı Şirazi's Divan (Uzun, 1995: 145).

Falname olmamakla birlikte fal bakma amacı ile kullanılan eserler de vardır. Bunlar arasında en çok bilinenleri, Mevlana’nın Mesnevi’si, Sadi’nin Bostan’ı, Yunus Emre ve Niyazi-i Mısrî’nin divanlarıdır. Aydın kesim arasında önemli bir yeri olan eser ise Hafız-ı Şirazi’nin Divan’ıdır (Uzun, 1995: 145).

Along with falnames, melhemes are also works that provide information about the future. Şeref Boyraz, who has an important work on melhemes, defines melhemes as follows:

"Melheme, in its shortest form, is the general name of both the systematics that give news about the future based on some natural events and the texts or works in which this systematics is written." (Boyraz, 2006: 3).

There are differences between falnames and melhemes. First and foremost, it's important to make an intention when reading falnames; however, in melhemes, this is not the case. Those seeking to learn about the future through melhemes don't need to make an intention. A melheme is considered based on the occurrence of one of the natural events described in the work. Melhemes offer different interpretations of each event. The work provides information about the future based on the event that occurred. Another important difference from falnames is that they are more systematic because they are written down in text (Boyraz, 2006: 4-5).

The varieties of melheme in Turkish literature, which can also be defined as predictions based on natural events such as solar and lunar eclipses, the appearance of a new moon, heavy hail or rain, shooting stars, rainbows, lightning, and earthquakes, are limited to translations of Ebu'l-Fazl's "Melhametü Danyal." Yazıcı Selahaddin's "Şemsiyye" is the first melheme in Turkish literature (Boyraz, 2006: 28).

2.4. FORTUNE TELLING AND FORTUNE TELLERS

Falnamelerin yanı sıra melhemeler de gelecek hakkında bilgiler veren eserlerdir. Melhemeler üzerinde önemli bir çalışması olan Şeref Boyraz melhemeyi şöyle tanımlamaktadır:

"*Melheme, en kısa tabiriyle, hem birtakım tabiat olaylarından hareketle gelecekten haber veren sistematiğin hem de bu sistematiğin yazılı olduğu metinlerin ya da eserlerin genel adıdır.*" (Boyraz, 2006: 3).

Falnameler ile melhemeler arasında farklar vardır. Her şeyden önce falnamelere bakılırken niyet tutmak önemlidir; ancak melhemelerde niyet tutma söz konusu değildir. Gelecek hakkında melhemeler aracılığı ile bilgi edinmek isteyen insanların niyet tutmalarına gerek yoktur. Eserde yer alan tabiat olaylarından birinin gerçekleşmesi sonucunda melhemeye bakılır. Melhemelerde her olay ile ilgili olarak farklı yorumlar vardır. Gerçekleşen olaya göre eser gelecek hakkında bilgi verir. Falnamelerden diğer önemli farkı ise metne geçirildikleri için daha sistematik olmalarıdır (Boyraz, 2006: 4-5).

Güneş ve ay tutulması, yeni ay görünmesi, şiddetli dolu veya yağmur yağması, yıldız kayması, gökkuşağı, şimşek, deprem gibi tabiat olaylarıyla tahminde bulunma şeklinde de tanımlanabilecek olan melhemelerin Türk edebiyatındaki çeşitleri Ebu'l-Fazl'ın "*Melhametü Danyal*" adlı eserinin çevirilerinden ibarettir. Yazıcı Selahaddin'in "*Şemsiyye*" adlı eseri Türk edebiyatındaki ilk melhemedir (Boyraz, 2006: 28).

2.4. FALCILIK VE FALCILAR

Fortune-telling has a long history, and its origins are unclear. Fortune-telling, which is universal and not specific to any society or civilization, has occupied humanity since its inception. Constantly curious about the future, people, unable to predict it on their own or feeling helpless, turned to fortune-tellers, believing they could. They entrusted themselves to fortune-tellers with great trust, believing their words out of naivety and being persuaded by them (Scognamillo-Arslan, 1999: 17).

Falcılığın uzantısı çok uzundur ve çıkış noktası belli değildir. Hiçbir toplum veya uygarlığa ait olmayan yani evrensel olan falcılık, ortaya çıktığı ilk günden beri insanoğlunu meşgul etmiştir. Geleceğini sürekli olarak merak eden insanlar, bunları tek başlarına bilemedikleri ya da çaresiz olduklarını düşündükleri için geleceği bilebildiklerine inandıkları falcılara başvurmuşlardır. Kendilerini büyük bir güven ile falcılara teslim etmişler ve onların söylediklerine saflıklarından dolayı inanmışlar, falcılar tarafından ikna edilmişlerdir (Scognamillo-Arslan, 1999: 17).

As we've discussed in previous sections, there are many types of fortune telling. Fortune tellers generally consider one or more of these as their specialty and use them to tell fortunes. The material used, in other words, the type of fortune telling, is irrelevant to people. What matters to them is that the fortune teller performs the fortune well, influences people, and convinces them. It's known that fortune tellers have advanced knowledge and interpretive powers. It's unclear how likely it is that fortune tellers truly know everything about the future, but it's the people who make them famous, and even convince the fortune tellers themselves of their own true fortune telling. A man or woman may read a person's fortune, and their predictions may delight them so much that, if their predictions prove true, they may convince both themselves and the fortune teller that the fortune teller is a true fortune teller. Not only that, they may tell many people about these fortunes, leading them to see that fortune teller. The saying, "A sheikh doesn't fly, but a disciple does," ultimately comes true. There's a crucial connection between the psychological state of the person who has their fortune told and their belief in it. A person despairing due to their experiences often seeks help from fortune tellers who offer them hope. Even if the fortune teller can't find a solution to their situation, the hope they offer brings them joy. In fact, most fortune tellers' pronouncements have become clichés. They say there's always a way out, or someone will come in three hours. The key for fortune tellers isn't to find a solution for their clients, but to convince them with what they say. People who have psychologically prepared themselves for the fortune teller's words and the information they provide are already prepared to be influenced by the fortune. Therefore, people

Önceki k ı s ı mlarda da yer verdiğimiz gibi falın birçok çeşidi vardır. Falcılar genellikle bunlardan bir veya birkaçını uzmanlık alanı olarak kabul ederler ve o malzemeler ile fala bakarlar. İnsanlar için kullanılan malzemenin yani fal çeşidinin önemi yoktur. Onlar için önemli olan, falcının fala iyi bir şekilde bakması, insanları etkilemesi ve onları inandırmasıdır. Falcıların bilgisinin ve yorum gücünün gelişmiş olduğu bilinir. Aslında falcıların gelecek hakkındaki her şeyi bilmeleri ne kadar mümkündür bilinmez ama onları ünlü eden hatta falcıların kendilerini bile falcı olduğuna inandıran insanlardır. Bir kadın veya erkek bir kişinin falına bakar ve söyledikleri, kişiyi o kadar çok memnun eder ki zaman içinde söyledikleri doğru çıkarsa fala bakanın tam bir falcı olduğuna hem kendini hem de falcıyı inandırır. Hatta bu kadarla kalmaz çevresindeki pek çok insana bunları anlatır ve insanları o falcıya sürükler. Bunların sonunda "Şeyh uçmaz, mürit uçurur" sözü gerçekleşmiş olur. Fala bakt ı ran insanın psikolojik durumu ile fala inanması arasında çok önemli bir bağlantı vardır. Yaşadıklarının etkisi ile umutsuzluk içinde olan bir insan, kendisine umut veren falcılardan âdeta medet umar. Falcı, insanın içinde bulunduğu duruma bir çare bulamasa da verdiği umutlar insanları mutlu eder. Aslında çoğu falcının söyledikleri artık klişeleşmiş sözlerdir. Her falda mutlaka bir yol vardır ya da üç vakte kadar gelecek biri gibi. Falcılar için önemli olan, fala baktıran insanlar için bir çare bulmak değil, onları söyledikleri ile ikna etmektir. Psikolojik olarak kendini falcının söyleyeceklerine ve verdiği bilgilere hazırlamış olan insan falın etkisine zaten hazırdır. Bu nedenle de insanlar falcıların işlerini çok kolaylaştırmış olurlar. "*Falcının görevi aslında çare bulmak değildir-kaldı ki çare bulamaz-umut dağıtmak, var olan hayallere başka*

make the fortune tellers' job much easier. "The fortune teller's job isn't actually to find a solution —indeed, they can't find a solution—it's to dispel hope, to add other, more concrete dreams to existing ones." (Scognamillo-Arslan, 1999: 19)

Fortune tellers hold great importance and value in many modern societies, just as they did in various primitive societies. People who acted under the motto, "Don't believe in fortunes, and you won't be left without them," have turned fortune-telling into an incurable disease in the human soul. Today, as technology occupies a significant place in every aspect of life, fortune-telling has also been affected. Today, people can read daily horoscopes on various websites and even have palm readings done online. There are so many books on cards, tarot, and astronomy—in other words, horoscopes —that people can tell their own fortunes without having to visit a fortune-teller.

It is not known how the coffee grounds left in the cup, the petals of the daisy, and the randomly drawn tarot cards can predict one's future, but as long as people cannot shake off their curiosity about the future, such fortune-tellers and fortune-tellers will continue to be an indispensable part of life.

ve daha somut hayaller katmaktır." (Scognamillo-Arslan, 1999: 19).

Çeşitli ilkel toplumlarda olduğu gibi günümüzdeki pek çok çağdaş toplumlarda da falcılar, büyük önem ve değere sahiptirler. “Fala inanma, falsız da kalma.” düsturu ile hareket eden insanlar falı, insan ruhunda tedavisi mümkün olmayan bir hastalık hâline getirmişlerdir. Teknolojinin hayat ı n her dalında önemli bir yere sahip olduğu günümüzde falcılık da bu durumdan nasibini almıştır. Günümüzde insanlar çeşitli internet sayfalarında günlük burç yorumlarını okuyabilmekte, ayrıca sanal ortamda el falı bile bakılabilmektedirler. İskambil, tarot ve astronomi yani yıldız falları hakkında piyasada o kadar çok kitap vardır ki, insanlar bu kitaplar sayesinde falcılara gitmeden kendi fallarına bakabilmektedirler.

Kahve içildikten sonra fincanda kalan telveler, papatyanın yaprakları, rastgele çekilen tarot kartları insanın geleceğini nasıl bilebilir bilinmez ama, insanlar içlerinden gelecek ile ilgili meraklarını atamadıkları sürece bu gibi fallar ve falcılar hayatın vazgeçilmez parçası olmaya devam edeceklerdir.

2.5. FORTUNE TELLING IN VARIOUS CIVILIZATIONS BEFORE ISLAM

Like magic, fortune-telling has a history as old as human history. People and the societies they inhabit have, over time, created their own fortune-telling methods and later embraced the fortune-telling methods of other societies. Among the sources we consult on fortune-telling across various civilizations, the one that provides the most comprehensive information on the subject is Mehmet Aydın's article on "Fortune-telling" in the Turkish Religious Foundation's Encyclopedia of Islam. In this section, we will summarize this article (Aydın, 1995: 135-136):

2.5. İSLAMİYET ÖNCESİNDE ÇEŞİTLİ MEDENİYETLERDE FAL

Tıpkı büyü gibi falın da tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlar ve içinde yaşadıkları toplumlar zamanla kendi fallarını meydana getirmişler ve daha sonra çeşitli toplumların fallarına kucak açmışlardır. Çeşitli medeniyetlerde fal hakkında başvurduğumuz kaynaklardan, konu hakkında en geniş bilgiyi vereni Mehmet Aydın’ın Türkiye Diyanet Vakfı’nın İslam Ansiklopedisi’ndeki “Fal” maddesidir. Biz bu bölümde söz konusu maddenin özetini vereceğiz (Aydın, 1995: 135-136) :

It is known that fortune-telling has existed in various societies since the pre-Christian era. Documents exist indicating that fortune-telling and divination were practiced in Egypt, China, Babylonia, and Chaldea in the 40th century BC. The origins of fortune-telling are thought to be likely Mesopotamian societies. Many techniques for predicting the future were developed during the Akkadian period and gradually spread throughout Asia and the Mediterranean. The most commonly used fortune-telling technique in the Akkadians was the examination of internal organs. This technique was significantly developed in the 20th century BC during the Sumerian period. Similar to the custom of offering sacrifices to the spirits of ancestors and telling fortunes based on the meat of the sacrificed animal, as encountered in the Manas Epic, this form of fortune-telling was performed using the lungs, liver, gallbladder, and intestines of the victim. Another form of fortune-telling used during this period involved pouring oil into water and interpreting the patterns it revealed. According to the Mesopotamians, stars held a significant place in human life. Because they considered the stars to be the writings of the heavens and believed that people's destinies were written in the heavens, they developed a technique for interpreting them. They analyzed the stars' positions during significant events, believing that similar events occurring later would mirror those of the past.

Milattan önceki yıllardan bugüne falın çeşitli toplumlarda var olduğu bilinmektedir. MÖ 40. yüzyıllarda Mısır'da, Çin'de, Babil'de, Kalde'de falcılık ve kâhinlik yapıldığına dair bilgiler veren bazı belgeler mevcuttur. Falın kökeninin muhtemelen Mezopotamya toplumları oldukları düşünülmektedir. Gelecek hakkında kehanette bulunmaya yönelik pek çok teknik Akkadlar döneminde gelişmiş ve zamanla bütün Asya ve Akdeniz ülkelerine yayılmıştır. Akkadlar' da en çok kullanılan fal tekniği iç organların incelenmesidir. Bu teknik, MÖ 20. yüzyıllarda, Sümerler döneminde, oldukça gelişme göstermiştir. Manas Destanı'nda karşımıza çıkan, ataların ruhuna kurban sunarak kurban etine göre fal bakma âdetinin benzer bir şekli olan bu fala, kurbanın akciğer, karaciğer, safra kesesi ve bağırsakları ile bakılmaktaydı. Bu dönemde kullanılan diğer bir fal şekli ise, suya bir miktar yağ dökülerek yağın ortaya çıkardığı şekilleri yorumlamaktır. Mezopotamyalılara göre yıldızların insan hayatında oldukça önemli yeri vardır. Onlar yıldızları göğün yazıları olarak kabul ettikleri ve insanların kaderlerinin gökyüzünde yazılı olduklarına inandıkları için yıldızları yorumlama tekniğini geliştirmişlerdir. Meydana gelen önemli olaylarda yıldızların durumu incelenir, daha sonra meydana gelen benzeri olaylarda geçmişte yaşananların benzerinin meydana geleceğine inanılırdı.

The method of using horoscopes in today's astrology is thought to have emerged in the 7th century BC. It was believed that a person's future could be predicted by the position of the stars at the time of birth. The Hittites were a prominent society that incorporated fortune-telling into their social life. The Hittites, who believed they had a thousand gods, believed that these gods governed their destiny. They resorted to fortune-telling to learn the gods' wishes and receive answers to their own desires. Astrological fortune-telling was the most common form of fortune-telling, and they developed a unique meat fortune-telling technique using animal internal organs. One of the most common uses of fortune-telling among the Hittites was during warfare. They could determine the army's route, the city where it would camp, and the weather.

Bugünkü astrolojide burçlara başvurma yönteminin MÖ 7. yüzyılda ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bir insanın doğumu esnasında yıldızlarının durumundan hareket ederek onun geleceğinin bilinebileceğine inanılırdı. Hititler, toplumsal ya ş ay ışlarında fala yer veren önemli bir toplumdur. Kendilerinin bin tanrılı olduklarını kabul eden Hititler, kaderlerini bu tanrıların yönettiğine inanırlardı. Tanrıların isteklerini öğrenmek ve kendi isteklerine cevap alabilmek için fala başvurmuşlardır. Fal çeşitlerinden en çok astrolojik olanları benimseyip kullanmışlardır. Hayvan iç organlarından kendilerine has bir et falı geliştirmişlerdir. Hititlerde falın en çok kullanıldığı alanlardan biri savaşlardır. Ordunun takip edeceği yolu, konaklayacağı şehri,

They determined the place and time of attack through fortune telling. In battles that ended in defeat, they also learned where mistakes were made through fortune telling. The main types of fortune telling used by the Hittites were fortune telling, bird flight readings, meat readings, and red partridge readings.

saldırıya geçeceği yeri ve zamanı fal aracılığı ile belirlemişlerdir. Yenilgi ile sonuçlanan savaşlarda nerede hata yapıldığını yine fal aracılığı ile öğrenmişlerdir. Hititlerin kullandıkları başlıca fal çeşitleri talih falı, kuşların uçuş falı, et falı ve kızıl keklik falı idi.

Divination held great religious significance in ancient Greek society. Alongside the priests were oracles known as "mantis," whose specialty was not so much to foretell the future as to offer advice and learn the wishes of the gods. Mantises would study the flight patterns of birds to learn the wishes of the gods. The custom of interpreting the intestines and livers of animals, seen in Mesopotamia, was also widespread in Greece. The god Apollo was the greatest god of prophecy among the Greeks. Apollo had a temple at Defoi, and the oracle Pitya at this temple was highly renowned among the Greeks. According to Greek mythology, Apollo granted the gift of fortune-telling to Cassandra, whom he intended to marry. He also gave fortunes regarding dice luck to Hermes, thus making Hermes the god of gamblers among the Greeks.

Eski Yunan toplumunda fal dinî yönden büyük önem taşımakta idi. Rahiplerin yanında gelecekten haber vermekten ziyade gelecek ile ilgili öğütlerde bulunma ve tanrıların isteklerini öğrenme özellikleri bulunan “mantis” adını taşıyan kâhinler vardı. Mantisler tanrıların isteklerini öğrenebilmek için kuşların uçuş tarzını incelerlerdi. Mezopotamya’da görülen hayvanların bağırsak ve karaciğerlerini inceleyerek yorum yapmak âdeti Yunanistan’da da büyük ölçüde yaygındı. Tanrı Apollon Yunanlıların en büyük kehanet tanrısı idi. Apollon’un Defoi’de bir tapınağı vardı ve bu tapınaktaki Pitya adlı kâhin Yunanlılar arasında oldukça büyük üne sahip idi. Yunan mitolojisine göre Apollon, evlenmek istediği Kassandra’ya falcılık yeteneği vermiştir. Zar şansı ile ilgili falı da Hermes’e vermiş, böylece Hermes Yunanlılarda kumarbazların tanrısı olmuştur.

In ancient Rome, there was a priestly college that held great importance in social life. Priests there would interpret the flight of birds, advising people on both religious and secular matters. Romans placed great importance on divination by internal organs. In Rome, it was believed that the future could be predicted by the reflections of mirrors and the surface of water into which certain objects were thrown. Events such as lightning and thunder were also used in divination.

Eski Roma’da toplumsal hayatta büyük öneme sahip bir rahip koleji vardı. Buradaki rahipler, kuşların uçuşunu izleyerek yorumlar yapar, dinî ve dünyevî konularda insanlara ne yapmaları gerektiğini söylerlerdi. Romalılar, iç organlar falına önem verirlerdi. Roma’da içine bazı şeyler atılan su yüzeyi ile aynanın da yansıttığı görüntülerle geleceğin öğrenilebileceğine inanılırdı. Şimşek, gök gürültüsü gibi olaylar falcılıkta yer alırdı.

Fortune-telling held a significant place in ancient Chinese social life and had a long history. From approximately 1765-1123 BC, during the Shang dynasty, the Chinese resorted to fortune-telling to make decisions in state affairs. They used sheep, ox bones, and turtle shells to consult with nature spirits and ancestors. Fortune-telling using scapulae, in particular, held a particularly important place. Later, a form of fortune-telling using tortoise shells and yarrow stalks, using a drawing of lots, became widespread. The Chinese also placed great importance on astrology. The "I-Ching" (Book of Changes), one of the five classics of Chinese culture, is considered the oldest

Eski Çinlilerin toplumsal hayatında fal önemli bir yere ve uzun bir geçmişe sahiptir. MÖ yaklaşık 1765-1123 yıllarından yani Şang hanedanlığı zamanından itibaren Çinliler devlet işlerinde karar vermek için fala başvurmuşlardır. Koyun, öküz kemikleri, kaplumbağa kabukları ile tabiat ruhlarına ve atalara danışma şekilleri ile fala bakmışlardır. Özellikle kürek kemiği falı çok önemli bir yere sahiptir. Daha sonraları zamanla kaplumbağa kabuğu ve civan perçemi otunun sapları ile kura yoluyla bakılan bir fal şekli yaygınlık kazanmıştır. Çinliler aynı zamanda astrolojiye de büyük önem vermişlerdir. Çin kültürüne ait olduğu bilinen ve beş klasik arsında

fortune-telling book. This ancient form of fortune-telling, called "Pa Kua," is the foundation of Chinese philosophy and cosmological speculation.

yer alan kitaplardan biri olan “I-Ching (Değişiklikler Kitabı)” en eski fal kitabı olarak bilinir. “Pa Kua” adı verilen ve kökü çok eskilere dayanan fal şekli, Çin felsefesinin ve kozmolojik spekülasyonlarının temelidir.

Indian astrology was a hybrid form of Chinese and Middle Eastern systems. This striped form of fortune-telling is known in Islam as "remil." In India, fortune-telling and divination were performed by Atharva priests. However, there were also fortune-tellers with no religious background before them. Dream interpretation developed later in India, where many types of fortune-telling existed, to learn about the future. Despite the high level of astronomy among Indians,

Hint astrolojisi Çin ve Orta Doğu sistemlerinin karma şekli idi. Bu çizgili fal şekli İslamiyet’te “remil” adı ile bilinen fal türüdür. Hindistan’da fal ve kehanet işlerini Atharva rahipleri yürütürdü. Ancak bunlardan daha önceleri dinî karakterleri olmayan falcılar da vardı. Pek çok fal çeşidinin bulunduğu Hindistan’da daha sonraları gelecek hakkında bilgi edinme konusunda rüya yorumu gelişti. Hintliler arasında astronominin çok gelişmiş olmasına rağmen

After becoming a spiritual guide, the Buddha banned all forms of divination and fortune-telling. Buddhists outside India not only recognized the tradition of fortune-telling but also incorporated it into the lives of various societies.

Buda mürşit olduktan sonra bütün fal ve kehanet işlerini yasakladı. Hindistan dışındaki Budistler fal geleneğini sadece tanımakla kalmamış, çeşitli toplumların hayatına sokmuşlardır.

During the Age of Ignorance, fortune-telling was common among Arabs and appears with the word "tefeül." Arabs resorted to various fortune-telling techniques to learn about the unseen. The most well-known of these are "hattu'r-reml," "irafe," "ihtilac," "ketfe," "tark," and "firaset." Hattu'r-reml is a type of fortune-telling performed by drawing lines on sand. "irafe" is a fortune-telling technique performed by looking at a water-filled vessel and interpreting the colors and shapes of the water. "ihtilac" is a fortune-telling technique performed by inferring the positive or negative effects of movements, such as itching and twitching, of various organs in the human body. "ketfe" is a fortune-telling technique performed by the color of the shoulder blade. "tark" is a fortune-telling technique performed with pebbles, date seeds, or broad beans. "firaset," on the other hand, is a method of determining people's character and temperament based on various physiological characteristics (Çelebi, 1995: 138).

Cahiliye devrinde Araplar arasında fal yaygındır ve “tefeül” kelimesi ile karşımıza çıkar. Araplar gaybı öğrenmek için çeşitli fallara başvurmuşlardır. Bunların arasında en bilinenleri “hattü’r-reml, ırafe, ihtilac, ketfe, tark ve firaset”tir. Hattü’r-reml, kumlar üzerine bazı çizgiler çizilerek bakılan bir fal çeşididir. Irafe, su dolu bir kaba bakarak suyun aldığı renk ve şekilleri yorumlamak sureti ile bakılan bir faldır. İhtilac, insan vücudundaki çeşitli organların kaşınma, seğirme gibi hareketlerinden anlam çıkararak bunları iyiye veya kötüye yorma şeklinde bakılan faldır. Ketfe, kürek kemiğinin rengine göre bakılan bir faldır. Tark, çakıl taşı, hurma çekirdeği veya bakla ile açılan faldır. Firaset ise, insanların çeşitli fizyolojik özelliklerinden onların karakter ve huylarını tespit etme yöntemidir (Çelebi, 1995: 138).

2.6. FORTUNE TELLING IN OLD TURKISH BELIEFS

As in all nations of the world, the history of fortune telling among the Turks dates back centuries.

The Old Turkish word for "fortune telling" is "race." Kaşgarlı Mahmut, author of Dîvânü Lûgati't-Türk, explains this word as follows: "Fortune telling, soothsaying, and knowing someone's heart." (Divanü Lûgat-it-Türk Translation (I), 1998). In the work, "race" is used in the sense of soothsaying.

Written in the Gokturk alphabet around 930, the work "Irk Bitig" is an important fortune-telling book within Uyghur literature, written in the Manichaean milieu. The symbols at the beginning of the fortune-telling suggest that the work was borrowed from Chinese (Arat, 1991: 277). The work consists of sixty-five paragraphs, each interpreted as a fortune-telling. Each fortune-telling concludes with a judgmental sentence such as "Know this, it is good" or "Know this, it is bad," preceded by the word "der." The actual fortune-telling in the work is a short text consisting of a few short sentences preceding the word "der." This short work explores various Uyghur customs and beliefs (Great Turk Classics (1), 1985: 80-81). Here, we would like to give a sample text from the work:

"24. If the fortune telling about sending soldiers comes, its interpretation is as follows:

25. If the army is sent, the ground is made a hole;

If a person talks, words run out.

26. If the way is lost, the house cannot be found;

If a person makes a mistake, the work is not finished.

2.6. ESKİ TÜRK İNANIŞLARINDA FAL

Bütün dünya milletlerinde olduğu gibi Türkler'de de falın geçmişi yüzyıllar öncesine dayanmaktadır.

Falın Eski Türkçedeki karşılığı "ırk" tır. Dîvânü Lûgati't-Türk'ün müellifi Kaşgarlı Mahmut bu kelimeyi şöyle açıklamaktadır: "*Falcılık, kâhinlik ve bir kimsenin gönlündekini bilmek."* (Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi (I), 1998). Eserde "ırklamak" ise kâhinlik etmek anlamında kullanılmıştır.

Köktürk harfleri ile tahminen 930 yılında kaleme alınmış olan "Irk Bitig" adlı eser Uygur edebiyatı içinde Manici muhitte yazılmış önemli bir fal kitabıdır. Falların başlarında yer alan işaretlerden anlaşıldığına göre eser, Çinceden iktibas edilmiştir (Arat, 1991: 277). Eser, her biri bir fal olarak yorumlanan altmış beş paragraftan meydana gelmektedir. Her fal "şöyle biliniz iyidir" veya "şöyle biliniz kötüdür" şeklinde bir hüküm cümlesi ile biter ve bu cümlelerden önce "der" kelimesi yer alır. Eserdeki asıl fallar, bu "der" kelimesinden önce yer alan birkaç kısa cümleden meydana gelen küçük metindir. Bu küçük eserde Uygurların çeşitli âdetlerine, inançlarına rastlanılmaktadır (Büyük Türk Klasikleri (1), 1985: 80-81). Burada eserden bir örnek metin vermek istiyoruz:

"*24. Eğer asker sevketmek adlı fal gelirse tabiri şöyledir:*

25. Asker sevkedilirse, yer delinir;

insan konuşursa söz tükenir.

26. Yol kaybedilirse, ev bulunmaz;

insan yanılırsa, iş bitmez.

27. Control yourself,

request, entreaty.

28. You thought of crossing the river, but it will not work;

You tried to be a lord, your decree will not pass. 29. What you do is hostile,

What you said is controversial.

30. Devils and jinns surround him,

enemies and evil people will deceive you. 31. The sun set on the soldier,

the moon set on happiness.

32. Trust yourself,

keep your heart strong.

33. If you preserve your body,

one day like a rhino horn,

your name and reputation will rise.” (Arat, 1991: 287)

27. Kendi kendine hakim ol,

rica, niyazda bulunma.

28. Nehir geçmeyi düşündün, işin olmaz;

bey olmaya çalıştın, fermanın geçmez. 29. Yapt ı ğ ın iş düşmanca,

söylediğin söz kavgalık.

30. Ş eytanlar, cinler etrafını çevirir,

düşmanlar, fena insanlar seni aldatır. 31. Güne ş askerin üzerine gömüldü,

ay saadetin üzerine battı.

32. Kendi kendine itimat et,

gönlünü sağlam tut.

33. Vücudunu muhafaza edersen,

birgün gergedan boynuzu gibi,

adın, sanın yükselir.” (Arat, 1991: 287)

Shamanism, which formed the basis of the Turks' religious beliefs before their conversion to Islam, continued to influence Turkish culture and civilization even after the Turks adopted new religions. A prime example of this is fortune-telling. Fortune-telling is a crucial element of Shamanist societies. One of the most important duties of shamans, the clergy of Shamanism, is to tell fortunes.

Türklerin İslamiyet’i kabulünden önceki dinî inanışlarının temelini oluşturan Şamanizm, zamanla Türklerin yeni dinleri kabulünden sonra bile Türk kültür ve medeniyetinde etkisini devam ettirmiştir. Bunun en güzel örneği ise faldır. Fal, Şamanist toplumların en önemli öğelerinden birisidir. Şamanizm’in din adamı olan şamanların en önemli görevlerinden bir de fal bakarak gelecekten haber vermektir.

Among shamanists, fortune tellers are given various names depending on the objects they use for fortune telling. Those who use animal shoulder blades are called "yağrıncı" (rainbow scapula), those who use sheep dung are called "kumalakçı" (sand squirrels), and those who use various objects to tell fortunes are called "ırımçı" (rainbow squirrels) (İnan, 2000: 151-152).

Şamanistler arasında falcılar, fal bakarken kullandıkları nesnelere göre çeşitli isimler alırlar. Fal bakarken hayvanın kürek kemiğini kullananlara “yağrıncı”, koyun tezeğini kullananlara “kumalakçı”, çeşitli şeylerle fal bakanlara ise “ırımçı” denir (İnan, 2000: 151-152).

The most common form of fortune-telling among Shamanist Turks is the scapula. The future is predicted by the lines found on the scapula. As mentioned above, those who tell fortunes using the scapula are called "yağrıncı." This form of fortune-telling is also known by the Mongols, Arabs, and Japanese (İnan, 2000: 152). Another common form of fortune-telling is the anklebone. The anklebone is thrown over a drum, and interpretations are made based on its position (Korkmaz, 2003: 67). Today, Turkish and Mongolian have a rich vocabulary for each facet of this bone and its meanings, and divination with the anklebone is a common form of fortune-telling in societies speaking these languages (Roux, 2002: 91).

Şamanist Türklerde en yaygın fal kürek kemiği falıdır. Kürek kemiğinin üzerinde bulunan çizgilere göre gelecek tayin edilir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi kürek kemiği ile fala bakanlara “yağrıncı” denir. Bu fal Moğollar, Araplar ve Japonlar tarafından da bilinmektedir (İnan, 2000: 152). Yaygın olarak kullanılan diğer bir fal çeşidi ise aşık kemiği falıdır. Aşık kemiği bir davulun üzerine atılır ve kemiğin duruş şekline göre yorumlarda bulunulur (Korkmaz, 2003: 67). Günümüzde Türkçede ve Moğolcada bu kemiğin her yüzünü ve bunların anlamlarını belirtmek için zengin bir kelime dağarcığı vardır ve bu dilleri konuşan toplumlarda aşık kemiği ile kehanette bulunmak yaygın bir fal şeklidir (Roux, 2002: 91).

Among the Kyrgyz, Kazakh, and Uzbek peoples, the Kumalak fortune-telling technique holds a special place. This fortune-telling can be done with forty-one sheep dung, but stones, beans, or chickpeas can also be used instead (İnan, 2000: 157).

Kırgız-Kazaklar ve Özbekler arasında Kumalak falının önemli bir yeri vardır. Bu fal kırk bir tane koyun tezeği ile bakıldığı gibi tezeğin yerine taş, fasulye veya nohut da kullanılabilir (İnan, 2000: 157).

In the Kyrgyz Manas Epic, we encounter the practice of offering sacrifices to the spirits of ancestors and then inspecting the meat to learn about the future. Accordingly, the meat is boiled in a cauldron, and prophecies are made by observing the color of the foam that forms. This form of fortune-telling bears traces of shamanism and is not used today. Based on the epic, we can assume it existed among the ancient Kyrgyz. The epic tells the following story:

Kırgızların Manas Destanı’nda ataların ruhuna kurban sunarak kurban etine bakıp gelecek hakkında bilgi edinme karşımıza çıkmaktadır. Buna göre et kazanda kaynatılır ve çıkan köpüğün rengine bakarak kehanette bulunulur. Bu fal şekli Şamanizm izleri taşır ve günümüzde kullanılmamaktadır. Destandan hareketle eski Kırgızlarda var olduğunu söyleyebiliriz. Bu fal destanda şöyle geçmektedir:

“Hey Semetey, durable

“*Ey Semetey, duradur*

He turns his horse's head	*Atının başını çeviredur*
You arrive without listening	*Dinlemeyip varıyorsun*
There is a pied rapier	*Alaca meçin var*
You read and perform the prayer from the cup	*Kuptan okuyup kılarsın*
You slaughter the White Grey mare	*Ak Boz kısrağı kesersin*
To the soul of the father	*Atanın ruhuna*
You sacrifice	*Kurban edersin*
There is a cauldron that is hung and placed	*Asılıp konan kazan var*
There is a tulle that is placed on the ground	*Salıp konan tulga var*
One of you puts the meat	*Biriniz eti koyarsınız*
One of you gets wood	*Biriniz odun alırsınız*
One of you lights the fire	*Biriniz ateşi yakarsınız*
You quickly boil the cauldron and take it	*Kazanı tez kaynatıp alırsın*
If the top of the cauldron foams and boils	*Kazanın üstü köpüklenip kaynarsa*
Khan is resurrected from the fire	*Han ateken dirilmiş olur*
If dark ram blood comes out	*Koyu koçgul kan çıkarsa*
Han Ateken is completely dead	*Han ateken tamamen ölmüş olur*
Leaning on your left kidney	*Sol böbreğine dayanıp*

My Sultan, I sobbed.

Leaning on his right kidney

"I am crying out, 'Oh my God,'" (Yıldız, 1995: 878).

Again in this epic, Manas' father, Cakip Khan, gives news of his daughters-in-law's future by looking at the fire (İnan, 2000: 158).

Sultanım eekem diye hıçkır

Sağ böbreğine dayanıp

Oyronum eekem diye hıçkır" (Yıldız, 1995: 878).

Yine bu destanda Manas'ın babası Cakıp Han ateşe bakarak gelinlerinin geleceklerinden haber verir (İnan, 2000: 158).

There are other types of fortune telling known among shamans, such as obtaining information about the future by the position of the embers in the fire, the whistling sound made by the wood, and oil thrown into the fire (İnan, 2000: 158-159).

Rubruck's information that horoscopes were also known among shamans is the only source we have on the subject. Rubruck states that the chief shaman was knowledgeable about astronomy and that he predicted lunar and solar eclipses to other shamans (Roux, 2002: 96).

The author of Kutadgu Bilig, Yusuf Has Hacib, devoted the fifth chapter of the work to the stars and zodiac signs:

Şamanlar arasında bilinen daha başka fal çeşitleri de vardır, ateşteki közlerin duruşu, odunların çıkardığı ıslık sesi ve ateşe atılan yağ ile gelecek hakkında bilgi edinme gibi (İnan, 2000: 158-159).

Yıldız falının şamanlar arasında da bilindiğinde dair Rubruck'un verdiği bilgi konu ile ilgili elimizdeki tek kaynaktır. Rubruck, şamanların başı olan şamanın astronomi hakkında bilgi sahibi olduğunu ve diğer şamanlara ayın ve güneşin tutulacağını önceden haber verdiğini söyler (Roux, 2002: 96).

Kutadgu Bilig'in müellifi Yusuf Has Hacib eserin beşinci bâbını yıldızlara ve burçlara ayırmıştır:

"V.

TELLS THE SEVEN STARS AND TWELVE HOROSCOPES

148 I began speaking with the name of God; he is my Lord, who creates, raises and causes to pass away.

149 He created the whole universe as He willed; He made the sun and the moon shine for the world.

"*V.*

YEDİ YILDIZI VE ON İKİ BURCU SÖYLER

148 Tanrı adı ile söze başladım; o yaratan, yetiştiren ve göçüren rabbimdir.

149 Bütün âlemi dilediği gibi yarattı; dünya için güneş ve ayı aydınlattı.

150 Look, He created the heavens and it constantly turns; with it, life also constantly turns.

150 Bak feleği yarattı durmadan döner; onunla birlikte hayat da durmadan devreder.

151 He created the blue sky and the stars on it; the dark night and the bright day

151 Mâvî göğü ve üzerinde yıldızları yarattı; karanlık geceyi ve aydınlık gündüzü var

did.

etti.

152 Some of the stars in this sky are ornaments, some are guides, and some are pioneers.

152 Bu gökteki yıldızların bir kısmı süs, bir kısmı kılavuz, bir kısmı da öncüdür.

153 He has enlightened some of it for the people; some of it is a guide, a guide for the path of man.

153 Bir kısmını halk için aydınlatmıştır; bir kısmı kılavuzdur, insan yolunu

if he loses, he finds it with these.

kaybederse, bunlarla bulur.

154 Some are higher, some are lower; some are more, some are less

154 Bazıları daha yüksek, bazısı daha alçaktır; bazıları daha çok, bazısı daha az

is bright.

parlaktır.

155 Above them all, Zohal circulates; he stays in one sign for two years and eight months.

*155 Bunlardan en üstte **Zuhal** dolaşır; bir burçta iki yıl sekiz ay kalır.*

156 After him comes the Client second; he stays in a sign for twelve months.

*156 Ondan sonra ikinci olarak **Müşteri** gelir; bir burçta on iki ay kalır.*

157 Third comes Mars, who wanders around in wrath; wherever he looks, what is green withers.

*157 Üçüncü olarak **Merih** gelir, gazapla dolaşır; nereye baksa yeşermiş olan kurur.*

158 The fourth is the Sun, which illuminates the world and illuminates those who approach and encounter it.

*158 Dördüncüsü **Güneş**'tir, dünyayı aydınlatır; yaklaşanları, karşısına gelenleri ışığı*

illuminates with.

ile aydınlatır.

159 The fifth is Zühre, she shows her lovely face; if she looks at you with love, be at peace.

*159 Beşincisi **Zühre**'dir, sevimli yüzünü gösterir; sana severek bakarsa müsterih ol.*

160 After this comes Utarit; whoever approaches him will have his wishes and desires fulfilled.

*160 Bundan sonra **Utârit** gelir; ona kim yaklaşırsa dilek ve arzularına kavuşur.*

161 This Moon wanders in the lowest of these; if it meets the Sun, it becomes a full moon.

*161 Bunlardan en altta bu **Ay** dolaşır; Güneş ile karşı karşıya gelirse dolunay hâline*

income.

gelir.

162 Apart from these, there are also twelve zodiac signs; some of them are married to two people, some are single.

162 Bunlardan başka bir de on iki burç vardır; bunların bazıları iki evli, bazısı ise tek

is married.

evlidir.

163 Hamel is the spring star, then comes Sevres; Cevza and Seretan walk, nudging each other.

*163 **Hamel** bahar yıldızıdır, sonra **Sevr** gelir; **Cevzâ** ile **Seretân** dürtüşerek yürür.*

164 Look, Asad's neighbor is Sunbula; then Akreb and Kavs' friend is Mizan

*164 Bak **Esed**'in komşusu **Sünbüle**'dir; sonra **Akreb** ve **Kavs**'in arkadaşı **Mîzan***

income.

gelir.

165 After this come Cedi, Delv and Hut; when they rise, the sky becomes bright.

*165 Bundan sonra **Cedi**, **Delv** ve **Hût** gelir; bunlar doğunca, gök yüzü aydınlanır.*

166 Know that three of them are spring stars, three are summer stars, three are autumn stars, and three are winter stars.

166 Bil ki, bunlardan üçü bahar yıldızı, üçü yaz, üçü son bahar ve üçü de kış

is the star.

yıldızıdır.

167 Three of these are fire, three are water, three are wind, and three are earth; of these, the world and

167 Bunların üçü ateş, üçü su, üçü yel ve üçü topraktır; bunlardan dünya ve

countries come into being.

memleketler meydana gelir.

168 These are enemies to one another; God has sent enemy against enemy, and war

lasted.

169 The enemies who were at odds made peace among themselves; the enemies who were invisible

they took out their revenge.

170 My God, who sets all things right, has set these right, ordered them, and corrected them,

reconciled with each other.

171 After this, I talked about man; his value is knowledge, reason and understanding."

(Kutadgu Bilig, 1994: 21 – 22)

As can be seen in this section of the work, astrology has always held a significant place among the Turks. Extensive information on this topic is provided in section "2.2. STAR SCIENCE AND ASTROLOGY." We will not revisit it here.

In the 58th chapter of the work, the relationship with the astrologers is explained as follows:

"LV.

He tells about his relationship with the astrologers

4376 After these, the astrologers will come; if you pay close attention,

4377 They keep account of the years, months and days; O mighty man, this account is very

168 Bunlar birbirlerine düşmandır; Tanrı düşmana karşı düşman gönderdi ve savaşı

kesti.

169 Uyuşmaz olan düşmanlar kendi aralarında barıştılar; görünmez olan düşmanlar

öçlerini ortadan kaldırdılar.

170 Her şeyi yoluna koyan Tanrım bunları da yola getirdi; tanzim etti, düzeltti ve

birbirleri ile barıştırdı.

171 Bundan sonra imdi insandan bahsettim; onun değeri bilgi, akıl ve anlayıştır."

(Kutadgu Bilig, 1994: 21 – 22)

Eserin bu bâbında anlaşılacağı gibi, Türkler arasında yıldız ilmi her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Bu konu ile ilgili olarak "2.2. YILDIZ BİLİM VE ASTROLOJİ" bölümünde geniş bilgi verilmiştir. Burada tekrar değinmeyeceğiz.

Eserin 58. bâbında ise müneccimler ile münasebet şöyle anlatılır:

"*LV.*

MÜNECCİMLER İLE MÜNASEBETİ SÖYLER

4376 Bunlardan sonra da müneccimler gelir; iyice dikkat edersen,

4377 Yıl, ay ve günlerin hesabını bunlar tutarlar; ey kudretli insan, bu hesap çok

It is a necessary thing.

lüzumlu bir şeydir.

4378 If you want to learn this, you should study geometry; from now on, the door of account will be open to you.

4378 Bunu öğrenmek istersen, hendese okumalısın; bundan sonra sana hesap kapısı

opens.

açılır.

4379 Read the darb and taksim, learn all the fractions thoroughly; this is for a perfect person

4379 Darb ve taksim oku, bütün kesirleri iyice öğren; bu kamil bir insan için

It's a perfect test; do it.

mükemmel bir imtihandır; bunu yap.

4380 Learn the grading and classification thoroughly; after learning these, take up the ebb of menstruation.

4380 Sen ta'zif ve tasnifi iyice öğren; bunları öğrendikten sonra, adet cezrini ele al.

4381 Finally, come to the gathering, separation and examination; the seven heavens, as if they were a piece of trash

4381 Sona cemi, tefrik ve mesâhaya geç; yedi kat feleği, bir çöp parçası imiş gibi

hold it in your palm.

avucunda tut.

4382 If you want more, read algebra and mukabele; and knock on Euclidis's door.

4382 Daha da istersen, cebir ve mukabele oku; bir de Oklidis'in kapısını da iyice çal.

4383 Whether it is a matter of this world or the hereafter, believe that the scholar will calculate it.

4383 Gerek dünya işi, gerek ahiret işi olsun, inan ki, âlim bunları hesap ile

seizes and separates from each other.

birbirinden ayırarak zapt eder.

4384 If the account is spoiled, the affairs of this world and the hereafter are spoiled with it, O good man.

4384 Hesap bozulursa dünya ve ahiret işi de onunla birlikte bozulur, ey iyi insan.

4385 If you want to start any work, first find out whether the time is good or bad for it.

4385 Herhangi bir işe başlamak istersen, önce zamanın bunun için iyi veya kötü olup

You have to ask whether it is or not.

olmadığını sormak lazımdır.

4386 Just as there are blessed days and months, there are also unholy days; ask about them and see if they are blessed.

4386 Gün ve ayların kutlusu olduğu gibi, kutsuzu da vardır; bunları sor ve kutlu

Choose the one that is right; oh pure-hearted person.

olanını seç; ey temiz kalpli insan.

4387 A knowledgeable, experienced old man said it very well; always ask the knowledgeable about your business.

4387 Bilgili, görmüş geçirmiş ihtiyar çok güzel söylemiş; işini her vakit bilgiliye sor

and act accordingly.

ve ona göre hareket et.

4388 If a person starts with knowledge, it is accepted that he will be successful in every work.

4388 İnsan işe bilgi ile başlarsa, onun her işinde muvaffak olacağını önceden kabul

et.

et.

4389 It is useful to acquire knowledge in every work beforehand; if knowledge is postponed, a person will

4389 Her işte önceden bilgi edinmek faydalıdır; bilgi sonraya bırakılırsa, insan işinde

cannot be successful.

muvaffak olamaz.

4390 Ask them about the word, but do not believe it immediately; God knows everything and only He can

4390 Sözü onlara sor, fakat hemen inanıverme; her şeyi bilen Tanrı'dır ve ancak ona

must be wrapped tightly.

kuvvetle sarılmalıdır.

4391 Treat them well, get along with them; do not scold them or say hurtful words.

4391 *Bunlara da iyi muamele et, anlaş; onlara çıkışma ve incitecek söz söyleyerek*

"Do not break their hearts." (Kutadgu Bilig, 1994: 316-317).

kalplerini kırma." (Kutadgu Bilig, 1994: 316-317).

We've previously discussed the role of chief astrologers in the Ottoman palace. A look at this couplet from the work reveals that the institution of chief astrologership dates back to ancient times among the Turks.

"4385 If you want to start any work, you must first ask whether the time is good or bad for it."

Although consulting astrologers on various matters is an ancient Turkish tradition, their pronouncements were not always accepted as truth. In other words, the Turks were not without fortune-telling, but they also did not believe in fortune-telling. Because, according to Islamic law, no one but God knows the unseen. People should seek help from God, not from fortune-tellers. See what Yusuf Has Hacib said on this subject:

" 4390 Ask them about the word, but do not believe it immediately; God knows everything and only Him should be held firmly."

Daha önce müneccimbaşıların Osmanlı sarayındaki yerinden bahsetmiştik. Eserdeki şu beyite bakınca bu müneccimbaşılık kurumunun Türklerde çok eskiye dayandığını anlıyoruz.

"*4385 Herhangi bir işe başlamak istersen, önce zamanın bunun için iyi veya kötü olup olmadığını sormak lazımdır.*"

Her ne kadar çeşitli konularda müneccimlere danışmak eski bir Türk geleneği ise de, her zaman bunların söyledikleri doğru olarak kabul edilmemiştir. Yani Türkler falsız kalmamışlar ama fala da inanmamışlardır. Çünkü İslamî kaideye göre gaybı Allah'tan başka kimse bilemez. İnsanlar yardımı falcıdan değil Allah'tan istemelilerdir. Bakınız bu konuda Yusuf Has Hacib ne demiş:

" 4390 *Sözü onlara sor, fakat hemen inanıverme; her şeyi bilen Tanrı'dır ve ancak ona kuvvetle sarılmalıdır.*"

2.7. FORTUNE TELLING AND PUNISHMENT OF FORTUNE TELLERS AFTER ISLAM

Before the rise of Islam, soothsayers would predict future events and claim to know the secrets of the universe. However, Islam prohibited all of these practices. Because no one but God knows the unseen, those who claim to know commit polytheism and the gates of Paradise are closed to them. The following verses of the Quran state that telling fortunes and having them told are forbidden, and that those who tell fortunes or have them told will be deprived of eternal salvation:

"Forbidden to you are carrion, blood, pork, and what has been slaughtered in the name of other than Allah, strangled, smitten, fallen dead, and animals devoured by beasts—except those you have slaughtered before they die—and animals

2.7. İSLAMİYET SONRASINDA FAL VE FALCININ CEZASI

İslamiyet'in doğuşundan evvel kâhinler geleceğe ait bazı şeyleri haber verirler ve kainatın sırlarını bildiklerini iddia ederlerdi. Ancak İslamiyet onların bütün bu uygulamalarını yasakladı. Çünkü gaybı Allah'tan başka kimse bilemez, bildiğini iddia edenler ise şirke girer ve cennet kapıları kendisine kapanır. Fal bakmanın ve baktırmanın haram olduğu, fala bakan ve baktıranın ise ebedî kurtuluştan mahrum olacağı Kur'an-ı Kerim'de şu ayetlerde belirtilmektedir:

"*Leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına boğazlanan, boğulmuş, (taş, ağaç, vb. ile) vurulup öldürülmüş, yukarıdan yuvarlanıp ölmüş (hayvanlar ile) canavarların yediği hayvanlar- ölmeden yetişip kestikleriniz müstesna- dikili*

slaughtered before idols, and that you seek fortune through divining arrows. This is transgression. Today the disbelievers have despaired of your religion. So do not fear them, but fear Me. Today I have perfected your religion for you and completed My favor upon you and have approved for you Islam as a religion. And whoever is in dire need of hunger, but Allah is Oft-Forgiving, Most Merciful." (Al-Maidah 5:3)

*taşlar (putlar) üzerine boğazlanmış hayvanlar ve **fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı**. Bunlar yoldan çıkmaktır. Bugün kâfirler, sizin dininizden (onu yok etmekten) ümit kesmişlerdir. Artık onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam'ı beğendim. Kim, gönülden günaha yönelmemiş olmamak üzere açlık hâlinde dara düşerse (haram etlerden yiyebilir). Çünkü Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.*" (Mâide 5/3).

"O you who have believed! Wine, gambling, idols, divining and fortune-telling arrows are filth from Satan; stay away from them so that you may be successful." (Al-Maidah 5:90).

"*Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), **fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir**; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz.*" (Mâide 5/90).

It is stated in the hadiths, which are of second importance after the Holy Quran, that trying to know and learn about the future is forbidden.

Kur'an-ı Kerim'den sonra ikinci derecede önemli olan hadis-i şeriflerde de geleceği bilmeye ve öğrenmeye çalışmanın yasak olduğu belirtilmiştir.

It was narrated from Aisha, the wife of the Prophet (peace and blessings be upon him), that Aisha heard the Messenger of Allah (peace and blessings be upon him) say:

"*Nebî Salla'llâhu aleyhi ve sellem'in zevcesi Âişe radiya'llâhu anhâ'dan rivayet olunduğuna göre Âişe, Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem'i şöyle derken işitmiştir:*

The angels descend to the clouds and discuss some of the decrees and decrees in the sky. Meanwhile, the devils steal the news and convey it to the soothsayers. Along with this news, they invent hundreds of lies of their own accord. (Sahih-i Bukhari (9), 1986: 22,23). The believers who will enter Paradise without being held accountable are those who do not invent spells, who do not bewilder, who do not believe that healing is from Allah and who put their trust in Allah in everything. (Sahih-i Bukhari (12), (n.d.): 83). "To fear," as mentioned in the hadith above, is to consider any object or event as unlucky and to make oneself afraid by thinking that some bad events will occur in the future (Çelebi, 1995: 138). Only God knows the future of a person.

*Melekler "Anân'e-ki, buluttur-inerler de gökte kazâ ve hükmolunan (istikbâle ait) bâzı şeyleri (kendi aralarında) görüşürler. Bu sırada şeytanlar (bu havâdisi) kulak hırsızlığı yaparlar. (İşittiklerini de) **kâhinler**e gizlice ulaştırırlar. Bu haberlerle berâber yüz(lerce) yalan da kendiliklerinden uydururlar."* (Sahîh-i Buhârî (9), 1986: 22,23). *"Cennet'e hesapsız girecek mü'minler efsun etmeyenler, **teşe'üm eylemeyenler**, şifânın (Allah'tan olduğuna inanıp) keyden olduğuna inanmayanlar ve her hususta Allah'a tevekkül edenlerdir."* (Sahîh-i Buhârî (12), (t.y.): 83). Yukarıdaki hadiste belirtilen "teşe'üm eylemek", herhangi bir nesne veya olayı uğursuz sayarak ondan gelecekte bazı kötü olayların meydana geleceğini düşünüp insanın kendisini korkuya düşürmesidir (Çelebi, 1995: 138). İnsanın geleceğini sadece Allah bildiği

Being afraid for something is also polytheism, and therefore, those who cause themselves to be afraid for no reason will not enter Paradise.

Believing in the effects of stars on people, that is, in the zodiac, conflicts with the belief in sovereignty and monotheism attributed to Allah, who has absolute will in Islam, and therefore acting based on zodiac signs is a prohibited behavior in Islam (Kutluer, 1992: 423).

2.8. FORTUNE TELLING AMONG ANATOLIAN TURKS AFTER ISLAM

Like people all over the world, Anatolian people are anxious about the future and curious about what awaits them after today. Divination, used to satisfy this curiosity, has become an indispensable element of our social lives.

For those seeking to learn about future events, the words themselves, not the materials used, are important. Although visits to fortune tellers have increased over the past centuries, fortune telling still originates from simple practices in the rural areas of Anatolia. The rich imagination of the Anatolian people has paved the way for the emergence of an innumerable variety of fortune-telling techniques. When we go into the field today to compile our collections, we see that many objects, plants, and other elements from our daily lives, from needles to prayer beads, from fava beans to coffee, are available as fortune-telling materials.

için teşe'üm eylemek de şirktir ve bu nedenle kendini boş yere korkuya düşürenler de cennete giremeyeceklerdir.

Burçlara yani yıldızların insanlar üzerindeki etkilerine inanmak İslam dininde mutlak irade sahibi olan Allah'a yüklenen hakimiyet ve tevhit inancı ile çatıştığı için burçlara dayanarak hareket etmek İslam'da yasaklanmış bir davranıştır (Kutluer, 1992: 423).

2.8. İSLAMİYET SONRASINDA ANADOLU TÜRKLERİNDE FAL

Bütün dünya insanlarında olduğu gibi, Anadolu insanı da gelecek kaygısı taşımakta ve bugünden sonra kendisini neyin beklediğini merak etmektedir. Bu merakı gidermek için başvurulan fallar sosyal hayatımızın vazgeçilmez ögeleri hâline gelmiştir.

Gelecekte olacak olayları öğrenmek isteyen insanlar için falda kullanılan malzeme değil, söylenecekler önemlidir. Falcılara gitmek her ne kadar geçen yüzyıllara göre artış kaydetmekte ise de fal bakmak, Anadolu'nun kırsal kesimlerinde basit pratiklere dayanmaktadır. Anadolu insanı hayal gücünün zenginliği sonucunda sayısı tespit edilemeyecek kadar çok fal çeşidinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bugün derleme yapmak için sahaya inildiği zaman görülecektir ki, iğneden tespihe, bakladan kahveye kadar günlük hayatımıza dair pek çok eşya, bitki, vb. unsurlar karşımıza fal malzemesi olarak çıkmaktadır.

Palm readings have also been affected by the ever-evolving advancements in technology. Today, thanks to the internet, people can read their own fortunes without having to visit a fortune teller. The daily horoscopes, which are frequently found online, are so popular that they are now delivered to their mobile phones as text messages upon request. Another technologically advanced form of palm reading we'd like to highlight here is computer-aided palm reading. To have this reading, simply place your hand over a machine. The machine stores your palm in its memory, outputs one or more pages, and provides insights into the palm owner's future.

Sürekli gelişen teknolojiden fallar da nasibini almıştır. Günümüzde insanlar internet sayesinde falcılara gitmeden kendi fallarına kendileri bakabilmektedir. İnternet sayfalarında sıkça karşımıza çıkan günlük burç yorumları hakkında insanların merakı o kadar büyüktür ki artık, istenildiği takdirde cep telefonlarına mesaj olarak gelmektedir. Burada belirtmek istediğimiz teknolojik bir fal da bilgisayar sayesinde bakılan el falıdır. Bu fala baktırmak için insanın elini bir makinenin üzerine koyması yeterlidir. Eli belleğine kaydeden makine bir ya da birkaç sayfalık çıktı vermekte ve elin sahibine geleceği hakkında yorumlar yapmaktadır.

As we have tried to explain, although fortune telling in Anatolia has experienced technological advancements today, practical processes that have been used for centuries or that people have invented themselves still exist.

Anlatmaya çalıştığımız gibi günümüzde Anadolu'da fallar her ne kadar teknolojik gelişmeler kaydetse de, gerek yüzyıllardan beri kullanılan gerekse insanların kendi uydurdukları pratik işlemler varlığını korumaktadır.

Since extensive information is given about the types of fortune telling that exist in Anatolia, it will not be mentioned again here.

Anadolu'da var olan fal çeşitleri hakkında geniş bilgi verildiği için burada tekrar değinilmeyecektir.

We would like to end this topic with the following words of Abdülkadir İnan:

Bu konuyu Abdülkadir İnan'ın şu sözleri ile noktalamak istiyoruz:

"Fortune telling is one of the diseases that primitive Shamanism leaves in the soul of a person and that cannot be cured. With the fortune telling of an Altai woman's shoulder blade,

"*Fal baktırmak, iptidaî Şamanizmin bütün kişi oğlunun ruhunda bıraktığı ve tedavisi kabil olmayan hastalıklardan biridir. Bir Altaylı kamın kürek kemiği falıyla, olgun*

"The only difference between the fortune-telling of playing cards or coffee grounds by the enlightened ladies and madams of the community is the difference in substance. In terms of meaning, there is not even the slightest difference between these fortunes." (İnan, 2000: 159).

topluluktaki aydın salon hanımlarının ve madamlarının iskambil veya kahve telvesi falı arasındaki fark ancak maddedeki farklardır. Mâna bakımından bu fallar arasında en ufak fark bile yoktur." (İnan, 2000: 159).

PART II

II. BÖLÜM

SPELL, MAGIC, AND TALISMAN IN EVLİYA ÇELEBİ'S TRAVEL BOOK

AND EVALUATION OF FORTUNE TEXTS

This issue will be examined under four headings:

1. Evaluation of Texts Related to Magic

2. Evaluation of Texts Related to Magic

3. Evaluation of Texts Related to Talisman

4. Evaluation of Texts Related to Fortune Telling

The path we will follow here will be to make a general evaluation of the relevant texts and to summarize these texts.

1. EVALUATION OF TEXTS RELATED TO MAGIC

The work contains almost no information on magic. Benevolent and malevolent magic, among the types of magic we previously attempted to define, are rarely encountered. In our opinion, the absence of magic in the work is attributable to Islam's condemnation of magic and sorcerers, and to Evliya Çelebi's belief in and memorization of the Qur'an.

There is only one text in the Seyahatname in which the word "magic" appears. This text appears in the information about the city of Say in Egypt. According to this, the sorceresses of this city were famous. With their spells, these women made people bray like donkeys and made jars, hides, and tins fly through the air (Danışman (15), 1971: 163).

EVLİYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ'NDEKİ BÜYÜ, SİHİR, TILSIM

VE FAL METİNLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu konu 4 başlık altında incelenecektir:

1. Büyü ile İlgili Metinlerin Değerlendirilmesi

2. Sihir ile İlgili Metinlerin Değerlendirilmesi

3. Tılsım ile İlgili Metinlerin Değerlendirilmesi

4. Fal ile İlgili Metinlerin Değerlendirilmesi

Burada takip edeceğimiz yol ilgili metinler hakkında genel bir değerlendirme yapmak ve bu metinleri özetlemek olacaktır.

1. BÜYÜ İLE İLGİLİ METİNLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Eserde büyü ile ilgili olarak neredeyse hiç yok denilebilecek kadar az bilgi vardır. Daha önce tanımlarını vermeye çalıştığımız büyü çeşitlerinden olan iyi niyetli ve kötü niyetli büyüler pek karşımıza çıkmaz. Bizim kanaatimizce eserde büyüye yer verilmemesi İslamiyet'in büyüyü ve büyücüleri lanetlemiş olmasına ve Evliya Çelebi'nin inançlı ve hafız bir insan olmasına ve bağlanmalıdır.

Seyahatname'de büyü kelimesinin karşıladığı uygulamanın karşımıza çıktığı tek bir metin vardır. Bu metin Mısır'daki Say şehri hakkında verilen bilgilerde karşımıza çıkar. Buna göre bu şehrin büyücü kadınları ünlüdür. Bu kadınlar yaptıkları büyüler ile insanları eşek gibi anırtırlar, küpleri, postları ve tenekeleri havada uçururlar (Danışman (15), 1971: 163).

Evliya Çelebi actually discussed some practices within the scope of magic under the name "magic." When describing the city of Fayum in Egypt, he describes the city's women's coquetry as almost magical (Danışman (15), 1971: 244-245). However, this should be magic, not sorcery.

While Evliya Çelebi explains why the river in Akka called Nimeteyn-i Sagireyn was given this name based on his work "Manzara-ı Enhar ve Uyun ve Bi'r-i Kermab", he mentions the magic that Quraysh magicians performed on the Prophet Muhammad (Danışman (5), 1970: 6; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 71-72). The meaning here should not be magic, but spell.

Evliya Çelebi aslında büyünün kapsamına giren bazı uygulamaları sihir adı ile ele almıştır. Mısır'daki Fayyum şehri hakkında bilgi verilirken şehirdeki kadınların işvelerinin adeta sihir gibi olduğu söylenir (Danışman (15), 1971: 244-245). Ancak bu sihir değil büyü olmalıdır.

Evliya Çelebi Akka'daki Nimeteyn-i Sagireyn adlı nehre neden bu adın verildiğini "Manzara-ı Enhar ve Uyun ve Bi'r-i Kermab" adlı esere dayanarak verirken Kureyşli sihirbazların Hz. Muhammed'e yaptıkları sihirden bahseder (Danışman (5), 1970: 6; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 71-72). Burada belirtilen sihir değil büyü olmalıdır.

2. EVALUATION OF TEXTS RELATED TO MAGIC

2.1. Magic Shows

Evliya Çelebi witnessed magic shows at various times. He describes some in detail, while others are briefly presented. As can be seen from the texts, Evliya Çelebi mentions ten magic shows. He saw three of these in Bitlis, and the others in Istanbul, Akka, the village of Çalıkavak in Rumelia, Bec (Vienna), the village of Pedsi, the Koban River, and Apuska. Evliya Çelebi, who was always amazed by these shows, was most astonished by what he saw in the city of Apuska. After watching the shows in this city, he said: "My friends, I have been traveling for forty-two years and have seen many marvelous things, but never on this scale." (Advisor (15), 1971: 190-194). The magicians who performed these magics are: Sadi Çelebi, a wrestler, an ugly-faced woman, Molla Mehmet (he has two shows), Zengüzer Pehlivan, Molla Ali, a wrestler, Abaza and Circassian magicians, a Kalmyk Tatar, a dark-skinned thin man and a fat man.

A large, burly gardener named Sadi Çelebi appeared before Sultan Murad Khan. They tied his

2. SİHİR İLE İLGİLİ METİNLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Sihirbazlık Gösterileri

Evliya Çelebi çeşitli zamanlarda sihirbazlık gösterileri izlemiştir. Bazılarından oldukça ayrıntılı olarak bahsederken bazılarını ise kısaca vermiştir. Metinlerden görüleceği üzere Evliya Çelebi on sihirbazlık gösterisinden bahsetmektedir. Bunlardan üç tanesini Bitlis'te diğerlerini ise İstanbul, Akka, Rumeli'deki Çalıkavak Köyü, Bec (Viyana), Pedsi Köyü, Koban Nehri ve Apuska'da görmüştür. Bu gösteriler karşısında her zaman şaşırıp kalan Evliya Çelebi en çok Apuska şehrinde izledikleri karşısında hayrete düşmüştür. Bu şehirdeki gösterileri izledikten sonra şöyle der: "*Ey dostlar, kırk iki senedir gezerim, ne harikulade şeyler gördüm, ama bu derecesini görmedim.*" (Danışman (15), 1971: 190-194). Bu sihirleri yapan sihirbazlar şunlardır: Sadi Çelebi, bir pehlivan, çirkin yüzlü bir kadın, Molla Mehmet - iki gösterisi vardır-, Zengüzer Pehlivan, Molla Ali, bir pehlivan, Abaza ve Çerkez sihirbazları, bir Kalmuk Tatarı, kara kuru zayıf bir adam ile şişman bir adam.

Sultan Murat Han'ın huzuruna Sadi Çelebi adlı iri yarı bir bostancı gelir. Ellerini ve ayaklarını

hands and feet, put him in a leather sack, tied the sack shut, and threw him into the sea off Sarayburnu. Before long, he appeared before the sultan, his nose still bleed-free (Advisor (2), 1969: 36; Gökyay (1), 1996: 318).

bağlayarak kendisini bir meşin çuval içine koyarlar ve çuvalın ağzını bağlayıp Sarayburnu'ndan denize atarlar. Çok vakit geçmeden burnu bile kanamamış hâlde padişahın huzuruna gelir (Danışman (2), 1969: 36; Gökyay (1), 1996: 318).

While Evliya Çelebi was in the plains of Akka, he and two of his assistants performed a wrestler's magic trick. These magic tricks included giving people in the square the seeds of plants such as melons, watermelons, squash, cucumbers, and radishes, and asking them to bury them underground. He then sprinkled water on these seeds, and these vegetables and fruits emerged from the soil. He placed himself in a sack, tied it tightly, and then, saying "Ya Allah," emerged from the sack. After each spell he recited, the people began kissing each other and were frightened by seeing each other headless and strangely shaped. Finally, in his final magic trick, he threw a ball into the air, and it stopped in space (Danışman (4), 1970: 306-309; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 69-70).

Evliya Çelebi Akka sahrasında iken iki tane yardımcısı ile birlikte bir pehlivan sihirbazlık gösterileri yapar. Bu sihirler şunlardır: Meydanda bulunan insanlara kavun, karpuz, kabak, hıyar, turp gibi bitkilerin tohumlarını verir ve tohumları yerin altına gömmelerini ister. Daha sonra bu tohumların üzerine su serper ve bunun üzerine topraktan bu sebze ve meyveler çıkar. Kendisini bir çuval içine koyup sıkıca bağlatır ve sonra "ya Allah" diyerek çuvalın içinden çıkar. Okuduğu her bir efsun sonrasında halk birbirleri ile öpüşmeye başlar, birbirlerini başsız ve garip şekillerde görüp korkarlar . Son olarak yaptığı sihirde ise bir topu havaya fırlatır ve top boşlukta durur (Danışman (4), 1970: 306-309; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 69-70).

In the village of Çalıkavak in Rumelia, an ugly-faced woman scatters ashes on seven gulams around her and recites various spells, and these gulams turn into large chickens. She also rubs ashes on herself, and she herself becomes a large brood hen (Danışman (5), 1970: 255-257; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 210-211).

Rumeli'deki Çalıkavak Köyü'nde çirkin yüzlü bir kadın etrafındaki yedi tane gulamın üzerine kül saçar ve çeşitli efsunlar okur ve bu gulamlar iri birer piliç olurlar. Kendi üzerine de kül sürer ve kendisi de büyük bir kuluçka tavuğu olur (Danışman (5), 1970: 255-257; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 210-211).

In Bitlis, a man named Molla Mehmet dismounted his horse, put the snake in his trousers, and crouched down. Suddenly, he pulled out a spear from his spear, tied it around the weak horse's throat, and let out a loud yell. At that moment, darkness fell everywhere. A large, branchy log appeared in the square where the horse had been.

Bitlis'te Molla Mehmet adlı kişi atından iner, elindeki yılanı pantolonu içine koyar ve yere çömelir. Bir anda yine çakşırından bir uçkur çıkarıp zayıf atın boğazına bağlar ve bir nara atar. O anda her taraf kararır. Meydanda atın olduğu yerde dallı budaklı büyük bir kütük

Because the Khan did not give Molla Mehmet a horse, Molla turned the horse into a log with magic (Danışman (6), 1970: 171-173; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 45-46).

ortaya çıkar. Han, Molla Mehmet'e bir at vermediği için Molla atı sihirle kütük hâline çevirmiştir (Danışman (6), 1970: 171-173; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 45-46).

Bitlis Khan Abdal Khan hosts a banquet in honor of Melek Ahmet Pasha. At this banquet, a

Bitlis Hanı Abdal Han, Melek Ahmet Paşa şerefine bir ziyafet verir. Bu ziyafette Zengüzer

man named Zengüzer Pehlivan performs various magic tricks. He spins in the air like a ball. He performs a somersault by stacking three bottles on top of each other in two locations in the square, then lands on the jugs. However, the bottles are not damaged. He then descends to the ground and places three more on top of each other. Even the wind moves the bottles, but no breakage occurs. After this man, Molla Mehmet performs various other tricks again. He takes a loincloth from a sack, ties it around his waist, and begins to run around the square as fast as a horse, then takes off. He walks around for an hour, pouring water onto the ground. When he lands, the spectators are astonished to see that everything is bone dry. At Molla Mehmet's request, the gates of the palace square are closed. Molla Mehmet pours so much water onto the square that it practically turns into a lake, and the people begin to drown. As everyone cried out in pain, Molla Mehmet took a bowl from his sack and struck another bowl, causing all the water in the square to vanish. In another intriguing display, Molla Mehmet took a bowl from his sack and sat down with his loincloth under it. He then recited a spell, removed the bowl, and placed it back in the sack. A large snake then emerged from the sack. The snake crawled around the square for half an hour, eventually growing to the size of an elephant. Molla Mehmet then struck his tail, and after taking a red drumstick from his sack and striking it, Molla Mehmet mounted the snake and began to wander around the palace square. This dragon-shaped snake then emerged from the palace gates and headed for the mountains. After the snake was gone, Molla Mehmet left the square, leaving his sack behind. The wrestler reappeared in the square. The wrestler recounted Molla Mehmet's actions as follows:

Pehlivan adlı kişi çeşitli sihir gösterileri yapar. Havada adeta yuvarlık bir top gibi döner. Meydanın iki yerinde üçer tane şişeyi birbiri üzerine koyarak bir perende atıp sürahilerin üzerinde durur. Ancak şişelerde herhangi bir hasar olmaz. Daha sonra yere inerek şişelerin üzerine üçer tane daha koyar. Şişeleri rüzgar bile kımıldatır ancak; herhangi bir kırık oluşmaz. Bu adamdan sonra yine Molla Mehmet çeşitli gösteriler yapar. Bir çuvalın içinden çıkardığı peştamalı beline bağlayınca meydanda at gibi süratle koşmaya başlar ve daha sonra havalanır. Havada yere su dökerek bir saat dolanır. Yere indiği zaman seyirciler her yerin kupkuru olduğunu görerek hayretler içinde kalırlar. Molla Mehmet'in isteği üzerine saray meydanının kapıları kapatılır. Molla Mehmet meydana o kadar çok su döker ki meydan adeta göl olur. Halk boğulmaya başlar. Herkesin feryat figan etmesi üzerine Molla Mehmet çuvalından bir tas çıkarıp başka bir tasa vurunca meydandaki bütün su yok olur. Başka ilginç bir gösteride Molla Mehmet çuvalının içinden bir uçkur çıkarır ve peştamalı altında alarak oturur. Daha sonra bir afsun okuyarak uçkuru çıkarır ve tekrar çuvala koyar. Bunun üzerine çuvalın içinden büyük bir yılan çıkar. Yılan meydanda yarım saat sürünür ve sonunda fil kadar büyür. Daha sonra Molla Mehmet'e bir kuyruk vurur ve bunun üzerine çuvalından kırmızı bir davul çubuğu çıkarıp yılana vurunca Molla Mehmet yılanın üzerine çıkar ve saray meydanında gezinmeye başlar. Daha sonra bu ejderha şekline dönmüş olan bu yılan saray kapısından çıkarak dağlara doğru gider. Yılanın gitmesinden sonra Molla Mehmet de çuvalını meydanda bırakarak meydanı terk edince meydana tekrar pehlivan gelir. Pehlivan Molla Mehmet'in yaptıklarını şöyle anlatır:

The essence of all his works and alchemy are the objects and beings created by the power of God Almighty. Or, these things you see are used to demonstrate knowledge as needed. For example, he smeared his body with coca oil, making some of his body parts invisible. He smeared himself with frost and raw oil, making himself visible in the air. He would pour water over the people with a kumkuma (a pitcher of water). As he poured the enchanted water onto the ground, the people would scream and strip naked, believing themselves to be drowning. Out of fear of my sultan, he fled with his dragon and left his sack here. He can make any animal skins in this sack appear alive, as if they were God's eternal offering. That is why he preserves a piece of each animal in his sack, like their life and head.

"*Onun yaptığı bütün işlerin ve simyanın aslı yine Cenab-ı Hakk'ın kudretiyle halk olunmuş olan eşya ve varlıklardır. Yahut gördüğünüz bu şeylerdir ki lüzumuna göre marifet göstermek için kullanılır. Mesela kokasından vücuduna bir yağ süründü, vücudunun bazı uzuvları görünmez oldu. Kırağı ve çiğ yağı süründü, kendini havada gösterdi. Kumkuma, ibrik ile halk üzerine su dökerdi. Yere afsunlu suyu döktükçe halk kendilerini suda boğuluyor zannederek feryat eder ve soyunurdu. Sultanımın korkusundan ejderi ile beraber kaçıp, çuvalını burada bıraktı. Bu çuval içinde ne kadar hayvan postları varsa onları canlı gibi gösterebilir ki, Allah'ın ezeli sun'udur. İşte onun için çuvalında her birinden birer parçayı, canı ve başı gibi muhafaza eder.*"

The wrestler throws himself from the palace roof, flies like a bird, and lands on his feet. He then climbs onto the eighty-yard-long wall and hammers nails in several places.

Pehlivan kendisini saray damından aşağı atarak kuş gibi uçar ve ayakları üstünde durur. Daha sonra seksen arşın uzunluğundaki duvarın üzerine çıkarak birkaç yere çivi çakar

He clung to the nail with his feet and hung upside down on the wall. He then hammered a total of forty-seven nails into the wall while in this state. He told the crowd that killing him was permissible, put on a glove, and threw himself to the ground. However, because these gloves were made of raw silk, he tied one end to a nail in the wall, and as a result, he landed on his feet.

ve ayakları ile çiviye tutunarak duvarda baş aşağı asılı kalır. Daha sonra bu hâlde iken duvara toplam kırk yedi çivi çakar. Meydandaki insanlara kendisinin katlinin helal olduğunu söyleyerek eline bir eldiven giyip kendini yere atar. Ama bu eldivenler ham ibrişimden yapılmış olduğu için bir ucunu duvardaki çiviye bağlar ve bunun sonucunda yere ayakları üzerinde iner.

A scholar named Molla Ali, who watched all this, said that he also wanted to show off his skills. When he hit the wall with his hands, they stuck to the wall and he walked on the wall like a bat (Danışman (6), 1970: 196-206; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 76-81).

Bütün bu olanları izleyen Molla Ali adlı âlim biri kendisinin de marifetlerini göstermek istediğini söyler. Ellerini duvara vurunca elleri duvara yapışır ve duvarda böylece yarasa gibi gezinir (Danışman (6), 1970: 196-206; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 76-81).

In Bitlis, there is a master of alchemy named Alchemist Molla Mehmet. He flies on a log and rides on a horse-shaped object. One day, while he was with Evliya Çelebi, he magically brought some children who were sledding downhill to the stream and brought them uphill on the sled (Danışman (7), 1970: 202-204; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 10).

Bitlis'te Simyager Molla Mehmet adlı simya bilgisinde üstat bir zat vardır. Bir kütüğe binip at şekilli bir şey ile uçar. Bir gün Evliya Çelebi'nin yanında iken sihir ile yokuş aşağı kızak kayan çocuklardan bazılarını dereye inince kızak ile yokuş yukarı yanına getirir (Danışman (7), 1970: 202-204; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 10).

The mother of the king of Bec holds a feast. A wrestler enters the square and performs various magic tricks. While the tambourine and kudum are played, two gulams dance, embracing each other naked and becoming one. They then fall into a pool and disappear. Then, two dragons with the heads of men and the bodies of dragons ignite the people. The fire from their mouths burns the flags on the treetops. The wrestler urinates into the pool, the water overflows, and he walks into the vineyard. He then draws a curtain between two trees. When he strikes the curtain with his staff and commands, "Come out," a group of giants emerges. The wrestler then fires a rifle, and all the giants retreat behind the curtain. They dance in the square and fall into the pool. The gulams emerge from the pool as dragons, watering the ground and sowing melon, watermelon, pumpkin, and cucumber seeds. Then they urinate on these seeds and immediately these seeds produce fruit (Danışman (11), 1970: 91-93; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 119).

Bec kralının annesi bir ziyafet verir. Bir pehlivan meydana gelerek çeşitli sihir gösterileri yapar. Def ve kudüm çalınırken iki gulamı oynar ve çıplak olarak birbirlerine sarılarak iki vücutları bir olur. Daha sonra bir havuza düşüp kaybolurlar. Sonra adam başlı ejderha gövdeli iki ejderha insanları birbirlerine katar. Ağızlarından çıkan ateşler ağaçların tepesindeki bayrakları yakar. Bu pehlivan havuza işer ve havuzun suyu taşıp bağ içine yürür. Daha sonra iki ağacın arasına perde gerer ve perdeye asa ile vurup "çıkın dışarı" deyince bir alay dev çıkar. Sonra bu pehlivan tüfek atar ve devlerin hepsi perdenin arkasına çekilirler. Meydanda oynayıp havuza düşerler ve havuzdan ejderha olarak çıkan gulamlar yerleri sulayıp kavun, karpuz, kabak, hıyar tohumları ekerler. Daha sonra bu tohumların üzerine işerler ve hemen bu tohumlar ürün verir (Danışman (11), 1970: 91-93; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 119).

While Evliya Çelebi was in Pedsi Village on the twentieth night of the month of Shawwal in 1076, Abkhazian magicians and Circassian magicians fought in the sky. These magicians rode on various objects and fought in the sky. When morning came and the roosters crowed, the magicians disappeared, and Evliya Çelebi and his friends saw various broken objects and animal carcasses falling to the ground (Danışman (11), 1970: 266-268; Dağlı-Kahraman-Sezgin (7), 2003: 144).

Evliya Çelebi 1076 Şevval ayının yirminci gecesinde Pedsi Köyü'nde iken Abaza sihirbazları ile Çerkez sihirbazları gökyüzünde cenk ederler. Bu sihirbazlar çeşitli nesnelerin üzerine binmiş vaziyette gökyüzünde dövüşürler. Sabah olup horozlar ötünce sihirbazlar kaybolur ve Evliya Çelebi ile arkadaşları yere çeşitli eşya kırıkları, hayvan leşleri düştüğünü görürler (Danışman (11), 1970: 266-268; Dağlı-Kahraman-Sezgin (7), 2003: 144).

When the Ottoman army, including Evliya Çelebi, arrived near the Koban River, their tents and wagons were overturned by a massive storm. Meanwhile, a Kalmyk Tatar arrived and claimed that he had caused the storm and that if they gave him what he wanted, he would freeze the river and transport them across. When Mehmet Pasha promised to grant them what they wanted, the Tatar did as he had promised, freezing the river with magic, and the army crossed the river (Danışman (12), 1970: 47-49; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 8-10).

Evliya Çelebi'nin de içinde bulunduğu Osmanlı ordusu Koban Nehri yakınlarına geldiği zaman büyük bir fırtınanın etkisi ile çadırları, arabaları baş aşağı olur. Bu sırada bir Kalmuk Tatarı gelir ve fırtınayı kendisinin çıkardığını, istediği şeyleri vermeleri takdirde nehri dondurup kendilerini karşıya geçirebileceğini söyler. Mehmet Paşa istediklerini vereceğini söyleyince Tatar dediği gibi nehri sihir ile dondurur ve ordu nehrin karşısına geçer (Danışman (12), 1970: 47-49; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 8-10).

When they arrived in the city of Apuska, the king of the city summoned Evliya Çelebi to his

Apuska şehrine geldikleri zaman şehrin meliki Evliya Çelebi'yi divanına çağırır. Çadırın önünde

council. Thousands of people stood in front of the tent. A thin, shriveled man appeared before the king and asked his men to light a fire. After the fire was lit, he ordered them to slaughter a camel. He drank the slaughtered camel's blood and ate its head, trotters, tripe, liver, heart, and bones. He then climbed into the fire and began dancing. In an hour, he ate the entire camel and the fire. His insides burned, and he demanded ten waterskin bags be brought from the Nile. Water was brought. Meanwhile, a fat man withheld the water. A fight broke out between the fat man and the thin man. At the king's command, they divided the water. The fat man spit out flames from his mouth, demanding all the water. In response, the thin man vomited up the camel he had eaten. They then gave all ten waterskin bags to the fat man, and the thin man died of fever. The fat man performs another magic trick and resurrects the dead magician (Consultant (15), 1971: 190-194).

binlerce insan vardır. Melikin huzuruna kara kuru zayıf bir adam gelir ve melikten adamlarının ateş yakmasını ister. Ateş yakıldıktan sonra da bir deve kesmelerini ister. Kesilen devenin kanını içer, kelle, paça, işkembe, ciğer, yürek ve kemiklerini yer. Daha sonra yakılan ateşin içine girerek oynamaya başlar. Bir saatte bütün deveyi ve ateşi yer. Daha sonra içi yanar ve Nil nehrinden on tulum su getirilmesini ister. Su getirilir. Bu sırada şişman bir adam bu suları alıkoyar. Bunun üzerine zayıf adam ile şişman adam arasında kavga başlar. Melikin emri ile sular paylaştırırlar. Şişman adam suların hepsinin kendisine verilmesi için ağzından alevler çıkarır. Buna karşılık zayıf adam yediği deveyi kusar. Daha sonra on tulum suyun hepsini şişman adama verirler ve zayıf adam hararetten ölür. Şişman adam bir sihir daha yaparak ölen sihirbazı diriltir (Danışman (15), 1971: 190-194).

2.2. Events Said to Happen by Magic

This section contains a total of ten texts. Events are said to have occurred through magic. However, no information is provided about how the magic was performed. It is simply stated that the events were the result of magic. Those who performed these magics are: the gluttonous magicians of Mount Elburz and the female magicians of Mount Sadsha, a Jew from Hama, the female magicians of the city of Chanad, the Kalmyks, Pharaoh, one of Pharaoh's magicians, the elderly female magicians of Beledi Khalid, and the women of the city of Erzak. The person performing the magic mentioned in one of these texts, namely the magic performed on the daughter of the sheikh of the Kunuz Arabs, is not specified. These magical events can be summarized as follows:

After his Indian campaign, Alexander brought many captives to Istanbul and imprisoned them in a cave near Tophane, their hands and feet bound with palm fiber. Among these captives were the gluttonous magicians of the Elburz Mountains and the female magicians of Mount Sadsha in the province of Abaza. With Alexander's permission, these magicians embarked on enchanted copper ships during the erbain (coldest forty days of winter) and defended Istanbul (Danışman (2), 1969: 134-135; Gökyay (1), 1996: 185).

2.2. Sihirle Meydana Geldiği Söylenen Olaylar

Bu bölümde toplam on metin yer almaktadır. Burada sihirle meydana geldiği söylenen olaylar yer almaktadır. Ancak sihirlerin nasıl yapıldığı hakkında bilgi verilmemiştir. Sadece meydana gelen olayların sihir sonucu ortaya çıktıkları belirtilmiştir. Bu sihirleri yapanlar şunlardır: Elburz Dağı'nın sihirci oburları ile Sadşa Dağı'nın kadın sihirbazları, Hamalı bir Yahudi, Çanad şehrinin kadın sihirbazları, Kalmuklar, Firavun, Firavun'un sihirbazlarından biri, Beledi Halid'deki ihtiyar sihirbaz kadınlar, Erzak şehrinin kadınları. Bu metinlerden bir tanesinde yer verilen sihirde, yani Künuz Arapları'nın şeyhinin kızına yapılan sihirin kim tarafından yapıldığı belirtilmemiştir. Bu sihirli olayları şöyle özetleyebiliriz:

İskender, Hint seferinden sonra İstanbul'a birçok esir getirerek Tophane yakınlarındaki bir mağaraya ellerini ve ayaklarını hurma lifi ile bağlayarak hapseder. Bu esirlerin içinde Elburz Dağları'nın sihirci oburları ve Abaza vilayetindeki Sadşa Dağı'nın kadın sihirbazları da vardır. Bu sihirbazlar kışın erbain yani, en soğuk kırk günlerinde İskender'in izni ile tılsımla yapılmış bakır gemilere binerler ve İstanbul'u muhafaza ederler (Danışman (2), 1969: 134-135; Gökyay (1), 1996: 185).

During the time of Alexander, a Jew from Hama filled the Nile River in Egypt into a bottle with magic and brought it to the city of Hama. The water in the bottle spilled onto the ground and formed a lake, causing half of the Cyprus road to sink (Danışman (5), 1970: 21-22; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 80).

İskender asrında Hamalı bir Yahudi'nin Mısır'daki Nil nehrini sihir ile şişeye doldurup Hama şehrine getirmesi sırasında, şişe içindeki suyun yere dökülüp göl meydana getirmesi sonucunda Kıbrıs yolunun yarısı batar (Danışman (5), 1970: 21-22; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 80).

There are many magicians in the city of Çanad. They turn a Tatar man into a donkey with magic. This man has been living as a donkey for seven years since the magic was performed,

Çanad şehrinde çok sayıda sihirbaz kadın vardır. Bunlar Tatar bir adamı sihir ile eşek yaparlar. Bu adam sihrin yapıldığı zamandan beri, yani yedi yıldır, eşek olarak yaşamakta, ot

is eating and braying (Consultant (11), 1970: 117; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 144).

yemekte ve anırmaktadır (Danışman (11), 1970: 117; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 144).

While the Ottoman army was in the field of Heyhat, the Kalmyks performed magic by darkening the air (Danışman (12), 1971: 60; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 21-22).

Osmanlı ordusu Heyhat sahrasında iken Kalmuklar havayı karatmak sureti ile sihir yaparlar (Danışman (12), 1971: 60; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 21-22)..

The staff of Prophet Moses swallowed the snakes that Pharaoh created with magic (Consultant (13), 1971: 247-248; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 242). In addition, while giving information about the Mesani Range, it is said that this is the place where the staff of Prophet Moses swallowed the magic snakes of Pharaoh (Consultant (14), 1971: 78; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 428).

Hz. Musa'nın asası Firavun'un sihirle meydana getirdiği yılanları yutar (Danışman (13), 1971: 247-248; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 242). Ayrıca Mesani Menzili hakkında bilgi verilirken Hz. Musa'nın asasının Firavun'un sihirli yılanlarını yuttuğu yer olduğu söylenmektedir (Danışman (14), 1971: 78; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 428).

One of the magicians of Pharaoh transformed himself into an elephant and grazed on the elephant's rug in Egypt (Consultant (14), 1971: 224).

Firavun'un sihirbazlarından biri kendisini fil şekline koyup Mısır'daki fil bürkesinde otlarmış (Danışman (14), 1971: 224).

While Evliya Çelebi was in the land of Shellal in Egypt, his host, Abu Jaddullah, recounts a memory. One day, while Abu Jaddullah was fishing, a crocodile came to him, and he had sexual intercourse with it. This continued for three years. One day, the crocodile died, and in the process, its head and body transformed into a beautiful girl. In fact, this crocodile was the daughter of the sheikh of the Kunuz Arabs, who

Evliya Çelebi Mısır'da Şellal diyarında iken ev sahibi Ebu Ceddullah bir anısını anlatır. Ebu Ceddullah bir gün balık avlarken bir timsah yanına gelir ve bu timsahla cima eder. Bu durum üç yıl devam eder. Bir gün timsah ölür ve bu sırada timsahın başı ve gövdesi güzel bir kız hâline gelir. Aslında bu timsah Künuz Arapları şeyhinin sihirle timsah olan kızıdır (Danışman (14), 1971: 249).

had been transformed into a crocodile through magic (Advisor (14), 1971: 249).

Sheikh Abdullah Magarevi was a sultan with magic. He had his demons cut down the Cushi Mountains between Mecca and Egypt so that pilgrims would not be inconvenienced (Consultant (15), 1971: 49).

There are many old magicians in the Beledi Halid district of Egypt. They have bound the feet of many young men with magic (Danışman (15), 1971: 148).

The city of Erzak in Egypt is known as the witch's province. Here, women use magic to turn people into donkeys (Consultant (15), 1971: 161).

2.3. Wizards Mentioned in the Work

According to the information provided by Evliya Çelebi, the masters of magic were the conqueror of Egypt, Amr ibn As, and Abu Masrulgaffari. In the Seyahatname, only four magicians are named, while the names of some are given by adjectives, not mentioning their real names. The magicians named are Sadi Çelebi, Zengüzer Pehlivan, Alchemist Molla Mehmet, and Pharaoh. The magicians who performed magic but whose names are not given are: the gluttonous magicians of Mount Elburz, the female magicians of Mount Sadsha in the province of Abaza, a northwest African man, a Jew from Hama, a hag, a Kurdish man, a wrestler infidel, the senile female magicians of the city of Çanad, Circassian magicians, Abaza magicians, a Kalmyk Tatar, the Kalmyks, magicians in Serres, an alchemist Arab slave, Pharaoh's

Şeyh Abdullah Magarevi sihir sahibi bir sultandır. Mekke ve Mısır arasındaki Cuşi Dağları'nı hacılar zahmet çelmesin diye cinlerine kestirmiş (Danışman (15), 1971: 49).

Mısır'daki Beledi Halid'de pek çok ihtiyar sihirbaz kadın vardır. Bunlar nice delikanlıların ayakların sihirle bağlamışlardır (Danışman (15), 1971: 148).

Mısır'daki Erzak şehri cadı vilayeti olarak bilinir. Burada kadınlar sihir ile insanları eşek hâline getirmektedirler (Danışman (15), 1971: 161).

2.3. Eserde Adı Geçen Sihirbazlar

Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere göre sihircilerin pirleri Mısır fatihi Amr ibn As ile Ebu Masrulgaffari'dir. Seyahatname'de sihir hakkında bilgi verilirken sadece dört sihirbazın adı verilmiş kiminin ise adlarının önüne sıfatlar verilmek sureti ile gerçek adlarından bahsedilmemiştir. Adları verilen sihirbazlar Sadi Çelebi, Zengüzer Pehlivan, Simyager Molla Mehmet ve Firavun'dur. Sihir yapan ancak adları verilmeyen sihirbazlar şunlardır: Elburz Dağı'nın sihirci oburları, Abaza vilayetindeki Sadşa Dağı'nın kadın sihirbazları, kuzeybatı Afrikalı bir adam, Hamalı bir Yahudi, acuze bir kadın, bir Kürt erkeği, bir pehlivan kefere, Çanad şehrindeki bunamış sihirbaz kadınlar, Çerkez sihirbazları, Abaza sihirbazları, bir Kalmuk Tatarı, Kalmuklar, Serez'deki sihirbazlar, simyacı Arap köle, Firavun'un

one of the magicians, the old women of Beledi Khalid in Egypt, the women of the city of Erzak, a dark, dry, thin man.

sihirbazlarından biri, Mısır'daki Beledi Halid'in yaşlı kadınları, Erzak şehrinin kadınları, kara kuru zayıf bir adam.

2.4. Various Information Given Regarding Magic

This section contains various information regarding magic. According to this information, the masters of magic were Amr ibn As and Abu Masrul Ghaffari. The angels Harut and Marut taught the Egyptian people how to perform magic. This text is included in this section because some polytheists accused Muhammad of magic for the splitting of the moon, one of his miracles. Among these texts, we also see the use of bear antidotes by magicians for magic. One of the intriguing texts here concerns the intriguing candelabrum in Bec, or Vienna.

There are craftsmen who make candlesticks in the Bedestan bazaar in the city of Bec. A curious candlestick is made there. Every half hour, a ridiculous Arab emerges from this candlestick to cut the wick. After cutting the wick, he disappears back into the candlestick (Danışman (11), 1970: 67; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 100).

To the south of the great plateau in Serres lies a single rock called "Bear Rock." Inside this rock is a golden image of a bear. During the winter, after suffering forty days in their dens, bears come to this rock on the forty-first day, vomit their antidotes, and depart. From that day on, the magicians of Serres come to the rock, take these antidotes, and perform magic with them (Danışman (12), 1971: 98; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 61-62).

In the tenth year of the Prophet Muhammad's prophethood, polytheists asked the Prophet to split the moon in two. The Prophet prayed on Mount Abi Qubays, and the moon split in two, one emerging from the other and reuniting in the sky. In the face of this miracle, some polytheists believed, while others accused the Prophet of magic (Danışman (14), 1971: 55; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 403).

2.4. Sihirle İlgili Olarak Verilen Çeşitli Bilgiler

Bu bölümde eserde sihir ile ilgili olarak yer alan çeşitli bilgiler bulunmaktadır. Bu bilgilere göre sihircilerin pirleri Amr ibn As ile Ebu Masrulgaffarî adlı kişilerdir. Mısır halkına sihir yapmayı Harut ile Marut adlı melekler öğretmişlerdir. Hz. Muhammed'in mucizelerinden biri olan ayın ikiye bölünmesi olayında Hz. Muhammed bazı müşrikler tarafından sihirbazlıkla suçlandıkları için bu metin bu bölümde yer almaktadır. Yine bu metinler arasında ayı panzehirlerinin sihirbazlar tarafından sihir yapmak amacı ile kullanıldıklarını görmekteyiz. Buradaki ilgi çekici metinlerden biri de Bec yani Viyana şehrindeki ilginç şamdan ile ilgilidir.

Bec şehrindeki bedestan çarşısında mum şamdanı yapan sanatkarlar vardır. Burada ilginç bir mum şamdanı yapılır. Bu şamdanın içinden yarım saatte bir, mumun fitilini kesmek için gülünç bir Arap çıkar ve mumun fitilini kestikten sonra tekrar şamdanın içine girerek kaybolur (Danışman (11), 1970: 67; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 100).

Serez'deki büyük yaylanın güneyinde "Ayı Kayası" denilen tek parça bir kaya vardır. Bu kayanın içinde altından yapılmış bir ayı sureti vardır. Kışın zemheri günlerinde ayılar kırk gün inlerinde çile çektikten sonra kırk birinci gün bu kayaya gelip panzehirlerini kusar ve giderler. Bugünden sonra kayanın bulunduğu yere Serez'in sihirbazları gelerek bu panzehirleri alıp bunlarla sihir yaparlar (Danışman (12), 1971: 98; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 61-62).

Hz. Muhammed'in peygamberliğinin onuncu yılında müşrikler Hz. Peygamber'den ayı ikiye ayırmasını isterler. Hz. Peygamber Ebî Kubeys Dağı'nda dua eder ve ay ikiye bölünerek biri yeninden çıkar ve yine gökte birleşir. Peygamberimizin bu mucizesi karşısında bazı müşrikler iman ederler, bazıları ise Hz. Peygamber'i sihirbazlıkla suçlarlar (Danışman (14), 1971: 55; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 403).

Magic is a widespread practice in Egypt, and its people are often magical and deceptive (Consultant (14), 1971: 159, 211). Harut and Marut taught the Egyptian people how to perform magic. When they descended from the sky, they descended to the well called Cisr-i Abul Menca in Egypt, where they dug a well and looked at the stars, thus teaching the Egyptian people the science of stars and magic (Consultant (14), 1971: 221).

Mısır'da sihir yaygın bir uğraştır ve çoğunlukla halkı sihirli ve hilelidir (Danışman (14), 1971: 159,211). Mısır halkına sihir yapmayı Harut ile Marut öğretmişlerdir. Bunlar gökten indikleri zaman Mısır'daki Cisr-i Ebul Menca adlı kuyunun bulunduğu yere inerler ve burada kuyu kazarak yıldızlara bakarlar ve böylece Mısır halkına yıldız ve sihir ilmini öğretirler (Danışman (14), 1971: 221).

According to the information given in the Seyahatname, the patron saint of magicians is the conqueror of Egypt, Amr ibn As, and Abu Masrulgaffari (Consultant (15), 1971: 39).

Seyahatname'de verilen bilgilere göre sihircilerin piri Mısır fatihi Amr ibn As ile Ebu Masrulgaffarî'dir (Danışman (15), 1971: 39).

3. EVALUATION OF TEXTS RELATED TO THE TALISMAN

3. TILSIM İLE İLGİLİ METİNLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Talismans with Known Makers

3.1. Yapanı Belli Olan Tılsımlar

While giving information about the talismans in the work, the maker of some of them is stated,

Eserdeki tılsımlar hakkında bilgi verilirken kiminin yapanı belirtilmiş, kiminin

When some talismans are mentioned, the person who made them is mentioned, not the maker.

belirtilmemiştir. Bazı tılsımlardan söz edilirken de yapanı değil yaptıranı belirtilmiştir.

The people who made the talisman were not ordinary people. They were rulers, prophets, physicians, philosophers.

Tılsımı yapan insanlar sıradan insanlar değildir. Hükümdarlar, kâhinler, hekimler, filozoflar

They make talismans. These talismans, mentioned in a total of twenty-five places, can be summarized as follows:

tılsım yaparlar. Toplam yirmi beş yerde geçen bu tılsımları şöyle özetleyebiliriz:

When Ya'fur became the sultan, three hundred and sixty-six talismans for the sea and land were made in Sarayburnu by his vizier named Revende and the architects and engineers of the period (Danışman (1), 1969: 38-41; Gökyay (1), 1996: 17-18).

Ya'fur padişah olunca Revende adlı veziri ve devrin mimar ve mühendisleri tarafından Sarayburnu'nda denize ve karaya ait üç yüz altmış altışar tane tılsım yapılır (Danışman (1), 1969: 38-41; Gökyay (1), 1996: 17-18).

In the age of Yanko, son of Madyan, in the era of the Vezendon King and in the time of Constantine, master architects, engineers, those perfected in the science of cer-i eskal, old teachers and masters of strange sciences from seven climates made twenty-seven talismans in twenty-seven places in Istanbul (Danışman (1), 1969: 55-61; Gökyay (1), 1996: 23-26).

Madyan oğlu Yanko asrında, Vezendon Kral devrinde ve Konstantin vaktinde yedi iklimden usta mimarlar, mühendisler, cer-i eskal ilminde kâmil olanlar, eski muallimler ve tuhaf ilimlerde üstat olanlar İstanbul'da toplam yirmi yedi yerde yirmi yedi tılsım yaparlar (Danışman (1), 1969: 55-61; Gökyay (1), 1996: 23-26).

In ancient times, doctors buried talismans underground in the city of Homs (Danışman (4), 1970: 259, Kahraman-Dağlı (3), 1999: 43).

Eski zamanda hekimler, Humus şehrinde yer altına tılsımlar gömmüşlerdir (Danışman (4), 1970: 259, Kahraman-Dağlı (3), 1999: 43).

A sand talisman was made on a column in the Sur Castle built by Alexander the Great (Danışman (4), 1970: 296; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 63).

Büyük İskender'in yaptırdığı Sur Kalesi'ndeki bir sütuna kum tılsımı yapılmıştır (Danışman (4), 1970: 296; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 63).

Again, Alexander the Great had a sand talisman made for the city of Akka (Danışman (4), 1970: 304; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 68).

Yine Büyük İskender Akka şehrine kum tılsımı yaptırmıştır (Danışman (4), 1970: 304; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 68).

At a place called Ubulla near Gaza, there are five springs called "Ayn-i Seccan." A river flows between the stones laid on the banks of these springs. There is a large jar at the water's edge. If a wicked man were to draw water from this jar, he would not find a single drop. But if a small child were to draw water, his palm would fill with water. It is said that Calinos Hakim did this with a talisman (Danışman (5), 1970: 21-22; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 80).

Gazze yakınlarındaki Übülle denilen yerde "Ayn-ı Seccan" adı verilen beş tane pınar vardır. Bu pınarların kenarlarına döşenen taşların arasından bir ırmak akar. Suyun kenarında büyük bir küp vardır. Bu büyük küpten kötü bir adam su almak istese bir damla su bulamaz. Ama küçük bir çocuk almak istese avucu su ile dolar. Calinos hâkimin tılsımla yaptığı söylenir (Danışman (5), 1970: 21-22; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 80).

One of the ancient philosophers, a judge named Flaska, climbed Mount Erciyes and carved seventy insect shapes on a pillar and made each of them a talisman (Danışman (5), 1970: 76; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 111).

Eski filozoflardan Flaska adlı hâkim Erciyes Dağı'na çıkıp yetmiş adet haşarat şeklini birer sütun üzerine kazıyıp her birini tılsımlamıştır (Danışman (5), 1970: 76; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 111).

A doctor named Filkos cast a talisman over the Muş desert (Danışman (5), 1970: 116; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 141).

Filkos adlı hekim Muş sahrasına tılsım yapmıştır (Danışman (5), 1970: 116; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 141).

Alexander the Great made a talisman out of the fish of Lake Van so that he and his people could

Büyük İskender halkının ve kendisinin geçinebilmeleri için Van Gölü balıklarına tılsım

survive (Danışman (6), 1970: 218; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 88).

While Harun Reşit's wife was rebuilding the city of Kashan, she found a prophet and had him cast a talisman on the scorpions in the city and buried him in the church called Navan (Danışman (7), 1970: 115; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 229).

Ancient physicians wrote three lines of talismanic letters on a stone in the Sünbüllü Baba Lodge in Tokat (Danışman (7), 1970: 240, Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 39).

There are many talismans made by conquerors in front of Varad Castle (Danışman (8), 1970: 279-280; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 219-220).

Baba Lokman, who lies buried in the tomb of Baba Lokman in Skopje, was a philosopher. With his talisman, he brought forth the water of life (Danışman (9), 1970: 101-102; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 299).

There are various talismans made by former judges in the city of Bec (Vienna) (Danışman (11), 1970: 70; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 102).

He made talismans to attract purple pigeons to the high rocks in the Güvercinlik Castle in Dimetoka (Danışman (11), 1970: 147; Dağlı-Kahraman-Sezgin (7), 2003: 169).

The ruler of the island of Agriboz, which was under the rule of Alexander the Great, made a talisman for the fish in the sea (Consultant (12), 1971: 139; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 110-111).

Scholars in Athens made various talismans in the city (Danışman (12), 1971: 146; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 119).

The caves at the foot of Deli Dağ, located east of Athens, have been considered talismans by

yapar (Danışman (6), 1970: 218; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 88).

Harun Reşit'in karısı Kâşan şehrini imar ederken bir kâhin bulup şehirdeki akreplere tılsım yaptırır ve Navan denilen kiliseye gömdürür (Danışman (7), 1970: 115; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 229).

Tokat'taki Sünbüllü Baba Tekkesi'ndeki bir taşa eski hekimler üç satır yazı ile tılsımlı harfler yazmışlardır (Danışman (7), 1970: 240, Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 39).

Varad Kalesi'nin önünde cihangirlerin yaptığı pek çok tılsım vardır (Danışman (8), 1970: 279-280; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 219-220).

Üsküp'teki Baba Lokman türbesinde yatan Baba Lokman filozoflardan bir zat imiş. Tılsımı ile bir ab-ı hayat kuyu çıkarmış (Danışman (9), 1970: 101-102; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 299).

Bec (Viyana) şehri içinde eski hâkimlerin yaptığı çeşitli tılsımlar vardır (Danışman (11), 1970: 70; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 102).

Dimetoka'da bulunan Güvercinlik Kalesi'ndeki yüce kayalara Eflatun güvercin toplamak için tılsımlar yapmıştır (Danışman (11), 1970: 147; Dağlı-Kahraman-Sezgin (7), 2003: 169).

İskender Zülkarneyn'in hükmü altında bulunan Ağriboz Adası'nda adanın hâkimi denizdeki balıklar için tılsım yapar (Danışman (12), 1971: 139; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 110-111).

Atina'da bulunan bilginler şehirde çeşitli tılsımlar yapmışlardır (Danışman (12), 1971: 146; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 119).

Atina'nın doğusunda yer alan Deli Dağ'ın eteğinde bulunan mağaralar bilginler tarafından

scholars (Danışman (12), 1971: 148; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 120).

tılsımlanmıştır (Danışman (12), 1971: 148; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 120).

In the city of Pondiko, one of the judges made a golden rat and placed it on a pillar. Because of this talisman, there would never be any rats in the city (Consultant (12), 1971: 164-165; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 138)

Pondiko şehrinde bir sütun üzerine hâkimlerin biri altından bir sıçan yapıp koyar. Bu tılsım yüzünden bu şehirde asla sıçan olmazmış (Danışman (12), 1971: 164-165; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 138)

According to the beliefs of the people of Tarsus, the Caliph Ma'mun brought a treasure from Egypt and built the Old Tarsus Castle and used it as a talisman on its gate (Danışman (13), 1971: 190; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 166).

Tarsus halkının inanışlarına göre, halife Me'mun Mısır'dan define getirip Eski Tarsus Kalesi'ni yaparak kapısına tılsım yapmıştır (Danışman (13), 1971: 190; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 166).

In the city of Zagzaga, if an odd number of eggs are placed in a loincloth, when they are cooked and taken out, one of the eggs disappears, making the eggs even. There are no holes in the loincloth.

Zagzaga ş ehrinde bir peştamal içine tek sayılardan ibaret yumurta konulursa bu yumurtalar pişirilip çıkarılınca biri kaybolur ve yumurtalar çift olur. Peştamalda delik yoktur.

They say that this is the talisman of one of the prophets of Hazrat Idris (Consultant (13), 1971: 262; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 262).

Bunun Hazreti İdris'in kâhinlerinden birinin tılsımı olduğunu söylerler (Danışman (13), 1971: 262; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 262).

Sheikh Ahmed Maliki made a talisman for the palace of the Egyptian vizier. For this reason, there would never be a mosquito in this palace (Consultant (14), 1971: 169).

Mısır vezirinin sarayına Şeyh Ahmet Mâlikî bir tılsım yapar. Bu nedenle bu sarayda asla sivrisinek olmazmış (Danışman (14), 1971: 169).

The Emir of Egypt cast a talisman on the gate called Bab-ı Zuveyle. The black stone on the threshold of the gate was talismanic. Those who wanted to do evil could not enter Egypt through this gate (Consultant (14), 1971: 176).

Mısır'daki Bab-ı Zuveyle adlı kapıya Emirülcüyuş bir tılsım yapar. Kapının eşiğindeki siyah taş tılsımlıdır. Kötülük yapmak isteyen kişiler bu kapıdan Mısır'a giremezdi (Danışman (14), 1971: 176).

His Excellency Sheikh Batrani had a marble crocodile made and released into the Nile River. Since then, if a crocodile attempts to cross this threshold, it lands on its back and is hunted when it lands. That is why there are no crocodiles in Egypt (Consultant (14), 1971: 250).

Şeyh Batrani Hazretleri mermerden bir timsah yaptırıp Nil nehrine bırakır. O zamandan beri bu mikyastan aşağı bir timsah geçmeye çalışsa arkası altına gelir ve karaya çıkınca avlanır. Onun için Mısır'da timsah yoktur (Danışman (14), 1971: 250).

When Deluke Melik built the city called Nehariye, he made three hundred and sixty-six talismans for himself (Consultant (15), 1971: 73). Deluke Melik also separated a canal from the Nile River and made talismans for this canal (Consultant (15), 1971: 74).

Deluke Melik, Nehariye adlı şehri yapınca kendine üç yüz altmış altı tane tılsım yapar (Danışman (15), 1971: 73). Yine Deluke Melik, Nil nehrinden bir kanal ayırıp bu kanala tılsım yapar (Danışman (15), 1971: 74).

3.2. Talismans of Unknown Maker

3.2. Yapanı Belli Olmayan Tılsımlar

The makers of some of the talismans included in the Seyahatname are known, and these were mentioned by Evliya Çelebi. However, because the makers of many talismans are unknown, the work does not include their makers. Forty talismans with unknown makers appear in the work. These are, in order, from the first volume onwards:

Seyahatname'de yer alan tılsımlardan bazılarının yapanı bellidir ve bunlar Evliya Çelebi tarafından belirtilmiştir. Ancak, pek çok tılsımın yapanı belli olmadığı için eserde bu tılsımları yapanlar yer almamaktadır. Eserde kırk tane yapanı belli olmayan tılsım karşımıza çıkar. Bunlar ilk ciltten itibaren sırası ile şunlardır:

The Hagia Sophia Mosque has three hundred and sixty gates. Each of these gates is talismanic. Above the mosque's central qibla gate is a chest said to contain the body of Queen Sophia. No one dares approach this chest. If anyone does, a loud noise and vibration will occur inside the mosque. It is a talismanic chest. On this chest is also a picture from the time when Jerusalem was the qibla. This is also talismanic, and no one dares touch it (Danışman (1), 1969: 130-131; Gökyay (1), 1996: 51).

Ayasofya Camii'nin üç yüz altmış tane kapısı vardır. Bu kapıların her biri tılsımlıdır. Caminin orta kıble kapısı üzerinde içinde Kraliçe Sofya'nın cesedi olduğu söylenilen bir sandık vardır. Hiç kimse bu sandığa yaklaşmaya cesaret edemez. Eğer yaklaşan olursa caminin içinde büyük bir gürültü ve titreşme olur. Tılsımlı bir sandıktır. Bir de bu sandığın üzerinde Kudüs'ün kıble olduğu zamana ait bir resim vardır. Bu da tılsımlıdır ve kimse el sürmeye cesaret edemez (Danışman (1), 1969: 130-131; Gökyay (1), 1996: 51).

According to a rumor, the pillar in the foundation of the Sweat Pillar Visitation Place in Istanbul is a talisman and this pillar constantly sweats (Danışman (1), 1969: 136-37; Gökyay (1), 1996: 56).

İstanbul'daki Terler Direk Ziyaret Yeri'nin temelinde bir rivayete göre tılsım olduğu için bu direk sürekli terlermiş (Danışman (1), 1969: 136-37; Gökyay (1), 1996: 56).

It is not known who made the fish talisman column in Trabzon, which collapsed on the night of the birth of Prophet Muhammad, and the three hundred and sixty-six talismans on land and in the sea in Constantinople (Danışman (5), 1970: 44; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 97).

Hz. Muhammed'in doğduğu gece yıkılan Trabzon'daki balık tılsımı sütunu ile Kostantaniye'deki karadaki ve denizdeki üç yüz altmış altı tılsımın kimin tarafından yapıldığı belli değildir (Danışman (5), 1970: 44; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 97).

There is a bronze representation of a black bird on Pertek Castle. Every year on Nevruz, this bird would signal the surrounding tribes to gather in this city. The location of this talismanic bird is known on top of the castle (Danışman (5), 1970: 109; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 136).

Pertek Kalesi'nin üzerinde tunçtan bir kara kuş timsali vardır. Bu kuş her sene nevruz günü etraftaki kavimleri bu şehre toplamak için işaret verirmiş. Bu tılsımlı kuşun yeri kalenin tepesinde bellidir (Danışman (5), 1970: 109; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 136).

There is a talismanic fountain in Sofia called the Fountain of Fortune. People who have shed blood or experienced bad things in their childhood cannot drink water from this fountain (Danışman (5), 1970: 287-288; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 228-229).

Sofya'da Talih Çeşmesi adlı tılsımlı bir çeşme vardır. Kan döken, çocukluğunda başından kötü bir olay geçen insanlar bu çeşmeden su alıp içemezler (Danışman (5), 1970: 287-288; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 228-229).

It is not known who made the talismans buried on the high mountain called Divan Mountain in Bitlis (Danışman (6), 1970: 183-184; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 68). It has also been stated that this mountain was made with talismans (Danışman (6), 1970: 209; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 83).

Bitlis'te yer alan Divan Dağı isimli yüksek dağ üzerinde gömülü olan tılsımların kimin tarafından yapıldığı belli değildir (Danışman (6), 1970: 183-184; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 68). Ayrıca bu dağın tılsımlarla yapıldığı belirtilmiştir (Danışman (6), 1970: 209; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 83).

On the night when Prophet Muhammad was born, three hundred talismans were placed on the ground in Trabzon (Danışman (7), 1970: 131; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 239).

Hz. Muhammed doğduğu gece Trabzon'daki üç yüz tılsım yere geçer (Danışman (7), 1970: 131; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 239).

It is not known who made the hundreds of talismans in Baghdad that have lost their effect (Danışman (7), 1970: 173; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 257).

Bağdat'taki tesiri kalmamış yüzlerce tılsımın kimin tarafından yapıldığı belli değildir (Danışman (7), 1970: 173; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 257).

On the eastern side of the Ak Kerman Fortress in Crimea, there are Kamerülkum talismans, the makers of which are unknown (Consultant (7), 1970: 283; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 63). Malik Ejder, one of the companions of the Prophet Muhammad, fought with the king named Salsal under this fortress and imprisoned the infidels in Kameralkam. Thus, these talismans lost their effect (Consultant (11), 1970: 224; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 242).

Kırım'da yer alan Ak Kerman Kalesi'nin doğu tarafında kimler tarafından yapıldığı belli olmayan Kamerülkum tılsımları vardır (Danışman (7), 1970: 283; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 63). Hz. Muhammed'in ashab-ı kiramından Malik Ejder bu kalenin altında Salsal adlı kral ile savaşır ve kâfirleri Kameralkam içine tıkar. Böylece bu tılsımlar etkisini kaybeder (Danışman (11), 1970: 224; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 242).

There is the stone cradle of Jesus Christ in Beşiktepe in Serres. This place is magical. A water comes out according to the ailment of each patient (Consultant (12), 1971: 97; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 1971: 60).

Serez'deki Beşiktepesi'nde Hz. İsa'nın taştan beşiği vardır. Burası tılsımlıdır. Her hastanın derdine göre bir su çıkar (Danışman (12), 1971: 97; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 1971: 60).

There is a magical rock called "Bear Rock" in the qibla of the large plateau of Serres (Danışman (12), 1971: 98; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 61-62).

Serez'in büyük yaylasının kıblesinde "Ayı Kayası" denilen tılsımlı bir kaya vardır (Danışman (12), 1971: 98; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 61-62).

A talisman was made to get rid of flies at the Mashklor fair located in the Tırhala land (Danışman (12), 1971: 128-129; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 98).

Tırhala toprağında yer alan Maşklor panayırında sineklerden kurtulmak için tılsım yapılmıştır (Danışman (12), 1971: 128-129; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 98).

A talisman was made for the castle in the city of Moton, located in the Mora land, to prevent snakes, centipedes, scorpions and mosquitoes from entering the area (Danışman (12), 1971: 171; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 145).

Mora toprağında yer alan Moton şehrindeki kaleye yılan, çıyan, akrep ve sivrisinek olmaması için tılsım yapılmıştır (Danışman (12), 1971: 171; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 145).

There is a fish talisman in front of the Kastel Castle in the city of Anapoli (Consultant (12), 1971: 189; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 165).

Anapoli şehrindeki Kastel Kalesi önünde balık tılsımı vardır (Danışman (12), 1971: 189; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 165).

There are many talismans in Amiso Castle (Consultant (12), 1971: 257; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 1971: 241).

Amiso Kalesi'nde pek çok tılsım vardır (Danışman (12), 1971: 257; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 1971: 241).

The lake named Karaköy, located to the east of Gemlik Port, is believed to be amulet by the people of the city (Danışman (13), 1971: 100-101; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 69).

Gemlik Limanı'nın doğusunda yer alan Karaköy isimli gölün, şehir halkı tarafından tılsımlı olduğuna inanılır (Danışman (13), 1971: 100-101; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 69).

The large pool in Bodrum is considered a talisman by the people of the district (Danışman (13), 1971: 108; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 76).

Bodrum'da yer alan büyük havuz ilçe halkının inanışlarına göre tılsımlıdır (Danışman (13), 1971: 108; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 76).

Kuşadası is a magical island (Consultant (13), 1971: 109; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 77).

Kuşadası tılsımlı bir adadır (Danışman (13), 1971: 109; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 77).

There is a talismanic ram on Mount Kepş in Egypt. If this ram scratches and babbles, there will be plenty of sheep in Egypt (Danışman (14), 1971: 98; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 361).

Mısır'daki Cebel-i Kepş (Kepş Dağı)'te tılsımlı bir koç vardır. Bu koç eşinip gırgırsa Mısır'da koyun çok olurmuş (Danışman (14), 1971: 98; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 361).

In the Egyptian Castle, there are talismans of birds, scorpions, snakes, centipedes, malaria, worms and plagues (Consultant (14), 1971: 166-167).

Mısır Kalesi'nde kuş, akrep, yılan, çıyan, sıtma, kulunç, taun tılsımları vardır (Danışman (14), 1971: 166-167).

There are rabid dog talismans in the castle palace of the Egyptian viziers (Consultant (14), 1971: 168).

Mısır vezirleri kalesi sarayında kuduz köpek tılsımları vardır (Danışman (14), 1971: 168).

When the Al-Azhar Qaed Mosque in Egypt was built, a talisman was made to prevent birds from coming into the mosque and building nests (Danışman (14), 1971: 178).

Mısır'daki Ezheri Kaaid Camii yapıldığı zaman caminin içine kuşların gelmemesi ve yuva yapmaması için tılsım yapılmıştır (Danışman (14), 1971: 178).

The tomb of Sultan Gavri is a talisman against mosquitoes, houseflies and woodlice (Consultant (14), 1971: 183).

Sultan Gavri türbesi sivrisinek, karasinek ve tahta bitine karşı tılsımlıdır (Danışman (14), 1971: 183).

The Burketul Karun in Egypt is a talismanic burka (Consultant (14), 1971: 225).

Mısır'daki Bürketül Karun tılsımlı bir bürkedir (Danışman (14), 1971: 225).

The Shevarib burqa is a talisman against epilepsy. If a person suffering from epilepsy washes himself in this burqa at noon for seven days, he will be cured of the disease (Danışman (14), 1971: 225).

Şevarib bürkesi sara hastalığına karşı tılsımlıdır. Sara hastası olan bir insan yedi gün öğle vakti bu bürkeye girip yıkansa hastalıktan kurtulur (Danışman (14), 1971: 225).

Even if the water of the Hajj burqa is kept for a year, its taste will never be spoiled. It is a talismanic burqa (Danışman (14), 1971: 225).

Hac bürkesinin suyu bir sene bekletilse lezzetine asla bozukluk gelmez. Tılsımlı bir bürkedir (Danışman (14), 1971: 225).

The Aynüş Shams burk has ancient talismans. Each of the fourteen burks in Egypt has a talisman (Danışman (14), 1971: 226).

Aynüş Şems bürkesinin eski tılsımları vardır. Mısır'daki on dört bürkenin her biri tılsımlıdır (Danışman (14), 1971: 226).

Ravza Island is a talisman against snakes and centipedes (Consultant (14), 1971: 238).

Ravza Adas ı yılan ve çıyana karşı tılsımlıdır (Danışman (14), 1971: 238).

There is a talismanic column in the city of Ayn Shams in Egypt. Its talismans have not yet been deciphered (Consultant (15), 1971: 11).

Mısır'daki Ayni Şems şehrinde tılsımlı bir sütun vardır. Tılsımları hâlâ çözülememiştir (Danışman (15), 1971: 11).

On all four sides of the Ihram Mountains in Egypt are magical buildings made of black stone (Consultant (15), 1971: 13). To the east of the

Mısır'daki İhram Dağları'nın dört tarafında kara taştan yapılmış tılsımlı binalar vardır (Danışman (15), 1971: 13). Küçük ihramın doğusunda beyaz

small Ihram is a magical head statue made of white stone. It is lifelike. In ancient times, it spoke to passersby and gave them information about the future (Consultant (15), 1971: 14).

taştan tılsımlı bir kafa heykeli vardır. Canlı gibidir. Eski zamanlarda gelip geçenler ile konuşur ve gelecek hakkında bilgiler verirmiş (Danışman (15), 1971: 14).

In Egypt, in Bab al-Qasir, there is a madrasah where there used to be a church. In this madrasah, there is a bronze talismanic statue (Danışman (15), 1971: 16).

Mısır'da Babül Kasır'da eskiden kilise olan yerde bir medrese vardır. Bu medresede tunçtan tılsımlı bir heykel vardır (Danışman (15), 1971: 16).

There is a vefk on each of the forty-eight columns in the Qalawun council chamber of the Egyptian Castle (Danışman (15), 1971: 16).

Mısır Kalesi'nin Kalavun divanhanesindeki kırk sekiz sütunun her birinde bir vefk vardır (Danışman (15), 1971: 16).

Alexander, the ruler of Egypt, had a magical mirror. This mirror was so magical that when enemy ships came from the sea, he would burn them with the fire of this mirror (Consultant (15), 1971: 89-96).

Mısır hâkimi İskender'in tılsımlı bir aynası vardır. Bu ayna öyle tılsımlıdır ki, denizden düşman gemileri geldiği zaman bu ayna ateşi ile gemileri yakar (Danışman (15), 1971: 89-96).

There is a magical cave in Mount Tayr in Egypt. The number of birds that enter and hang in this cave determines the crop yield of Egypt that year (Danışman (15), 1971: 142).

Mısır'daki Cebel-i Tayr'da tılsımlı bir mağara vardır. Bu mağaraya girip asılı kalan kuşların sayısına göre Mısır'ın o yılki mahsul durumu tespit edilir (Danışman (15), 1971: 142).

There is a crocodile talisman on a column at the head of the estuary south of Sheikh ibn Abit Beledi in Egypt (Danışman (15), 1971: 143).

Mısır'da Şeyh ibn Abit Beledi'nin güneyindeki halicin başında bir sütun üzerinde timsah tılsımı vardır (Danışman (15), 1971: 143).

The ancient city of Qus in Egypt was conquered by Miqat ibn Esved from the Copts. After the conquest, soldiers searching for treasure toppled a column with a scorpion depicted on green marble. Scorpions immediately invaded the city. This column is considered a talisman against scorpions (Consultant (15), 1971: 152).

Mısır'daki eski Kus şehri Kıptiler elinden Mikat bin Esved tarafından fethedilmiştir. Fetihten sonra define arayan askerler yeşil mermer üzerinde akrep resmi olan bir sütun devirirler. Hemen şehri akrep istila eder. Bu sütun akreplere karşı tılsımlıdır (Danışman (15), 1971: 152).

There are talismanic columns in the city of Sinbad in Egypt (Consultant (15), 1971: 155). The Okut tribe in Abyssinia is advanced in talismans and talismans. They use talismans to steal sheep and monkeys from the mountains (Consultant (15), 1971: 223). There are talismans in the deserts of the city of Elvahıkebir (Consultant (15), 1971:

Mısır'daki Sinbad şehrinde tılsımlı sütunlar vardır (Danışman (15), 1971: 155). Habeş'teki Okut kabilesi vefk ve tılsım işlerinde ileridir. Vefk ile dağlardan koyun ve maymunları kaçırırlar (Danışman (15), 1971: 223). Elvahıkebir şehrindeki çöllerde tılsımlar vardır (Danışman

232). There is a sand talisman in the city of Fayyum (Consultant (15), 1971: 247).

3.3. Places Where Talismans Are Made

Istanbul, which is extensively covered in the first volume of the Seyahatname, is the city with the most talismans. The places where talismans are made in Istanbul are: Sarayburnu, the obelisk in Avretpazarı, Atmeydanı, Tavuk Pazarı, Altımermer, Saraçhanebaşı, beneath the Sultan Bayezid bathhouse, the Tekfur Palace near Eğrikapı, the cave next to the Church of Yahya in Zeyrek, south of the Hagia Sophia Mosque, the tall column called Milyonbar in Atmeydanı, next to the Güngörmez Palace in Çatladıkapı, Kadırga Harbor, and Tophane.

It is stated that there are hundreds of talismans in the mentioned places. The places outside of Istanbul are:

Homs Castle, Sur Castle, Akka city, Trabzon, Mount Erciyes, Muş, Divan Mountain in Bitlis, Lake Van, Kashan city, Baghdad, Sünbüllü Baba lodge in Tokat, Ak Kerman Castle, Varad Castle, Baba Lokman pilgrimage site in Skopje, Bec (Vienna), Güvercinlik Castle in Didymoteicho, Serres, the great plateau in Serres, Mashklor fair, Agriboz Island, Athens, Deli Mountain in Athens, Pondiko Castle (Venice), Moton Castle in the Peloponnese, Anapoli

(15), 1971: 232). Fayyum ş ehrinde kum tılsımı vardır (Danışman (15), 1971: 247).

3.3. Tılsımların Yapıldığı Yerler

Seyahatname'nin ilk cildinde geniş yer verilen İstanbul şehri en fazla tılsıma sahip olan şehirdir. İstanbul'da tılsım yapılan yerler şuralardır: Sarayburnu, Avretpazarı'ndaki dikilitaş, Atmeydanı, Tavuk Pazarı, Altımermer, Saraçhanebaşı, Sultan Bayezid hamamının altı, Eğrikapı yakınındaki Tekfur sarayı, Zeyrek'te Yahya kilisesi bitişiğindeki mağara, Ayasofya Camii'nin güneyi, Atmeydanı'ndaki Milyonbar denilen yüksek sütun, Çatladıkapı'daki Güngörmez Sarayı'nın yanı, Kadırga Limanı, Tophane.

Adı geçen yerlerde yüzlerce tılsım olduğu belirtilmektedir. İstanbul dışındaki yerler şuralardır:

Humus Kalesi, Sur Kalesi, Akka şehri, Trabzon, Erciyes Dağı, Muş, Bitlis'teki Divan Dağı, Van Gölü, Kaşan şehri, Bağdat, Tokat'taki Sünbüllü Baba tekkesi, Ak Kerman Kalesi, Varad Kalesi, Üsküp'teki Baba Lokman ziyaret yeri, Bec (Viyana), Dimetoka'daki Güvercinlik Kalesi, Serez, Serez'deki büyük yayla, Maşklor panayırı, Ağriboz Adası, Atina, Atina'daki Deli Dağı, Pondiko Kalesi (Venedik), Mora'daki Moton Kalesi, Anapoli

(in the Peloponnese), Amiso Castle, Karaköy Lake east of Gemlik Harbor, Bodrum, Kuşadası and Old Tarsus Castle, Damamir bath in the city of Zagzaga, Cebel-i Kepş, Mısır Castle, the palace of the Egyptian viziers' castle, the palace of the Egyptian vizier, Bab-ı Zuveyle in Egypt, Azhari Kaaid Mosque (Egypt), Sultan Gavri Tomb (Egypt), Burketül Karun (Egypt), Shevarib Burke (Egypt), Hajj Burke (Egypt), Aynüş Şems Burke (Egypt), Ravza Island (Egypt), the Nile River, the city of Ayn Şems (Egypt), Ihram Mountains (Egypt) and east of these mountains, Azhar Mosque (Egypt), Sultan Cavli Lodge (Egypt), Mikyas pool (Egypt), the madrasah in Bab-ül Kasır (Egypt), The council house of Qalawun in

(Mora'da), Amiso Kalesi, Gemlik Limanı'nın doğusundaki Karaköy Gölü, Bodrum, Kuşadası ve Eski Tarsus Kalesi, Zagzaga şehrindeki Damamir hamamı, Cebel-i Kepş, Mısır Kalesi, Mısır vezirleri kalesi sarayı, Mısır veziri sarayı, Mısır'daki Bâb-ı Zuveyle, Ezheri Kaaid Camii (Mısır), Sultan Gavri Türbesi (Mısır), Bürketül Karun (Mısır), Şevarib Bürkesi (Mısır), Hac Bürkesi (Mısır), Aynüş Şems Bürkesi (Mısır), Ravza Adası (Mısır), Nil Nehri, Ayni Şems şehri (Mısır), İhram Dağları (Mısır) ve bu dağların doğusu, Ezher Camii (Mısır), Sultan Cavli Tekkesi (Mısır), Mikyas havuzu (Mısır), Babül Kasır'daki medrese (Mısır), Mısır Kalesindeki Kalavun divanhanesi, Nehariye şehri (Mısır), Galyon limanı

the Egyptian Fortress, the city of Nahariya (Egypt), the port of Galyon (Alexandria), Cebel-i Tayr (Egypt), the south of the municipality of Sheikh ibn Abit (Egypt), the old city of Kus (Egypt), the city of Sinbad (Egypt), the range of the tribe of Okut (Abyssinia), the city of Elvahikebir (Egypt), the city of Fayyum (Egypt).

(İskenderiye), Cebel-i Tayr (Mısır), Şeyh ibn Abit beledinin güneyi (Mısır), eski Kus şehri (Mısır), Sinbad şehri (Mısır), Okut kabilesi menzili (Habeş), Elvahıkebir şehri (Mısır), Fayyum şehri (Mısır).

3.4. Purposes of Making Talismans

3.4. Tılsımların Yapılma Amaçları

The purposes for which many of the talismans mentioned in the Seyahatname were made are specified. Accordingly, they were made either for protection or for personal gain.

Seyahatname'de sözü edilen tılsımların pek çoğunun yapılma amaçları belirtilmiştir. Buna göre tılsımlar ya korunma amaçlı ya da faydalanma amacı ile yapılmışlardır.

3.4.1. Amulets for Protection

3.4.1. Korunma Amaçlı Tılsımlar

Thirty-nine talismans for protection appear in the Seyahatname. To protect against the harm of poisonous animals such as snakes, centipedes, scorpions, wolves, and crocodiles; to prevent animals such as rabid dogs, ants, houseflies, mosquitoes, storks, rats, fleas, lice, and woodlice, and birds such as sparrows, swallows, kites, pigeons, crows, magpies, hawks, eagles, and jackdaws from entering cities and mosques; to protect the city from the spread of epidemics such as plague, scurvy, and malaria; to prevent the decay of corpses; and to protect against the evil of malicious people and enemies, city and town residents resorted to talismans. No information is provided on how these talismans were made. Only amulets made on pillars are mentioned, indicating that the image of the animal to be protected was placed on the pillars. As mentioned in the discussion of ruqya, ruqya is a common practice in Islam. The talisman has the same function as the ruqya, but it differs from the ruqya in terms of its construction.

Seyahatname'de otuz dokuz tane korunma amaçlı tılsım karşımıza çıkmaktadır. Yılan, çıyan, akrep, kurt, timsah gibi zehirli hayvanların zararlarından korunmak; kuduz köpek, karınca, karasinek, sivrisinek, leylek, sıçan, pire, bit, tahtabiti gibi hayvanların ve serçe, kırlangıç, çaylak, güvercin, karga, saksağan, öğü, kartal, tavşancıl gibi kuşların şehre, camiye girmelerini önlemek; veba, kulunç, sıtma gibi salgın hastalıkların yayılmasından, şehri kum istilasından korumak, cesedin çürümesini önlemek, kötü niyetli insanlar ile düşmanların şerrinden korunmak için şehir ve kasaba halkı tılsımlara başvurmuşlardır. Bu tılsımların yapılışı hakkında bilgi verilmemektedir. Sadece sütunlar üzerine yapılan tılsımlar anlatılırken sütunun üzerine zararından korunulmak istenen hayvanın suretinin yapıldığı belirtilir. Rukye bahsinde belirttiğimiz gibi, İslamiyet'te rukye yaygın bir uygulamadır. Tılsım rukye ile aynı fonksiyondadır; ancak yapılışı bakımından rukyeden ayrılır.

The protective talismans in the work can be summarized as follows: One of the two talismanic columns in Altımermer has a bronze image of a black fly. This fly symbol makes a fly sound and is said to prevent mosquitoes from entering Istanbul (Danışman (1), 1969: 56; Gökyay (1), 1996: 23).

Eserde yer alan korunma amaçlı tılsımları şu şekilde özetleyebiliriz: Altımermer'deki tılsımlı iki sütundan birinde tunçtan kara sinek resmi vardır. Bu sinek timsalinden sinek sesi çıkar ve İstanbul'a asla sivri sinek girmezmiş (Danışman (1), 1969: 56; Gökyay (1), 1996: 23).

In Saraçhanebaşı, the daughter of the Great Pozantin is buried in a white coffin on a single-piece column reaching into the sky. This column was used as a talisman to protect against the harm of ants and snakes (Danışman (1), 1969: 56; Gökyay (1), 1996: 23). On another column in Altımermer, Eflatun painted the image of a mosquito, thus preventing mosquitoes from entering Istanbul (Danışman (1), 1969: 57; Gökyay (1), 1996; 23). On one of the columns in Altımermer, there is a picture of a stork belonging to Bokrat. When this stork makes a sound when struck by the wind, all the storks in Istanbul die. That is why there are no storks in Istanbul and they do not build nests (Danışman (1), 1969: 57; Gökyay (1), 1996: 23).

Saraçhanebaşı'nda göklere uzanmış tek parça sütun üzerinde bir beyaz sanduka içinde Büyük Pozantin'in kızı gömülüdür. Bu sütuna karınca ve yılanın zararlarından korunmak için tılsım yapılmıştır (Danışman (1), 1969: 56; Gökyay (1), 1996: 23). Altımermer'deki başka bir sütuna Eflatun sivrisinek sureti yapmış ve böylece İstanbul'a sivrisineğin girmesini önlemiştir (Danışman (1), 1969: 57; Gökyay (1), 1996; 23). Altımermer'deki sütunlardan birinde Bokrat'a mensup bir leylek resmi vardır. Bu leylek rüzgarın çarpması ile ses verince İstanbul'da ne kadar ne kadar leylek varsa ölürmüş. Bu yüzden İstanbul'da leylek olmaz ve leylekler yuva yapmazlarmış (Danışman (1), 1969: 57; Gökyay (1), 1996: 23).

There is a picture of a wolf in Altımermer. This talisman was said to enable the sheep in Istanbul to wander the plains without a shepherd and be safe from the evil of wolves (Danışman (1), 1969: 57; Gökyay (1), 1996: 23).

Altımermer'de bir kurt resmi vardır. Bu tılsım İstanbul'daki koyunların sahralarda çobansız gezip kurt şerrinden emin olmalarını sağlarmış (Danışman (1), 1969: 57; Gökyay (1), 1996: 23).

Beneath the Sultan Bayezid bathhouse, there is a four-sided, thousand-piece high column. This column is a talisman to prevent plague from entering the city (Danışman (1), 1969: 58; Gökyay (1), 1996: 24).

Sultan Bayezid hamamının altında dört köşe ve bin parça yüksek bir sütun vardır. Bu sütun şehre taun yani veba girmemesi için tılsımlıdır (Danışman (1), 1969: 58; Gökyay (1), 1996: 24).

The twisted pole in the Sultanahmet Square, in the shape of a three-headed dragon, is a talisman to protect against harmful animals such as snakes, centipedes and scorpions (Danışman (1), 1969: 60; Gökyay (1), 1996: 24).

Sultan Ahmet Meydanı'ndaki üç başlı ejderha suretindeki burma direk yılan, çıyan, akrep gibi zararlı hayvanlardan korunmak için tılsımlıdır (Danışman (1), 1969: 60; Gökyay (1), 1996: 24).

Next to the Güngörmez Palace in Çatladıkapı, there is a giant's image on a square column. When enemy ships appeared from the Mediterranean, fire would come out of this bronze giant statue and burn the enemy ships (Danışman (1), 1969: 60; Gökyay (1), 1996: 25). There is a copper ship in Kadırga Harbor. Once a year, on the night of Zemheri, the magicians of Istanbul would sail on this ship until dawn, protecting the Mediterranean (Danışman (1), 1969: 60; Gökyay (1), 1996: 25). Another copper ship is located near Tophane. Again, on the night of Zemheri, all the magicians and soothsayers would board this ship and travel around the Black Sea with magic, protecting the sea (Danışman (1), 1969: 60; Gökyay (1), 1996: 25).

Çatladıkapı'daki Güngörmez Sarayı'nın yanında dört köşe bir sütun üzerinde dev sureti vardır. Akdeniz tarafından düşman gemileri göründüğü zaman bu tunç dev heykelinden ateş çıkar ve düşman gemilerini yakarmış (Danışman (1), 1969: 60; Gökyay (1), 1996: 25). Kadırga Limanı'nda bakırdan bir gemi vardır. Yılda bir kez zemheri gecesi olduğu vakit İstanbul'u sihirbaz kadınları bu gemi ile sabaha kadar gezerek Akdeniz'i muhafaza ederlermiş (Danışman (1), 1969: 60; Gökyay (1), 1996: 25). Başka bir bakır gemi de Tophane yakınlarında yer almaktadır. Yine zemheri gecesinde bütün sihirbaz ve kâhinler bu gemiye binip Karadeniz tarafında sihir ile gezerek denizi muhafaza ederlermiş (Danışman (1), 1969: 60; Gökyay (1), 1996: 25).

There is a bronze three-headed dragon statue in Sarayburnu. This statue would breathe fire at enemies coming from the Mediterranean, the Black Sea and Üsküdar, burning all the boats (Danışman (1), 1969: 61; Gökyay (1), 1996: 26).

Sarayburnu'nda tunçtan yapılmış üç başlı bir ejderha heykeli vardır. Bu heykel Akdeniz, Karadeniz ve Üsküdar'dan gelen düşmanlara ateş saçıp bütün sandalları yakarmış (Danışman (1), 1969: 61; Gökyay (1), 1996: 26).

In the city of Homs, located five thousand steps east of the Orontes River, ancient physicians buried talismans underground to protect themselves from snakes, centipedes, scorpions, and other poisonous animals. If someone took the soil from Homs to another country, they would be stung by snakes, centipedes, or scorpions.

Asi nehrinden beş bin adım doğu tarafta yer alan Humus şehrine eski hekimler yılan, çıyan, akrep ve diğer zehirli hayvanlardan korunmak için yer altına tılsım gömerler. Bu Humus'un toprağından bir kişi başka bir memlekete götürse yılan, çıyan veya akrebin soktuğu

If he ties this soil to the ground, he will be saved from the poison of these animals (Danışman (4), 1970: 259; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 43).

yere bu toprağı bağlasa bu hayvanların zehrinden kurtulur (Danışman (4), 1970: 259; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 43).

In the city of Tyre in Damascus, there is a column made of sand talisman. Thanks to this column, sand does not enter the city (Danışman (4), 1970: 296; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 63). Alexander the Great had a sand talisman made in the city of Akka (Danışman (4), 1970: 304; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 68).

Şam'daki Sur şehrinde kum tılsımı yapılmış bir sütun vardır. Bu sütun sayesinde şehre kum girmezmiş (Danışman (4), 1970: 296; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 63). Akka ş ehrine Büyük İskender kum tılsımı yaptırmış (Danışman (4), 1970: 304; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 68).

In the age of Yahya, when the emperor Erciyes built the city of Kayseri, an ancient philosopher

Yahya asr ı nda Kayser Erciyes, Kayseri şehrini imar edince eski filozoflardan Flaska adlı hâkim

named Flaska climbed Mount Erciyes and carved seventy insects onto a pillar, thus casting a spell on each of them. For this reason, there are no poisonous animals on this mountain (Danışman (5), 1970: 76; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 111).

Erciyes Dağı'na çıkıp yetmiş tane haşarat şeklini bir sütunun üzerine kazımak sureti ile her birini tılsımlamıştır. Bu nedenle bu dağda zehirli hayvan yoktur (Danışman (5), 1970: 76; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 111).

Because of the talisman made by Alexander's physician, Filkos, there were never any rats in the desert of Muş. The city of Muş is considered a talisman against rats (Danışman (5), 1970: 116; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 141).

İskender'in Filkos adlı hekiminin yaptığı tılsım nedeniyle Muş sahrasında asla sıçan olmazmış. Muş şehri sıçanlara karşı tılsımlıdır (Danışman (5), 1970: 116; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 141).

When the city of Kashan was being developed, Harun Reşit's wife had a prophet make a scorpion talisman. This talisman is buried in the church called Navan. On this talisman is written "My guest, my guest." If a visitor to this city says "My guest, my guest" three times upon entering, they will never be harmed by scorpions (Danışman (7), 1970: 115; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 229). In the city of Bec (Vienna), ancient physicians made talismans for mosquitoes, houseflies, snakes, centipedes, scorpions, malaria, crows, and storks. For this reason, these animals cannot enter the city (Danışman (11), 1970: 70; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 102).

Harun Re ş it'in karısı Kaşan şehri imar edilirken bir kâhine akrep tılsımı yaptırır. Bu tılsım Navan adlı kilisede gömülüdür. Bu tılsım üzerinde "Misafirim, misafirim" yazılıdır. Bu şehre gelen biri şehre girerken üç kez "misafirim, misafirim" derse akrepten asla zarar görmezmiş (Danışman (7), 1970: 115; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 229). Bec (Viyana) ş ehrine eski hekimler sivrisinek, karasinek, yılan, çıyan, akrep, sıtma, karga ve leylek tılsımları yaparlar. Bu yüzden şehre bu hayvanlar girememektedir (Danışman (11), 1970: 70; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 102).

When the Maşklor fair was established in the town of Maşklor, located in the Yenişehir Molla Regency in the land of Tırhala, thanks to the magic of the old doctors, there would never be any houseflies or mosquitoes. When the fair was over, these flies would start coming to the city (Danışman (12), 1971: 128-129; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 98).

Tırhala toprağında Yenişehir molla naipliğinde yer alan Maşklor kasabasında Maşklor panayırı kurulduğu zaman asla eski hekimlerin tılsımı ile karasinek ve sivrisinek olmazmış. Bu panayır dağıldığı zaman bu sinekler şehre gelmeye başlarlarmış (Danışman (12), 1971: 128-129; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 98).

Many scholars in Athens made talismans for the city to prevent animals such as snakes, centipedes, plague, scorpions, storks, crows, fleas, lice, bedbugs, houseflies and mosquitoes from entering the city and harming people (Danışman (12), 1971: 146; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 119).

Atina'daki pek çok bilgin tarafından şehre yılan, çıyan, veba, akrep, leylek, karga, pire, bit, tahtabiti, karasinek, sivrisinek gibi hayvanların şehre girmesini ve insanlara zarar vermesini önlemek amacıyla tılsım yapılmıştır (Danışman (12), 1971: 146; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 119).

Ancient scholars made talismans in the caves of Deli Mountain, located east of Athens. The skin of people buried in these caves would never decay. For this reason, scholars always requested to be buried in this cave (Danışman (12), 1971: 148; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 120).

Atina'nın doğusunda yer alan Deli Dağı'ndaki mağaralara eski bilginler tılsımlar yaparlar. Bu mağaralara gömülen insanların tenleri asla çürümezmiş. Bu nedenle bilginler hep bu mağaraya gömülmeyi vasiyet ederlermiş (Danışman (12), 1971: 148; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 120).

In the city of Pondiko, one of the judges carved a golden statue of a rat and placed it on a pillar. For this reason, there were never any rats in the city (Consultant (12), 1971: 164-165; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 138). In the castle of the city of Moton, located in the Peloponnese, there is a marble coffin containing the body of a king on a porphyry marble pillar. According to some Latin chronicles, this coffin was a talisman to keep snakes, centipedes, scorpions, and mosquitoes out of the castle (Consultant (12), 1971: 171; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 145). The city of Anapoli is a talisman to protect against snakes, centipedes, and scorpions. There is also a fish talisman in the city. Every year, grey mullet fish are caught while visiting their talismans (Danışman (12), 1971: 189; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 165). The city of Kuşadası is a talisman for the birds to come to the city (Danışman (13), 1971: 109; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 77).

Pondiko ş ehrinde hâkimlerden biri altından bir sıçan heykeli yapıp bir sütun üzerine koyar. Bu nedenle bu şehirde asla sıçan olmazmış (Danışman (12), 1971: 164-165; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 138). Mora topra ğında yer alan Moton şehrinin kalesine somaki bir mermer sütun üzerinde içinde kral ölüsü bulunan bir mermer tabut vardır. Bazı Latin tarihlerine göre bu tabut, bu kalede yılan, çıyan, akrep, sivrisineğin olmaması için tılsımlıymış (Danışman (12), 1971: 171; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 145). Anapoli ş ehri yılan, çıyan, akrep gibi hayvanlardan korunmak için tılsımlıdır. Şehirde aynı zamanda balık tılsımı da vardır. Her sene kefal balıkları tılsımlarını ziyaret ederken avlanırlar (Danışman (12), 1971: 189; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 165). Kuşadası şehri kuşların şehre gelmesi için tılsımlıdır (Danışman (13), 1971: 109; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 77).

On various columns in the Egyptian Castle, there are talismans for birds such as storks, magpies, owls, eagles, jackrabbits, scorpions, snakes, centipedes, malaria, coughs and plague (Danışman (14), 1971: 166-167).

Mısır Kalesi'ndeki çeşitli sütunlarda leylek, saksağan, öğü, kartal, tavşancıl gibi kuşlar, akrep, yılan, çıyan, sıtma, kulunç, veba için tılsımlar vardır (Danışman (14), 1971: 166-167).

In Egypt, between the Emir Hussein Bridge and the Musfi Bridge, there is a small bathhouse called the "dog bath." At the base of this bathhouse are two bronze dog figures. These dogs fight constantly day and night, which is why there are no rabid dogs in Egypt (Danışman (14), 1971: 168).

Mısır'da Emir Hüseyin Köprüsü ile Musfi Köprüsü ortasında "köpek hamamı" adı verilen küçük bir hamam vardır. Bu hamamın temelinde iki adet tunçtan köpek timsali varmış. Bunlar gece gündüz sürekli boğuşurlar bu yüzden de Mısır'da kuduz köpek olmazmış (Danışman (14), 1971: 168).

Sheikh Ahmed Maliki made a talisman against mosquitoes in the palace of the Egyptian vizier.

Mısır vezirinin sarayına Şeyh Ahmet Maliki sivrisinekler için tılsım yapar. Bu sarayda asla

There were never any mosquitoes in this palace (Consultant (14), 1971: 169).

sivrisinek olmazmış (Danışman (14), 1971: 169).

The Emiruljuyush cast a talisman on the Zuweila Gate of Egypt. People with treacherous or evil intentions could not enter Egypt through this gate (Consultant (14), 1971: 176).

Mısır'ın Zuveyle Kapısı'na Emirülcüyuş bir tılsım yapar. Hainlik, fenalık yapmak niyetinde olan insanlar bu kapıdan Mısır'a giremezlermiş (Danışman (14), 1971: 176).

A talisman was made for the Al-Azhar al-Qaed Mosque in Egypt to keep away birds such as storks, sparrows, swallows, pigeons, and kites. These birds were not allowed to enter the mosque or build nests (Danışman (14), 1971: 178).

Mısır'daki Ezheri Kaaid Camii'ne leylek, serçe, kırlangıç, güvercin, çaylak gibi kuşlar için tılsım yapılmıştır. Bu kuşlar camiye giremez ve yuva kuramazlarmış (Danışman (14), 1971: 178).

Because of the talisman placed on the Tomb of Sultan Gavri in Egypt, houseflies, mosquitoes, and bedbugs cannot enter the tomb. It is even said that people with lice and fleas will be saved from them if they come to this tomb (Danışman (14), 1971: 183).

Mısır'daki Sultan Gavri Türbesi'ne yapılan tılsım nedeniyle bu türbeye karasinek, sivrisinek ve tahtabiti giremezmiş. Hatta biti, piresi bulunan insanlar bu türbeye gelseler bunlardan kurtulurlarmış (Danışman (14), 1971: 183).

Ravza Island in Egypt is a talisman against snakes and centipedes (Consultant (14), 1971: 238).

Mısır'daki Ravza Adası yılan ve çıyanlara karşı tılsımlıdır (Danışman (14), 1971: 238).

Sheikh Abu Bakr Batrani made a crocodile out of marble and threw it into the Nile River. Since then, under the influence of this talisman, crocodiles have come ashore and been hunted by the people. That is why there are no crocodiles in Egypt (Consultant (14), 1971: 250).

Şeyh Ebubekir Batrani mermerden bir timsah yapıp Nil nehrine atar. O zamandan beri bu tılsımın etkisi ile timsahlar karaya çıkar ve halk tarafından avlanırlar. Bunun için Mısır'da timsah yoktur (Danışman (14), 1971: 250).

There are no snakes, centipedes, flies, pigeons or birds in the Al-Azhar Mosque in Egypt; this mosque is talismanic (Consultant (15), 1971: 14).

Mısır'daki Ezher Camii'nde yılan, çıyan, sinek, güvercin ve kuş olmaz; bu cami tılsımlıdır (Danışman (15), 1971: 14).

His Excellency Sheikh Batrani made an image of a crocodile and dropped it into the river basin. He carved a symbol of vefk on the crocodile's chest. Since then, no crocodile has been able to pass down the river basin; if it does, it falls belly up and dies (Consultant (15), 1971: 15).

Şeyh Batrani Hazretleri, bir timsah misali yapıp mikyas havuzuna bırakır. Timsahın göğsüne bir vefk kazır. O zamandan beri Nil mikyasından aşağı timsah geçemez; geçse karnı yukarı gelip ölür (Danışman (15), 1971: 15).

At the head of the estuary south of Sheikh ibn Abit Beledi, there is a crocodile talisman on a

Şeyh ibn Abit Beledi'nin güneyindeki halicin başında bir sütun üzerinde timsah tılsımı vardır.

pillar. When the crocodile comes here, it turns over on its back and dies (Danışman (15), 1971: 143).

Timsah buraya gelince sırt üstü dönüp ölür (Danışman (15), 1971: 143).

After the conquest of the ancient city of Kus in Egypt, while searching for treasure, they destroyed a column with a scorpion depicted on its green marble. As a result, the city was invaded by scorpions (Danışman (15), 1971: 152).

Mısır'daki eski Kus şehrinin fethinden sonra şehirde define aranırken yeşil mermer üzerinde akrep resmi olan bir sütun yıkarlar. Bunun üzerine şehri akrepler istila eder (Danışman (15), 1971: 152).

The city of Fayyum is a talisman against the sands. However, one day the sands enter the city, break the talisman and destroy the city (Danışman (15), 1971: 247).

Fayyum ş ehri kumlara karşı tılsımlıdır. Ancak, bir gün kumlar şehre girerek tılsımı bozarlar ve şehri kumlar harap eder (Danışman (15), 1971: 247).

3.4.2. Talismans for Utilization Purposes

3.4.2. Faydalanma Amaçlı Tılsımlar

Fifteen texts containing talismans for beneficial purposes appear in the Seyahatname. People benefited from all of these talismans in some way. These talismans were used to fish, hunt birds, satisfy hunger by eating olives, wake up for morning prayers thanks to roosters, reconcile quarrels, ensure separation between people who are not getting along, cure various illnesses, gather in the marketplace at the sound of birds singing, and increase sheep numbers. These talismans can be summarized as follows:

Seyahatname'de faydalanma amaçlı tılsımların yer aldığı on beş metin karşımıza çıkmaktadır. Bu tılsımların hepsinden insanlar bir şekilde faydalanmaktadır. Balık avlamak, kuş avlamak, zeytin yiyerek açlık gidermek, horozlar sayesinde sabah namazına kalkmak, küsleri barıştırmak, geçinemeyen insanların ayrılmasını sağlamak, çeşitli hastalıklardan kurtulmak, kuşların ötmesi vesilesiyle pazar yerine toplanmak, koyunların sayısının artmasını sağlamak bu tılsımlardan insanların elde ettikleri faydalardır. Bu tılsımları şöyle özetleyebiliriz:

There are three hundred and sixty-six talismans at Sarayburnu in Istanbul. Each of these talismans is effective on every day of the year. The fish in the sea come ashore under the influence of these talismans, and thus the people of Istanbul earn their living by catching these fish (Danışman (1), 1969: 38; Gökyay (1), 1996: 17).

İstanbul'da Sarayburnu'nda üç yüz altmış altı tane tılsım vardır. Bu tılsımlardan her biri yılın her bir gününde etkili olmaktadır. Denizdeki balıklar bu tılsımların etkisi ile karaya gelirler ve böylece İstanbul halkı bu balıkları avlayarak geçinirler (Danışman (1), 1969: 38; Gökyay (1), 1996: 17).

In a place called Tavukpazarı in Istanbul, there is a pillar made of porphyry marble. At the top of this pillar is a statue of a bird made of white marble. Every year, when this bird sings at the right time and spreads its wings, all the birds from all seven climates invade the gardens of the world and come to the foot of this pillar with an olive in their beaks. They perform their services by dropping olives through the hole at the top of the cellar dome at the foot of the pillar. All the priests satisfy their hunger by eating these olives (Danışman (1), 1969: 41; Gökyay (1), 1996: 18).

İstanbul'da Tavukpazarı denilen yerde somaki mermerden yapılmış bir direk vardır. Bu direğin tepesinde beyaz mermerden yapılmış bir kuş heykeli vardır. Bu kuş her yıl vaktinde ötüp kanatlarını açınca yedi iklimdeki bütün kuşlar dünya bahçelerini istila ederek gagalarında bir zeytin ile bu direğin dibine gelirler. Direğin dibinde bulunan kiler kubbesinin tepesindeki delikten zeytinleri bırakmak sureti ile hizmetlerini yaparlar. Bütün papazlar bu zeytinleri yiyerek açlıklarını giderirler (Danışman (1), 1969: 41; Gökyay (1), 1996: 18).

During the reign of Yanko the son of Madyan, during the reign of King Vezendon and the reign of Constantine, master architects and engineers from seven climates, along with those skilled in the art of cer-i eskal, were brought to Istanbul, and twenty-seven talismans were cast in twenty-seven locations throughout the city. In a place called Avretpazarı, a hollow, staircase-like minaret-like pole was constructed from a thousand pieces of white marble. Atop this pole was a statue of a fairy on a piece of white marble. Legend has it that this statue would cry out once a year, and all the birds on earth would gather around it. The Greeks would catch and eat these gathered birds. The talisman here was made for the purpose of catching birds (Danışman (1), 1969: 56; Gökyay (1), 1996: 23).

Madyan o ğ lu Yanko asrında, Vezendon Kral devrinde ve Konstantin vaktinde yedi iklimden usta mimar ve mühendisler, cer-i eskal ilmi ile uğraşanlar İstanbul'a getirtilmiş ve şehrin yirmi yedi yerine yirmi yedi tılsım yapılmıştır. Avretpazarı denilen yerde bin parça beyaz mermerden minare gibi içi boş, merdivenli bir direk yapılmıştır. Bu direğin tepesinde bir parça beyaz mermer üzerinde bir peri heykeli yapılmıştır. Rivayete göre bu heykel yılda bir kere feryat koparıp yeryüzünde ne kadar kuş varsa heykelin etrafında toplanırmış. Bu toplanan kuşları Rumlar yakalayıp yerlermiş. Burada tılsım kuşları yakalamak amacıyla yapılmıştır (Danışman (1), 1969: 56; Gökyay (1), 1996: 23).

On a column in Altımermer, there is a picture of a rooster, attributed to Socrates. This rooster was said to lead all roosters by wailing every twenty-four hours. All the roosters of Istanbul crowed before the roosters of other cities, inviting people to the morning prayer (Danışman (1), 1969: 57; Gökyay (1), 1996: 23). On one of the columns in Altımermer, there is a bronze image of a young man and his lover embracing each other. If a city dweller who had a quarrel with his wife came here and embraced this image, they would immediately reconcile with their spouse (Danışman (1), 1969: 57; Gökyay (1), 1996: 23).

Altımermer'deki bir sütunun üzerinde Sokrat'a mensup bir horoz resmi vardır. Bu horoz yirmi dört saatte bir feryat ederek bütün horozlara yol gösterirmiş. İstanbul'un bütün horozları diğer şehirlerin horozlarından önce öterler ve insanları sabah namazına davet ederlermiş (Danışman (1), 1969: 57; Gökyay (1), 1996: 23). Altımermer'deki sütunlardan birinin üzerinde tunçtan bir civan ve sevgilisinin birbirlerini kucaklamış şekilde yapılmış sureti vardır. Şehir halkından eşi ile kavga eden biri buraya gelip bu sureti kucaklarsa eşi ile hemen barışırlarmış (Danışman (1), 1969: 57; Gökyay (1), 1996: 23).

On one of the columns in Altımermer, Calinus carved two images from white marble. The first image is of an old man, the other of an old woman. If someone who could not get along with their spouse came here and embraced this image, they would immediately divorce (Danışman (1), 1969: 57; Gökyay (1), 1996: 23).

Altımermer'deki sütunlardan birinin üzerinde Calinus hâkim beyaz mermerden iki suret yapar. İlk suret ihtiyar bir adam diğeri ise ihtiyar bir kadındır. Eşi ile geçinemeyen biri buraya gelip bu sureti kucaklarsa hemen boşanırlarmış (Danışman (1), 1969: 57; Gökyay (1), 1996: 23).

In the Tekfur Palace near Eğrikapı, there is a depiction of a demon made of bronze on black metal by Mihalaki. This depiction would emit fire once a year, and the fire of those who caught a spark from it would never be extinguished as long as they were alive (Danışman (1), 1969: 58; Gökyay (1), 1996: 24). To the south of Hagia Sophia, there are depictions of Azrael, Gabriel, Michael, and Israfil on four white marbles. If the

Eğrikapı yakınlarında yer alan Tekfur Sarayı'nda Mihalaki tarafından yapılmış siyah maden üzerine tunçtan yapılmış bir ifrit tasviri varmış. Bu tasvir yılda bir kez ateş saçar ve bunun ateşinden bir kıvılcım alan insanların ateşliği sağ olduğu sürece hiç sönmezmiş (Danışman (1), 1969: 58; Gökyay (1), 1996: 24). Ayasofya'nın güneyinde dört tane beyaz mermer üzerinde Azrail, Cebrail, Mikail ve İsrafil'in tasvirleri

angel in the image of Gabriel flapped his wings and cried once a year, it signified abundance in the east. If the angel in the image of Israfil cried, it signified famine and high prices in the west. If the angel in the image of Michael cried, it signified a plague that would infest the world (Danışman (1), 1969: 58; Gökyay (1), 1996: 24).

vardır. Yılda bir kez Cebrail suretindeki kanat çırpıp bağırırsa doğu tarafında bolluk olacağına işaretmiş. İsrafil suretindeki bağırırsa batı tarafta kıtlık ve pahalılık olacağına işaretmiş. Mikail suretindeki bağırırsa dünyayı vebanın saracağına işaretmiş (Danışman (1), 1969: 58; Gökyay (1), 1996: 24).

At Sarayburnu, on three hundred columns, there are three hundred and sixty figures and statues of various sea creatures. Each figure is said to have a specific talisman. For example, during the month of Hamsin, if the hamsin-shaped one makes a sound, all the anchovies in the Black Sea come to Istanbul, and the people of Istanbul make their living by eating anchovies (Danışman (1), 1969: 61; Gökyay (1), 1996: 26).

Sarayburnu'nda üç yüz sütun üzerinde üç yüz altmış türlü deniz mahlukunun şekil ve heykelleri vardır. Her bir şekil belli bir tılsıma sahipmiş. Mesela Hamsin ayında, hamsin şeklinde olan ses çıkarırsa Karadeniz'deki bütün hamsiler İstanbul'a gelir ve İstanbul halkı hamsi yiyerek geçinirlermiş (Danışman (1), 1969: 61; Gökyay (1), 1996: 26).

In the month of Erbaein, various fish were washed ashore under the influence of the talisman in the sea and became booty for the Greeks (Danışman (1), 1969: 61; Gökyay (1), 1996: 26).

Erbain ay ı nda çeşitli balıklar denizdeki tılsımın etkisi ile karaya vururlar ve Rumlara ganimet olurlarmış (Danışman (1), 1969: 61; Gökyay (1), 1996: 26).

There is a bronze statue of a black bird on Pertek Castle. Every year on Nevruz, this bird would emit sapphires and signal the Kurdish tribes to gather in the city's market (Danışman (5), 1970: 109; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 136). Alexander the Great would make a talisman out of the fish of Lake Van and bury them near the lake to ensure his own livelihood and that of his people. Once a year, all the fish would come here and be caught (Danışman (6), 1970: 218; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 88).

Pertek Kalesi'nin üzerinde tunçtan bir kara kuş timsali vardır. Bu kuş her sene nevruz gününde safir urup Kürt kavimlerini bu şehri pazarına toplamak için işaret verirmiş (Danışman (5), 1970: 109; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 136). Büyük İ skender kendisinin ve halkının geçinmesi için Van Gölü balıklarına tılsım yapar ve gölün yakınına gömermiş. Yılda bir kez bütün balıklar buraya gelir ve hepsi avlanırmış (Danışman (6), 1970: 218; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 88).

Eight hundred and eighty-eight years before the birth of the Prophet Muhammad, the island of Aghriboz, under the rule of Alexander the Great and Dhul-Qarnayn, was adjacent to the land of Karesi. The city's ruler and Alexander decided to cut off the narrow part of the land that connected the city to the mainland and turn it into an island. Using ancient knowledge, they made a talisman for fish here. As the fish passed through the cut-off point, they entered the fisheries, making fishing easier (Danışman (12), 1971: 139; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 110-111).

Hz. Muhammed'in doğumundan sekiz yüz seksen sekiz yıl önce İskender Zülkarneyn'in hükmü altında olan Ağriboz adası Karesi toprağına bitişik imiş. Şehrin hâkimi ile İskender şehrin karaya bitişik olan dar yerini kesip şehri ada hâline getirmeye karar vermişler. Buraya eskilerin ilmi ile balıklar için tılsım yaparlar. Balıklar kesilen yerden geçerken dalyanlara girerler ve bu suretle balıkların avlanması kolaylaşır (Danışman (12), 1971: 139; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 110-111).

There is a talismanic ram on Mount Kepş in Egypt. When this ram pecks and makes a noise, there will be many sheep in Egypt (Danışman (14), 1971: 98; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 361).

Mısır'daki Kepş Dağı'nda tılsımlı bir koç vardır. Bu koç eşinip gırgırdığı zaman Mısır'da koyun çok olurmuş (Danışman (14), 1971: 98; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 361).

3.5. Talismans That Lose Their Effect

3.5. Etkisini Kaybeden Tılsımlar

Some of the talismans mentioned in the work lose their effectiveness over time. This usually occurs when the column on which the talisman was cast collapses. In one text, the talisman is broken by the sight of an image. There are sixteen talismans that lose their effectiveness. These talismans are as follows:

Eserde verilen tılsımlardan bazıları zamanla etkisini kaybeder. Bu genellikle tılsım yapılan sütunun yıkılması neticesinde gerçekleşir. Bir metinde ise bir resmin görülmesi sonucu tılsım bozulur. On altı tane etkisini kaybeden tılsım vardır. Bu tılsımlar şunlardır:

Underneath the Sultan Bayezid Bath in Istanbul, there is a column that was made into a talisman against plague. As long as this column stood, plague did not enter the city. However, when the column was demolished to build a bath during the reign of Sultan Bayezid, plague engulfed Istanbul (Danışman (1), 1969: 58; Gökyay (1), 1996: 24).

İstanbul'da Sultan Bayezid Hamamı'nın altında veba hastalığı tılsımı yapılmış bir sütun vardır. Bu sütun durduğu müddetçe şehre veba hastalığı girmemiş. Ancak Sultan Bayezid zamanında hamam yapmak için bu sütun yıkılınca İstanbul'u veba hastalığı kaplar (Danışman (1), 1969: 58; Gökyay (1), 1996: 24).

In Istanbul's Hippodrome, there is a twisted pole in the shape of a three-headed dragon. This pole is a talisman against poisonous animals such as snakes, centipedes, and scorpions. One day, a Janissary cut off one of the dragon's heads with a sword. This broke the pole's talisman, and snakes, centipedes, and scorpions began to enter Istanbul (Danışman (1), 1969: 60; Gökyay (1), 1996: 25).

İstanbul Atmeydanı'nda üç başlı ejderha suretinde bir burma direk vardır. Bu direk yılan, çıyan ve akrep gibi zehirli hayvanlar için tılsımlıdır. Bir gün bir yeniçeri ejderhanın başlarından birini kılıçla keser. Bunun üzerine direğin tılsımı bozulur ve İstanbul'un içine yılan, çıyan ve akrep girmeye başlar (Danışman (1), 1969: 60; Gökyay (1), 1996: 25).

The talismanic copper ship anchored near Tophane, on which magicians and soothsayers boarded and protected the Black Sea with magic during the Zemheri nights, was torn to pieces when the Umayyads captured Galata, thus breaking the ship's talisman (Danışman (1), 1969: 60; Gökyay (1), 1996: 25).

Zemheri gecelerinde sihirbazların ve kâhinlerin binerek Karadeniz'i sihir ile muhafaza ettikleri, Tophane tarafında demirli olan tılsımlı bakır gemi, Emevilerin Galata'yı ele geçirmesi üzerine parça parça edilir ve böylece geminin tılsımı bozulur (Danışman (1), 1969: 60; Gökyay (1), 1996: 25).

In the city of Sur, there is a column made of sand talisman. When a man named Maanoğlu destroyed this column, thinking it contained treasure, sand began to enter the city (Danışman (4), 1970: 296; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 63).

Sur ş ehrinde kum tılsımı yapılmış bir sütun vardır. Maanoğlu adlı kişi define vardır diye bu sütunu yıktırınca şehre kum girmeye başlar (Danışman (4), 1970: 296; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 63).

While living in the city of Akka, Alexander the Great had a talisman made for sand. However, over time, this talisman was destroyed and sand began to enter the city (Danışman (4), 1970: 304; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 68).

Büyük İ skender Akka şehrinde otururken kum için tılsım yaptırır. Ancak zamanla bu tılsım harap olduğu için şehre kum girmeye başlar (Danışman (4), 1970: 304; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 68).

There is a golden image of a rat on a pillar in Pondiko Castle. This pillar is considered a talisman for the rat. During the conquest of the castle, one of the warriors destroyed the pillar and took the golden rat, thus breaking the talisman and invading the entire city with rats (Danışman (12), 1971: 164-165; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 138).

Pondiko Kalesi'nde bir sütun üzerinde altından bir sıçan sureti vardır. Bu sütun sıçan için tılsımlıdır. Kalenin fethi sırasında gazilerden birinin sütunu yıkıp altın sıçanı alması sonucunda tılsım bozulmuş ve bütün şehri sıçanlar istila etmişlerdir (Danışman (12), 1971: 164-165; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 138).

There is a talisman at the Zuweila Gate in Egypt. According to this talisman, those who come to Egypt with evil intentions cannot pass through this gate. However, when Malik Kamil tried to pass through this gate on his horse to kill a bandit at the Al-Azhar Mosque, the horse rolled over and he fell. Enraged, the Malik sacrificed a hundred sheep at the gate. This broke the talisman on the gate (Danışman (14), 1971: 176).

Mısır'daki Zuveyle Kapısı'nda tılsım vardır. Bu tılsıma göre kötülük yapmak niyetiyle Mısır'a gelenler bu kapıdan geçemezler. Ancak Melik Kamil, Ezher Camii'ndeki eşkiyayı öldürmek maksadıyla bu kapıdan atı ile geçmek isteyince at yuvarlanır ve kendisi de düşer. Buna sinirlenen melik, kapıda yüz koyun kurban eder. Bunun üzerine kapıdaki tılsım bozulur (Danışman (14), 1971: 176).

There is a sand talisman in the city of Fayyum. However, one day, grains of sand enter the city and destroy the talisman, and as a result, the city is covered with sand (Danışman (15), 1971: 247).

Fayyum ş ehrinde kum tılsımı vardır. Ancak bir gün kum tanecikleri şehre girerler ve tılsımı bozarlar ve bunun neticesinde ise şehri kum kaplar (Danışman (15), 1971: 247).

The talismans listed above are broken by the collapse of columns. The talisman below is broken by the sight of a talismanic image.

Buraya kadar verilen tılsımlar sütunların yıkılması sonucu bozulurlar. Aşağıdaki tılsım ise tılsımlı bir resmin görülmesi sonucu bozulur.

Beneath the stairs of the Sultan Cavli lodge in Egypt, there is a pool in the shape of a ship made of green marble. Beneath this stone ship is a picture of a fish and above it a talisman. When people see this picture, the talisman is broken (Danışman (15, 1971: 15-16).

Mısır'daki Sultan Cavli tekkesinin merdiveninin altında yeşil mermerden gemi şeklinde bir havuz vardır. Bu taş geminin altında balık resmi ve bunun üzerinde bir vefk vardır. Bu resmin insanlar tarafından görülmesi sonucunda bu tılsım bozulur (Danışman (15, 1971: 15-16).

Another incident related to the destruction and deterioration of talismans mentioned in the work is the birth of the Prophet Muhammad. On the night of his birth, many talismans were destroyed. These talismans are as follows:

The talisman column with the depictions of four great angels on four pieces of marble located in the south of Hagia Sophia (Danışman (1), 1969: 58; Gökyay (1), 1996: 24), talismans from the Byzantine period in Istanbul (Danışman (1), 1969: 55-61; Gökyay (1), 1996: 23-26), the rope column in Alexandria, the fish talisman column in Trabzon, land and sea talismans in Istanbul (Danışman (5), 1970: 44; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 97), three hundred talismans in Trabzon, the bronze image of a horseman in Kief Castle in Crimea (Danışman (7), 1970: 131; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 239), talismanic stones in Sünbüllü Baba Tekke in Tokat (Consultant (7), 1970: 240; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 39), snakes, centipedes in the city of Athens,

Eserde verilen tılsımların yıkılması ve bozulması ile ilgili diğer bir olay Hz. Muhammed'in doğumudur. Hz. Muhammed doğduğu gece pek çok tılsım yerle bir olmuştur. Bu tılsımlar şunlardır:

Ayasofya'nın güneyinde yer alan dört parça mermer üzerinde dört büyük meleğin tasvirlerinin bulunduğu tılsımlı sütun (Danışman (1), 1969: 58; Gökyay (1), 1996: 24), İstanbul'daki Bizans dönemine ait tılsımlar (Danışman (1), 1969: 55-61; Gökyay (1), 1996: 23-26), İskenderiye'deki ip sütun, Trabzon'daki balık tılsımı sütunu, İstanbul'daki kara ve deniz tılsımları (Danışman (5), 1970: 44; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 97), Trabzon'daki üç yüz tılsım, Kırım'ın Kief Kalesi'ndeki tunçtan bir atlının sureti (Danışman (7), 1970: 131; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 239), Tokat'ta Sünbüllü Baba Tekkesi'ndeki tılsımlı taşlar (Danışman (7), 1970: 240; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 39), Atina şehrine yılan, çıyan,

talismans made for plague, scorpion, stork, crow, lice, fleas, woodlice, mosquitoes, black flies and sea talismans (Danışman (12), 1971: 146; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003. 119) lost their effectiveness on the night when Prophet Muhammad was born.

veba, akrep, leylek, karga, bit, pire, tahta biti, sivri sinek, kara sinek için yapılan tılsımlar ve deniz tılsımları (Danışman (12), 1971: 146; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003. 119) Hz. Muhammed'in doğduğu gecede etkilerini kaybetmişlerdir.

4. EVALUATION OF TEXTS RELATED TO FORTUNE TELLING

We will examine the fortune-telling texts in Evliya Çelebi's Travelogue under four headings:

1. Texts on Astrology

2. Texts on the Fortune of Castles, Countries and Cities

3. Texts Related to Fortune Telling Types

4. FAL İLE İLGİLİ METİNLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ndeki fal metinlerini 4 başlık altında inceleyeceğiz:

1. Yıldız Bilimi ile İlgili Metinler

2. Kale, Ülke ve Şehirlerin Talihi ile İlgili Metinler

3. Fal Çeşitleri ile İlgili Metinler

4. Texts on Practices Related to Learning the Future and Reality

4.1. Texts on Astrology

4.1.1. Learning the Future with Astrology

Trying to learn the future through star science is an important issue that we encounter in the work.

When people are in a difficult situation or do not know what to do

In such cases, they consult astrologers. Although Sultan Murad Khan said, “Every astrologer

He is a liar. No one knows the unseen except Allah.” (Consultant (13), 1971: 27; Kahraman-

Even if Dağlı-Dankoff (8), 2003: 335) said and this was true, there would be astrologers in the work.

The events they predicted come true. This section contains thirteen texts.

The events that he predicted would happen and the circumstances in which these events would occur are as follows:

Constantine was a person knowledgeable in astrology. Knowing through his astrology that the prophet of the end times would come and seek to conquer Istanbul, he built it in the Seretan constellation to protect the Istanbul Castle (Danışman (1), 1969: 48; Gökyay (1), 1996: 20). Years later, Constantine's predictions would prove true.

During Mehmed the Conqueror's siege of Istanbul, a struggle broke out against the Byzantines to capture the Byzantine Castle. The Byzantines, in dire straits, used astrology to

4. Geleceği ve Gerçeği Öğrenme ile İlgili Pratikleri Konu Alan Metinler

4.1. Yıldız Bilimi İle İlgili Metinler

4.1.1. Yıldız Bilimi İle Geleceği Öğrenme

Yıldız ilmiyle geleceği öğrenmeye çalışma eserde karşımıza çıkan önemli bir

durumdur. İnsanlar zor durumda kaldıklarında ya da ne yapacaklarını bilemedikleri

durumlarda müneccimlere başvururlar. Her ne kadar Sultan Murat Han, “*Her müneccim*

yalancıdır. Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez.” (Danışman (13), 1971: 27; Kahraman-

Dağlı-Dankoff (8), 2003: 335) dese ve bu doğru olsa bile eserde müneccimlerin olacağını

söyledikleri olaylar gerçekleşir. Bu bölümde on üç metin yer almaktadır. Müneccimlerin

olacağını haber verdiği olaylar ve bu olayların gerçekleşme durumları şöyledir:

Konstantin yıldız ilminde bilgili bir kişidir. Yıldız ilmi ile ahir zaman peygamberinin geleceğini ve İstanbul’u fethetme amacı güdeceğini bildiği için İstanbul Kalesi’ni koruma amacı ile Seretan burcunda yapmıştır (Danışman (1), 1969: 48; Gökyay (1), 1996: 20). Sonuçta bundan yıllar sonra Konstantin’in tahminleri doğru çıkar.

Fatih Sultan Mehmet İstanbul’u kuşattığı sırada Bizans Kalesi’ni ele geçirmek için Bizanslılar ile mücadele edilir. Zor durumda kalan Bizanslılar yıldız ilmi ile kalenin talihini bulurlar. Ahir

foretell the castle's fate. They predicted that a Muhammad would come in the end times, destroy churches, and sail ships overland. But according to them, sailing ships overland is impossible, and this Muhammad, Mehmed the Conqueror, is not that Muhammad. Although the astrologers

zamanda bir Muhammed'in geleceğini, kiliseleri yıkacağını, karadan gemiler yürüteceğini söylerler. Ama onlara göre karadan gemi yürütmek mümkün değildir ve bu Muhammed, yani Fatih Sultan Mehmet, o Muhammed değildir. Her ne kadar müneccimler

Even if they do not believe it, their predictions are correct and the events occur (Danışman (1), 1969: 95-96; Gökyay (1), 1996: 37).

inanmasalar da tahminleri doğrudur ve olaylar gerçekleşir (Danışman (1), 1969: 95-96; Gökyay (1), 1996: 37).

According to the science of the cefir and the astrology, before Sultan Mehmed IV was born, scholars of the cefir predicted that Sultan İbrahim Khan would have a son named Yusuf, a beautiful and hardworking sultan like Hz. Yusuf. Mehmed IV was initially given the name Yusuf, later changed to Mehmet. Indeed, he would become a world-renowned sultan like Hz. Yusuf (Advisor (1), 1969: 292-293; Gökyay (1), 1996: 114).

Cefir bilginleri, cefir ve yıldız ilmine göre Sultan Dördüncü Mehmet doğmadan önce, Sultan İbrahim Han'ın Yusuf adlı bir oğlunun olacağını, Hz. Yusuf gibi güzel ve çalışkan bir padişah olacağını haber verirler. Dördüncü Mehmet'e ilk olarak Yusuf adı verilir, daha sonra Mehmet olarak değiştirilir. Gerçekten de Hz. Yusuf gibi cihan sevgilisi bir padişah olur (Danışman (1), 1969: 292-293; Gökyay (1), 1996: 114).

Asumânî Dede, a madman of the Sufi order, would look up at the sky and mutter, foretelling various events. While Sultan Selim Khan was on his campaign against Persia, he said, "Go, Selim! Don't go mad, sacrifice yourself, and go to your gavrin!" Indeed, Selim Khan defeated Shah Ismail in the plains of Çıldır and later went against the Egyptian Sultan Gavri and conquered Egypt (Danışman (2), 1969: 177; Gökyay (1), 1996: 205).

Tarikat ehli bir meczup olan Asumânî Dede, gökyüzüne bakıp söylenir, çeşitli olayların meydana geleceğinden haber verirmiş. Sultan Selim Han Acem seferine giderken "*Yürü Selim! İsmailî imamlar yoluna çıldır çıldır demeden kurban edip gavrine var!*" der. Gerçekten de Selim Han Çıldır sahrasında Şah İsmail'i bozguna uğratır ve daha sonra Mısır sultanı Gavri'nin üzerine gidip Mısır'ı alır (Danışman (2), 1969: 177; Gökyay (1), 1996: 205).

When the Prophet Abraham was born, all the astrologers told Nimrod that a child had been born and that it would threaten his state, religion, and life in the future, and they ordered him to kill him. All the children born that day, except for the Prophet Abraham, were killed. The astrologers' predictions came true years later (Danışman (5), 1970: 50; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 96).

Hz. İbrahim dünyaya gelince bütün müneccimler Nemrut'a bir çocuğun doğduğunu, bunun gelecekte devletine, dinine, canına kastedeceğini söylerler ve onu öldürmesini isterler. Hz. İbrahim hariç o gün doğan bütün çocuklar öldürülür. Müneccimlerin söyledikleri seneler sonra gerçekleşir (Danışman (5), 1970: 50; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 96).

A concubine of the Persian ruler Dara is pregnant. The astrologers predict that if this child is born on tomorrow's auspicious day, the prince will become the future ruler. By Dara's order, the child is delivered the day after the specified date.

İran hükümdarı Dârâ'nın bir cariyesi hamiledir. Müneccimler, bu çocuğun yarınki uğurlu günde doğarsa, doğacak şehzadenin ilerde hükümdar olacağını söylerler. Dârâ'nın emri ile çocuk belirtilen günden bir gün sonra doğurtulur. Ancak,

However, after Dara's death, this prince, named Sinjar, becomes ruler, and thus the astrologers are proven right (Danışman (6), 1970: 155; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 47).

Dârâ öldükten sonra Sincar adlı bu şehzade hükümdar olur ve böylelikle müneccimler haklı çıkar (Danışman (6), 1970: 155; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 47).

Evliya Çelebi participated in the Crimean Tatar war known as the "Male Hungarian Expedition" (1067). The war was fought against the Rakochi King, Khan of Transylvania. At the end of the war, the king fled, and his vizier, Kiminyanosh, was taken captive. Kiminyanosh was a peculiar man, possessing knowledge of strange and peculiar things. He said, "I must escape this wound and this captivity and become king of Transylvania after the Rakochi King. I will shed ashes on the Ottoman hearth. But what can I do? I will not live. Your Mehmet will kill me." Evliya Çelebi asked how he knew this, and Kiminyanosh replied that he knew it through his knowledge of the stars. After his release from captivity, the Varat Pasha, Küçük Mehmet Pasha, entered Advarhil Castle in Transylvania one day and killed Kiminyanosh and seven thousand of his men. Thus, the events that Kiminyanoş predicted about himself with the help of his astrological knowledge came true (Danışman (7), 1970: 319-320; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 77).

Evliya Çelebi, Kırım Tatarları arasında "Erkek Macar Seferi" (1067) adı verilen harbe katılır. Erdel hanı Rakoçi Kral ile harp edilir. Harbin sonunda kral kaçar, onun yerine veziri Kiminyanoş esir alınır. Kiminyanoş tuhaf biridir, garip ve acayip ilimler bilir. "*Bu yaradan ve bu esirlikten kurtulup Rakoçi Kral'dan sonra Erdel'e kral olsam gerek. Osmanlının ocağına kül dökerim. Ama ne çare… Yaşamam…Sizin Mehmet'iniz beni öldürür.*" der. Evliya Çelebi bunu nereden bildiğini sorar, Kiminyanoş da yıldız ilmi ile bildiğini söyler. Bu esaretten kurtulduktan sonra Varat paşası Küçük Mehmet Paşa birgün Erdel'deki Advarhil Kalesi'ne girerek Kiminyanoş ve yedi bin adamını öldürür. Kiminyanoş'un kendisi ile ilgili, yıldız ilmi ile olacağını tahmin ettiği olaylar böylelikle gerçekleşir (Danışman (7), 1970: 319-320; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 77).

Kaya Sultan, the wife of Melek Ahmet Pasha, did not have sexual intercourse with her husband Melek Ahmet Pasha for the first seven years of their marriage because she was afraid of getting pregnant. Because the astrologers looked at Kaya Sultan's fortune before marriage and predicted that she would become pregnant by Melek Ahmet Pasha.

Melek Ahmet Paşa'nın hanımı olan Kaya Sultan evliliğinin ilk yedi yılında, hamile kalmaktan korktuğu için, eşi Melek Ahmet Paşa ile birlikte olmaz. Çünkü, müneccimler evlenmeden önce Kaya Sultan'ın talihine bakarlar ve ona Melek Ahmet Paşa'dan hamile

They told her not to stay in the womb, otherwise she would die while giving birth. Later, Kaya Sultan overcame this fear and became pregnant. However, the astrologers' predictions turned out to be true and Kaya Sultan died during childbirth (Danışman (8), 1970: 121; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 134).

kalmamasını, aksi takdirde doğum yaparken öleceğini söylerler. Daha sonra bu korkusunu yenen Kaya Sultan hamile kalır. Ancak, müneccimlerin söyledikleri doğru çıkar ve Kaya Sultan doğum sırasında vefat eder (Danışman (8), 1970: 121; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 134).

Ayanataca, the builder of the Usturumca Castle, who was the teacher of Alexander, wrote the following inscriptions on the eastern gate of the castle with the power of the star knowledge: "This

Usturumca Kalesi'nin yapıcısı olan Ayanataca, ki İskender'i hocasıdır, yıldız ilmi kuvveti ile kalenin doğu kapısı üzerine şu yazıları yazar: "*Benim bu inci Ayanataca (Usturumca) şehrimi,*

pearl of mine, Ayanataca (Usturumca), will be conquered by the Muhammadans in 709, and will be under the rule of an Osmanli named Murat Bey. But he will also be martyred in our hands." Murat Hüdavendigar conquered this castle. They show these inscriptions on the eastern gate. The date of the conquest of the castle is true, but Murat, who was not martyred, said: "Every astrologer is a liar. No one knows the unseen but Allah." But he was martyred at the end of the Kosovo War (Danışman (13), 1971: 26-27, Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 334-335).

709 tarihinde Muhammediler alalar, Murat Bey adında Osmanoğlu hükmünde olacaktır. Ama o dahi bizim elimizde şehit olacaktır.". Bu kaleyi Murat Hüdavendigar fetheder. Doğu kapısı üzerinde yazılı olan bu yazıları gösterirler. Kalenin fetih tarihi doğrudur, ancak şehit olmayan Murat, : "*Her müneccim yalancıdır. Gaybı Allah'tan başka kimse bilemez.*" der. Ama Kosova Savaşı'nın sonunda şehit olur (Danışman (13), 1971: 26-27, Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 334-335).

Before Noah's flood, a prophet named Kaliman discovered that the flood would happen through the knowledge of the stars and thereupon he went to Noah and believed in him (Consultant (14), 1971: 87)

Nuh tufanından önce Kaliman adlı bir kâhin, tufanın olacağını yıldız ilmi ile keşfeder ve bunun üzerine Hz. Nuh'un yanına giderek ona iman eder (Danışman (14), 1971: 87)

It is written on the stone erected in the Atmeydanı Square in Istanbul, with the lore of the star, that a Mehmet from the tribe of Muhammad will come and conquer Constantinople by carrying ships overland (Danışman (14), 1971: 112). As is known, during the conquest of Istanbul, Fatih Sultan Mehmet carried ships overland and brought them down to the Golden Horn.

İstanbul'daki Atmeydanı'nda dikili olan taşa yıldız ilmi ile, Muhammed kavminden bir Mehmet'in geleceği ve karadan gemiler yürüterek Konstantiniye'yi alacağı yazılmıştır (Danışman (14), 1971: 112). Bilindiği gibi Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'un fethi sırasında karadan gemiler yürüterek Haliç'e indirmiştir.

Before becoming sultan, the Egyptian sultan Amr ibn As visited Hoca Shammas in Alexandria. During this visit, Shammas used the astrolabe to assess Amr's fortune and told him that he would become the sultan of Egypt (Consultant (15), 1971: 88).

Mısır sultanı Amr ibn As, sultan olmadan önce İskenderiye'deki Hoca Şemmas'ı ziyaret eder. Bu ziyaret sırasında Hoca Şemmas usturlap ilmi ile Amr'ın talihine bakıp, ona Mısır'a sultan olacağını söyler (Danışman (15), 1971: 88).

The soothsayers told Pharaoh that a son would be born and that he would end his empire. When Moses was born, they declared him born. Thereupon, Pharaoh killed all the children born. However, Moses was not killed; in fact, he was raised in Pharaoh's palace. Years later, the destruction of Pharaoh's empire was brought about by Moses. Thus, the soothsayers were proven right (Consultant (15), 1971: 252).

Kâhinler Firavun'a bir oğlanın doğacağını ve devletine son vereceğini söylerler. Hz. Musa doğunca da doğdu derler. Bunun üzerine Firavun doğan bütün çocukları öldürür. Ancak, Hz. Musa öldürülmez hatta, Firavun'unun sarayında yetişir. Ve yıllar sonra Firavun'un devletinin yıkılması Hz. Musa eliyle olur. Böylelikle kâhinler de haklı çıkmış olurlar (Danışman (15), 1971: 252).

As can be seen from what has been said so far, what those who study stars, that is, the astrologers, say, say, do come true sooner or later.

Buraya kadar anlatılanlardan görüleceği gibi, yıldız ilmi ile uğraşanların, yani müneccimlerin söyledikleri er ya da geç gerçekleşmektedir.

4.1.2. Various Information About Astrology

In various places in Evliya Çelebi's Seyahatname (Travel Book), those involved in astrology provide information about works on astrology. This information can be summarized, starting from the first volume, as follows:

4.1.2. Yıldız Bilimi İle İlgili Çeşitli Bilgiler

Evliya Çelebi Seyahatname'nin çeşitli yerlerinde yıldız bilimi ile uğraşanlar, yıldız bilimi ile ilgili eserler hakkında bilgiler vermiştir. Bu bilgileri birinci ciltten itibaren sırayla şöyle özetleyebiliriz:

The Beykoz district of Istanbul is where the chief astrologers reside. Chief astrologers mostly live in Beykoz (Danışman (1), 1969:124; Gökyay (1), 1996: 48).

İstanbul'un Beykoz ilçesi müneccimbaşıların barındığı yerdir. Müneccimbaşılar çoğunlukla Beykoz'da otururlar (Danışman (1), 1969:124; Gökyay (1), 1996: 48).

Sheikh Katip Selahattin, who was from Ankara, was knowledgeable in astrology and had works such as Melheme and Tabirname (Danışman (2), 1969: 39; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 228).

Ankaralı olan Şeyh Kâtip Selahattin yıldız biliminde bilgili biridir ve Melheme, Tabirname gibi eserleri vardır (Danışman (2), 1969: 39; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 228).

Since the poet Canikli Necmi understood astrology, he reflected this knowledge in his poems and this knowledge gave a gentle light to his poems (Danışman (2), 1969: 45; Gökyay (1), 1996 (1): 142).

Şair Canikli Necmî yıldız biliminden anladığı için bu bilgilerini şiirlerine yansıtmış ve bu bilgiler şiirlerine nazikâne bir ışık vermiştir (Danışman (2), 1969: 45; Gökyay (1), 1996 (1): 142).

There is a recreation area near Samsunhane, Istanbul, called the Müneccim Kuyusu (The Well of the Magi). Here, a stargazer named Ali Kuşçu dug a well as an observatory to observe the stars. The city's scholars then gathered and informed the sultan, "Wherever this observation is made, the plague will invade that city," and they persuaded Ali Kuşçu to abandon the construction of the observatory (Danışman (2), 1969: 142; Gökyay (1), 1996: 189).

İstanbul'da Samsunhane yakınlarında Müneccim Kuyusu Mesiresi adı verilen bir mesirelik vardır. Burada Ali Kuşçu adlı yıldız bilgini yıldızlara bakmak için rasat yeri olarak bir kuyu kazmıştır. Sonra şehrin uleması toplanıp "Bu rasat nerede yapılırsa o şehri veba istila eder" diye padişaha bildirmişler ve Ali Kuşçu'yu rasathanenin yapımından vazgeçirmişlerdir (Danışman (2), 1969: 142; Gökyay (1), 1996: 189).

Evliya Çelebi, while providing information about the tradesmen in Istanbul, did not forget the city's astrologers. The astrologers, those who interpret the stars by looking at them, numbered seventy people in total. Their master, Hz. Ali, created this science by interpreting the verse, "Ve'l-kamere kaddernâh menâzile hatta adeke'l-urcûnil kadîm." This class of astrologers, with their astrolabes, qibla numerals, miqats, calendars, and zeyc books arranged on a sedan chair, passed

Evliya Çelebi, İstanbul'daki esnaflar hakkında bilgi verirken şehirdeki müneccimleri de unutmamıştır. Müneccimler yani yıldızlara bakarak anlam çıkaranlar toplam yetmiş kişidir. Pirleri olan Hz. Ali "*Ve'l-kamere kaddernâh menâzile hatta adeke'l-urcûnil kadîm*" ayetini tefsir ederek bu ilmi meydana getirmiştir. Bu müneccim sınıfı tahtırevan üzerinde usturlaplarını, kıblenümalarını, mikatlarını, takvim ve zeyc kitaplarını dizip, müneccimbaşı kavuğu ile birlikte

along with the chief astrologer's turban, head to head with the kazasker (Danışman (2), 1969: 222; Gökyay (1), 1996: 225-226).

kazaskerle at başı birlikte geçerler (Danışman (2), 1969: 222; Gökyay (1), 1996: 225-226).

Another group of tradesmen in Istanbul related to our topic are the geomancers. There are a total of three hundred geomancers and they have fifteen shops. Their master is Hazrat Daniel. He learned geomancy from Gabriel and performed miracles (Danışman (2), 1969: 222; Gökyay (1), 1996: 225-226).

İstanbul'daki esnaflardan konumuz ile ilgili diğer bir grup da remilcilerdir. Remilciler toplam üç yüz kişidir ve on beş dükkânları vardır. Pirleri Hz. Danyal'dır. Cebrail Aleyhisselam'dan remili öğrenip mucize göstermiştir (Danışman (2), 1969: 222; Gökyay (1), 1996: 225-226).

Chief Astrologer Çelebi Efendi in Malta, Astrologer Hasan Keferî, Astrologer Efendi, and Sadrettinzade Efendi were all prominent figures in the field of astrology. Through their discoveries, they discovered the auspicious hour using the astrolabe (Danışman (3), 1970: 148; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 78). These were astrologers in the Ottoman army. They told Yusuf Pasha the auspicious hour during his conquest of Crete.

Malta'daki Müneccimbaşı Çelebi Efendi, müneccim Hasan Keferî, Müneccimik Efendi, Sadrettinzade Efendi yıldız ilminde ileri gitmiş kişilerdir. Yaptıkları keşifler ile usturlap ilmi üzerinde uğurlu saati bulmuşlardır (Danışman (3), 1970: 148; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 78). Bunlar Osmanlı ordusundaki müneccimlerdir. Yusuf Paşa'nın Girit adasına fetihe gitmesi zamanında Yusuf Paşa'ya uğurlu saati söylerler.

Imir al-Qays, the most eloquent poet of the Quraysh during the time of the Prophet Muhammad, was a student of Abu Lahab in astronomy (Advisor (5), 1970: 78; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 113).

Hz. Muhammed zamanında Kureyş'in en belagatli şairi olan İmirülkays, yıldız ilminde Ebu Leheb'in öğrencisidir (Danışman (5), 1970: 78; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 113).

Ahmet Bican, the son of Gelibolu Kâtip Selahattin, has a work called "Seb'ül Mesânî" written on the science of astronomy, and short books called Melheme and Tabirname (Danışman (8), 1970: 178; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 166).

Gelibolulu Kâtip Selahattin'in oğlu Ahmet Bican'ın yıldız ilminde yazmış olduğu "Seb'ül Mesânî" adlı eseri, Melheme ve Tabirname adlı muhtasar kitapları vardır (Danışman (8), 1970: 178; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 166).

The people of Dobrovenedik are skilled in astrology (Danışman (10), 1970: 199; Kahraman-Dağlı (6), 2002: 263).

Dobrovenedik halkının yıldız ilminde maharetleri vardır (Danışman (10), 1970: 199; Kahraman-Dağlı (6), 2002: 263).

The priests at the Bec church have a lot of knowledge about the sciences of the star and the astrolabe (Danışman (11), 1971: 73; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 106).

Bec kilisesindeki papazlar yıldız ve usturlap ilimlerine dair pek çok bilgiye sahiptirler (Danışman (11), 1971: 73; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 106).

Feyzi Çelebi, one of the scholars of the former Crimean throne, Great Bakhchisaray, is a unique person in the field of astrology (Danışman (11), 1970: 215; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 213).

Eski Kırım tahtı Büyük Bahçesaray'ın bilginlerinden Feyzi Çelebi, yıldız ilminde eşi bulunmayan bir kişidir (Danışman (11), 1970: 215; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 213).

On the left side of the eastern gate of the Kerch Fortress in the Caffa province of Crimea, there is a quadrangular marble figure depicting a four-legged, camel-headed creature. Infidels knowledgeable in astrology have nicknamed this figure (Danışman (11), 1970: 242; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 261).

Kırım'ın Kefe eyaletinde yer alan Kerç Kalesi'nin doğu tarafındaki kapısının sol kısmında dört köşe bir mermer üzerinde, dört ayaklı, deve başlı bir tasvir vardır. Kâfirlerin yıldız ilminde bilgili olanları bu tasvire rumuzlar etmişlerdir (Danışman (11), 1970: 242; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 261).

After the Prophet Adam's descent to Earth, the first person to set foot in Egypt was Prophet Adam's son Seth. His son was Enosh, his son Kinan, his son Mehlail, and his son Hud. Prophet Hud's son was Ahnuh, whom the angels call Idris. According to a narration from Mehlail, the science of astronomy emerged after Prophet Idris. Idris, a traveler, learned the science of astronomy from Mehlail. Malik Nekravush, one of the sons of Prophet Seth, was a renowned prophet, even the prophet of prophets. When Nekravush died, his brother Misram succeeded him. Misram was the prophet of his time. With this knowledge, he made the lions serve him (Consultant (14), 1971: 85).

Hz. Adem'in yeryüzüne inmesinden sonra ilk defa Mısır'a ayak basan Hz. Adem'in oğlu Şit'tir. Onun oğlu Enuş, oğlu Kınan, oğlu Mehlail, onun oğlu da Hz. Hud'dur. Hz. Hud'un oğlu Ahnuh'tur, melaikeler ona İdris derler. Mehlail'den rivayet edildiğine göre yıldız ilmi Hz. İdris'ten sonra ortaya çıkmıştır. Seyyah olan İdris yıldız ilmini Mehlail'den öğrenmiştir. Hz. Şit'in çocuklarından olan Melik Nekravuş ünlü bir kâhin, hatta kâhinlerin kâhinidir. Nekravuş ölünce yerine kardeşi Mısram geçer. Mısram zamanının kâhinidir. Bu ilim ile aslanları kendine hizmet ettirir (Danışman (14), 1971: 85).

When Sultan Selim arrived in Egypt, Sultan Gavri asked the astrologers and geomancers to determine his and Sultan Selim's fortunes. They told Gavri that Sultan Selim would bring him harm (Consultant (14), 1971: 145).

Sultan Selim Mısır'a gelince Sultan Gavri, yıldız bilginlerine, remilcilere kendisinin ve Sultan Selim'in talihini bulmalarını ister. Bunlar da Gavri'ye, Sultan Selim'den kendisine zarar geleceğini söylerler (Danışman (14), 1971: 145).

Among the sciences that existed in Egypt, there was also the science of stars (Danışman (14), 1971: 159).

Mısır'da var olan ilimlerin içinde yıldız ilmi de vardır (Danışman (14), 1971: 159).

In Egypt, there is a well called Ifna at a place called Cisr-i Ebul Menca. Harut and Marut, descending from the sky, first dug a well here and looked at the stars. All Egyptians learned astrology and magic from them (Danışman (14), 1971: 221).

Mısır'da Cisr-i Ebul Menca adlı yerde ifna adı verilen bir kuyu vardır. Gökten inen Harut ile Marut ilk defa burada kuyu kazıp yıldızlara bakmışlardır. Bütün Mısır halkı yıldız ilmini ve sihir ilmini bunlardan öğrenmişlerdir (Danışman (14), 1971: 221).

One day after the Egyptian viziers entered Egypt with a large procession from Adiliyye, Canpulatzade Hüseyin Pasha departed at the

Mısır vezirlerinin Adiliyye'den büyük alay ile Mısır'a girişinden bir gün sonra Canpulatzade

auspicious hour with the permission of the chief astrologer (Danışman (14), 1971: 272).

On Mount Hermin in Egypt, there is a building built by Kalimon before Noah's flood. It is written there: "If you look at a star, you will do something. You are unaware that the One who created the stars does what He wills." (Consultant (15), 1971: 13).

The first person to rebuild the former capital, Menuf, was Baysar, son of Ham, son of Noah. Baysar's father-in-law, Kalimon, was a prophet. Using the information he provided, they unearthed many treasures and treasures from the underground (Consultant (15), 1971: 60).

Hüseyin Paşa müneccimbaşının izni ile uğurlu saatte hareket eder (Danışman (14), 1971: 272).

Mısır'daki Hermin Dağı'nda, Nuh tufanından önce Kalimon'un yaptığı bir bina vardır. Orada şöyle yazılıdır: "*Sen yıldıza bakarsan bir iş işlersin. Bundan haberin yok ki yıldızları yaratan istediğini işler.*" (Danışman (15), 1971: 13).

Eski taht büyük şehir Menuf'u ilk defa imar eden Hz. Nuh'un oğlu Ham'ın oğlu Baysar'dır. Baysar'ın kayınpederi olan Kalimon bir kâhindir. Onun verdiği bilgiler ile yeraltından pek çok define ve hazine çıkarırlar (Danışman (15), 1971: 60).

4.1.3. Works on Astrology

The work mentions two individuals who wrote works on astrology. The first is Şeyh Katip Selahattin, whose works include "Melheme" and "Tabirname." The second is Şeyh Katip Selahattin's son, Ahmet Bican, whose works include "Seb'ul Mesani", "Melheme", and "Tabirname."

4.1.4. Those Who Study Astrology, That Is, Astrologers

The work generally does not mention the names of astrologers. It generally refers to "astrologers, those of the infidels who are knowledgeable in astrology, those who are knowledgeable in astrology." However, the astrologers mentioned by name also include astrologers. These include: Eastern Roman Emperor Constantine, Sheikh Katip Selahattin, the poet Necmî, Ali Kuşçu, Asumânî Dede, Chief Astrologer Çelebi Efendi, Astrologer Hasan Keferî, Astrologer Efendi, Sadrettinzade Efendi, İmirülkays, Kiminyanoş, the vizier of the Rakoçi King of Transylvania, Ahmet Bican, son of Sheikh Katip Selahattin, Feyzi Çelebi, Ak Mehmet Pasha, the physician Ayanataca, Mehlail, Hz. Idris, Hz. Ali, Hz. Danyal,

4.1.3. Yıldız Bilimi ile İlgili Eserler

Eserde yıldız bilimi ile ilgili eser veren iki kişinin adı geçmektedir. Bunlardan ilki Şeyh Kâtip Selahattin'dir. "Melheme, Tabirname" adlı eserleri vardır. İkinci isim ise Şeyh Kâtip Selahattin'in oğlu Ahmet Bican'dır. "Seb'ul Mesani, Melheme, Tabirname" adlı eserleri vardır.

4.1.4. Yıldız Bilimi İle Uğraşanlar yani Müneccimler

Eserde genel olarak müneccimlerin adları belirtilmemiştir. "Müneccimler, kâfirlerin yıldız ilminde bilgili olanları, yıldız ilminde bilgili olanlar" diye genel olarak yer verilmiştir. Ancak adı verilen müneccimler; yıldız bilimcileri de yer almaktadır. Bunlar; Doğu Roma İmparatoru Konstantin, Şeyh Kâtip Selahattin, şair Necmî, Ali Kuşçu, Asumânî Dede, Müneccimbaşı Çelebi Efendi, Müneccim Hasan Keferî, Müneccimik Efendi, Sadrettinzade Efendi, İmirülkays, Erdel Hanı Rakoçi Kral'ın veziri Kiminyanoş, Şeyh Kâtip Selahattin'in oğlu Ahmet Bican, Feyzi Çelebi, Ak Mehmet Paşa, hekim Ayanataca, Mehlail, Hz. İdris, Hz. Ali, Hz. Danyal, Nekravuş,

Nekravuş, Mısram, Kalimon, Harut and Marut, and Hoca Şemmas.

4.2. Texts on the Fortune of Castles, Countries and Cities

Evliya Çelebi, who traveled to many countries and cities under the Ottoman Empire, assigned zodiac signs to two castles (Istanbul Castle, Azov Castle), one country (Egypt), fifteen cities (Tabriz, Konya, Urfa, Kayseri, Ardabil, Sehend, Saray, Serres, Thessaloniki, Athens, Anapoli, Belgrade, İlbasan, Tekirdağ, and Mecca), and one garden (the Privy Garden in the town of Çengelköyü). As we mentioned in the discussion of astrology, every person is under the influence of a star. This star is the sign the sun was in at the time of birth, influencing people's temperament, character, and health. In our opinion, the signs of cities, castles, and countries are the sign the sun was in at the time their development began. As can be seen in the texts, these signs influence the inhabitants of that country or city.

4.2.1. Castle Bastions

4.2.1.1. Istanbul Castle: Byzantine Emperor Constantine started to build the castle in the Seretan (Cancer) constellation in order to protect this city from the prophet of the end times (Danışman (1), 1969: 48; Gökyay (1), 1996: 20).

Mısram, Kalimon, Harut ile Marut, Hoca Şemmas'tır.

4.2. Kale, Ülke ve Şehirlerin Talihi ile İlgili Metinler

Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altındaki pek çok ülke ve şehirleri gezen Evliya Çelebi, iki kale (İstanbul Kalesi, Azak Kalesi), bir ülke (Mısır) ve on beş şehir (Tebriz, Konya, Urfa, Kayseri, Erdebil, Sehend, Saray, Serez, Selanik, Atina, Anapoli, Belgrad, İlbasan, Tekirdağ, Mekke) ve bir de bahçe (Çengelköyü Kasabası'ndaki Has Bahçe) burcu vermiştir. Yıldız ilmi bahsinde belirttiğimiz gibi her insan bir yıldızın etkisi altındadır. Bu yıldız ise insanın doğduğu anda güneşin içinde bulunduğu burç olup insanların, huy, karakter ve sıhhatleri üzerinde etkili olur. Şehir, kale ve ülkelerin burçları ise, kanaatimize göre, buraların imar edilmeye başlandığı zamandaki güneşin içinde bulunduğu burçtur. Bu burçlar metinlerde görüleceği üzere o ülke veya şehirde yaşayanları etkisi altına almaktadır.

4.2.1. Kale Burçları

4.2.1.1. İstanbul Kalesi: Bizans imparatoru Konstantin, bu şehri ahir zaman peygamberinden koruyabilmek için kaleyi Seretan (Yengeç) burcunda yapmaya başlar (Danışman (1), 1969: 48; Gökyay (1), 1996: 20).

4.2.1.2. Azak Castle: Since it is in the Scorpio sign, its people are angry, wrathful and bloodthirsty (Danışman (12), 1971: 35; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 342).

4.2.2. City Signs

4.2.1.2. Azak Kalesi: Akrep burcunda olduğu için halkı hiddetli, gazaplı, kan dökücüdür (Danışman (12), 1971: 35; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 342).

4.2.2. Şehir Burçları

4.2.2.1. Tabriz (Iraq): When the one who started building the city laid the first stone, his luck fell into the sign of Scorpio and its owner was Mars. The city was destroyed by Sultan Murad IV, and Timur and Genghis destroyed the city (Consultant (3), 1970: 248; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 128).

4.2.2.2. Konya: The height of fortune is in the sign of Zühre (Venus) and therefore they are fond of saz, şarkı, ney, sema and pleasure (Danışman (4), 1970: 218; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 20). As can be seen here, the height of fortune of Konya is not given in a sign but in the planet.

4.2.2.3. Urfa: The fortune of this city is in the moon sign (Consultant (5), 1970: 47; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 94).

4.2.2.4. Kayseri: The fortune of the soup kitchen is in the sign of Sünbüle (Virgo), and the planet Utarit (Mercury) is in its house (Consultant (5), 1979: 73; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 109).

4.2.2.5. Ardabil (Iraq): It is in the sign of Scorpio (Consultant (7), 1970: 71; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 203).

4.2.2.6. Sehend (Iraq): Since it is in the sign of Scorpio, it could not escape war and fight (Danışman (7), 1970: 76; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 204).

4.2.2.7. Palace: The fate of its construction falls on the sign of Scorpio and the "Beyt-i Merih-i Mai". For this reason, it has been destroyed many times and later rebuilt. Like Merih, swords and blood are never absent within it (Danışman (11), 1970: 307; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 312).

4.2.2.8. Serres (Greece): It is in the sign of Libra and in the house of Venus (Consultant (12), 1971: 97; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 59).

4.2.2.9. Thessaloniki (Greece): Its fortune is in the sign of Hut (Pisces) and in the house of the

4.2.2.1. Tebriz (Irak): Şehri yapmaya başlayan ilk taşı koyduğu zaman talihi akrep burcuna düşer ve sahibi Merih (Mars)'tir. Şehir Dördüncü Sultan Murat tarafından harap edilir, Timur ve Cengiz ise şehri yakıp yıkarlar (Danışman (3), 1970: 248; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 128).

4.2.2.2. Konya: Talih yüksekliği Zühre (Venüs) burcundadır ve onun için saz, söz, ney, sema, sefaya düşkünlerdir (Danışman (4), 1970: 218; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 20). Burada görüldüğü üzere Konya'nın talih yüksekliği bir burcun içinde değil, gezegenin içinde verilmiştir.

4.2.2.3. Urfa: Bu şehrin talihi ay burcundadır (Danışman (5), 1970: 47; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 94).

4.2.2.4. Kayseri: İmaret talihi Sünbüle (Başak) burcunda, Utarit (Merkür) gezegeni evindedir (Danışman (5), 1979: 73; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 109).

4.2.2.5. Erdebil (Irak): Akrep burcundadır (Danışman (7), 1970: 71; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 203).

4.2.2.6. Sehend (Irak): Akrep burcunda olduğundan cenk ve kavgadan kurtulamamıştır (Danışman (7), 1970: 76; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 204).

4.2.2.7. Saray: Yapılışının talihi Akrep burcuna ve "beyt-i Merih-i mâi"ye düşer. Bu yüzden birçok kez harap olmuş, sonradan tekrar imar edilmiştir. İçinde Merih gibi kılıç ve kan eksik olmaz (Danışman (11), 1970: 307; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 312).

4.2.2.8. Serez (Yunanistan): Terazi burcunda ve Zühre-i Hevai evindedir (Danışman (12), 1971: 97; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 59).

4.2.2.9. Selanik (Yunanistan): Talihi Hut (Balık) burcunda ve Müşteri (Jüpiter) evinde

Client (Jupiter). Therefore, fish are abundant in this city (Consultant (12), 1971: 109; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 74).

bulunmuştur. Bu nedenle bu şehirde balık boldur (Danışman (12), 1971: 109; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 74).

4.2.2.10. Athens (Greece): Its formation falls in the sign of Sagittarius and the house of Jupiter. For this reason, the people of Athens go everywhere and trade like Sagittarius. Furthermore, because they are in the beyt-i nâride, or fire group, the people are very hot-tempered (Danışman (12), 1971: 150; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 122).

4.2.2.10. Atina (Yunanistan): Yapılışının talihi Kavs (Yay) burcu ve Müşteri (Jüpiter) evine düşer. Bu nedenle Atina halkı yay gibi her yere gidip ticaret yapar. Ayrıca, beyt-i nâride yani ateş grubunda oldukları için halkı çok hiddetlidir (Danışman (12), 1971: 150; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 122).

4.2.2.11. Anapoli (Mora): Its fortune is in the sign of Mizan (Libra), in the house of Venus and in the air group (Consultant (12), 1971: 189; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 165).

4.2.2.11. Anapoli (Mora): Talihi Mizan (Terazi) burcunda, Zühre (Venüs) evinde ve hava grubundadır (Danışman (12), 1971: 189; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 165).

4.2.2.12. Belgrade: It is in the Virgo sign, in the Jupiter house and in the earth group (Consultant (13), 1971: 8; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 310).

4.2.2.12. Belgrat: Sünbüle (Başak) burcunda, Utarit (Jüpiter) evinde ve toprak grubundadır (Danışman (13), 1971: 8; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 310).

4.2.2.13. İlbasan (Albania): It is in the sign of Mizan (Libra), in the house of Venus and in the air group. For this reason, its people are happy (Danışman (13), 1971: 17; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 322).

4.2.2.13. İlbasan (Arnavutluk): Mizan (Terazi) burcunda, Zühre (Venüs) evinde ve hava grubundadır. Bu nedenle halkı sevinçlidir (Danışman (13), 1971: 17; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 322).

4.2.2.14. Tekirdağ: Like the city of İlbasan, it is in the sign of Mizan (Libra), in the house of Venus and in the air group. Therefore, its people are fond of pleasure and entertainment like Zuhre (Danışman (13), 1971: 26-27; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8) 2003: 334-335).

4.2.2.14. Tekirdağ: İlbasan şehri gibi Mizan (Terazi) burcunda, Zühre (Venüs) evinde ve hava grubundadır. Bu nedenle halkı Zühre gibi zevk ve eğlenceye düşkündür (Danışman (13), 1971: 26-27; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8) 2003: 334-335).

4.2.2.15. Mecca (Saudi Arabia): The zodiac sign of Mecca is not specified, but it is stated that its people are fond of pleasure, enjoyment, musical instruments and speeches because of their lucky star (Danışman (14), 1971: 54; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 401).

4.2.2.15. Mekke (Suudi Arabistan): Mekke'nin burcu belirtilmemiş, ancak yıldız talihli olduğu için halkının zevk, sefa, saz ve söze düşkün olduğu belirtilmiştir (Danışman (14), 1971: 54; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 401).

4.2.3. Zodiac Signs of the Country

4.2.3. Ülke Burçları

4.2.3.1. Egypt: Egypt's fortune is in the house of Venus. For this reason, the Egyptian people are fond of the lute, speech, pleasure and enjoyment (Consultant (14), 1971: 297).

4.2.3.1. Mısır: Mısır'ın talihi Zühre (Venüs) evindedir. Bu nedenle Mısır halkı saza, söze, zevk ve sefaya düşkündür (Danışman (14), 1971: 297).

According to information given elsewhere, since Egypt was not built in the destiny of Mars, there were always incidents of fighting, discord and murder among the people (Danışman (15), 1971: 38-39).

Başka bir yerde verilen bilgiye göre de Mısır, Merih talihinde bina edilmediği için halk arasında kavga, fitne ve katil olayları eksik değildir (Danışman (15), 1971: 38-39).

4.2.4. Garden Zodiac Signs

4.2.4. Bahçe Burçları

4.2.4.1. The Royal Garden in Çengelköyü Town: The exact sign of the Royal Garden in Çengelköyü Town has not been given. Because it has the beauty of an Irem vineyard, Evliya Çelebi says, "God knows that the fate of this garden coincided with the sign of Merih (Mercury)" (Danışman (2), 1969: 167; Gökyay (1), 1996: 200).

4.2.4.1. Çengelköyü Kasabası'ndaki Has Bahçe: Çengelköyü Kasabası'ndaki Has Bahçe'nin burcu kesin olarak verilmemiştir. Bir İrem bağı güzelliğinde olduğu için Evliya Çelebi "*Allah bilir bu bahçenin talihi Merih (Merkür) burcuna tesadüf etmiştir.*" demektedir (Danışman (2), 1969: 167; Gökyay (1), 1996: 200).

4.3. TEXTS ABOUT TYPES OF FORTUNE TELLING

4.3. FAL ÇEŞİTLERİ İLE İLGİLİ METİNLER

In terms of fortune telling, we come across book fortune telling in three places in the work, picture fortune telling in one place, bean fortune telling in one place, and palm reading in one place.

Fal çeşidi olarak eserde üç yerde kitap falı, bir yerde resim falı, bir yerde bakla falı, bir yerde de el falı karşımıza çıkmaktadır.

4.3.1. Book Fortune Telling

4.3.1. Kitap Falı

Information about book fortune-telling is provided in two places in the work. Both texts use the Divan of Hafiz Shirazi to tell book fortunes.

Eserin iki yerinde kitap falı hakkında bilgi verilmektedir. Her iki metinde de kitap falına Hafız Şirazi Divanı ile fala bakılmaktadır.

In 940 AH, Sultan Suleiman the Magnificent sent troops to plunder the Persian lands. Murat Pasha, one of the Akkoyunlu chieftains, arrived in Persian lands to aid the Ottomans. Serving as a lookout at the police station, Murat Pasha opened the Divan of Hoca Hafız Şirazi and read his fortune, resulting in the following couplet:

"Dushi ez-e-Saf, the pillar of life, the heavenly body

And the Prophet Sulaiman usrat-i 'asrat 'amad"

After a while, the news is received that Sultan Suleiman will come to the Persian land to help his soldiers (Danışman (7), 1970: 67; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 200).

According to the work, the Peçevi warriors often read fortunes from the Divan of Hafız before marching against the enemy. If a beautiful verse came to them, they would trust in God and go, returning victorious (Danışman (9), 1970: 300; Kahraman-Dağlı (6), 2002: 118).

After Evliya Çelebi finished his work,

Under the heading, "If you were a man of divine desire, as you open each page, a city, lot, and town suitable for the conversation of the Holy One, may come to you," he indexes the final volume without indicating page numbers. Here, Evliya Çelebi states that fortune-telling can be done with his Seyahatname. From this, we understand that fortune-telling can be done with his Seyahatname.

4.3.2. Picture Fortune Telling

The work provides information about fortune-telling businesses, including the fortune-telling activities of Hoca Mehmet Çelebi, Istanbul's only fortune-teller, in his shop. Accordingly, Hoca Mehmet Çelebi used various paintings hanging in his shop to determine people's fortunes for a coin. A person who gave a coin would receive good fortune, and Hoca Mehmet Çelebi would then open one of these paintings and recite a couplet

Hicri 940 yılında Kanuni Sultan Süleyman, Acem diyarını yağma etmek için asker gönderir. Akkoyunlu beylerinden Murat Paşa, Osmanlıya yardım için Acem diyarına gelir. Karakolda gözcülük eden Murat Paşa, Hoca Hafız Şirazi Divanı'nı açarak fala bakar ve şu beyit gelir:

"*Duşi ez Cenâb-ı asaf peyk-i beşâret âmed*

Ve zi hazreti Süleyman usret-i esâret âmed"

Fala baktıktan bir müddet sonra Sultan Süleyman'ın askerine yardım için Acem diyarına geleceği haberi alınır (Danışman (7), 1970: 67; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 200).

Esere göre Peçevi yiğitleri çoğunlukla düşman üzerine gitmeden önce Hafız Divanı'ndan fala bakarlar. Güzel bir beyit gelirse Allah'a tevekkül edip giderler ve zaferle dönerler (Danışman (9), 1970: 300; Kahraman-Dağlı (6), 2002: 118).

Evliya Çelebi eserini bitirdikten sonra,

"*Bir âdem tefeül murad idinse her sahifeyi açtıkça biemri Hayyi Kadir hasbihâline münasib bir şehir, kurâ ve kasabatlar gele"* başlığı altında, sayfa numaralarını göstermeden son cildin fihristini yapar. Burada Evliya Çelebi, Seyahatname'si ile fala bakılabileceğini söylemektedir. Buradan da anlıyoruz ki Seyahatname ile kitap falına bakılabilir.

4.3.2. Resim Falı

Eserde falcı esnafı hakkında bilgiler verilirken, İstanbul'daki tek falcı esnafı olan Hoca Mehmet Çelebi'nin dükkânında baktığı fal hakkında da bilgi verilir. Buna göre, Hoca Mehmet Çelebi dükkânında asılı olan çeşitli tablolar ile bir akçeye insanların talihine bakar. Bir akçeyi veren insan talih tutar, Hoca Mehmet Çelebi de bu resimlerden birini açar ve gelen resme uygun olarak bir beyit söyler (Danışman (2), 1969: 290; Gökyay (1),

appropriate to the image (Danışman (2), 1969: 290; Gökyay (1), 1996: 292). Here, fortune-telling through paintings, or rather, paintings, is revealed.

1996: 292). Burada resimle daha doğrusu tablolarla fal bakmak karşımıza çıkar.

4.3.3. Broad Bean Fortune Telling

4.3.3. Bakla Falı

Ak Mehmet Pasha, an astrologer, used broad beans to tell fortunes (Danışman (12), 1971: 67; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 28). However, there is no information in the work about how this fortune telling was done.

Bir müneccim olan Ak Mehmet Paşa, bakla ile fal bakar (Danışman (12), 1971: 67; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 28). Ancak bu falın nasıl bakıldığı ile ilgili olarak eserde hiçbir bilgi yoktur.

4.3.4. Palmistry

4.3.4. El Falı

There are palm readers in Alexandria, Egypt. Upon Sultan Selim's arrival in Egypt, Egyptian Sultan Gavri had palm readers tell his and Sultan Selim's fortunes (Consultant (14), 1971: 145). No information is provided regarding how palm readings were performed.

Mısır'ın İskenderiye şehrinde el falına bakan falcılar vardır. Sultan Selim'in Mısır'a gelmesi üzerine Mısır sultanı Gavri fal açanlara ve el falına bakanlara kendisinin ve Sultan Selim'in talihine baktırır (Danışman (14), 1971: 145). El falına nasıl bakıldığı hakkında bilgi verilmemiştir.

4.4. PRACTICES ON LEARNING THE FUTURE AND REALITY

4.4. GELECEĞİ VE GERÇEĞİ ÖĞRENME İLE İLGİLİ PRATİKLER

Practical operations that cannot be called fortune telling, which are used to understand the future and reality, are mentioned in eight places in the Seyahatname.

Seyahatname'nin sekiz yerinde geleceği ve gerçeği anlamak için uygulanan tam olarak fal diyemeyeceğimiz pratik işlemlerden söz edilir.

4.4.1. Practices Related to Learning about the Future

4.4.1. Geleceği Öğrenmek ile İlgili Pratikler

This section contains five practices. These practices are used to determine whether a task will succeed, when it's the right time to set out, whether to go on a pilgrimage, and whether there will be famine in the coming years. These practices can be summarized as follows:

Bu bölümde beş pratik yer almaktadır. Bunlar yapılacak işin rast gidip gitmeyeceğini, yola çıkılacak doğru zamanı, hacca gidilip gidilmeyeceğini ve gelecek yıllarda kıtlık olup olmayacağını öğrenmek için uygulanmışlardır. Bu pratikleri şöyle özetleyebiliriz:

There is a pilgrimage site in Skopje called Baba Lokman. Baba Lokman, a philosopher, used his magic to extract the water of life from a well.

Üsküp'te Baba Lokman adında bir ziyaret yeri vardır. Filozoflardan bir zat olan Baba Lokman tılsım ilmi ile âb-ı hayat kuyu çıkarır. Bunun

Inside, there are many fish. People tell fortunes by throwing bread to these fish, saying, "If my work is successful, let these fish eat the bread I give them. If my work is not successful, let them not eat my bread." If the fish eat the bread, the person who threw the bread will succeed; if they do not eat it, their work will not succeed (Danışman (9), 1970: 101-102; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 299).

içerisinde de bir çok balık vardır. İnsanlar bu balıklara ekmek atmak sureti ile fala bakarlar, "*Eğer benim işim hayır ile tamamlanırsa bu balıklar verdiğim ekmeği yesinler ve eğer işim rast gelmeyecekse, hayır ile tamamlanmayacaksa ekmeğimi yemesinler*" derler. Balıklar atılan ekmeği yerse ekmeği atanın işi rast gider, eğer yemezlerse işi rast gitmez (Danışman (9), 1970: 101-102; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 299).

In the middle of the courtyard of the Jami'ul-Gharb Mosque in Egypt, there is a date palm tree. Travelers who come here use this tree to tell fortunes. They stand ten steps away from the tree, close their eyes, and make an intention. They say, "If I am to arrive safely, I will go straight to the tree." If they cannot reach the tree, they stay for a few more days. If another person comes from ten steps away, closes their eyes, and taps the tree, their intention is fulfilled. If they cannot, they abandon their intention (Consultant (15), 1971: 94). On the east side of this mosque is a marble pillar. People who intend to go on the Hajj use this pillar to tell fortunes. Accordingly, if someone who intends to go straight to this stone with their eyes closed, they will go on Hajj that year; if they cannot, they will not go (Consultant (15), 1971: 95). When giving this information, Evliya Çelebi says, "It has been tried" for both fortune-telling practices. Accordingly, Evliya Çelebi's

Mısır'daki Camiülgarb'ın avlusunun ortasında bir hurma ağacı vardır. Buraya gelen yolcular bu ağaç ile fala bakarlar. Ağaca on adım uzaklıkta durup, gözlerini kapatıp bir niyet tutarlar. "Yurduma sağ salim varacaksam ağaca doğruca gideyim" derler. Eğer ağaca doğru varamazsa daha birkaç gün kalırlar. Başka bir insan on adım yerden gözünü yumup gelip ağaca el vurursa niyeti olur. Eğer el vuramazsa niyetinden vazgeçer (Danışman (15), 1971: 94). Bu caminin doğu tarafında bir mermer direk vardır. Hacca gitmek niyetinde olan insanlar bu direk ile fala bakarlar. Buna göre niyet eden birisi, gözü kapalı bu taşa doğruca varırsa o yıl hacca gider, varamazsa gidemez (Danışman (15), 1971: 95). Evliya Çelebi bu bilgileri verirken her iki fal pratiği için de "Tecrübe edilmiştir" der. Buna göre, Evliya Çelebi'nin

We can say that he resorted to practical fortune telling to determine whether his intentions would come true or not.

niyetinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ile ilgili olarak pratik fallara başvurduğunu söyleyebiliriz.

There is a cave in Cebel Tayr, Egypt. Every day at dawn, birds come to this cave. One of each bird species enters the cave. They then leave. According to the belief of the people living here, if none of the birds that enter the cave remain hanging, they predict that there will be a famine in Egypt that year (Danışman (15), 1971: 142). The people's belief turns out to be true. Depending on the number of hanging birds, Egypt will experience abundance. If six birds are found hanging, the Nile will overflow twenty-six ziras, leaving the people unable to store their produce. Here, Evliya Çelebi says, "It has been tested,"

Mısır'daki Cebeli Tayr'da bir mağara vardır. Bu mağaraya her gün seher vaktinde kuşlar gelir. Her cins kuştan birisi mağara içine girer. Daha sonra giderler. Burada yaşayan halkın inancına göre eğer bu mağaraya giren kuşların hiçbiri asılıp kalmamış ise, o yıl Mısır'da kıtlık olacağına hükmederler (Danışman (15), 1971: 142). Halkın inanışları doğru çıkar. Asılı bulunan kuşun sayısına göre Mısır'da bereket olur. Altı kuş asılı bulunursa Nil nehri yirmi altı zira' taşar, halk ürünlerini ambarlardan kaldırmaktan aciz kalır. Evliya Çelebi yine burada "Tecrübe edilmiştir" der ve halkın gelecekle ilgili bu pratik falını doğrular. Ramazan

confirming this practical fortune-telling practice. Evliya Çelebi, who was in Egypt on the first day of Ramadan, provides information about the people's heedlessness. In Egypt, because they cannot see the crescent, they do not fast, believing it is not Ramadan. Later, the chief translator, Mirza Kashif, and many other men reported seeing the crescent. Upon hearing this, the Egyptians, who had begun their fast at noon, began to fear that there would be a famine. Their fears proved true, and indeed, there would be a famine in Egypt (Consultant (15), 1971: 285).

ay ı n ı n başladığı ilk günde Mısır'da bulunan Evliya Çelebi burada halkın tefeül etmesi ile ilgili bilgi verir. Mısır'da insanlar hilali göremedikleri için Ramazan değildir diye oruç tutmazlar. Daha sonra tercüman başı Mirza Kâşif ve pek çok adam hilali gördüklerini söylerler. Bunun üzerine öğle vaktinde oruca başlayan Mısırlılar tefeül edip, kıtlık olur derler. Bu tefeülleri doğru çıkar ve gerçekten de Mısır'da kıtlık olur (Danışman (15), 1971: 285).

4.4.2. Practices Related to Learning the Truth

4.4.2. Gerçe ği Öğrenmek İle İlgili Pratikler

There are three practices related to this section. The first concerns determining the father of a child born as a result of adultery, and the other two concern determining the guilty party. These practices can be summarized as follows:

Bu bölümle ilgili üç pratik yer almaktadır. Bunlardan birincisi zina sonucu doğan çocuğun babasını belirleme, diğer ikisi de suçlu olan kişiyi belirleme ile ilgilidir. Bu pratikleri şöyle özetleyebiliriz:

The Itil tribe, a non-denominational tribe, employs a process to identify the fathers of children born as a result of adultery. Accordingly, they give an apple to the child born as a result of adultery. The child becomes the father of the man who hits the apple against him, and the child's mother is subject to that man's authority (Danışman (3), 1970: 286; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 146).

Mezhepsiz bir kavim olan İtil kabilesi, zina sonucu doğan çocukların babalarını tespit etmek için bir işlem uygular. Buna göre, zina sonucu doğan çocuğun eline bir elma verirler. Çocuk bu elmayı babası olduğunu iddia eden adamlardan hangisine vurursa çocuk onun olur ve çocuğun annesi de o adamın hükmüne girer (Danışman (3), 1970: 286; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 146).

There is a well in a vineyard in the city of Kazvan, Iraq. Judges tie a person they believe is guilty but are unsure about to the edge of this well. If the person is guilty, black smoke and a foul odor rise from the well. The person is then killed. However, if no smoke rises from the well, the person is released (Danışman (7), 1970: 103; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 220).

Irak'ın Kazvan şehrindeki bir bağda bir kuyu vardır. Hâkimler suçlu olduğunu düşündükleri ama emin olamadıkları kişiyi bu kuyunun kenarına bağlarlar. Eğer bu kişi suçlu ise kuyudan siyah bir duman ve kötü kokular çıkar. Bunun üzerine o kişi öldürülür. Ama kuyudan duman çıkmazsa adamı salıverirler (Danışman (7), 1970: 103; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 220).

There's also a well near the Church of Daniel in the Iraqi city of Kazvan. A thief, thought to be a thief, is tied to the edge of the well. If the man is truly a thief,

Yine Irak' ı n Kazvan şehrinde Hz. Danyal kilisesi yakınında bir kuyu vardır. Hırsız olduğu düşünülen haramiyi kuyunun kenarına bağlarlar. Eğer adam gerçekten hırsız ise

A voice is heard from the well saying "this is it, this is it". But if it is not a thief, there is no sound from the well and they release it (Danışman (7), 1970: 103; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 220).

kuyudan “budur budur” diye bir ses işitilir. Ama hırsız değilse kuyudan ses gelmez ve salıverirler (Danışman (7), 1970: 103; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 220).

PART III

TEXTS

III. BÖLÜM

METİNLER

1. SPELL TEXTS

1. BÜYÜ METİNLERİ

1.1. The End of the Ottoman Border, Say Castle (Egypt)

1.1. *Osmanlı Hududunun Sonu Say Kalesi* (Mısır)

"The witches' private parts are famous. But their witches are not like the Erzak witches. In those countries, they make people bray like donkeys, and make jars, hides and tins fly in the air." (Consultant (15), 1971: 163).

“*Büyücü avretleri meşhurdur. Ama büyücüleri Erzak cadıları gibi değildir. O memleketlerde insanı eşek gibi anırtırlar, küpleri, postları ve tenekeleri havada uçururlar.*” (Danışman (15), 1971: 163).

2. MAGIC TEXTS

2. SİHİR METİNLERİ

2.1. Wizards Who Protect the Sea

2.1. Denizi Koruyan Sihirbazlar

Tophane was a forest during Christian times, and within it stood a monastery of Alexander Rumi. The infidels visit that monastery once a year, calling it "Hagia Alexandra." Alexander brought many captives from his Indian campaign to Istanbul, imprisoning them in a large cave in Tophane, their hands and feet bound with palm fiber. Like most ghouls, these terrifying white giants, the voracious magicians of the Elburz Mountains, and the female magicians of Mount Sadsha in the province of Abaza, were immobilized by the power of the enchanted ropes tied to their hands. Visitors to this church would also watch these magicians. During the winter, the days of Erbain (the forty days of winter) and Zemheri would arrive. With Alexander's permission, the magicians would board copper ships made of enchantment and, moving like

“*Tophane, Hristiyanlar zamanında bir orman olup içinde İskender Rûmî’nin bir manastırı vardı. Kefereler o manastırı yılda bir kere ‘Aya Aleksandra’ diye ziyaret ederler. İskender, Hint seferindeki birçok esirleri İstanbul’a getirerek Tophanede büyük bir mağara içine ellerini, ayaklarını hurma lifi ile bağlayıp hapsetmişti. Çoğu gulyabani gibi, korkunç beyaz devler, Elburz Dağları’nın sihirci oburları, Abaza vilayetindeki Sadşa Dağı’nın kadın sihirbazları olup, ellerine bağlanan tılsımlı iplerin kuvvetiyle kımıldayamazlardı. Bu kiliseyi ziyarete gelenler, bu sihirbazları da seyrederlerdi. Vakta ki kışın erbain* (kışın şiddetli kırk günü) *ve zemherî günleri gelirdi. Sihirbazlar İskender’in izniyle tılsımla yapılmış bakır gemilere binip yelkensiz deniz yüzünde göz kamaştırıcı şimşek gibi hareket ederek Makedonya, yani İstanbul şehrini muhafaza*

dazzling lightning across the sailless sea, protect Macedonia, that is, the city of Istanbul. Forty days later, they would return, tie the ships to the harbor, and imprison them. They would enter." (Consultant (2), 1969:134,135; Gökyay (1), 1996:185).

ederlerdi. Kırk gün sonra gelip gemileri limana bağlayarak hapse girerlerdi." (Danışman (2), 1969:134,135; Gökyay (1), 1996:185).

2.2. Sadi Çelebi's Magic Show

2.2. Sadi Çelebi'nin Sihirli Gösterisi

"Sâdi Çelebi: In the presence of Murat Khan, a large gardener had his hands and feet tied and put into a leather sack, claiming to be a brave man. They tied his mouth and threw him into the sea from Sarayburnu. He soon surfaced and came before the Sultan, not even his nose bleeding. He kissed the ground and received a bag of gold as a gift and joined the ranks of sergeants." (Danışman (2), 1969: 336; Gökyay (1), 1996: 318).

"***Sâdi Çelebi****: Mertlik davası ile, Murat Han'ın huzurunda iri yarı bir bostancı ellerini ve ayaklarını bağlayıp bir meşin harar* (çuval) *içine koydu. Onun da ağzını bağlayarak Sarayburnu'ndan denize attılar. Çok vakit geçmeden deniz yüzüne çıkıp, burnu bile kanamamış olduğu hâlde padişahın huzuruna geldi. Yer öperek bir kese altın ihsan aldı ve çavuş zümresine katıldı.*" (Danışman (2), 1969: 336; Gökyay (1), 1996: 318).

2.3. Magic Shows in the Sahara of Akka

2.3. Akka Sahrasındaki Sihirbazlık Gösterileri

"While we were standing in the plains of Akka with seventy to eighty thousand soldiers, a wrestler and two of his servants came out of the Algerian galleys. He gave green flags and gifts to all the soldiers, the pasha, and the other notables, and said:

"*Bu Akkâ sahrasında, yetmiş seksen bin askerle dururken, bahsi geçen cengâver Cezayir kalyonlarından iki adet hizmetkârı ile bir pehlivan çıktı. Bütün askere, paşaya ve diğer âyana yeşil bayraklar ve hediyeler verip:*

He called everyone to the square, saying, "I have skills that are awe-inspiring. They are truly something to behold!" He was a great man born in the land of the Maghreb (northwest Africa). For three days, he displayed such skills that one was astonished. During these three days, he collected two bags of money from the notables (leaders of a country) and the elite.

'İbretle seyredilecek hünerlerim var. Hakikaten görülecek şeylerdir!' diye herkesi meydana çağırdı. Mağrip (kuzey batı Afrika) toprağında hasıl olmuş bir ulu âdemisi vardı. Üç gün öyle hünerler gösterdi ki, insan şaşırıp kalır. Bu üç günde âyan (bir memleketin ileri gelenleri) *ve eşraftan iki kese kadar para topladı.*

His First Skill: He gave hundreds of men seeds of vegetables and plants like melons, watermelons, squash, cucumbers, and radishes, and commanded everyone to dip their seeds into the ground and watch. They did so. Immediately, the magician sprinkled a kind of water from a green skin over

İlk Marifeti*: Yüzlerce adamlara, kavun, karpuz, kabak, hıyar, turp gibi sebze ve bitki tohumları verip, herkese, elindeki tohumu yere sokup seyretmesini emretti. Tohumları yere soktular. Hemen hokkabaz, o tohumların üzerine bir yeşil tulum içinden bir çeşit su serpti. O anda bütün*

the seeds. Instantly, all the seeds sprouted green, resembling vegetables, and soon the crops reached maturity. Everyone picked five, ten, melons, watermelons, and cucumbers from their plantings and shared them with each other to eat. Everyone was astonished by this sight.

çekirdeklerden sebze gibi yeşillikler meydana gelip, biraz sonra ürünler kemalini buldu. Herkes ektiği yerden beşer, onar, kavun, karpuz, hıyar alıp birbirlerine vererek yediler. Bu hâle herkesin eli ağzında kaldı. Herkes şaşırdı.

His Second Trick: A number of the Pasha's soldiers, including those of alüft (unchaste, dishonorable women), aşüfte (unchaste women, sluts), and those of a loose disposition (group, kind, lineage), placed this wrestler in a harar (a harasser) and tied its mouth so tightly that even if Süleyman's giants came, they would not be able to untie it. The juggler, however, found himself outside when he cried out "O Allah" from within the harar.

İkinci Marifeti*: Paşa askerinden bir nice alüfte* (iffetsiz, namussuz kadın)*, aşüfte* (iffetsiz kadın, aşifte)*, açık meşrepli levent makulesi* (takım, çeşit, soy) *olanlar, bu pehlivanı bir harar içine koyup, hararın ağzını öyle bağladılar ki, Süleyman'ın devleri gelse çözemezlerdi. Hokkabaz ise bir kere harar içinden 'ya Allah' deyince kendisini dışarıda buldu.*

His Third Trick: He recited a spell over the people and blew it. Everyone started kissing each other.

Üçüncü Marifeti*: Halk üzerine bir afsun okuyup üfledi. Herkes birbiriyle öpüşmeye başladı.*

Fourth Skill: He recited another spell. The people saw each other headless and were afraid.

Dördüncü Marifeti: *Bir afsun daha okudu. Halk birbirlerini başsız görüp korkuştular.*

His Fifth Skill: He recited another spell. Seeing each other in their disfigured state, the people became enraged and began to joke around inexplicably. When they regained consciousness, they were astonished and laughed at this state of affairs. Within three days, he performed such exemplary and incomprehensible feats. The desert became a sea of people.

Beşinci Marifeti*: Bir afsun daha okudu. Halk birbirlerini biçimsiz durumda görerek bir hay huy ile olmayacak şakalar etmeğe başladılar. Ayıldıkları vakit bu hâle gülerek hayretler içinde kaldılar. Üç gün içinde bunun gibi ibret verici, akıl almayacak marifetler gösterdi. Sahra, adam deryası kesildi.*

His Third-Day Merit: First, he had two of his servants perform a circle and he himself performed a sema. Saying, "Today, I will show you, my saints, my final mastery," he took out of his pocket a red, round ball the size of a small lute, with a thin string tied to its end. He set a large horse stake in the square and tied the rope at the end of the ball to the stake. He took the ball in his hand and pulled it from the rope attached to the stake, removing ten fathoms of rope from the ball. This time, he cried, "O Allah!" and threw the ball into the air with the force of his arms. The ball trembled in the air and remained suspended in the air. The following sound came from the ball:

Üçüncü Günkü Marifeti*: Evvela iki hizmetçisine daire çaldırıp kendisi de sema yaptı. 'Bugünkü gün size, erenler, son marifetimi göstereceğim.' diye, cebinden bir küçük kopuz kadar kırmızı ve yuvarlak bir top çıkardı ki, ucunda bir kınnab* (ince sicim) *ip bağlı idi. Meydana bir iri at kazığı kakıp, o topun ucundaki ipi kazığa bağladı. O topu eline alıp kazığa bağlı olan ipten çeke çeke on kulaç kadar ipi topun içinden çıkardı. Bu kere 'ya Allah' deyip, o topu kol kuvveti ile havaya attı. Top havada titreyip boşlukta kaldı. Toptan şu ses geliyordu:*

‘I won’t come down unless all my friends give me a coin each!’

‘Bütün dostlar birer akça vermeyince inmem!’

After everyone gave what they had, they went to the bottom of the ball and said:

Herkes elinde olanı verdikten sonra topun dibine gidip:

“Here’s the money. Come down!” he said. The ball remained in place. Finally, all the people tried to pull the rope together and lower it. The rope piled up in coils in ten places. It amounted to three elephants’ weights. All these ropes were coming down from the ball that was in the air. This time, he became enraged and said to his apprentice, “Go ahead and lower that ball!” Immediately, a dark-haired apprentice grabbed the rope from the ball, performed an acrobatic trick, climbed up the rope, and stood on the ball in the air, all in full view of the people. Immediately, the master said:

‘İşte akça. İn aşağı!’ dedi. Top yine yerinde kaldı. Nihayet bütün halk, beraberce ipi çeke çeke indirmeye çalıştılar. On yerde ip, kangal kangal yığıldı. Üç fil yükü ip oldu. Hep bu ipler, havada olan toptan iniyordu. Bu kere kendisi hiddetlenip çırağına: ‘Var ş u topu indir!’ dedi. Hemen bir esmer renkli çırak, toptaki ipe yapışıp ve cambazlık ederek, halkın gözü önünde ipten yukarı çıkıp, ta havada topun üstünde durdu. Hemen usta:

He received an order saying, ‘Drop the cannon, you too!’ Neither the janitor nor the cannon came down! So he collected about a hundred kuruş and said:

‘Bre topu indir, sen de in!’ diye ferman ide gördü. Ne hademe indi, ne de top! Onun için de yüz kuruş kadar para toplayıp:

“Get down!” he said. Again, no one came down. This time, he commanded the other apprentice, “Go and take them down!” He immediately grabbed the rope on the stake, climbed up into the sky like a sailor, and reached the other apprentice. He too remained there. Those who saw this were astonished. The magician immediately said:

‘İn aşağı!’ dedi. Yine inen yok. Bu defa da öbür çırağa: ‘Var ş unları aşağı indir!’ diye tembih edince, hemen kazıktaki ipe yapışıp gemici gibi gökyüzüne çıkıp öbür çırağın yanına vardı. O dahi orada kaldı. Bu hâli görenler hayrette kaldılar. Hemen sihirbaz:

"Get off, boys!" shouted several men, grabbing the rope and pulling, as three more coils of rope piled up. The boys, however, sat comfortably in the air. This time, the magician became alarmed and enraged, walking around the square shouting, "Fine, man, you'll regret it. Don't interfere with my work, I'll kill you!" But no one knew what he meant by these words. He quickly took a pumpkin seed from his turban and planted it on the ground. He immediately poured some water from his green skin bag. A large, red pumpkin emerged. Again:

‘Bre inin oğlancıklar!’ diye nice adamlarla ipe yapışıp çeke çeke üç kangal ip daha yığıldı. Oğlanlar ise havada rahat oturuyorlardı. Bu kere sihirbaz telaşa düşerek hiddetlenip: ‘Hoş, adam, pişman olursun. İşime engel olma sana, kıyarım!’ diye dalkılıç meydanda dolaşırdı. Ama bu sözlerden maksadının ne olduğunu kimse bilmezdi. Hemen sarığından bir kabak çekirdeği çıkararak yere dikti. Derhâl yeşil tulumdaki sudan döktü. Büyük ve kırmızı bir kabak meydana geldi. Yine:

He would walk around the field of knowledge with a dagger, saying, ‘Come on, man, don’t hinder my knowledge!’

‘Gel adam, benim marifetime engel olma!’ diye marifet meydanında dalkılıç gezerdi.

"This time, watch this skill of mine, ummah of Muhammad!" he said, and came to the rope. Telling the boys, "Come, get off," he collected a lot of silver coins and bought from the public a dagger and a kontosh (a long-sleeved, narrow-sleeved overcoat with a wide, turndown fur collar, worn especially by Tatar lords). He put it on. He tied his turban around his waist and, with the sword in his hand, he struck the gourd he had grown from the ground with a cleaver. The gourd broke into two. At that moment, it clung to the rope, emerged like a spider, and when it reached the boys, it turned into a branch and cleaver:

‘Bu kere, bu marifetimi de seyredin, ümmeti Muhammed!’ deyip ipin yanına geldi. Oğlanlara ‘gelin, inin’ deyip, nice akçe toplayıp ve halktan hançer, kontoş (bilhassa Tatar beylerinin giydikleri, geniş ve devrik kürklü bir yakası olan, dar yenli, uzun kollu üstlük) *gibi birtakım elbise aldı, giyindi. Sarığını beline bağlayıp, elindeki kılıç ile yerden bitirdiği kabağa bir satır vurdu. Kabak iki parça oldu. O anda ipe yapışıp, örümcek gibi çıkarak, oğlanların yanına varınca dal satır olup:*

"Didn't I tell you to get down? Why didn't you? O nation of Muhammad, farewell to God, the way to the land of Andalusia has appeared to us. May these boys be entrusted to you by God. Have a pleasant time!" he said, cutting off the heads of his first apprentice and throwing them down. He also said, "Bury the head of anyone who hinders my art in a pleasant way!" The air darkened. The stake tied to the ground broke. The magician disappeared into the air, and the people were astonished. The heads of his two apprentices were left in the square, along with their corpses. Even the Greek Mehmet Agha, the pasha's expense clerk, was found headless. All the people saw that poor Mehmet Agha was watching this magician from a high place in the castle of Akka, the ruins of Alexander the Great. Being a skilled and skilful gentleman himself,

‘Ben size inin demez mi idim? Niçin inmezdiniz? Ey ümmeti Muhammed, Allah’a ısmarladık, Endülüs diyarına bize yol göründü. Bu oğlanlar size Allah emaneti olsun. Bir hoşça vakit eylen!’ diyerek, ilk çırağının başlarını kesip aşağı attı. Bir de: ‘Benim sanat ı ma mâni olanın dahi başını bir hoşça gömünüz!’ dedi. Hava bir karardı. Yerde bağlı olan kazıklı ip koptu. Sihirbaz havada kayboldu, halk hayret içinde kaldı. İki çırağının kelleleri, cesetleriyle birlikte meydanda kaldı. Bizim pa ş anın masraf kâtibi Rum Mehmet Ağa dahi başsız bulundu. Bütün halk gördüler ki, fakir Mehmet Ağa, Akkâ Kalesi içinde, Büyük İskender’in harabesinin bir yüksek yerinden bu sihirbazı seyredermiş. Kendisi de marifetli bir çelebi olduğu için, bütün

He put on his clothes inside out, took off his shoes and put them on his head. In this way, he tried to invalidate the magician's magic and alchemy while the magician was in the square:

elbiselerini ters giymiş ve ayağındaki pabucunu çıkarıp başına sokmuş. Bu suretle sihirbazın sihir ve simyasını hükümsüz yapmaya çalışıp dururken meydanda sihirbazın:

It was for him that he said, ‘Man! Don’t hinder my knowledge! I’ll kill you. You’ll regret it later!’ Indeed, when the pumpkin grew from the ground and was cut with the sword, Mehmet Ağa fell from the İskender Palace. They picked up the body of

‘Adam! Benim marifetime engel olma! Sana kıyarım. Sonra pişman olursun!’ demesi onun için imiş. Hakikaten kabağı yerden bitirip, kılıç ile kesince, Mehmet Ağa İskender sarayından aşağıya düşmüş, ters elbiseleriyle fakir Mehmet Ağa’nın

poor Mehmet Ağa, in his ingrown clothes, washed it, and buried it next to Hazrat Salih.

They buried the two apprentices in the sands of Akka. Those who went to the bathhouse in the morning saw that hyenas had dug up the carcasses of two goats from the graves of the two children and eaten them! It turned out that the two apprentices, who never spoke, were lifeless beings, driven by the power of alchemy.

The late expense clerk treated Mehmet Efendi cruelly. We witnessed such a strange situation in Akka Castle." (Consultant (4), 1970: 306–309; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 69-70).

2.4. Magic Performed on the Prophet Muhammad

"Nimeteyn-i Sagîreyn (Akkâ): The history titled 'Manzara-ı enhar ve uyun ve bi'r-i kermab' (The View of Rivers, Springs and Hot Water Wells) explains why these two springs are called 'two blessings' as follows:

When magicians performed magic on the Prophet himself, the Prophet, inspired by God, went to the city of Busra near Damascus for trade. There was a priest there named Bahira. He said:

"O Muhammad, you have the work of magic. Go ahead and go to Akka. There are two springs called 'Nimetayn'. Moses entered one of them and was safe from the magic of the Pharaohs and saved the Children of Israel from Egypt. Jesus entered the other one and was saved from the hands of the Israelites and ascended to heaven. You too, enter those springs and wash so that you will be safe from the magic of the Quraysh. O Muhammad! There are many springs in Akka. If any spring says to you, 'Ane Nimetaynil Huld,' then enter it and wash."

ölüsünü kaldırıp yıkayarak, Hazreti Salih yanına gömdüler.

İki çırağı da Akkâ kumluğuna gömdüler. Sabahleyin hamama gidenler gördüler ki, sırtlanlar iki çocuğun mezarından iki keçi leşi çıkarıp onları yerlermiş! Meğer asla konuşmayan o iki çırak, simya ilmi kuvvetiyle hareket eden cansızlarmış.

Merhum masraf kâtibi Mehmet efendiye gadroldu. İşte bu Akkâ Kalesi'nde böyle bir garip hâl seyrettik." (Danışman (4),1970: 306–309; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 69-70).

2.4. Hz. Muhammed'e Sihir Yapılması

"***Nimeteyn-i Sagîreyn*** *(Akkâ): Bu iki pınara neden 'iki nimet' denildiğini 'Manzara-ı enhar ve uyun ve bi'r-i kermab' (Nehirlerin, pınarlar ve sıcak su kuyularının manzarası) adlı tarih şöyle yazıyor:*

'Bizzat Hazreti Peygambere sihirbazlar sihir yapınca Cenab-ı Hakk'ın ilhamı ile Cenab-ı Peygamber Şam yakınında Busra şehrine ticarete geldi. Orada Bahîra adlı bir rahip vardı. Dedi ki:

'Ya Muhammed, sende sihir eseri var. Durma var git Akkâ'da 'Nimeteyn' denilen iki pınar var. Birine Hazreti Mûsâ girip Firavunların sihrinden emin oldu ve Benî İsrail'i Mısır'dan kurtardı. Birine Hazreti İsa girip İsraillilerin elinden kurtularak göğe çıktı. Sen de o pınarlara gir yıkan ki Kureyş'in sihrinden emin olasın. Ya Muhammed! Akkâ'da pınarlar çoktur. Herhangi pınar sana 'Ene nimeteynil Huld derse' ona girip yıkan.' dedi.

The Holy Prophet entered the spring and washed himself by saying the Bismillah. After cleansing himself in this spring, the Holy Prophet climbed onto the rock and prayed. The place where he laid his blessed head on the rock is known." (Danışman (5), 1970: 6; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 71-72).

Hazreti Peygamber tarif veçhile besmele ile girip yıkandı. Hazreti Peygamber bu pınarda temizlendikten sonra kaya üzerine çıkıp ibadet etti. Orada mübarek başını kayaya koyduğu yer bellidir." (Danışman (5),1970: 6; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 71-72).

2.5. Attempts to Bring the Nile River to the Hamas City by Magic

2.5. Nil Nehrinin Sihir İle Hamas Şehrine Getirilmeye Çalışılması

"Ayn-i Seccan: There is a small plain near Gaza, at a place called 'Ubulla'. Five beautiful springs flow in this plain. They are called 'Ayn-i Seccan'. Round stones, as big as pillows, pots, and cauldrons, are laid along the banks of the springs. Among these stones is a small stream. At the edge of the water is a large, single-stone jar, high and filled to the brim with fresh water. If an army of soldiers were to carry water from this jar for ten days and ten nights, it would still flow

"***Ayn-ı Seccan****: Gazze yakınında 'Übülle' denilen yerde küçük bir sahra var. Bu sahrada beş adet güzel pınarlar akar. Bunlara 'Ayn-ı Seccan' derler. Buralarda pınarların kenarlarına yastık, tencere ve kazan kadar yuvarlak taşlar döşenmiştir. Bu taşlar arasında küçük bir ırmakçık da vardır. Suyun kenarında yüksek, yekpare taştan bir büyük küp vardır. İçi ağzına kadar tatlı su doludur. Bu küpten bir ordu asker on gün, on gece su taşısalar yine*

not a single particle of it diminishes. It always remains full of water. Even if they do not take its water, it remains full to the brim. It never overflows. It is a strange wisdom!

bir zerresi eksilmez. Her vakit su ile dolu durur. Suyunu almasalar yine ağız ağıza dolu durur. Asla taşmaz. Tuhaf hikmettir!

The truly strange thing is that if wild animals, birds, or beasts drank from this water, their feathers would fall out and they would be left naked. If people drank it, it would cure many of their ailments. Another wisdom: If a wicked person tried to draw water from this large jar, they would not be able to find a single drop. If a pure child reached out, they would see it filled with water. They say that this jar was made with a talisman by Calinos, the ruler buried in the ruins of the nearby city of Mermas. Another Strange Thing: According to historians, eight hundred and eighty-two years before the birth of the Prophet Muhammad, during the reign of Alexander the Great, there was a wide road along the sea from the seaside city of Ascalon near Gaza, extending all the way to the province of Cyprus. All land and sea traders would come and go along this road. In fact, the Egyptians even pulled the large columns of the church built during the Coptic era to Egypt on this wide road, using camels and buffalo. Then,

Asıl garibi şudur ki bu sudan yabani hayvanlar, kuşlar, hayvanlar içseler tüyleri dökülüp çıplak kalırlar. İnsanlar içse birçok dertlerine ilaç olur. Diğer bir hikmeti: Bu büyük küpten kötü bir adam su almak istese bir katre su bulamaz. Temiz bir çocuk el uzatsa su ile dolu görür. Bu küpü buraya yakın Mermas şehri harabesinde gömülü olan Calinos hakîm tılsımla yapmıştır derler. Diğer Acayiplik: Tarihçilerin söylediğine göre, Hazreti Peygamberin doğuşundan sekiz yüz seksen iki sene evvel Büyük İskender asrında bu Gazze yakınında deniz kıyısında Askalan şehrinden ta Kıbrıs vilayetine varıncaya kadar deniz içinde geniş bir yol vardı. Bütün kara ve deniz tüccarları, o caddeden gidip gelirlerdi. Hatta Mısırlıların Kıptîler asrında yapılan kilisenin büyük sütunlarını, bu geniş cadde üzerinde, camus (manda, su sığırı) *ve develer ile çekip Mısır'a getirmişlerdir. Sonra İskender asrında Hamalı bir Yahudi, Mısır'ın mübarek Nil nehrini sihir ile Hama şehrine getirirken, o şişe içindeki Nil suyu*

during the time of Alexander, a Jew from Hama, using magic to bring the blessed Nile River of Egypt to the city of Hama, spilled the Nile water in that bottle onto the ground, and a lake appeared. Half of the Cyprus road sank. The other half sank where Alexander cut the Black Sea and it flowed into the Mediterranean. To this day, sailors, coming from Cyprus, see those roads in the sea, avoid the shallows, and sail their ships away. (Danışman (5), 1970: 21-22; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 80).

2.6. Magical Events in Çalık Kavak Village (Rumelia) "I saw her in that Balkan, while I was a guest in a Bulgarian house with all my servants, sitting happily by the fire. An ugly-faced old woman entered the door with her hair disheveled. She sat down by the fire without hesitation and cursed me profusely in her own language. I realized that our servants outside must have been acting inappropriately and making improbable proposals. When I called my servants and warned them, they said, 'God forbid, we don't know anything.' Then seven gulams (slaves, slaves, slavemen) came to this old woman (witch woman), surrounded the fire, chatting in loud Bulgarian. They never gave the old woman a place. I used to watch from all sides, thinking it was a strange spectacle. I saw her take ashes from the fireside, smear them here and there, and cast the remaining ashes in her hand, reciting a spell, and scattering them over the naked girls and boys by the fire. All seven of them turned into large chickens. They started chanting, "chu chu." He immediately scattered some of the remaining ash on his own head, and at that moment, he turned into a large brood hen and ran out the door, gurgling and gurgling. The seven chickens followed him. At that moment, when I cried out, "Boy!" my ghouls woke up and came. They saw that my nose was bleeding! "What's this? Come out! There's a crunching noise."

yere dökülüp göl meydana çıkınca, Kıbrıs yolunun yarısı battı. Diğer yarısı da İskender Karadeniz'i kesip Akdeniz'e karıştığı yerde batıp, günümüze kadar gemiciler Kıbrıs'tan gelirken o yolları denizde görüp sığlarından kaçıp gemilerini alarga ederek (açılarak, uzaklaşarak) *geçerler.*" (Danışman (5),1970: 21-22; Kahraman-Dağlı (3), 1999:80).

2.6. Çalık Kavak Köyü (Rumeli)'ndeki Sihirli Olaylar "*O balkanda bütün hademelerimle bir Bulgar evine misafir olup ateş kenarında safa-yı hatırla otururken onu gördüm. Kapıdan içeri çirkin suratlı bir acuze saçlarını darmadağınık ederek girdi. Çekinmeden ateş başına oturup kendi dili ile birçok sövdü. Hakir öyle anladım ki dışarıda hademelerimiz biraz uygunsuz hâl ve tavırlar ve olmayacak teklifler etmişler olalar. Hademelerimi çağırıp tembih ettiğimde 'Haşa bir şeyden haberimiz yoktur.' dediler. Sonra bu acuzenin* (cadı karı) *yanına yedi adet gulam* (köle, esir, kölemen) *gelip çağıl çağıl Bulgarca söyleşerek ateşin etrafını sardılar. Hakire asla yer koymadılar. Garip temaşadır diye yek yakadan seyrederdim. Onu gördüm ki o acuze ocak başından kül alıp ötesine berisine sürerek elinde kalan külü dahi bir afsun okuyup ocak başındaki çıplak yatan kızlar ve oğlanların üzerine saçtı. Onların yedisi de birer iri piliç olup 'çu çu' demeye başladılar. Hemen elinde geride kalan külden kendi başına saçınca o an kendisi de bir büyük kuluçka tavuk olup gark gark diyerek kapıdan dışarı çıktı. Ardı sıra yedi piliçler dahi çıktılar. O an 'Bre oğlan!' diye can havliyle feryat ettiğimde gulamlarım uykudan uyanıp geldiler. Gördüler ki burnumdan kan boşanmış! 'Bre bu ne hâldir, bir dışarı çıkın! Bir kütürtü oluyor'*

When I said, they went out. They saw that because the chickens and chicks mentioned above had gotten in among the horses, they were getting divorced and destroying each other. Yet, horses love chickens and pigs, and they are not susceptible to scrofula or red worms. That's why blacksmith shops can't be without chickens, and mills can't be without pigs. While the horses were

dediğimde dışarı çıktılar. Gördüler ki atlar arasına mezkûr tavuk ve piliçler girdiğinden atlar boşanıp birbirlerini helak ediyorlar. Hâlbuki atlar tavuktan, hınzırdan hoşlanıp onlar da sıraca ve kızıl kurt marazları bulunmaz. Onun için nalbant dükkânları tavuksuz, değirmenler domuzsuz olmaz. Beride atlar birbirini helak ederken köyde reaya (bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi

destroying each other here, the villagers (those who are under the rule of a ruler and pay taxes) became aware of this and tied the horses. The witch chickens went off to one side. As my ghola saw it—this is his account—he said:

‘I saw that an infidel immediately urinated on the chickens, and those eight chickens became the sons of Adam (humans) and became that old woman again, and that urinator beat the woman and the young men, driving her away. We looked behind us. It turned out that the house they went to was their church. He gave her to the priest, and the priest read the excommunication to her.’ They swore an oath to my young man because of this. They said, ‘The servants of the Muezzin Mehmet Efendi from Antep and the servants of the Water Bottle Chief saw it and witnessed that the chicken was a human being.’ That night, my nose didn’t stop bleeding from fear or the movement of my blood until morning. By morning, I was free of the blood. Then I asked the muezzin and the water bottle bearer’s servants, ‘I swear, when that Bulgarian urinated on the chickens last night, the chickens became human. If you want, we can bring the Bulgarian who urinated.’ I said:

"My dear, bring it on." I said. At that moment the Bulgarian laughed and said: "My Sultan, that woman is of a different breed. There used to be such a black concolos (an imaginary creature invented to scare children, like a bogeyman or a ghoul) once a year on winter nights. But this year it was a chicken. It doesn't harm anyone." And he left. It was in this despicable Çalık Kavak that I fell into such a spectacle and came to lose my mind." (Danışman (5), 1970: 255-257; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 210-211).

2.7. Magic Shows in Bitlis

A Kurdish man in strange attire and a repulsive figure... He has a turban long enough to be a bird's nest. He has a beard worthy of a yellow, red, white, and green torch. He's mounted a lean horse, carrying a large snake. Beneath him, the poor horse whips the king and the poor with a snake. The poor horse takes one step, but the next he wants to take to the afterlife. His eyes have lost all their luster. His feet are as small as mint. All his bones are counted one by one. He walks left and right as if in a state of intoxication. He's hung two

veren halk) *bu hâlden agâh olup* (haberdar olup) *atları bağladılar. Cadı tavuklar bir tarafa gittiler. Gulamımın gördüğü üzere – onun anlatmasıdır – der ki:*

‘Onu gördüm ki bir kefere, hemen tavukların üzerine sepe sepe işediğinde o sekiz tavuk benî Âdem (Âdemoğulları, insanlar) *olup yine o ihtiyar acuze oldu ve o işeyen, acuze ve gulamları döve döve bir tarafa götürdü. Ardı sıra baktık. Meğer gittikleri hane kiliseleri imiş. Hatunu papaza verip papaz dahi okuyarak aforoz mandeloş eyledi.’ Bu veçhile gulamıma yemin ettiler. ‘Antepli Müezzin Mehmet Efendi hademeleri, Mataracıbaşı hademeleri dahi görüp tavuğun insan olduğuna şahit oldular.’ dediler. O gece sabaha kadar korkumdan veya kanımın hareketinden burnumun kanı dinmedi. Ta vakit sabah oldukta kandan kurtuldum. Sonra müezzin ve mataracının hademelerine sordum ‘Vallahi akşam tavukların üzerine o Bulgar işeyince tavuklar adam oldu. İsterseniz işeyen Bulgarı getirelim.’ dediler. Ben de:*

‘Canım, haydi getirin.’ dedim. O an Bulgar gülerek: ‘Sultanım, o karı başka soydur, kış geceleri yılda bir kere öyle kara koncolos (umacı ve gulyabani gibi çocukları korkutmak için icat edilmiş hayali varlık) *olurdu. Ama bu yıl tavuk oldu. Kimseye zararı yoktur.’ deyip gitti. İşte bu hakir mezkûr Çalık Kavak’ta böyle bir temaşaya düşüp gelip aklım başımdan gideyazdı.*” (Danışman (5),1970: 255-257; Kahraman-Dağlı (3), 1999:210-211).

2.7. Bitlis’teki Sihirbazlık Gösterileri

“*Bir garip kıyafetli iğrenç manzaralı bir Kürt âdemi… Başında kuş yuvası olacak kadar uzun bir sarığı var. Ancak meşale topu olmaya layık sarı, kırmızı, beyaz, yeşil sakalı var. Ta kemerine inmiş, kendisi bir zayıf ata binmiş, eline iri bir yılan almış. Altındaki fakir at, şâh ve fukaraya yılan ile kamçı vurur. Fakir beygir bir adım atar, ama öbür adımını ahirete atmak istiyor. Gözünün asla feri kalmamış. Ayakları güya nane çöpü gibi olmuş. Bütün kemikleri birer birer sayılır. Sağına soluna sersem olmuş gibi sarhoş hâlinde yürür. Elmacık*

bags on each cheekbone, and that poor horse has set foot in the afterlife. And yet, he whips the lean horse's belly, sometimes dismounting, sometimes mounting. This filthy fellow is seen playing various tricks, and the whole crowd laughs at him.

kemiklerine ikişer torba asmış, o fakir at ise ahirete ayak basmış. Yine böyle iken o zayıf atın karnına kamçı vurur, kâh iner, kâh biner. Güya bu pis herif çeşitli oyunlar yapar. Bütün halk da buna güler.

A ghul of the Khan named Kurban Ali gave the man a gold coin and said:

Hanın Kurban Ali adlı bir gulamı herife bir altın verip:

‘My dear Molla Mehmet, make this steed run with you!’ he said. The insulter:

‘Canım Molla Mehmet, şu küheylanı beraber koştur!’ dedi. Hakir:

“Hey lover… His last race will be in the afterlife,” I said.

‘Hey âşık… Bre o son koşusu ahirette olacak.’ dedim.

He immediately struck the poor horse with his one and only snake whip, gathered a bridle, climbed up the steep cliffs, and rode past the Khan and Pasha like lightning on that sturdy horse, so much so that all the pashas were astonished. The Khan's soldiers, however, were not astonished, but laughed.

Hemen biricik yılandan kamçı ile zavallı ata çarpıp, dizgin devşirip, o sarp kayalık içine yalçın kayalara çıkıp, Han ile Paşa’nın yanından yıldırım gibi, o lağar at ile öyle geçti ki, bütün paşalar hayrette kaldılar. Han’ın askeri ise hayret değil, gülerlerdi.

Again, from the very beginning, he galloped from rock to rock, crashing like thunder, and then crashed back into the Khan's army. I immediately went to the man. I looked into his horse's face and eyes, asking, "Is his horse breathing?" There was no light in his eyes, no breathing, no stopping. There was no such sign. Subhan-Hallāk... While I was saying, "What a secret this is," the man smiled at the despicable man and said, "Person! Why have you looked after it so much? Are you going to buy it? This is my horse, passed down from my ancestors. Even if the Pashan wanted it, I wouldn't give it away, and the people of the world wouldn't be able to afford it." Mustafa, the Khan's head taster (the person who tastes the food, the head table chef), said:

Yine öte baştan beri başa doludizgin kayadan kayaya atını çökerterek, gök gürültüsü gibi geçip geriye, hanın askeri içine girdi. Hemen herifin yanına vardım. ‘Atı soluyor mu?’ diye atının yüzüne gözüne baktım. Ne gözünde nur var, ne soluk alır, ne durur. Bunda öyle bir alamet yok. Sübhanel Hallâk… Bu ne sırdır derken herif hakire hitap ile tebessüm ederek: ‘Kişi! Ne çoh bakmışsan. Satın mı alırsan? Mu menim (bu benim) atalarımdan beri kalmış atımdır. Paşan dahi istese men munu virmenem (ben bunu vermem) ve cihan hâlkı buna baha yetiştiremezler.’ diye birçok lâf attı. Han’ın çaşnigirbaşısı (yemeklerin tadına bakan kimse, sofracıbaşı) *Mustafa dedi ki:*

"Evliya Çelebi! What do you think of this weak horse? It was a piece of log piled up in the Khan's furnace (the large, covered stove located under the floor of a bathhouse and used for heating). Not only did the Khan not give this mullah a horse to ride in the regiment, he also warned him not to go to the regiment because you would diminish my

‘Evliya Çelebi! Sen bu zayıf atı ne sanırsın? Bu Han’ın külhanında (hamamlarda döşeme altında bulunan ve ısınmayı sağlayan kapalı, büyük ocak) *yığılmış bir tomruk kütük parçası idi. Han, bu mollaya, alaya binmek için bir at vermediği gibi, Melek Ahmet Paşa alayına karşı benim alayımı küçültürsün, alaya gitme diye tembih etmişti.*

regiment against Melek Ahmet Pasha's regiment. The mullah immediately went to the furnace and cast a spell on the log, and it transformed into a horse. Riding it, he displayed such skill and spouted nonsense. But the Khan was deeply offended. Because if your pasha heard that this horse was created by alchemy, he would say the Khan had alchemists, chemists, and magicians. That's why the Khan was deeply saddened, thinking of its fate." When I heard this, my mind went:

Hemen bu molla gidip, külhanda bu tomruğa bir afsun edip, tomruk bu şekilde bir at hâlini aldı. İşte ona binerek böyle marifet göstererek saçmalıklarda bulundu. Ama Han çok gücendi. Çünkü sizin paşa bu atın simya ile meydana getirildiğini duyarsa, Han'ın simyacıları ve kimyacıları, sihirbazları var imiş der, bu yüzden, sonunu düşünerek Han çok üzülmüştür.' Bunu i ş itince aklım gidip:

I said, 'My dear head chef, what would you say if you loved the Prophet?' The head chef said:

'Bre can ı m çaşnigirbaşı, Peygamberi seversen sen ne dersin?' dedim. Çaşnigirbaşı:

He swore, "This is the case for the pure soul of His Majesty Sultan Evhadallah. He is one of the companions of the mullah. He can mount a piece of column, a boat, an earring, a piece of fur, or even a piece of wood and cast a spell. He can ride a horse and go wherever he wants. If he mounts a cat, a sheep, a dog, or any other living creature, he can make them dance like Ali Düldül and make them dance like a javelin."

'Hazreti Sultan Evhadallah'ın temiz ruhu için böyledir. O molla yârandan bir kimsedir. Kâh bir sütun parçasına, kâh tekneye, kâh küpe, kâh posta, kâh böyle bir ağaç parçasına binip bir afsun eder. O at binip ne tarafa giderse gider. Kedi, koyun, köpek ve diğer canlı kısmından birisine binse Ali Düldül'ü gibi oynattırıp cirit oynatır.' diye yemin etti.

"I don't believe this, poor man. Of course I need to learn this secret," I asked the head taster. The taster said:

'Hakir buna inanmam. Elbette bu esrarı öğrenmem gerek.' diye çaşnigirbaşına rica ettim. Çaşnigir:

'Nola, come here!' we said and went to the Khan's side, following Molla Mehmet. Immediately, the magician molla entered the back gate of the vineyard with that horse, and when he went towards the furnace thinking that no one was there, we saw him with my three gholams, who became lowly foot soldiers… He got off the horse, took the snake in his hand and put it on his hand. He wore a broadcloth (a type of mest sewn onto the trousers of men, with a hem at the waist, which suddenly becomes narrower below the knees and wraps around the leg, and which is sometimes worn together with the trousers).

'Nola dü ş yanıma!' deyip Molla Mehmet'in arkasından Han'ın yanına vardık. Hemen sihirbaz molla, o at ile bağın arka kapısından içeriye girip, kimse yok zannederek külhana doğru girince, hakir piyade olup, üç gulamım ile onu gördük ki… Attan inip, elindeki yılanı çakşırı (erkeklerin iç donu üzerine giydikleri, belden uçkurlu, diz kapağının altında birden darlaşıp bacağı saran, bazen paçalarına birlikte giyilen bir mest dikilmiş olan, çuhadan

He put his outer garment, a kind of trousers, inside it. He sat down on the ground, squatting. Suddenly, he took out a robe from his barber's barber's barber's barbershop, tied it around the weak horse's throat, and let out a yell. At that

yapılma üst giyeceği, bir tür pantolon) *içine koydu. Çömelerek yere oturdu. Bir anda yine çakşırından bir uçkur çıkarıp zayıf atın boğazına bağladı ve bir nara attı. O anda her taraf karardı. Anı*

moment, everything went dark. Then I saw that a knotted log appeared in the furnace square. The head chef said immediately:

'Hey mullah, you tied the wind-fast horse to the furnace!'

He also said:

He never denied it, saying, "The so-called Khan wouldn't give me a dirty horse. So I did. By God, I swear to God, I should have ridden the palace Frashë Bagdo. But the Ottoman regiment arrived. I rode this log because I feared they would slaughter me."

He asked, 'Who are these people?' He had just met us.

When we said, "He is a hafiz of words (he has memorized the Qur'an), he is the Pasha's courtier and is always in his company," he was very pleased and became our friend. God willing, we will write about many more of his talents when the time comes." (Danışman (6), 1970: 171-173; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 45-46).

2.8. Magic Shows at the Banquet of Abdal Khan, Khan of Bitlis

Bitlis Khan Abdal Khan gives a feast to Melek Ahmet Pasha, who is in Bitlis.

"After dinner he said to Pasha:

"We have several skilled and skilled men at our service. If you wish, you can come to the low pavilion overlooking the square and watch. Each of them is a distinguished master in the science of alchemy and the transcendence of space."

Upon this request, the fortunate Pasha said:

gördüm ki, külhan meydanında bir dallı budaklı kütük göründü. Derhâl çaşnigirbaşı dedi ki:

'Ey molla, rüzgâr süratli atı külhana bağladın!'

O da dedi ki:

'Han dedikleri pis, bir at vermedi. Ben de öyle ettim. Vallahi, billahi saray Fraşi Bağdo'ya binsem gerek idi. Ama Osmanlı alayı geldi. Beni lağlarlar diye bu tomruğa binmişem.' diye asla inkâr etmedi.

'Munlar (bunlar) kimdir?' diye sordu. O da bizimle yeni tanışmıştı.

'Hâfız-ı kelâm olup (Kur'anı ezberlemiş olup) *Paşa'nın nedimi ve her vakit meclisinde olan kimsedir.' deyince, pek çok hoşlanıp bizimle yâran oldu. İnşallah yeri gelince nice marifetlerini daha yazarız.*" (Danışman (6), 1970: 171-173; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 45-46).

2.8. Bitlis Hanı Abdal Han'ın Ziyafetindeki Sihir Gösterileri

Bitlis Hanı Abdal Han, Bitlis'te olan Melek Ahmet Paşa'ya ziyafet verir.

"*Yemekten sonra Paşa'ya dedi ki:*

'Hizmetimizde birkaç usta hünerli adamlarımız var. Eğer arzu ederseniz, meydana bakan alçak köşke teşrif buyurup seyredesiniz ki, bunların her biri simya ilminde tayy-i mekân ilminde pek seçme ustalardır.'

Bu rica üzerine bahtlı Paşa:

Saying, ‘Let’s see what happens!’ they sat down in the square (the raised area in mosques reserved for rulers, surrounded by railings). Men gathered in layers around the square and waited for the viewing to begin.

‘Nola görelim!’ diyerek meydana maksure (camilerde etrafı parmaklıklarla çevrilerek hükümdarlar için ayrılan yüksekçe yer) *oturdu. Meydanın çevresinde kat kat adamlar toplanıp, seyrin başlamasını beklediler.*

Strange and Odd Things:

***Acayip ve Garip İşler**:*

First of all, a man named ‘Zengüzer Pehlivan’ from the Persian Khan came to the square wearing a black bodysuit (wrestler’s trousers), kissed the ground in the presence of the Pasha, took the Prophet, the beloved of the worlds, the twelve imams, the great Ottoman rulers, Melek Ahmet Pasha, the Khan and all his children, and after the prayer, he rubbed his face with his hands and said ‘Persistence, O Plato, the cautious vizier’ and recited the following couplet:

Evvela Acem hanından ‘Zengüzer Pehlivan’ adlı adam meydana siyah gövdeli kispetle (pehlivan pantalonu) *gelip, Paşa’nın huzurunda yer öperek dua sırasında Peygamberi, cihar-yâr-i güzîni, on iki imamı, büyük Osmanlı hükümdarları ile Melek Ahmet Paşa’yı, Han’ı, bütün evlatlarını alıp duadan sonra elini yüzünü sürüp, ‘Destur, ey Eflâtun tedbirli vezir’ deyip şu beyti söyledi:*

‘Don’t say, “Give me a bad name, I am a disgrace” Every month, the Sultan is a double-breasted and talented person.

‘Ger hod deme ayıp hâ der in bende drest Her ay ı b ki, sultan bipesent ve hünerest’

Once again, he strode around the square, kissing the ground, so fast that even the noblest horses couldn't keep up with him. His body was so fit and fast. After this stroll, he scurried to the Pasha's presence, cried "Ya Allah" (O God), performed a peacock somersault (a type of wheel-like somersault), which spun three times in the air before coming to rest on the ground. At that moment, he cried "Ya Hay" (O God), performed another dove somersault, which spun four times in the air, no part of his body visible, and immediately spun like a round ball. Once he touched down again, in the blink of an eye, he performed a back somersault and spun three times in the air, a feat unbecoming of a human being. Then, as he spun around the square, his head, hands, and feet like a cartwheel, one would have thought he were a pinwheel.

Bir daha yer öperek meydanda öyle topuk vurup dolaştı ki, en asil atlar bile kendine yetişemezdi. Bu derece süratli zinde vücutlu idi. Bu dolaşmadan sonra seğirterek Paşa’nın huzuruna geldi, “ya Allah” deyip, bir tavus perendesi (çark gibi dönerek havada atılan takla) *attı ki, havada üç kere dönüp, yine yerde durdu. O anda ‘ya Hay’ deyip, yine bir güvercin perendesi attı ki, havada dört kere döndü, vücudunun hiçbir uzvu görünmüyor, hemen bir yuvarlak top gibi dönüyordu. Yine yere ayak basınca kaşla göz arasında arkasına doğru bir çeşit takla atıp, havada üç kere öyle döndü ki, insanın yapacağı şey değildi. Sonra çarkıfelek gibi o meydanda baş, el, ayak ile araba tekerleği gibi dönünce insan kendisini fırıldak zannederdi.*

In this square, when he held open a corner turban that was sixteen yards long, he immediately jumped onto the headscarf and moved like

Bu meydanda on altı arşın uzunluğunda bir köşe sarığı açık tutup, hemen yıldırım gibi seğirterek tülbent üzerine sıçrayıp, on altı arşınlık sarığı bir

lightning, passing from one end of the sixteen-yard turban to the other, not a single particle of movement was seen in the headscarf.

baştan öbür başa hareketle geçince tülbentte zerre kadar hareket görülmemiştir.

This wrestler placed three jug bottles on top of each other in two places in the square, performed a somersault while rushing to the opposite side, shouting "Ya Allah," and stood fearlessly on these two rows of bottles. Neither he nor the bottles were seen to move. Then, he jumped off the bottles, stepped on the ground, and piled three more on top of the same bottles, making twelve in total. Even the wind moved these bottles. They were empty Genoese bottles. Furthermore, six of them, stacked on top of each other, stood as tall as a man. He immediately backed up forty or fifty paces, pawing like a horse, then cracking like lightning, darting like an arrow from a hard bow. When he reached the bottom of the bottles, he jumped up, shouting "Ya Hay!" and placed each foot on one side, standing on the two rows of six bottles. God knows that neither he nor the bottles showed any movement, and not a single one moved. In that state, he prayed to the Pasha, jumped up again, kissed the ground, and stood to one side.

Bu pehlivan meydanda iki yerde üçer tane sürahi şişelerini birbiri üzerine koyup, karşı taraftan 'ya Allah' diye seğirterek bir perende atıp, hiç korkusuz bu sürahilerin üzerinde durdu. Ne kendisinde bir hareket, ne de şişede kırılmak görüldü. Sonra şişelerin üzerinden sıçrayıp yere basarak, tekrar aynı şişeler üzerine üçer şişe daha koydu ki, hepsi on iki şişe oldu. Bu şişeleri rüzgâr bile kımıldatıyordu. İçleri boş Ceneviz şişeleri idi. Bir de, bunların altısı birbiri üstünde durunca bir adam boyu kadar yüksek oluyordu. Hemen k ı rk elli adım kadar geriye gidip, at gibi eşinerek ve sonra yıldırım gibi şaklayarak, sert yaydan ok çıkar gibi seğirtip, şişelerin dibine gelince 'ya Hay' diye sıçrayıp, her ayağını bir tarafa koyarak, o iki sıra alıt şişelerin üzerinde durdu. Allah bilir ki, ne kendisinde, ne şişelerde hareketten eser görülmeyip hiçbiri kımıldamadı. O hâl ile Paşa'ya dua edip, yine sıçrayarak yer öptü ve bir tarafta durdu.

Another Oddity:

***Başka Bir Acayiplik**:*

Molla Mehmet, who had previously ridden a frail horse while marching with a large regiment to Bitlis, arrived at the square wearing his dirty, stained turban and felt cardigan. After a short prayer in the pasha's presence, he angrily shouted in Kurdish, "Why did you invite me to this political arena? Who wouldn't invite me to the banquet hall? I wear shabby clothes and have no elbows. Now you demand knowledge from me!" Then:

Evvelce Bitlis'e büyük alay ile giderken, çelimsiz ata binen Molla Mehmet meydana yine o kirli, pirli palas sarığı, keçe hırkasıyla geldi. Paşa'nın huzurunda biraz duadan sonra Kürt lehçesiyle 'Meni (beni) bu siyaset ne çağırmışsız? Ziyafet meydanına çağırmasız kim, perişan esvabı vardır, dirsiz. Şimdi de menden marifet istersiz!' diye hiddetlenip, nice türlü dil uzattı. Sonra:

Saying, 'Hayyalessala... May the Khan's hearth be eternal, may Melek Ahmet Pasha exist... May the spirits of Pythagoras, Abu Ali Sina, and his brother Abilharis rest in peace!' he placed a sack in the square. He immediately raised his hand and said:

'Hayyalessalâ... Han ocağı dâim ola, Melek Ahmet Paşa kaim ola... Fisagors, Ebu Ali Sînâ ve birâderi Ebilhâris ruhu şâd ola!' diyerek meydana bir çuval koydu. Hemen elini kaldırıp dedi ki:

‘O those who are ready and your friends! Know, be aware! If you are hard-hearted and courageous people, stand firm in watching me. And make haste to leave as soon as possible!’ And then he walked around the square, naked from birth. Then he came to his sack. And he said: ‘My dear lady! My dear Melek Ahmet! Who would walk around in your presence so naked would be an abandonment of etiquette. But you don’t think of me. No people... I am not like that. All my friends should look carefully!’

‘Ey haz ı r olanlar ve yâran! Bilin, agâh olun! Eğer katı yürekli mert kişiler iseniz, beni seyretmekte ayak direyin. Ve illa bir ayak evvel çıkmağa acele edin!’ ve sonra anadan doğma çıplak olarak meydanda şallak mallak dolaştı. Sonra çuvalının yanına geldi. Ve dedi ki: ‘Canım Hanım. Melek Ahmet be canım! Huzurunuzda kim böyle çılbah (çıplak) *gezmemiz edebi terk etmektir. Ama beni... sanırsız. Yok kişiler... Öyle değilim. Bütün yâran dikkatle baksınlar!’*

After these words, he walked around in front of everyone. Indeed, there was no... He was like a piece of wood, front and back. He was neither a hunsa nor a eunuch... After this walk, he returned to his sack and took out a loincloth. He wrapped it around his waist. But this loincloth was made of Eden straw from Yemen, so skillfully woven that it was supposedly magical. When he tied this belt around his waist, Molla Mehmet began running around the square. Even winged birds first hop a few times and then soar into the air. As Molla Mehmet scurried, his feet suddenly left the ground and he soared. As he flew through the air, he would greet the spectators, calling the pasha's men, whom he had never seen or known, by their grandfathers' names, saying, "O wise ones, O heedless ones, O so-and-so," and he flew. The entire crowd was amazed and delighted. As he descended, he would turn around, taking four or five steps. Sometimes his feet would touch the ground. At that moment, Molla Mehmet took off his loincloth in midair. Then, he began pouring water on the people from above. He poured so much water that everyone was soaked. Many escaped. Molla Mehmet, in this state, hovered in the air for an hour, pouring water down. After an hour, he descended to the ground and stopped. Those who had just soaked saw that there was neither water nor anyone else. Everyone was standing in the square in their dry clothes. The Pasha said, "Subhanallah," and his finger remained in his mouth. At that moment, the Khan, behind him, took off his sable fur, gave it to Molla Mehmet, and said:

Bu sözlerden sonra herkesin önünde dolaştı. Hakikaten ... yoktu. Önü, ardı tahta gibi idi. Ne hunsa idi, ne tavâşî (hadım)*... Bu dolaşmadan sonra yine çuvalının yanına gelerek çuvaldan bir peştamal çıkardı. Beline kuşandı. Ama bu peştamal Yemen diyârının Aden hasırından olup, öyle sanatlı örülmüştü ki, güya sihirli idi. Bu kemeri beline bağlayınca Molla Mehmet meydanda koşmaya başladı. Kanatlı kuşlar bile evvela birkaç kere sekip, sonra havalanırlar. Molla Mehmet ise seğirtirken ayakları birden yerden kesilip havalanmaya başladı. Havada uçarken seyircilere; ‘Ey akıllılar, ey gafiller, ey falan’ diye görmediği, bilmediği paşa adamlarını, dedelerinin adlarıyla çağırıp selam vererek havada uçardı. Bütün halk ise hayran kalıp hoşlanırlardı. Havadan yere inerken dört beş adım kalarak döndü. Bazen ayakları yere dokunurdu. O sırada Molla Mehmet havada, belindeki peştamalını çıkardı. Sonra, yukarıdan halkın üzerine su dökmeye başladı. O kadar çok su döktü ki, herkes sırılsıklam oldu. Birçokları kaçarak kurtuldular. Bu hâlde Molla Mehmet aşağıya su dökerek havada bir saat dolaştı. Bir saat sonra yere inip durdu. Biraz evvel ıslananlar gördüler ki, ne su var, ne de ıslananlar var. Herkes kupkuru elbiseleriyle yine meydanda durmakta. Paşa ‘sübhanallah’ diyerek parmağı ağzında kaldı. O sırada Han, arkasında samur kürkünü çıkararak Molla Mehmet’e verdi ve dedi ki:*

'O Mullah! If you love me, do strange, scary, dangerous things!'

‘Ey Molla! Meni (beni) seversen acayip, korkunç, tehlikeli işler yap!’

Spring from:

Molla da:

“Upon my head and eyes,” he said.

‘Baş ve gözüm üzerine.’ dedi.

Another Strange Trick:

***Başka Bir Acayip Marifet**:*

Molla Mehmet said, "My Khan, have them close the gates of the palace square and the upper staircase. So that you and the spectators below can watch!" When the Khan gave the order, all the gates were closed, forming a fortress wall on all sides. Molla Mehmet took some rags, cotton, and sherbet pieces in his sack and, with the help of the servants, even sealed the keyholes. He returned to the square, took a glass from his sack, and drank some water. The glass disappeared back into the sack. Then he poured so much water onto the square that it practically turned into a lake. Everyone was filled with fear and panic, and a great uproar and outcry broke out. There was no end to the cries and wails. There was no escape. Everything was closed. Molla immediately

Molla Mehmet ‘Han’ım, saray meydanı kapılarını yukarı merdiven kapılarını kapasınlar. Ta ki, siz ve aşağıdaki seyirciler, seyir görsünler!’ dedi. Han da tembih edince bütün kapılar kapandı, dört tarafı kale duvarı gibi oldu. Molla Mehmet, çuvalının içinde bir parça çaput, pamuk ve şermut parçaları alıp hademelerle, kapıdan anahtar deliklerini bile kapadı. Yine meydana gelip, çuvalından bir bardak çıkararak, suyundan biraz içti. Bardak yine çuval içinde kayboldu. Sonra meydana o kadar fazla miktarda su döktü ki, meydan âdeta bir göl olmaya başladı. Herkes korku ve telaşa düşüp bir hay huy ve vaveyla koptu. Feryat ve figanın haddi payanı (sonu) *yok. Kaçmak için hiçbir yer de yok. Her yer kapalı. Molla hemen*

He got on his sack and started swimming in the lake that had formed in the square. The people saw that they were drowning. They all shouted in unison:

çuvalının üzerine binerek, meydanda husule gelen göl içinde yüzmeye başladı. Halk gördüler ki boğuluyorlar. Hepsi bir ağızdan:

They started shouting, ‘Open the doors, save us from drowning!’ Pasha:

‘Kapıları açsınlar, bizi boğulmaktan kurtarsınlar!’ diye bağırmaya başladılar. Paşa:

"What is this, hey Khan? Should people drown in your mansion?" said the Khan, kissing the Pasha's hand and saying:

‘Bu ne hâldir, hey Han? Senin konağında halk boğulsun mu?’ deyince Han, Paşa’nın elini öpüp:

"My Sultan, this is a skill. No one will perish here, just be patient!" he said. All the people saw that there was no good in the Khan or the Pasha. Those who knew how to swim undressed and began swimming in the palace square as if they were swimming in the sea. Some were asking for help from one another, some embracing one another, some swarming up the stairs... Some had climbed the walls, some were standing on top of each other, and some were trapped beneath, reciting the Shahada... In short, there was weeping and groaning in this palace square, a mockery of the Day of Judgment.

'Sultanım marifettir. Burada kimse helak olmaz, biraz sabreyleyin!' dedi. Bütün halk gördüler ki, Han'dan, Paşa'dan hayır yok. Yüzmek bilenler hep anadan doğma soyunup denizde yüzer gibi saray meydanında yüzmeye başladılar. Kimi birbirinden yardım istemekte, kimi birbirini kucaklamış, kimi merdiven basamaklarında kat kat olmuş… Kimisi duvarlara tırmanmış, kimi birbiri üzerine çıkmış, kimi altta kalmış kelime-i şahadet getiriyor… Hülasa bu saray meydanında ağlayıp inleme, güya kıyamet gününden numune.

But Hakir and Pasha would watch from the mansion. Molla Mehmet's water only reached the floor of the room. But those below wrote to drown.

Ama hakir ile Paşa köşkten seyrederdik. Molla Mehmet'in suyu ancak odanın tabanına çıkardı. Fakat aşağıdakiler boğula yazdılar.

Molla Mehmet immediately took a bowl from his sack. When he struck another bowl, a sound like a clock chime was heard. Not a drop of water, not Molla Mehmet, not a trace of anything remained in the square.

Hemen Molla Mehmet çuvalından bir tas çıkardı. Başka bir tasa vurunca tastan saat çanı gibi bir ses işitildi. Meydanda ne bir damla su kaldı, ne Molla Mehmet, ne bir eser.

So many men in the square stood naked, some clinging to the palace windows like bats, others climbing onto the palace walls. The Pasha, the Khan, and the other dignitaries couldn't help but laugh and be astonished at the nakedness. Some of the poor men would collapse to the ground in shame, while others would hide among the crowd, crying out, "Oh, my dress! Oh, my knife! My dagger!" This became a joke that even a thousand years of travel would never witness such a wondrous sight.

Meydandaki o kadar adam çırılçıplak kalkıp kimi yarasa kuşu gibi sarayın pencerelerine sarılmışlar, kimi sarayın duvarına çıkmışlar. Böylece çıplak kalanlara Paşa ve Han ve diğer büyükler bakıp gülmekten kendilerini alamadılar ve şaşırıp kaldılar. Zavallı adamların kimi utancından yere çöker, kimi halk arasında gizlenip 'bre elbisem, bre bıçağım, hançerim!' diye feryat ederlerdi. Bu şekilde bir şaka olmuştur ki bin sene seyahat eden bile böyle bir harikulade bir manzara seyredemez.

When Molla Mehmet kissed the ground again in the presence of the Khan and Pasha, the Khan said, "Pasha, let it be for your head. Show one more bit of skill. We don't want anything else from you!" Melek Pasha said:

Molla Mehmet yine Han ve Paşa huzurunda yer öpünce Han: 'Paşa başı için olsun. Bir parça marifet daha göster. Bunlardan başka senden bir şey istemeyiz!' deyince Melek Paşa dedi ki:

'Hey Khan! Get rid of that damned magician! All our men are terrified.' Khan said:

'Hey Han! Gider (defet) *şu sihirbaz melun gidiyi! Bütün adamlarımızın ödü patladı.' Han eyitti ki* (dedi ki)*:*

'My Sultan, there is nothing.'

'Sultanım bir şey yoktur.'

Pasha saw that the Khan had the intention of watching this, he turned a blind eye and said:

Paşa gördü ki Han'ın, bunu seyretmeye niyeti vardır, göz yumup:

"Especially if he shows reasonable skill," he said.

'Hele bir mâkulce marifet gösterse.' dedi.

Another Oddity:

Başka Bir Acayiplik:

Molla Mehmet returned to the sack, took out a multicolored, embroidered robe, hid it a little under his loincloth, and then sat on it. Then he took the robe out from under the loincloth and recited a spell. He placed the robe back in the sack. We saw a noise and movement in the sack, and a large snake's head emerged from its mouth. It floated out and covered the sand.

Molla Mehmet tekrar çuvalın yanına gelip, içinden bir alaca, nakışlı uçkur çıkararak, peştamalı altında biraz gizledikten sonra üstüne oturdu. Sonra yine uçkuru peştamalı altından çıkarıp bir afsun okudu. Uçkuru yine çuvala koydu. Onu gördük ki çuvalda bir gürültü, bir hareket görünüp, ağzından dışarı bir büyük yılan başı göründü. Dışarıya süzülüp kumlar

He lay down on the ground, curled up against the sun in the scorching heat. But as he breathed, he grew larger, his eyes burned like torches, his teeth became like ivory, and his fur-like hair became visible. He stood in this state in the square for half an hour, his body the size of an elephant's trunk. Then, in the heat, he stretched out, showing off his long body, and crawled.

üzerine, o sıcakta güneşe karşı yatıp kıvrıldı. Fakat soludukça büyümekte, gözleri meşale gibi yanmakta, dişleri fil dişi gibi olmakta, hayvan tüyü gibi tüyleri görünmekte idi. Bu hâl üzere meydanda yarım saat durup, vücudu fil gövdesi kadar oldu. Sonra sıcaktan uzanıp, uzun vücudunu göstererek gezindi, süründü.

After wandering around for a while, he returned to Molla Mehmet. When Molla Mehmet attempted to mount the creature, the snake struck him so hard that he fell on top of Molla, lying dead in the square. The spectators were alarmed. They began to flee, wondering, "If this dragon does this to Molla, what will become of us?" They inevitably broke down the palace's mountain gate and fled. Molla Mehmet immediately rose from the ground, pulled a red drumstick from his sack, and struck the dragon. He mounted it, thrusting its head and rudder into the air, and paraded around the palace square, spewing fire from its mouth, tearing up the sand and earth with its tail, sending the sand and dust soaring into the air.

Biraz dola ş tıktan sonra yine Molla Mehmet'in yanına geldi. Molla Mehmet bu mahluka binmek isteyince yılan kendisine öyle bir kuyruk vurdu ki, Molla tepesi üzerine düşüp, meydanda ölü gibi kaldı. Bu kere seyirciler telaşa düştü. 'Bu ejder Molla'ya bunu yaparsa bizim hâlimiz neye varır?' diye kaçışmaya başladı. İster istemez sarayın dağ kapısını kırıp kaçtılar. Hemen Molla Mehmet yerden kalkıp, çuvalından bir kırmızı davul çubuğu çıkarıp ejdere vurunca, derhâl sırtına binip başını ve dümenini havaya kırarak, saray meydanında gezer, ağzından ateşler saçarak, kuyruğuyla yerdeki kum ve toprağı deşip, kum ve tozlar göklere çıkardı.

The dragon roamed around in this manner, causing chaos among the people. Many people fainted. Even the poor chief baker's palace became paralyzed and devastated. Seeing this pitiful state, the pasha said:

Ejder böyle dolaşarak halkı birbirine kattı. Bir nice adam bundan bayıldı. Hatta zavallı ekmekçibaşının sarası tutup perişan oldu. Paşa bu acıklı hâli görüp:

‘Oh, cursed Molla Mehmet! Oh, come on! Don’t forget this!’ he cried. Molla Mehmet understood that the Pasha was upset, he immediately walked around with the dragon once and came under the Pasha’s mansion with his dragon:

‘Bre melun Molla Mehmet! Bre ha. Sen bunu unutma ha!’ diye bir haykırdı. Molla Mehmet anladı ki Paşa üzülmüştür, hemen ejderha ile bir kere dolaşıp ejderi ile Paşa köşkünün altına gelip:

"Oh pasha, I bid you farewell. Oh, my prayers," he said, and mounted his dragon again, rode out of the Khan's vineyard gate, and disappeared into the mountains before everyone's eyes. Everyone returned to the square and began gossiping in amazement.

‘Ey pa ş a, seni Allaha ısmarladım. Ya hu. Dualar.’ deyip yine ejderine binip Han’ın bağ kapısından dışarıya çıkıp, herkesin gözü önünde dağlara giderek kayboldu. Herkes yine meydana gelerek, hayretler içinde dedikoduya başladılar.

The Strange Miracles of Alchemy:

***Simya İlminin Acayip Kerâmetleri**:*

Then Molla Mehmet's sack appeared. The Khan said:

Sonra Molla Mehmet’in çuvalı meydana geldi. Han dedi:

‘Bring that sack! Let’s see Molla Mehmet’s tools!’ Pasha:

‘Getirin şu çuvalı! Molla Mehmet’in aletlerini seyredelim!’ Paşa:

‘Hey Han! Take those damned things away!’ said Han:

‘Hey Han! Gider şu melunun şeylerini!’ dedi ise de Han:

"Avalanche, Pasha! Let's watch," they said, and opened the sack. Inside were: Thin, multicolored ropes made of sheep and camel wool, hemp seeds, various medicines in boxes, blackthorn thorns, camphor (a white, translucent, easily crumbly, and strongly fragrant substance obtained from a type of sassafras that grows in the Far East and is used in medicine), aselbent (a vanilla-scented resin obtained by splitting the bark of a tree called acar amber, used in medicine, especially in the form of vapor, in the treatment of upper respiratory tract disorders, and in the production of perfumes because it prevents odors from evaporating quickly), frankincense, oud (incense made from the bark and wood of the agar tree), ambergris, pitch, tar, pelian, oleander, and other camphor waxes. Old cloths, multicolored cloths, pieces of

‘Çığı çığı Paşa! Hele bir seyredelim.’ deyip, çuvalın ağzını açtılar. İçinden şunlar çıktı: Koyun ve deve yününden alaca ince ipler, kendir tohumları, kutular içinde çeşitli ilaçlar, karaçalı dikenleri, kâfur (Uzak Doğu’da yetişen bir çeşit taflandan elde edilen ve hekimlikte kullanılan, beyaz yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, ıtırı kuvvetli bir madde)*, âselbent* (hekimlikte, özellikle buğu şeklinde üst solunum yolları rahatsızlıklarının tedavisinde, kokuların çabuk uçmasını önlediği için parfüm yapımında kullanılan ve akar amber denilen ağacın kabuklarının yarılması ile elde edilen vanilya kokulu reçine) *, kara günlük, öd* (öd ağacının kabuğundan ve odunundan yapılan tütsü)*, amber, zift, katran, pelyan, zakkum ve diğer türlü kâfurî mum dolu. Eski bezler, alaca bezler, Keşan*

Keşan velvet, Damascus kutnus, which are worthless. Inkwells filled with various oils, pastes, sweets,

kadifesi, Şam kutnusu parçaları ki asla bir para etmez. Hokkalar içinde türlü yağlar, macunlar, tatlılar,

melon, watermelon, cucumber, and pumpkin seeds, along with many other food seeds, ink, rakı, vinegar, wine, naphtha, sandalwood, sheep and goat heads and trotters in tin kumkum, a lion's head with its feathers salted, countless dead snakes, lizards, scorpions, and centipedes, the feet and teeth of donkeys, horses, mules, camels, and pigs, live slugs in numerous inkwells, various insects spawned by Lake Van, even a dried man's head, the skins of tigers, lions, leopards, and many other animals, and the skins of all kinds of animals, from sable to sable, ermine, lynx, and even lynx. But not one of them was worth a dime. In short, this sea of sacks contained a piece of every living thing. The medicines in this sack were not to be found in apothecaries' shops. The Pasha said:

kavun, karpuz, hıyar, kabak çekirdekleri, daha bunun gibi nice çeşit yiyecek tohumları, kalay kumkumaları içinde mürekkep, rakı, sirke, şarap, neft, sandaloz, koyun ve keçi kelleleri ve paçaları, tüyleri tuzlanmış bir aslan kellesi, hesapsız, yılan, kertenkele, akrep, çıyan ölüleri, eşek, at, katır, deve, domuz ayakları ve dişleri, nice hokkalar içinde canlı sümüklü böcekler, Van Gölü'nde hâsıl olan türlü böcek haşaratı, hatta bir kurumuş adam kafası, kaplan, aslan, pars ve daha birçok hayvan derileri, samur, zerduva, kakım, vaşak derisine varıncaya kadar bütün hayvan postları mevcut idi. Ama birisi de beş para etmezdi. Hasılı bu çuval denizinde bütün varlıklardan birer parça vardı. Bu çuvalda olan ilaçlar, eczacı dükkânlarında bulunmazdı. Paşa dedi:

"My dear Khan, what are these inappropriate things? They have wine, raki, vinegar?"

'Canım Han, bu kadar münasebetsiz şeyleri bu gidi neyler? Şarabı, rakısı, sirkesi var?'

Khan replied:

Han cevap verdi:

"My Sultan, by God, he has been with us for three years. He has never been seen drinking wine, tobacco, or coffee in his life. He is a fasting man by night and a fasting man by day, always observing the fast of David. He has never eaten flesh that has been slaughtered with a knife, bled to death, or drained of its life. He has never missed a prayer. However, in the land of the Maghreb, in the city of Marrakesh (which would be Marrakesh), he learned this art of alchemy and, at my insistence, demonstrated some skill in order to show it to you, my Sultan. Otherwise, this is all a fantasy. No harm will come to anyone." The Pasha asked:

'Sultanım, billahi üç yıldır bizdedir. Ömründe şarap, tütün, kahve içtiği görülmemiştir. Gece kanım (ayakta)*, gündüz saim* (oruçlu)*dir ki, her vakit Davut orucu tutar. Ömründe bıçak ile boğazlanmış, kanı akmış, canı çıkmış canlı eti yememiştir. Hiçbir vakit namazını kazaya koymamıştır. Ancak Mağrip diyarında Merankûş şehrinde (Marekeş olacak), bu simya ilmini öğrenip, siz sultanıma seyrettirmek için benim ısrarımla bir parça marifet gösterdi. Yoksa bunlar bir hayaldir. Bundan kimseye bir zarar gelmez.' Paşa sordu:*

'What about these animal skins and live animals that they imprison?'

'Ya bu hayvan derilerini, canlı hayvanları mahpus edip neyler?'

Khan replied:

Han cevap verdi:

"Yes, my sultan! You asked Yahshi. The essence of all his works and alchemy are things and beings created by the power of God Almighty. Or these things you see are used to demonstrate knowledge as needed. For example, he applied oil from his inkwell to his body, making some of his body parts invisible. He applied frost and raw oil, making himself appear in the air. He would pour water over the people with a kumkum and a jug. As he poured the enchanted water onto the ground, the people would scream and strip naked, thinking they were drowning. My sultan, out of fear, fled with his dragon, leaving his sack here. He can make any animal skins in this sack appear alive; it is God's eternal offering. That is why he preserves a piece of each animal in his sack, like their life and head." He praised Molla Mehmet. The Pasha then said:

'Beli sultanım! Yahşi sordunuz. Onun yaptığı bütün işlerin ve simyanın aslı, yine Cenab-ı Hakk'ın kudretiyle halk olunmuş olan eşya ve varlıklardır. Yahut gördüğünüz bu şeylerdir ki lüzumuna göre marifet göstermek için kullanılır. Mesela hokkasından vücuduna bir yağ süründü, vücudunun bazı uzuvları görünmez oldu. Kırağı ve çiğ yağı süründü, kendini havada gösterdi. Kumkuma, ibrik ile halk üzerine su dökerdi. Yere afsunlu suyu döktükçe, halk kendilerini suda boğuluyor zannederek feryat eder ve soyunurdu. Sultanımın korkusundan ejderi ile beraber kaçıp, çuvalını burada bıraktı. Bu çuval içinde ne kadar hayvan postları varsa onları canlı gibi gösterebilir ki, Allah'ın ezelî sun'udur. İşte onun için çuvalında her birinden birer parçayı, canı ve başı gibi muhafaza eder.' diyerek, Molla Mehmet'i meth eyledi. Paşa da:

He said, "Take away that magician's sack. I like brave men who do cartwheels." Thereupon, they came to the square and played their tambourines and kudum.

'Şu sihirbazın çuvalını kaldırın. Ben perende atan yiğitlerden hoşlanırım.' dedi. Bunun üzerine bunlar meydana gelip def ve kudümünü çaldı.

Another View:

Başka Bir Seyir:

The roof of the Khan's palace rises above all others to the east. Below it, especially, are sheer cliffs so steep that no one dares to look. They are as tall as the two Süleymaniye minarets. A day or two ago, countless mountain-breakers had broken down the rocks of that Gayya stream (a troubled, troublesome place where it's hard to get out of once you've fallen in), paved it with sand, and made it a level field. It turns out that the wrestler, knowing he would demonstrate his skill, had broken those rocks and placed a sack of earth filled with dung on top of the Khan's palace.

Han'ın sarayının damı, doğuda bütün damlardan yüksektir. Bilhassa onun aşağısında yalçın kayalardır ki kimse bakmaya cesaret edemez. İki Süleymaniye minaresi boyunda var. Bir iki gün evvel o gayya (içine düşülünce kolay çıkılamayan dertli, belalı yer) *deresini nice yüz dağ yıkıcılar kayalarını kırıp, düz meydan hâline getirerek kum döşemişlerdi. Meğer pehlivan, maharetini göstereceğini bilip, o kayaları kırdırarak, Han'ın sarayı üstünde bir çuval fışkı ile dolu toprak koymuş imiş.*

Pehlivan said:

Pehlivan dedi ki:

"Oh my sultan, brave vizier Melek Pasha! Let me offer a prayer to this humble servant of yours. Let him go to the palace's protrusions overlooking the rocks (the part of the room that projects

'Ey sultanım, yiğit vezir Melek Paşa! Bu âciz kulunun bir temennasını da edesin. Sarayın kayalar tarafına bakan şahnişinlerine (odanın sokak tarafına olan çıkıntısı, dışarıya doğru uzanan

outward from the street, so that you may learn a lesson!)." The Pasha and all the spectators immediately went there, and the wrestler's friends began playing the tambourine and kudüm. The wrestler prayed on the rooftop, saying, "O lovers! This is not showing off; it's called acrobatics. Don't forget our prayers. I have entrusted you to God. You too, entrust me to God. Whoever is a Muhammadan, send blessings upon Muhammad's smiling face. May God heal him!" When thousands of men cried out, "May God repair him!" the cruel wrestler would immediately grab the aforementioned sack of spruce and earth, cling tightly to it, and throw himself from the palace roof, two minarets high, into the abyss. As he flew like a bird, he would cry out, "O God!" Just a man's length from the ground, he performed a peacock somersault on the sack under his ass, and by God's command, he landed on the ground, safe and sound. He then prayed again, mounted a horse present, and came before the pasha, kissing the ground. The pasha bestowed upon him a purse of kuruş. Once again, the pasha went to the palace pavilion for a viewing.

kısmı) *varasın, ta ki ibret göresin!' Hemen Pa ş a ve bütün seyirciler o tarafa varıp pehlivanın dostları def ve kudüm çalmaya başladılar. Pehlivan dam üstünde dua ederek: 'Ey â ş ı klar. Bu marifet göstermek değildir, buna cambazlık derler. Duadan unutmayınız. Allah'a ısmarlamışım sizi. Siz de meni (beni) Allah'a ısmarlan. Her kim Muhammedi'dir, Muhammed'in gül yüzüne salavat. Allah onara!' dedi. Nice bin adam da 'Allah onara!' deyince hemen zalim pehlivan altına adı geçen fişkı ve topraklı çuvalı alıp, sıkıca yapışıp kendini saray damından iki minare boyunca uçuruma atınca kuş gibi uçarken 'ya Allah' deyip feryat ederdi. Yere bir adam boyu kala hemen kıçının altındaki çuval üzerinde bir tavus perendesi atıp, Allah'ın emriyle sağ ve salim olarak ayak üstü yerde durdu. Ve yine hayır dua ederek, orada hazır bulunan bir ata binip, paşanın huzuruna gelerek yer öptü. Paşa kendisine bir kese kuruş ihsan etti. Yine Paşa, seyir için sarayın meydan köşküne geldi.*

Another Trick:

Başka Bir Marifet:

Again, while the servants were beating the tambourine and kudum and the wrestler was walking around the square and playing tricks, he took out a hammer and a long enser (an iron nail made by hammering) from his pocket and said: 'My Khan, if you allow me, I will climb up to the roof of this eighty-yard-high wall.' The Khan said:

Yine hademeleri def ve kudüm vurup, pehlivan meydanda dönüp oyunbazlık ederken, cebinden bir çekiç ve uzun enser (çekiçle dövülerek yapılan demir çivi) *çıkardı ve: 'Hanım, eğer iznin olursa bu seksen arşın kadar yüksek olan duvarın yüzünden ta damına kadar çıkayım.' dedi. Han ise:*

"Permission. May God make it easy for you," he said. The acrobat came to the wall. After praying, he climbed onto the spike he had hammered into the wall as far as his hand could reach, sat down, and performed quite a feat. Then, clinging to the wall with this spike, he stood up, took the hammer and a second nail from his waist, and hammered it between two taverns. He put the hammer back into his waist, stood on the nail like a spider, and performed all sorts of tricks on it. The strange thing is that both nails are only one and a half inches long. If more than three fingers penetrate the wall, there's very little room left to perform the feat!

'Destur. Huda kolay getire.' dedi. Cambaz duvarın dibine geldi. Hayır duadan sonra, elinin yetiştiği yerde duvara çaktığı enserin üstüne çıktı, oturdu. Hayli marifetler yaptı. Sonra bu enserin üstünde duvara yapışıp ayak üzerine kalkıp, belinden çekici ve ikinci çiviyi çıkarıp, iki tav arasına çaktı. Yine çekici beline sokup, örümcek gibi, o çivi üzerinde durup, onun üzerinde nice türlü oyunlar gösterdi. Garibi şu ki, çivilerin ikisi de birer buçuk ancak var. Üç parmaktan fazlası duvara girince, geride, marifet gösterecek yer pek küçük kalıyor!

He glided down from the nail above like a snake, clung to the nail below, and, turning upside down, hooked the top of his foot and toes onto the nail above. Leaving his hands free, he hung upside down on his feet. While in this upside-down position, he performed many tricks.

Yukarıdaki çividen yılan gibi süzülüp baş aşağı olarak aşağıdaki çiviye sıkıca yapışıp yukarıda kalan çiviye, ayağının üst kısmını ve ayak parmaklarını çevirip çengel etti. Ve aşağıdaki çividen ellerini boşa bırakıp, baş aşağı, ayağı üstünde asıldı. Bu hâlde baş aşağı iken nice oyunlar gösterdi.

He pulled the hammer from his waist again. He pulled out the lower nail and glided back to the upper nail. There, he stood upright and hammered the nail as far as his hand could reach. His skill was indescribable. He glided upside down onto the lower nail, hung on, pulled out the lower nail, stood up on the upper nail, and hammered it into the wall at the same height as his own. He performed countless feats on it. The nail rose nine men's feet from the ground.

Yine belinden çekici çıkardı. Aşağıdaki çiviyi çıkarıp yine yukarıdaki çiviye süzüldü. Orada ayak üzeri kalkıp yine elinin yetiştiği yere o çiviyi çaktı. O kadar sanatlar gösterdi ki tarif olunamaz. Yine aşağıdaki çiviye baş aşağı süzülüp, asılıp, aşağıdaki çiviyi çıkarıp, yukarıdaki çivi üzerinde yine ayağa kalkıp, boyu hizasına duvara çivi çaktı. Onun üzerinde nice hünerler gösterdi. Bu çivinin yüksekliği, yerden dokuz adam boyu oldu.

While standing on this nail, he would take his tobacco pouch from his waist and place it on the nail. He would stand on his head and move his feet in the air.

Bu çivi üzerinde iken belinden tütün kesesini çıkarıp çivi üzerine keseyi koydu. Tepesi üzerinde durup ayakları havada hareket ederdi.

It's a remarkable feat that the human body can move like this on a nail. In short, he hammered the nails forty-seven times, performing different feats on each one, reaching the ceiling, forty-seven men's height. He prayed for his patron saint's blessing, grabbed the two nails, threw the hammer down, and said:

Acayip marifettir ki, insan vücudu bir çivi üzerinde bu şekilde hareket ede. Velhasıl, kırk yedi kere çivi çakıp, her birinde ayrı ayrı marifetler göstererek kırk yedi adam boyu yukarıda, ta tavana kadar çıktı. Pîrine hayır dua etti iki çiviyi bir yere kapıp çekici aşağıya attı ve:

Saying, "O people of Muhammad! My tools were a hammer and two nails. Now there's neither hammer nor nails left! I can't climb down this wall anymore. My matter rests with God. I throw myself down. My blood is my witness to God, my slaughter is lawful for you. And do not forget us in prayer," he took a glove from his bosom and put it on. Saying, "In the name of God, O God," he threw himself down from the roof so hard that those who saw him began to exclaim, "Alas, we have become murderers!" It turned out that the gloves he wore were made entirely of raw silk, made of Frankish twine. One end was tied to two nails he had driven into the wall. Just as he was about to land, he grasped the glove rope tightly, his body clinging to the wall, and he was left hanging by it. He descended to the ground in a somersault. He kissed the ground in the presence of the Pasha, who then showered him with two handfuls of gold.

'Ey ümmeti Muhammed! Benim aletim, çekiç ve iki çivi idi. Şimdi ne çekiç kaldı ne çivi! Bu duvardan aşağıya artık inemem. İşim Allah'a kaldı. Men özümü (ben kendimi) *aşağıya atarım. Huda şahidim olsun kanım, katlim size helaldir. Ve bizi duadan unutmayınız.' deyip, koynundan bir eldiven çıkararak ellerine giydi. 'Bismillah, ya Allah' diye damdan yere kendini öyle attı ki, gören akıllılar 'eyvah katil olduk' demeye başladılar. Meğer eline giydiği eldivenler tamamen ham ibrişimden Frenk malı sicim imiş. Bir ucu duvara çaktığı iki çivide bağlı imiş. Hemen yere ineceğine yakın elindeki eldiven ipini sıkıca tutup, vücudu duvara yapışıp, elindeki iple asılı kaldı. Bir perende atarak yere indi. Paşa huzurunda yer öpüp, Paşa da başına iki avuç altın saçtı.*

Another View:

Başka Manzara:

As we watched these exemplary works of art, sitting knee to knee next to our Pasha was a learned and virtuous celebi, a relative of two Hakkari rulers. His name was Molla Ali. He said to the Pasha and the Khan: "If such a thief and thief, a nail player or a lasso player, climbs onto the stone wall of the harem, won't he enter the harem at night and become a haram? I ignore this, give him clothes on his back, a purse of kuruş, and pour pure gold on his head. I will show you the skills I have seen my ancestors do. I will see what you will give me!"

Bu ibret alınacak sanat eserlerini seyrederken Paşa efendimizin yanında diz dize oturmuş iki Hakkâri hâkiminin akrabasından âlim ve fâdıl (fazilet sahibi, erdemli) *bir çelebi vardı. İsmi Molla Ali idi. O da Paşa'ya ve Han'a dedi ki: 'Böyle h ı rs ı z ve harami mismarbaz* (çivi oyuncusu) *kementbaz* (ip oyuncusu) *haremin taş duvarına çıkarsa, gece hareme girip, haramzadelik etmez mi? Bunu fikir etmeyip, sırtına elbise ve kendisine bir kese kuruş verip, başına halis altın saçarsız. Men de atalarımdan gördüğüm marifetlerimi gösterem. Mene ne verirsiz görem!'*

After saying this, he threw himself down from the mansion, saying, "Ya Hayy!" He took off his sable fur and wandered around the square like a vagabond.

Bunu dedikten sonra köşkten aşağıya kendini 'ya Hayy' deyip attı. Sırtından samur kürkünü çıkarıp, meydanda serserice gezdi.

"This acrobat climbs by nailing himself to the walls. See how I can climb," he said, and immediately slammed his hand against the opposite wall. His hand stuck to the wall. He threw his other hand at the wall, which clung to it as well. He clung to the wall like a bat, saying, "Ya Hayy!" Circling the wall several times, he

'Bu cambaz duvarlara çakarak çıkar. Gör, imdi men de nice çıkaram.' deyip, hemen karşı duvarın yüzüne el vurdu. Eli duvara yapıştı. Öteki elini de duvara attı. O da öylece yapıştı. Bu şekilde 'ya Hayy' diyerek yarasa kuşu gibi duvarın yüzüne yapışıp asılı gezerdi. Birkaç kere duvarın yüzünü dolaşarak Paşa'nın başı ucundaki duvarda köşke

descended to the pavilion at the Pasha's head. Once again, he was knee-to-knee, apologizing profusely to the Pasha and saying:

"Sir, we have nothing to say to you! In fact, we showed such a skill when we came from Hakkari to Diyarbakır in 1953. Thank God, we are honored to be with you here again."

Then he gave him a bag of kuruş, a few robes and a horse and sent them to the Hakkari Khan with a letter." (Danışman (6), 1970: 196–206; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 76-81).

2.9. Alchemist Molla Mehmet's Magic Show

"Earlier, when we entered the city of Bitlis with Melek Ahmet Pasha, there was a man called 'Alchemist Molla Mehmet,' a master of alchemy. He mounted a bathhouse log and flew on a horse-shaped object. One day, at a place called the '... stream' in Bitlis, the poor man and Molla Mehmet watched the city children sledding on snow and ice. The children huddled together and had fun, each one showing off his skills as they slid up and down the stream. Thousands of people watched these youngsters wrestle joyfully and joyfully. This time, my friend, the Alchemist Molla, who was with me, said, 'Evliya Çelebi, which of these sledding children would you like to see slide downhill and land in the stream with his sled?'

Insult:

I said, 'I want to see those with their hands in handkerchiefs and sleds in their hands!' Molla Mehmet said:

"I want these two children, too, to wear scarlet handkerchiefs and serge coats, and to sled under them. Now I'll bring those four liver-like children uphill on their sleds, just like the other way around," he said. Molla Mehmet turned back, covered his head with his skirt, and recited something. We saw the boys slide downhill like lightning, landing headlong in the stream. Immediately, the four young men mentioned by

inip, yine diz dize kalınca Paşa'dan birçok özür diledi ve dedi ki:

'Beyim, size bir diyeceğimiz yoktur! Hatta elli üç tarihinde Hakkâri'den Diyarbakır'a gelince böyle bir marifet göstermiştik. Allah'a hamdolsun şimdi de burada sizinle müşerref olduk.'

Sonra bir kese kuruş, birkaç hilat ve bir at ihsan ederek mektup ile Hakkâri Hanı'na gönderdi." (Danışman (6), 1970: 196–206; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 76-81).

2.9. Simyager Molla Mehmet'in Sihirli Gösterisi

"*Evvelce Melek Ahmet Paşa ile bu Bitlis şehrine girerken 'Simyager Molla Mehmet' adlı, Simya bilgisinde üstat bir zat vardı ki, bir hamamın kütüğüne binip at şekilli bir şey ile uçmuştu. Bir gün hakir, o Molla Mehmet ile Bitlis'in ... deresi adlı yerde, şehir çocuklarının kar ve buz parçaları üzerinde tahok, yani kızak kaydıklarını seyir temaşa edip, çocuklar birbirleriyle kucak kucağa gelip neşelenirken, her birerleri dereden aşağı ve yukarı kayıp marifet gösterirlerdi. Nice bin kimseler bu gençlerin böyle şen ve memnun güreş ettiklerini seyrederlerdi. Bu kere yanımda olan arkadaşım Simyager Molla dedi ki: 'Evliya Çelebi, ş u k ı zak kayan çocukların hangisini istersin ki, yokuş aşağı kızak kayıp dereye inince, yokuş yukarı kızağı ile yanıma gelip yüzünü seyredesin?'*

Hakir:

'Men (ben) *şu iki eli mendilli ve kızakları ellerinde olanları isterim ki onları görem!' dedim. Molla Mehmet:*

'Men (ben) *de şu iki çocuğu isterim ki, başlarında ala mendilleri ve arkalarında şayaklar giyip, altlarında kızak kayarlar. Şimdi o dört ciğerkûşeleri de, kızaklarıyla aksine, yokuş yukarı bize doğru kaydırıp getirem.' dedi. Molla Mehmet yanımdan geriye dönüp, eteklerini başına örtüp bir şey okudu. Onu gördük ki oğlancıklar yokuş aşağı yıldırım gibi kayıp giderek baş aşağı dereye indiler. Hemen hakirin ve Molla Mehmet'in*

Hâkirin and Molla Mehmet came uphill on their sleds as if they were coming from a fountain and appeared before us. It turned out the young men knew Molla Mehmet. They came and kissed his hand. Again, each of them, as usual, slid downhill on their sleds to the watermills beneath the inn. All the minstrels were astonished.

bahsettiğimiz gulamların dördü de kızaklarıyla yokuş yukarı şadırvan çıkar gibi çıkıp önümüze geldiler. Meğer gulamlar Molla Mehmet'i bilirlermiş. Gelip el öptüler. Yine her biri kızaklarıyla âdet üzere yokuş aşağı, han bağı altındaki su değirmenleri altına kayıp gittiler. Bütün â ş ı klar şaşırıp kaldılar.

Once again, children were sledding one after another, and just as they had come this far, in the blink of an eye, they were all back in time, sliding uphill and back again, like lightning. The public was amazed by this.

Yine bir defa çocuklar birbiri arkası sıra katarlanıp kızak kayarken, beri yola gelmişlerken, göz kapayıp açıncaya kadar zamanda hepsi geriye, yokuş yukarı ve aksine kayıp yıldırım gibi geri döndüler. Halk bu işe hayran kaldı.

On the Khan's orders, a man named Altı Kulaç killed Molla Mehmet by hitting him in the head with an axe. The Khan summoned Evliya Çelebi and explained what he had done:

Han'ın emri ile Altı Kulaç adlı kişi, Molla Mehmet'i kafasına balta ile vururak öldürtür. Han, Evliya Çelebi'yi yanına çağırır ve burada yaptıklarını şöyle anlatır:

"I appeared before the Khan, made various jokes, and said nonsensical words in the Turkish dialect, saying 'for the purpose of a magician' at Molla Mehmet's funeral prayer, in a silly and funny way and in a way that would make people laugh." (Consultant (7), 1970: 202-204; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 10).

Han huzuruna çıkarak çeşitli şakalar ederek, Molla Mehmet'in cenaze namazına 'sihirbaz kişi niyetine' diyerek Türk lehçesiyle maskaraca ve güldürecek şekilde ve güldürecek şekilde, saçma sapan sözler söyledim." (Danışman (7), 1970: 202-204; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 10).

2.10. The Magical Craft in the Bedestan Bazaar of Bec City

2.10. Bec Şehrinin Bedestan Çarşısındaki Sihirli Zanaat

"Art to be Learned from: They make a kind of candlestick. Every half hour, a ridiculous Arab comes out of the candlestick to cut the wick of the candle, cuts the wick with a pair of scissors and disappears under the candlestick again." (Danışman (11), 1970: 67; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 100).

*"**İbret Alınacak Sanat:** Bir çeşit mum şamdanı yaparlar. Her yarım saatte bir mumun fitilini kesmek için şamdan içinden gülünç bir Arap çıkıp mumun fitilini bir makas ile kesip yine şamdanın altında kaybolur.*" (Danışman (11), 1970 : 67; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 100).

2.11. Magic Shows in Bec City

2.11. Bec Şehrindeki Sihirbazlık Gösterileri

"It Declares Great Deeds Worthy of Example: The next day, the king's mother (the mother of the king of Bec), who was near our mansions, hosted a

"***İbret Alınacak Büyük Marifetleri Beyan Eder:*** *Ertesi gün konaklarımıza yakın olan kral validesi (Bec kralının annesi) bahçesinde büyük*

grand feast in her garden. A wrestler, the infidel, appeared in the square. While playing the tambourine and kudum and dancing the two gulams, they embraced each other naked, becoming one. While spinning with two heads, four arms, and four legs, they fell into the pool and disappeared. Then, two dragons with the heads of men and the bodies of dragons caused chaos in the garden. The fire from their mouths burned the flags on the treetops. These two dragons grappled and mated in the square. They fell into the pool and scattered its water among the people.

bir ziyafet verdi. Bir pehlivan kefere meydana geldi. Def ve kudüm çalıp iki gulamı oynarken, çıplak olarak birbirlerine sarılıp iki vücut bir oldu. İki baş, dört kol, dört ayak olarak dönerken havuz içine düşüp kayboldular. Sonra adam başlı ejderha gövdeli iki ejderha bahçede herkesi birbirine kattı. Ağızlardan çıkan ateşlerin ağaçların tepesindeki bayrakları yakardı. Bu iki ejderha meydanda birbirleri ile boğuşup çiftleştiler. Havuza düşüp havuzun suyunu halka saçtılar.

Another Spectacle: The master wrestler once took his penis (penis) in his hand and urinated into the pool. The pool's water immediately overflowed and he rushed to the vineyard. Everyone started climbing the trees. The poor wrestler immediately realized we were drowning. I ignored it, thinking it was alchemy, but I couldn't bear it anymore and went to the Pasha and the king's mother. The water started to flow there, too. So many creatures emerged from the water that we watched them play.

Bir Temaşa Daha: *Usta pehlivan bir kere zekerini* (erkeklik organı) *eline alıp, havuz içine işedi. Derhâl havuzun suyu taşıp bağ içine yürüdü. Herkes ağaçlara çıkmaya başladı. Hakir hemen gördüm ki boğuluyoruz. Simya ilmidir diye aldırış etmedim ama tahammülüm de kalmayıp Paşa ile kral validesinin yanına vardım. Su oraya da gelmeye başladı. Sudan o kadar mahluklar peyda oldu ki, oynaşmalarını seyrettik.*

Another Lesson to Learn: The wrestler stretched a curtain from tree to tree. When he struck it with a staff and said, "Come out," a procession of various giants marched past, carrying clubs, shields, spears, and weapons. Then, ghouls with elephant ears, lion claws, elephant feet, and camel feet passed through the sea. Then marched the demon army, which would take a long time to describe. Their eyes

Başka İbret Alınacak Bir Seyir: *Pehlivan bir ağaçtan bir ağaca bir perde gerdi. Bir asa ile vurup 'çıkın dışarı' deyince bir alay çeşitli devler ellerinde lobutlar, kalkan, mızrak ve silahlarıyla geçtiler. Sonra fil kulaklı, aslan pençeli, fil tabanlı, deve ayaklı gulyabaniler derya içinden geçerek gittiler. Sonra ecinni askeri yürüdü ki tarifi uzun olur. Gözleri*

round, rat-eared, cat-eared, man-headed, bird-headed, fish-headed, lion-footed... Their eyes were on the side, not in front... The jinn passed by, fighting with each other.

yuvarlak, sıçan kulaklı, kedi kulaklı, adam, kuş ve balık başlı, aslan ayaklı... Gözleri önde değil yanda... Cinler birbirleriyle boğuşarak geçtiler.

Another Lesson: The sea dried up, leaving no trace of giants, ghouls, demons, or dragons. Egyptians, Damascus, Persians, Indians, Sindhis, Muscovites, Tatars, and Uzbeks—all of humanity—roamed the vineyards and enjoyed themselves under every tree. But they did not speak.

Başka Bir İbret: *Deniz kuruyup devler, gulyabaniler, ecinni ve ejderhalardan eser kalmadı. Mısır, Şam, Acem, Hint, Sint, Moskof, Tatar, Özbek ne kadar insan cinsi varsa hepsi bağda gezip her ağaç altında zevk ederlerdi. Ama konuşmazlardı.*

A Spectacle of Great Skill: From behind this curtain, countless sun-kissed gholams brought hundreds of thousands of dishes of exquisite food and placed them in front of the men. They ate so much food it's indescribable... Many of our men couldn't resist and ate some of the food. Then the pasha asked them:

‘How was the food?’ They said:

"By God, my Sultan," they said, "it was a fragrant dish; we chewed it and it went into our mouths. But now we're still as hungry as if we hadn't eaten a single bite." Then the wrestler came and fired a rifle. Everyone in the square immediately retreated behind the curtain. Then they played in the square again, fell into the pool, and the dragon-shaped gulams emerged from the pool, watered the ground, and planted pumpkin, watermelon, melon, and cucumber seeds. Their master sprinkled the seeds and urinated on them. Immediately, the plantings grew, and everyone ate the watermelon, melon, and cucumber. The masters took some twenty or thirty watermelons and melons to the king's mother. She ate the cucumber, but the pasha didn't eat anything. He gave her three hundred gold coins. He was a strange master. I asked him about it, and he learned these skills from Sheikh Abdul Khalik in the Maghreb, in the cities of Cordoba, Tangier, and Telemsen. He said he was a Christian." (Consultant (11), 1970: 91-93; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 119).

2.12. Magic Spells Performed on People by Women in the City of Chanad

"Because of its pleasant water and air, it has many lovers and loved ones. But there are many magicians who have become senile and destitute. Let us even report what we have seen: A Tatar, whom they have made into a donkey by magic for seven years, sits in a corner eating hay and grass. Even if they give him bread, he eats it. He does not mingle with people, his mouth drools, he looks at people with bewilderment, he never speaks. Sometimes, when he remembers his homeland and brays like a donkey in the segâh tune like a Persian kerena (a type of wind instrument used in the past), those who hear it have chapped lips."

Büyük Marifetli Bir Temaşa: *Bu perdenin arkasından nice bin güneş parçası gulamlar, yüz binlerce sahanlarla fevkalade yemekler taşıyıp, heriflerin önlerine koydular. O kadar çok yemek yediler ki, tarifi imkânsız... Adamlarımızın birçoğu dayanamayıp bu yemeklerden yediler. Sonra paşa bunlara sordu:*

‘Yemekler nasıldı?’ Onlar da:

‘Vallahi sultanım bir kokulu yemekti, çiğneyip ağzımızdan içeriye girdi. Ama şimdi hâlâ bir lokmasını yememiş gibi açız.’ dediler. Sonra pehlivan gelip bir tüfek attı. Meydandakilerin hepsi derhâl perdenin arkasına çekildiler. Sonra yine meydanda oynayıp, havuz içine düşüp, havuzdan ejderha şeklinde çıkan gulamlar yeri sulayıp kabak, karpuz, kavun ve hıyar tohumları ektiler. Üstatları ekilen tohumların üstüne serpe serpe işedi. Derhâl ekilen şeyler yetişip herkes karpuz, kavun ve hıyarları yediler. Yirmi otuz kadar karpuz ve kavunu üstatları, kral validesine götürdü. Hıyardan yedi, Paşa bir şey yemedi. Üç yüz altın ihsan verdi. Tuhaf üstat imiş. Kendisinden sordum ve Mağrip’te, Kurtuba, Tanca, Telemsen şehrinde Şeyh Abdülhalik’ten bu marifetleri öğrenmiş. Hristiyanım dedi.” (Danışman (11), 1970: 91-93; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 119).

2.12. Çanad Şehrindeki Kadınların İnsanlara Yaptıkları Sihirler

“*Suyu havası güzel olduğundan mahbup ve mahbubeleri çoktur. Ama sihirbaz bunamış avretleri çoktur. Hatta gördüğümüzü bildirelim: Yedi yıldır sihirle eşek yaptıkları bir Tatar bir köşede saman ve ot yer. Ekmek de verseler yer. İnsanlara karışmaz, ağzından salyaları akar, adama aları aları bakar, hiç konuşmaz. Bazen asıl yurdu hatırına gelip eşek gibi segâh makamında Acem kerenayı* (eskiden kullanıan bir çeşit nefesli saz) *gibi anırdığı vakit işitenlerin dudağı çatlar.*” (Danışman (11), 1970: 117; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 144).

(Danışman (11), 1970: 117; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 144).

2.13. The Wars of the Wizards in Pedsi Village

"We came to the village of Pedsi. Hatukay is a village with three hundred houses in Circassian territory. It is located at the foot of Obur (Uyuz) Mountain. This mountain is located between Abaza and Circassian, and snow is never lacking in summer or winter.

2.13. Pedsi Köyü'ndeki Sihirbazların Savaşları

"*Pedsi Köyü'ne geldik. Hatukay Çerkezi toprağında üç yüz evli köydür. Obur (Uyuz) Dağı eteğindedir. Bu dağ Abaza ile Çerkez arasında olup, yaz kış kar eksik olmaz.*

The Strange and Strange Battles of Magicians: While Hakir was in this village, on the twentieth night of Shawwal, 1076, thunder roared, lightning flashed, and all hell broke loose. Everything was pitch black, but suddenly a bright day dawned. We asked the Circassians, and they said, "God forbid, one night a year, on the night of the Karakoncolos, our Circassian scabies and the Abkhazians (male and female magicians) fly through the sky and fight each other." It turns out that "scabies" means "magician" or "witch." We went outside and watched. From behind Mount Uyuz, the Abkhazians flew in, riding on uprooted trees, jars, axes, straw mats, cart wheels, and hundreds of other objects. Circassian scabies immediately descended from Mount Hapiş, hundreds of them with disheveled hair, large teeth protruding, and fire emanating from their mouths and noses like ship masts. Riding on carcasses of cattle, ship masts, and carcasses, carrying nooses, Circassian witches flew through the air. The two sides began a battle in the sky. They fought for six hours. Felt, wicker, horse and camel heads, axe fragments, and cart wheels began to fall on us. We struggled to control our frightened horses. Seven Abkhazian scabies and seven Circassian scabies clung to each other's necks and descended to the ground. The Abkhazian scabies sucked the blood from the necks of two Circassian scabies. They died, but five were still alive. Five of the seven Abkhazian scabies flew away again. The Circassians burned the Abkhazian witches who had sucked the Circassian's blood with fire. In short, the scabies on both sides battled in the sky until the roosters crowed that night. We couldn't sleep in terror.

Sihirbazların Acayip ve Garip Cenkleri: *Hakir bu köyde iken 1076 senesi Şevvalinin yirminci gecesi gök gürleyip, yıldırımlar çakıp kıyametler koptu. Her taraf simsiyah kararmış iken birdenbire bir aydınlık gün oldu. Çerkezlerden sorduk 'Vallahi yılda bir gece karakoncolos gecelerinde bizim Çerkez uyuzu ile Abaza uyuzları* (erkek ve kadın sihirbazlar) *gökyüzünde uçup birbirleriyle cenk ederler.' dediler. Meğer uyuz demek, sihirbaz, cadı demek imiş. Dışarı çıkıp biz de seyrettik. Uyuz Dağı arkasından kökünden kopmuş ağaçlara, küplere, baltalara, hasırlara, araba tekerleklerine ve daha yüzlerce çeşit eşya üzerine binen Abaza uyuzları uçarak geldiler. Hemen Hapiş Dağı içinden yüzlerce saçları dağılmış, iri dişleri dışarı çıkmış, ağız ve burunlarından gemi direkleri gibi ateş saçılan, sığır leşleri, gemi direkleri ve deve ölülerine binip ellerinde urganlarla havalarda uçarak Çerkez uyuzları geldiler. Gökyüzünde iki taraf sihirbazları cenge başladılar. Tam altı saat cenk ettiler. Üzerimize keçe, hasır, at ve deve kelleleri, balta parçaları, araba tekerlekleri düşmeye başladı. Ürken atlarımızı zor zapt ettik. Yedi Abaza uyuzu ile yedi Çerkez uyuzu birbirlerinin boyunlarına sarılarak yere indiler. Abaza uyuzu, iki Çerkez uyuzunun gerdanından kanını emmiş. Ölmüşler. Ama beşi sağ idi. yedi Abaza uyuzunun beşi yine havalanıp gittiler. Çerkez'in kanını emen Abaza cadılarını Çerkezler ateşe yaktılar. Velhasıl iki taraf uyuzları o gece horozlar ötünceye kadar gökyüzünde cenk ettiler. Dehşetten gözümüze uyku girmedi. Horozlar ötünce bütün cadılar kayboldular. Sabahleyin yere çeşit eşya kırıkları, hayvan leşleri düştüğünü*

When the roosters crowed, all the witches disappeared. In the morning, we saw broken objects and animal carcasses falling to the ground. I never believed in such things, but most of the soldiers with us were surprised.

gördük. Hakir bu çeşit şeylere inanmazdım. Ama bizimle beraber olan askerin çoğu görüp şaşırdı.

Another Strange Spectacle: There is no plague in this land. On the night of Karakoncolos, a scabies patient drinks a man's blood and is cured of the scabies. But the scabies mark remains in his eyes. The owners of the patient whose blood was drunk immediately search the scabies graves and find that the scabies have emerged from their graves, leaving the soil rotten. They dig up the soil and find the scabies patient. His eyes are bloodshot. The man's eyes are red from drinking the blood. They immediately dig him out of his grave and drive a stake into his navel. By God's command, the scabies' magic is nullified, and the person whose blood is drunk is cured. If the person whose blood is sucked has no one, he dies. They burn the scabies patient whose scabies are driven into his navel in a fire to prevent the spirit of another living scabies patient from entering him.

Diğer Bir Acayip Temaşa: *Bu diyarda taun olmaz. Karakoncolos gecesinde uyuzlar bir adamın kanını içip, uyuzluktan kurtulur. Ama gözlerinde uyuz alameti kalır. Hemen kanı içilen hastanın sahipleri uyuz mezarlarını arayıp görürler ki, uyuz mezarından çıkıp toprağı bozulmuş. Toprağı kazıp uyuzu bulurlar. Gözleri kan çanağı gibidir. Adam kanı içtiğinden gözleri kıpkırmızıdır. Hemen bunu mezarından çıkarıp göbeğine bir kazık çakarlar. Allah'ın emriyle uyuzun sihri batıl olur ve kanı içilen adam iyileşir. Eğer kanı emilen adamın kimsesi yoksa ölür gider. Göbeğine kazık çakılan uyuzu, hayatta olan başka bir uyuzun ruhu ona hulul etmesin diye ateşte yakarlar.*

Another Mangy Lesson: No one recognizes a mangy person while they're wandering around. But when the time comes and they go mad, they suck the blood of someone they catch. The mangy person gets sicker day by day. His relatives immediately go around town and mansions, catching the mangy person whose eyes are bloodshot from drinking blood, and chain him up. Within three days, his mangy person becomes very obvious, and he says, "I drank so-and-so's blood. I did this so that when I'm buried next to my mangy horses, my body won't decay, and I'll be resurrected several times, fight in the sky, and live long." Immediately, a blackberry stake is driven into his belly.

Başka Bir Uyuz İbreti: *Uyuzu kimse gezerken bilmez. Ama vakti gelip kudurunca, yakaladığı birinin kanını emer. Adam günden güne hasta olur. Derhâl akrabaları, şehirleri, konakları gezip kan içmekten gözleri kan çanağına dönmüş olan uyuzu yakalayıp zincire bağlarlar. Üç günde uyuzluğu iyice belli olup 'Falan adamın kanını ben içtim. Bunu, uyuz atlarımın yanına gömüldüğüm zaman vücudum çürümeyip, yine birkaç kere dirilip gökyüzünde cenk edip çok yaşamak için yaptım.' der. Derhâl göbeğine böğürtlen kazığı*

It is pierced and its blood is smeared on the face and eyes of the person whose blood has been drunk. The patient recovers. This scabies is truly worse than the plague. It is common in Moscow, Poland and the Czech Republic, and so on." (Consultant (11), 1970: 266-268; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 279-280).

kakılır ve kanı, kanı içilen adamın yüzüne gözüne sürülür. Hasta iyileşir. Bu uyuz derdi hakikaten taundan berbattır. Moskof'ta, Leh ve Çeh'te olağandır, vesselam." (Danışman (11), 1970 : 266-268; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003 : 279-280).

2.14. Spells of the Kalmyk Tatars

Ömer Ağa Farm Range (Şefake Çerkezi Toprak): This is the farm of Ömer Ağa, a relative of Sefer Gazi Ağa, vizier of Mehmet Giray Khan. We stayed here for seven days. On the eighth day, news arrived that the front of Kızıltaş Castle had frozen over. We immediately traveled two days west and arrived at the Koban River. We saw no ice, no ships. We were stunned. It turned out that the Circassians, having been unable to feed us for eight days, had lied about Koban freezing over. We were forced to set up tents. Then a gust of wind blew, tearing all our tents apart and blowing them away. It even upended the carriages. Poor Mehmet Pasha, a dignified vizier, had hidden under a carriage. When the wind moved the carriage, Mehmet Pasha barely managed to free himself. The Tatar warriors said, "We've been bewitched." The clever Mehmet Pasha instructed all his inner aghas to recite the Muavvezeteyn surahs. By God's command, the wind calmed. Here, a large, bare-chested Kalmyk Tatar came and said to the Pasha:

He said, "Pasha, will you not harm me? Swear." The Pasha also touched the Quran and swore. When he swore that neither I nor my servants would do you any harm, the Kalmyk said:

"My Sultan, it was I who brought the red wind upon you, swept away so many carriages and tents, and brought about the apocalypse. Here, I have shown you a piece of my skill. If you wish to cross this water, give me a horse, a quiver, a fur coat, and a hundred kuruş. Now I will bring the red wind upon you again and freeze this water to ice. May all of you cross safely and be saved from hunger," said Poor Mehmet Pasha.

"Let it be so," he said, and granted the Kalmyk's request. The Kalmyk took his horse, tied it to one side, and went into a forest.

The Effect of the Tatar Tribe's Magic:

The Kalmyk Tatar sat under a large tree. Then, in a dignified manner, he draped his legs in the air. Then he straightened up and made some strange

2.14. Kalmuk Tatarları'nın Sihirleri

Ömer Ağa Çiftliği Menzili (Şefake Çerkezi Toprağında): *Mehmet Giray Han'ın veziri olan Sefer Gazi Ağa'nın akrabası Ömer Ağa'nın çiftliğidir. Burada yedi gün kaldık. Sekizinci gün haber geldi ki, Kızıltaş Kalesi önü buz tutmuştur. Derhâl batıya iki gün gidip, Koban Nehri kenarına vardık. Gördük ne buz donmuş, ne gemi vardır. Şaşırdık kaldık. Meğer Çerkezler sekiz günden beri bizi beslemekten âciz kalıp, Koban dondu diye yalan söylemişler. Mecburen çadırları kurduk. Derken öyle şiddetli bir rüzgâr esti ki, bütün çadırlarımızı parçaladı ve havaya uçurdu. Arabaları baş aşağı etti. Hatta zavallı Mehmet Paşa vakarlı bir vezir iken bir araba altında gizlenmişti. Rüzgâr arabayı hareket ettirince Mehmet Paşa güçlükle kurtarabildi. Tatar gazileri 'Sihre uğradık' dediler. Akıllı Mehmet Paşa bütün içi ağalarına muavvezeteyn surelerini okumalarını tembih etti. Allah'ın emriyle rüzgâr sükûnet buldu. Burada koca bir köse Kalmuk Tatarı gelip, Paşa'ya dedi ki:*

'Paşa bana zararın dokunmaz mı? Yemin et.' dedi. Paşa da Kur'an'a el vurup yemin etti. Benden ve benim hademelerimden sana kötülük yoktur diye yemin edince Kalmuk dedi:

'Sultanım, şimdi sizin başınıza rüzgârın kızıl kıyametini koparıp, bu kadar arabaları ve bu kadar çadırları yer götürüp, kıyamet gösteren bendim. İşte size marifetimin bir parçasını gösterdim. Eğer bu suyu karşı geçmek isterseniz, bana bir at, bir sadak, bir kürk don ve yüz kuruş verin. Şimdi yine kızıl kıyamet edeyim ve bu suyu dondurup, buz hâline getireyim. Cümleniz selametle karşıya geçip, açlıktan kurtulun.' dedi. Zavallı Mehmet Paşa,

'Bre medet öyle olsun.' deyip, Kalmuk'un istediğini verdi. Kalmuk, atını alıp, bir tarafa bağladı. Bir orman içine gitti.

Tatar Kavminin Sihirlerinin Etkisi:

Kalmuk Tatarı büyük bir ağacın altına yestehledi. Sonra edepte ... üryan edip, havaya tuttu. Sonra doğruldu, birtakım acayip hareketler

movements. He lifted his legs up and leaned them against the tree. He stood upside down. He rubbed his hand on something on the ground and then rubbed it on his forehead. After all these movements, I saw that the east, west, and north sides darkened, and the sun disappeared. Thunder, lightning, and loud noises began. I also saw that the Kalmyk lowered his legs from the tree. He spun around three times near his impurity. Sometimes, as he threw it into the air, lightning flashed, and all hell broke loose. Our soldier started crossing the frozen river. He himself crossed over the ice and returned. But Allah is witness, Muhammad, the Messenger of Allah.

yaptı. Ayaklarını havaya kaldırdı. Ağaca dayadı. Baş aşağı durdu. Elini yerdeki bir şeylere sürüp, sonra alnına sürdü. Bütün bu hareketlerden sonra gördüm ki, doğu, batı ve kuzey tarafı kararıp güneş görünmez oldu. Gök gürültüsü, yıldırım ve şiddetli gürültüler başladı. Yine gördüm ki, Kalmuk ağaca dayadığı ayaklarını indirdi. Necasetinin yanında üç defa döndü. Bazen onu eliyle havaya attıkça yıldırımlar çakıp, kıyametler kopardı. Bizim asker donan nehirden karşıya geçmeye başladı. Kendisi de buz üstünden karşıya geçip geri geldi. Ama Allah şahittir, Muhammed Resulullah

It happened this way, he swore, when a large river like the Koban River suddenly froze over an arrow's length. The Pasha crossed to the other side and waited for all his soldiers to cross safely. Behind him, all the army aghas and crane trains scrambled across the ice. Anyone who tried to cross too slowly couldn't make it across, fell under the ice, and drowned. All their horses crossed one by one. Then we started crossing in empty carts, because the infantry had carried the carts' loads first. Our slaves passed Kızıltaş Castle with their eighteen horses and horse-drawn carriages. It turned out that the council chief and seven or eight bigoted men had stayed behind. Because they had held back, fearing they wouldn't cross the ice created by this magic, the Pasha said, "Let them cross quickly, or they'll find out for themselves," and they were carried across in the council chief's cart. As they passed, some reciting the Muavvezeteyn, some the Asma-yi Husna, some the Ya Dafi', Ya Hafiz, Ya Rafi', and Ya Allah, the Divan Efendi's carriage crossed onto the ice. While stuck on the ice, poor Ibrahim Efendi, the Divan Efendi, threw himself out of the carriage in desperation and crawled across. But six bigoted Dagestan Muslims sank under the ice and drowned. Their comrades, too, sank as they stepped on the ice while reciting, and a few emerged, while a few drowned. It turned out that as these drowned people recited the Asma-yi Husna and Muavvezeteyn sincerely, the ice created by the magic melted, and they sank into the water and died. Meanwhile, a Kalmyk who was practicing magic came to the Pasha, struck his kalpak on the ground, and cried, "Woe to my efforts!" and said, "Admonish those passing by not to read Arabic while passing." "Let them scurry

yeminiyle bu böyle olmuştur ki, bir anda Koban nehri gibi büyük bir nehir, bir ok boyu buz tutmuştur. Paşa da karşı tarafa geçip, bütün askerinin selametle karşıya geçmesini bekledi. Arkasından bütün iç ağaları, turna katarı, buz üstünde seğirte seğirte geçtiler. Kim ağır geçti ise, karşıya geçemeyip, buz altına düşerek, boğuldu. Bütün atları da birer birer karşıya geçti. Sonra boş arabalarla geçmeye başladık. Çünkü arabaların yüklerinin daha evvel piyadeler karşıya taşımışlardı. Bizim kölelerimiz de on sekiz baş atları ve atlı arabaları ile Kızıltaş Kalesi'ni geçtiler. Meğer geride divan efendisi ile yedi sekiz mutaassıp adam kalmış. Biz bu sihir ile meydana getirilen buzdan geçmeyiz diye geri kaldıklarından Paşa 'Tiz geçsinler yoksa kendileri bilir' deyince divan efendisinin araba içinde karşıya geçirdiler. Geçerken kimi muavvezeteyn, kimi esma-yı hüsna, kimi ya Dafi', ya Hâfız, ya Rafi', ya Allah okuyarak geçince divan efendisinin arabası buza geçti. Bir yandan buz üzerinde kalıp, divan efendisi zavallı İbrahim Efendi can havliyle kendini arabadan dışarı atıp, buz üstünde sürünerek karşıya geçti. Fakat altı mutaassıp Dağıstan Müslümanları, buz altına göçüp, boğuldular. Ve onar yoldaşları dahi okuyarak buza bastıkça batarak birkaçı kenara çıkıp, bir kaçı boğuldu. Meğer bu boğulanlar esma-yı hüsna ve muavvezeteyni sıdk ile okudukça, sihirle meydana gelen buzlar eriyip, bunlar suya batıp ölmüşlerdi. Bu sırada sihir yapan Kalmuk, Paşa'nın yanına gelip, kalpağını yere vurup 'Vay benim emeklerim' diye feryat edip, ağladı ve 'Şu geçenlere tembih eyleyin, geçerken Arapça okumasınlar. Seğirte seğirte geçsinler. Yoksa öğle vakti olunca artık benim sihirim bozulur.' diye rica etti. Bütün asker derhâl beri tarafa geçti. Ama zavallı divan efendisi

across. Otherwise, when noon comes, my spell will be broken," he pleaded. The entire army immediately crossed to the other side. But the poor council master, İbrahim Çelebi, saved his life before he drowned in the water, came to the Pasha, and began to cry. His men carried the master to his mansion like a lifeless chicken. He fell onto the bed. After this, the Pasha, after all his soldiers crossed to the other side, held a cannon festival when they arrived under Kızıltaş Castle with the regiment. The Pasha's brother, the Bey's teacher, and many other addicts cried out, "You sons of bitches! Why do you spoil our joy by firing cannons in this winter, in the apocalypse?" They came to the Pasha and said,

İbrahim Çelebi suya gark olmadan canını kurtarıp, Paşa'nın yanına gelip, ağlamaya başladı. Adamları efendiyi cansız bir tavuk gibi konağına getirdiler. Yatağa düştü. Bundan sonra Paşa da bütün askeri beri tarafa geçtikten sonra alay ile Kızıltaş Kalesi altına gelince top şenliği yaptılar. Paşa'nın kardeşi beyin hocası ve nice tiryakiler 'Bre hay kahpe oğulları, bu kışta kıyamette top atıp bizim keyfimizi niye kaçırırsınız' diye feryat ettiler ve Paşa'ya gelip,

They said, 'My Sultan, for your precious head, strike off the necks of these warders and the gunners.' Pasha said:

'Sultanım aziz başın için şu dizdarla ve topçuların boyunlarını vur.' dediler. Paşa:

He said, 'It is the law to fire a cannon when the viziers are coming.' Hodja Effendi said, 'I will do something according to their laws,' and went to the mansion.

'Vezirler gelirken top atmak kanundur.' dedi. Hoca efendi, 'Kanunlarına falan edeyim' deyip, konağa gitti.

The Wisdom of Allah:

Allah'ın Hikmeti:

When the muezzin started to recite the call to prayer from the castle minaret, the frozen ice broke into pieces like a ball, leaving no trace of the ice. After this, the Kalmyk took his gifts and disappeared. The Pasha sacrificed ten animals in Kızıltaş." (Danışman (12), 1971: 47-49; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 8-10).

Kale minaresinden müezzin ezan okumaya başlayınca donmuş buzlar top gibi kütleyip, paramparça oldu ve buzdan eser kalmadı. Bundan sonra Kalmuk hediyelerini alıp kayboldu. Paşa, Kızıltaş'ta on kurban kesti." (Danışman (12), 1971: 47-49; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 8-10).

2.15. The Effect of the Magic Cast by the Kalmyk Tribe "When we went out into the plains of Hail, such darkness fell that we could not see the heads of our horses. The soldiers started to wail. We lost our destination. Mehmet Pasha's son disappeared. I immediately shouted, 'O Ummah of Muhammad, recite the Fatiha and Kulhuwallahu and blow on all four sides.' An hour later the sky cleared and they found the Bey. It turned out that the cursed Kalmyks, who saw us coming out of the mouth of Ur, had cast a spell. When the sky cleared, we saw that about two thousand Kalmyk Tatars were coming, howling like jackals. The soldiers opened

2.15. Kalmuk Kavminin Yaptıkları Sihirin Etkisi "*Heyhat sahrasına çıkınca öyle bir karanlık çöktü ki, atlarımızın başlarını göremez olduk. Asker içinde feryat başladı. Gideceğimiz yeri kaybettik. Mehmet Paşa'nın oğlu kayboldu. Hemen hakir 'Bre ümmet-i Muhammed, Fâtiha suresiyle, kulhuvallahu suresini okuyup, dört tarafınıza üfleyin.' diye bağırdım. Bir saat sonra hava açıldı, beyi buldular. Meğer Ur ağzından çıkarken bizi gören melun Kalmuklar, sihir yapmışlar. Hava açılınca gördük ki, iki bin kadar Kalmuk Tatarı, çakallar gibi uluyarak gelirler. Asker onları tüfek ateşine tuttu. Sahraya doğru kaçtılar.*" (Danışman

fire on them. They fled towards the plains." (Consultant (12), 1971: 60; Kahrman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 21-22).

2.16. The Magic Rock in the Great Plateau of Serres

"On the qibla of this plateau, there is a magical monolithic rock called 'Bear Rock'. Inside the rock is a bear image made of jewels and gold. In Zemheri, bears would suffer in their den for forty days, come out on the forty-first day, come to this rock, vomit their antidote, and then go away. Then, magicians would take the bear antidotes and perform magic. When this plateau fell into Ottoman hands, the Megaribe tribe would ingeniously destroy the magical bear and take away its gold and jewels. However, every year the bears would come back here after the erbain (the forty days considered the coldest time of winter). This rock is very high." (Danışman (12), 1971: 98; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 61-62).

2.17. Alchemist Arab Slave

"[Lepanto]

Hakir, I bought a black Arab ghola from the Moors at Kördös Castle for fifty gold coins. He served me for a week. He didn't eat, drink, lie down, sleep, laugh, or speak. But if we gave him a signal, he would do it immediately. This Arab died just as we were leaving Lepanto. So, saying, "Bury this Arab," we left Lepanto and went to the town of Zeban.

...

Meanwhile, letters coming from Lepanto reported that the Arab slave we left there had died and been buried.

Strange Adventure:

The next day, the people see that our Arab slave, whom they buried yesterday, is lying outside the

(12), 1971: 60; Kahrman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 21-22).

2.16. Serez'in Büyük Yaylağı'ndaki Sihirli Kaya

"*Bu yaylanın kıblesinde 'Ayı kayası' denilen tılsımlı yekpare bir kaya vardır. Kaya içinde cevahir ve altından yapılmış bir ayı sureti vardır. Zemheride ayılar kırk gün ininde çile çekip, kırk birinci günü çıkarak bu kayaya gelir, panzehirini kusar gidermiş. Sonra sihirbazlar o ayı panzehirlerini alıp sihir yaparlarmış. Bu yayla Osmanlı eline geçince Megaribe kavmi bir marifet ile o tılsımlı ayıyı bozup, altın ve cevahirini alıp gider. Fakat her sene ayılar erbainden* (kışın en soğuk zamanı sayılan kırk gün) *sonra yine buraya gelirlermiş. Bu kaya çok yüksektir.*" (Danışman (12), 1971: 98; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 61-62).

2.17. Simyacı Arap Köle

"***[İnebahtı]***

Hakir, Kördös Kalesi'nde elli altına Mağribîlerden bir siyah Arap gulam almıştım. Bir hafta yanımda hizmet etti. Ne yedi, ne içti, ne yattı, ne uyudu, ne güldü, ne konuştu. Ama bir işaret etsek derhâl o işi yapardı. Bu İnebahtı'dan gideceğimiz sırada Arap öldü. Şu Arabı gömün diyerek İnebahtı'dan kalkıp Zeban kasabasına gittik.

Bu s ı rada İnebahtı'dan gelen mektuplarda, orada bıraktığımız Arap kölenin ölüp gömüldüğünü bildirdiler.

Acayip Sergüzeşt:

Bir de halk ertesi gün görürler ki, dün gömdükleri bizim Arap köle, kefeni ile mezarın

grave in his shroud, and from a torn part of the shroud, a goat's leg is visible. The whole crowd gathers. Gossip intensifies. Nonsense is said: 'Evliya Çelebi is a world traveler, a man of knowledge, and someone who knows the science of alchemy. This means he transformed the goat into a man and served him.'

dışında yatıyor ve kefenin yırtılan bir yerinden, içinden bir keçi bacağı görünüyor. Bütün halk toplanırlar. Dedikodu çoğalır. Saçma sapan sözler söylenir 'Evliya Çelebi dünya seyyahı, marifet ehli, simya ilmini bilen bir kimsedir. Demek ki keçiyi adam şekline sokup hizmet

"Who knows, maybe all the servants are various animals in human form," they say. Finally, our Ebüssuudzade Mehmet Ağa said:

ettirdi. Kim bilir belki de bütün hademeleri insan kılığında çeşitli hayvanlardır.' derler. Sonunda Ebüssuudzade Mehmet Ağamız:

"Hey guys, Evliya Çelebi is near us at Kastel Castle. Let's call him and ask," he says. That's why they invited me by letter. I immediately went to Lepanto. I saw that the entire town was in the cemetery. And indeed, it was a goat in a shroud. I was astonished. I didn't know what to say. I said:

'Bre hey adamlar, Evliya Çelebi yakınımızda Kastel Kalesi'ndedir. Çağıralım soralım' der. Beni bu yüzden mektupla davet ederler. Derhâl İnebahtı'ya gittim. Gördüm ki bütün şehir halkı mezarlıktadır. Ve hakikaten kefenin içindeki bir keçidir. Hayret ettim. Ne diyeceğimi şaşırdım. Dedim ki:

"Ummah Muhammad, by God, I bought this Arab from the Moorish Arabs in Kördös for fifty gold coins. For a full week, he hasn't eaten, spoken, slept, laughed, or cried. But who dug him out of this grave?" I asked. Some said wolves, others bears. I called Ali Dede, the doorman who washed the body. He said:

'Ümmet-i Muhammed, vallahi ben bu Arabı Kördös'te Mağribî Araplarından elli altına aldım. Tam bir haftadır ne yedi, ne söyledi, ne uyudu, ne güldü ve ağladı. Ama bunu bu mezardan kim çıkarmış.' dedim. Kimisi kurtlar, kimisi ayılar çıkarmıştır dedi. Ölüyü yıkayan kapıcı Ali Dede'yi çağırdım. O da şöyle söyledi:

He said, "I swear, yesterday I washed this Arab according to the Sunnah. His private parts, armpits, and head were all hairy. He is a foreigner, that's how it is. He didn't shave his private parts, I said, so we shrouded him and prayed in the musalla. In the morning, we saw him like a goat." They buried the goat again. But I was astonished. The one who sold me the Arab was probably someone from the Maghreb who was knowledgeable about alchemy. It was truly a very surprising thing." (Consultant (12), 1971: 285-286; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 273-274).

'Vallahi dün ben bu Arabı sünnet üzere yıkadım. Avret yerleri ve koltuk altları, başı hep tüylü idi. Gurebetir, öyle olur. Avret yerlerini tıraş etmemiş dedim ve kefenleyip musallada namazını kıldık. Sabahleyin de işte onu böyle keçi olarak gördük' dedi. Tekrar keçiyi gömdüler. Ama ben hayrette idim. Herhâlde bana Arabı satan Mağripli simya ilmine vâkıf bir kimse idi. Doğrusu çok şaşılacak şeydi." (Danışman (12), 1971: 285-286; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 273-274).

2.18. The Staff That Swallows Snakes Created by Magic

2.18. Sihirle Meydana Gelen Yılanları Yutan Asa

"The Shrine of Hazrat Moses (Jerusalem): Inside this dome and in a long cabinet, there is a

"***Hazreti Musa Makamı (Kudüs):*** *Bu kubbe içinde ve uzun bir dolapta, kırmızı keçeden kese*

staff in a red felt pouch. It does not resemble the trees of the world. It is one of the trees of Paradise. ... While Hazrat Moses was wandering in the Tih desert for seven years, his people asked for water. Hazrat Moses hit a stone with this staff, and water gushed out from seven places. Then they put this stone in a bag. Wherever water was needed, he would hit it with the staff, and water would gush out. This stone is still in the Shrine of Jesus in the Cave of Hazrat Jesus in Damascus. It is visited. This staff used to swallow the snakes that Pharaoh created with magic." (Consultant (13), 1971: 247-248; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 242).

içinde bir asa vardır. Dünya ağaçlarına benzemez. Cennet ağaçlarındandır. ... Hazreti Musa yedi sene Tih çölünde dolaşırken kavmi su istedi. Hazreti Musa bu asa ile bir taşa vurdu, yedi yerinden su fışkırdı. Sonra bu taşı torbaya koydular. Nerede su lazım olursa asa ile vurup su fışkırırdı. Hâlâ bu taş Şam'da Hazreti İsa mağarasında İsa makamındadır. Ziyaret edilir. Bu asa, Firavun'un sihirle meydana getirdiği yılanları yutardı." (Danışman (13), 1971: 247-248; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 242).

2.19. The Prophet Muhammad's Miracle Was Considered Magic by the Polytheists

2.19. Hz. Muhammed'in Mucizesinin Müşrikler Tarafından Sihir Olarak Kabul Edilmesi

"In the tenth year of the Prophet's prophethood, the unbelievers asked the Prophet for a miracle on Mount Abi Kubays. They said, 'Let the moon be in two pieces, entering and exiting from its new place.' The Prophet prayed. The moon was in two pieces, entering and exiting from its new place, and they reunited in the sky. Some polytheists believed. Some said, 'Indeed, Muhammad is a master magician.'" (Danışman (14), 1971: 55; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 403).

"*Peygamberin nübüvvetinin onuncu senesinde Ebî Kubeys Dağı üzerinde inkârcılar peygamberden mucize istediler. 'Ay iki parça olup yeninin yerinden girip çıksın.' dediler. Peygamber de dua etti. Ay iki parça olup biri yeninden girip çıktı ve yine gökte birleşti. Bazı müşrikler iman etti. Bir kısmı 'Hakikaten Muhammed usta sihirbazmışsın.' dediler.*" (Danışman (14), 1971: 55; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 403).

2.20. The Staff That Swallows Snakes Created by Magic 2

2.20. Sihirle Meydana Gelen Yılanları Yutan Asa 2

"Mesani Range: It is the place where Moses and Pharaoh fought and where Moses' staff swallowed Pharaoh's magic snakes." (Danışman (14), 1971: 78; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 428).

"***Mesâni Menzili**: Hz. Musa ile Firavun'un cenk ettiği ve Musa'nın asasının, Firavun'un sihirli yılanlarını yuttuğu yerdir.*" (Danışman (14), 1971: 78; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 428).

2.21. Sciences in Egypt

2.21. Mısır'daki İlimler

"The science of hadith, medicine, faraiz (the science that talks about inheritance and the transfer and distribution of inheritance to heirs in Islamic law), tafsir, fiqh, hadith, tajvit, hıfz, tawhid, ledun (spiritual knowledge of the secrets of Allah, the science of the unseen), beyan (the part of the

"*Hadis ilmi, tıp, feraiz* (İslam hukukunda mirastan ve mirasın varislere intikal ve taksiminden bahseden ilim) *, tefsir, fıkıh, hadis, tecvit, hıfz, tevhit, ledün* (Allah'ın sırlarına ait manevi bilgi, gayb ilmi)*, beyan* (belagat ilminin hakikat, mecaz, kinaye, teşbih, istiare gibi

science of rhetoric that teaches subjects such as truth, metaphor, allusion, simile, metaphor), kalam, perfection, adab, sarf (grammar), nahiv (sentence knowledge, syntax), logic, mani (the science that talks about the relevance of words to the purpose with the issues of lexicon and syntax), lexicon, aruz, writing, stars, cifr (the science that is believed to predict things that will happen in the future through letters, numbers and symbols, whose beginning is narrated to be based on Hazrat Ali), kef, sim, alchemy, chemistry, heyet (astronomy) "The sciences of knowledge are wisdom, divination, divination, prediction, remil (telling the future with some points and lines), talisman, prayer, amulet, esma, teshir (spell-casting, enchantment), invitation, grammar, suruf (grammar books), mare salvation, tayy-i mekan, ihfa (concealment, hiding), interpretation, magic, feraset (understanding, quick perception)." (Danışman (14), 1971: 159).

bahislerini öğreten kısmı)*, kelam, kemal, adap, sarf* (dil bilgisi, gramer), *nahiv* (cümle bilgisi, sentaks)*, mantık, maâni* (lügat ve sentaks meseleleri ile, sözün maksada uygunluğundan bahseden ilim)*, lugat, aruz, yazı, yıldızlar, cifr* (başlangıcının Hazreti Ali'ye dayandığı rivayet edilen, harf, rakam ve semboller yolu ile gelecekte olacak şeyleri haber verdiğine inanılan ilim)*, kef, sim, simya, kimya, heyet* (astronomi ilmi)*, hikmet, ziyc, danyal, ful, fal, cerr-i eskal, remil* (bir takım nokta ve çizgiler ile gelecekten haber verme)*, vefk* (tılsım, dua, muska)*, esma, teshir* (büyü yapma, büyüleme) *, davet, sarf* (gramer, dil bilgisi)*, suruf* (dil bilgisi kitapları)*, mare necat, tayy-i mekân, ihfa* (gizleme, saklama)*, tabir, **sihir**, feraset* (anlayışlılık, çabuk seziş) *ilimleridir.*" (Danışman (14), 1971: 159).

2.22. The People of Egypt

2.22. Mısır'ın Halkı

"Because the air in Egypt is dry, all its people are loving. Most of the people are magical and deceptive." (Consultant (14), 1971: 211).

"*Mısır'ın havası kuru olduğundan bütün halkı sevdavidir. Çoğunlukla halkı sihirli ve hilelidir.*" (Danışman (14), 1971: 211).

2.23. (Wells in Egypt) Harut and Marut Teaching the Science of Stars and Magic to People

2.23. (Mısır'daki Kuyular) Harut ile Marut'un İnsanlara Yıldız ve Sihir İlmini Öğretmeleri

"One of them is Cisr-i Ebul Menca, which people call the 'estuary of the Nile' and there is a well called ifna (destruction, consumption). Harut and Marut, who first descended from the sky, would dig a well here and look at the stars. All the Egyptian people learned the science of stars and magic from them." (Advisor (14), 1971: 221).

"*Biri Cisr-i Ebul Menca ki, ona halk 'Nil kesimi halici' derler ve ifna* (yok etme, tüketme) *denilen bir kuyu vardır. İlk defa gökten inen Harut ile Marut burada kuyu kazıp yıldızlara bakarlardı. Bütün Mısır halkı yıldız ilmini ve sihir ilmini bunlardan öğrendiler.*" (Danışman (14), 1971: 221).

2.24. The Magician Who Turned Himself Into an Elephant (Elephant Boots, Egypt)

2.24. Kendini File Çeviren Sihirbaz (Fil Bürkesi-Mısır)

"The reason why it is called the elephant burke is this: One of the magicians of Pharaoh transformed himself into an elephant and grazed on the shore of this burke (small lake)." (Danışman (14), 1971: 224).

"*Fil bürkesi denmesinin sebebi şu imiş: Firavun'un sihirbazlarından biri kendini fil şekline koyup bu bürke* (küçük göl) *kenarında otlarmış.*" (Danışman (14), 1971: 224).

2.25. The Girl Who Magically Turned into a Crocodile

The Strange Story of the Nile Crocodile: While in the land of the Unjust, Abu Jaddullah, our host, told me a strange story. It goes like this: ‘When I was young, a crocodile came to me while I was fishing. I gave it a fish. It got used to me. It would come to me every day. It was a very beautiful crocodile. One day, it started playing on the sand and then lay down on its back. I knew that fellahs (farmers) had sexual intercourse with crocodiles. I did the same. I felt great pleasure. I lived like this for three years. The whole tribe knew about my situation.

One day I went to a Nile island. My crocodile returned. It rolled a little, came to me, and gave up its life. Just then, I saw that the crocodile's head and body had turned into a girl like a piece of the sun. It turned out to be the daughter of the sheikh of the Kunuz Arabs. He had become a crocodile by magic. Apparently, when he was close to death, the magic would break, and he would return to his original form. That's how it happened. We buried this girl on that island with the people. Some of the people of that land who were present there said, "Yes, that's true." Because in that land, it's not shameful to unite with a crocodile; it's an act of bravery. He who hasn't fought a crocodile is not considered a young man. They give their daughters to those who kill crocodiles and elephants." (Danışman (14), 1971: 249).

2.25. Sihirle Timsah Olan Kız

“***Nil Timsahının Garip Hikâyesi:*** *Hakir Şellâl diyarında iken, ev sahibimiz Ebû Ceddullah garip bir hikâye anlattı. Şöyle ki: ‘Gençlikte bal ı k avlarken bir timsah yanıma geldi. Ona balık verdim. Bana alıştı. Her gün yanıma gelirdi. Çok güzel bir timsahtı. Bir gün kumlar üzerinde oynamaya başladı, sonra sırt üzeri yattı. Fellâhların* (ekinci, çiftçi) *timsahlarla cima ettiğini bilirdim. Ben de bunu yaptım. Çok büyük lezzet duydum. Üç sene böyle geçindim. Bütün aşiret benim bu hâlimi bilirdi.*

Bir gün bir Nil cezirесine (ada) *gittim. Timsahım yine geldi. Biraz yuvarlanıp yanıma geldi ve can teslim etti. Bu sırada gördüm ki timsahın başı ve gövdesi güneş parçası gibi bir kız hâline geldi. Meğer Künuz Arapları şeyhinin kızı imiş. Sihirle timsah olmuş. Meğer ölmeye yakın zamanda sihir bozulur, yine eski hâlini alırmış. Bu da öyle oldu. Bu kızı halk ile beraber o adaya gömdük. Orada hazır olan o memleket halkından bazıları ‘Evet doğrudur’ dediler. Çünkü o diyarda timsah ile birleşmek ayıp değildir, yiğitliktir. Timsah ile cenk etmeyen genç sayılmaz. Timsah ve fil öldürene kız verirler.*” (Danışman (14), 1971: 249).

2.26. The Masters of Magicians

“The conqueror of Egypt, Amr ibn As, Abu Masrulghaffari is the patron saint of magicians.” (Consultant (15), 1971: 39).

2.26. Sihircilerin Pirleri

“*Mısır fatihi Amr ibn As, Ebu Masrulgaffârî sihircilerin piridir.*” (Danışman (15), 1971: 39).

2.27. The Owner of Magic, Sheikh Abdullah Magarevi

"Sheikh Abdullah Magarevi... This sultan was a magician. His jinn had these mountains [the Cushi

2.27. Sihir Sahibi Şeyh Abdullah Magarevî

“*Şeyh Abdullah Magarevî… Bu sultan sihir sahibi imiş. Mekke ile Mısır arasında hacılar*

Mountains] cut down so that pilgrims would not have trouble between Mecca and Egypt." (Consultant (15), 1971: 49).

zahmet çekmesin diye cinleri bu dağları [Cuşi Dağlarını] *kestirmiş.*" (Danışman (15), 1971: 49).

2.28. The Magic Women of Beledi Khalid (Egypt)

2.28. Beledi Halid'in Sihirbaz Kadınları (Mısır)

"There are such old, cursed, and dreadful magicians that they have tied the feet of many young men with magic." (Consultant (15), 1971: 148).

"*Öyle ölesi, yaşlı, ihtiyar melun sihirbaz avretler vardır ki nice delikanlıların ayaklarını sihirle bağlamışlardır.*" (Danışman (15), 1971: 148).

2.29. Witch Province Ezrak City (Egypt)

2.29.Cadı Vilayeti Ezrak Şehri (Mısır)

"Because this is a witch's province, women's magic turns people into donkeys with their rebelliousness. Many people are afflicted with this affliction and walk around braying. Even a few of Haseki Pasha's women were afflicted with magic and brayed like donkeys in the coffeehouses and boza houses among the people." (Danışman (15), 1971: 161).

"*Burası cadı vilayeti olduğundan kadınların sihri isyaniyle âdemi eşek yaparlar. Nice kimseler bu derde tutulup anırarak gezerler. Hatta Haseki Paşa'nın bir müteferrikası sihre yakalanıp kahve ve bozahanelerde halk arasında eşek gibi anırırdı.*" (Danışman (15), 1971: 161).

2.30. Magic Shows at Apuska Castle

2.30. Apuska Kalesi'ndeki Sihirbazlık Gösterileri

"It was once a large city. But its castle was made of wood. It was three thousand paces in circumference. Our tents were pitched on a lawn next to this castle on the banks of the Nile. He describes the strange things we witnessed in the royal court that day."

"*Vaktiyle büyük şehir imiş. Fakat kalesi ağaçtan dolmadır. Etrafı üç bin adımdır. Bu kale yanında Nil kıyısında bir çimenlikte çadırlarımız kuruldu. O gün melik divanında seyrettiğimiz acayiplikleri beyan eder.*

A Strange Lesson to Learn from: The king invited the humble. I arrived at his tent. Thousands of men were seated in front of the tent, kneeling in line, and in the center was a large square. First, ten singers and saz players performed sections of the Rehavi makam. Wearing six bright, crescent-shaped aprons embroidered with gold thread, they danced so hard… They held five or ten pieces of ivory, cut as thin as paper, tied with rope and used as a handkerchief.

İbret Alınacak Tuhaflık: *Melik hakiri davet etti. Çadırına vardım. Çadırın önüne binlerce adam diz dize oturmuş, ortada büyük bir meydan var. Evvela on adet hanende ve sazende rehavi makamından fasıllar ettiler. Altı adet parlak ay gibi gulam sırmalı önlükler giyerek öyle raksettiler ki… Ellerinde fil dişinden kağıt gibi ince ince biçilmiş, beş on tanesini iple bağlayıp çalpara yerine kullanırlar.*

After these, a dark, dry, emaciated man appeared from the opposite side. His head and feet were bare… He wore a kispet instead of a private part, a kispet resembling a wishbone, but his agility was evident. He came before the king with a strange gait. He said, "Ya Hayy!" and jumped into the air as tall as five men. When he landed, the king kissed the ground before him. He prayed a lot. Then he begged, "O Sultan of Sudan, I have come to Portakal from India. Now I have seen your blessed face. But I am a poor man, naked, and cold. Let them light a big fire so that I may warm myself." They immediately burned ten elephant-loads of santa and sago trees. The flames filled the sky. After the kadid man warmed up a little, he came before the sultan and said,

Bunlardan sonra karşıdan bir kara kuru kadit (çok zayıf, bir deri bir kemik kalmış kimse) *adam göründü. Başı ayağı açık… Avret yerine bir kispet giymiş, lades kemiğine benzer bir kadit, fakat çevik, ayarlık yüzünden belli. Acayip bir yürüyüşle melikin huzuruna geldi. 'ya Hayy' deyip, beş adam boyu havaya sıçrayıp yere inince melik önünde yer öptü. Hayli dua etti. Sonra 'Ya Sudan sultanı, Hindistan'dan Portakal'a geldim. Şimdi mübarek yüzünü gördüm. Ama garibim, çıplağım, üşüyorum. Bir büyük ateş yaksınlar, ısınayım.' diye yalvardı. Derhâl on fil yükü santa ve saç ağaçlarını yaktılar. Alevler göğü tuttu. Kadit adam biraz ısındıktan sonra sultanın huzuruna gelip,*

"Oh Sultan, your generosity is complete. May God bless me and keep me warm. Now, have a camel slaughtered so that I can eat one and fill my stomach," he said.

'Ya sultan, el ihsanu bittamam, Hak bereket versin ısındım. Şimdi de bir deve boğazlat da bir deveyi yiyip karnımı doyurayım.' dedi.

They immediately slaughtered a fat camel. The wise man drank its blood. Those who slaughtered the animal put the camel's inner and outer limbs separately. The wise man roasted a piece of the camel's meat a little and ate it in one go. Then he ate the liver and heart. Then he broke the bones with an axe and crunched them. He would put them in his mouth and swallow them immediately. He ate the camel's head, legs, intestines, and tripe, clean and unadulterated. Only the refuse (dung) of the tripe remained. While he was about to eat those, the king was ashamed and forbade him. Then he came dancing before the king and said:

Hemen semiz bir deve kestiler. Kadit adam kanını içti. Hayvanı kesenler devenin iç ve dış uzuvlarını ayrı ayrı koydular. Kadit adam devenin bir parça etini biraz kızartıp bir hamlede yedi. Sonra ciğer ve yüreğini yedi. Sonra kemiklerini balta ile kırıp kütür kütür yedi. Hemen ağzına koyarken yutardı. Devenin kelle ve paçalarını, bağırsaklarını, işkembesini piripak yedi. Yalnız işkembenin müzahrefatı (süprüntüler, pislikler) *kaldı. Onlara da başlayıp yerken melik utanıp men etti. Sonra oynayarak melikin huzuruna gelip:*

"Oh my sultan, I'm not satisfied, and the raw meat is giving me a stomachache. Let me eat the fire, which is your property, so please forgive me," he said, laughing. The king said, "It's all right." He immediately took off his robe and went into the blazing fire and started playing. Nothing remained of his eyebrows or beard. He sat down right in the middle of the fire and started eating the fire. I was astonished, but I used to be careful. In the middle of the fire, he would rub his hands under his armpits and then over his entire body. Then black smoke would come from his body. Then he got up and came to the king. I timed it. In an hour, he ate a camel and the whole fire. My mind was shattered. Then this judge, who was left in the square,

'Ya sultanım karnım doymadı, çiğ et de karnımı ağrıttı. Müsaade et de senin malın olan ateşi yiyeyim, helal edin.' deyince melik gülerek 'Helal olsun' dedi. Hemen belindeki kispeti çıkarıp, alev alev yanan ateşin içne girerek oynamaya başladı. Kaş ve sakalından bir şey kalmadı. Tam ateşin ortasına oturup, ateşi yemeye başladı. Hakir hayret ettim, fakat dikkat ederdim. Ateşi ortasında ellerini koltuk altına sürüp ellerini bütün vücuduna sürerdi. O vakit vücudundan siyah bir duman çıkardı. Sonra kalkıp melikin huzuruna geldi. Saat tuttum. Bir saatte bir deveyi ve bütün ateşi yedi. Aklım perişan oldu. Sonra bu kadit, meydanda kalan

He urinated a little on the fire. Everyone could not drown in urine. Everyone retreated to the sides. The wise man came to the king's presence and said:

biraz ateşin üzerine işedi. Herkes sidiğe gark olayazdı. Herkes kenarlara çekildi. Kadit adam melikin huzuruna gelip:

"O king, may your life be long and your enemies defeated. Grant me a horse, five camelloads of ivory, large cardamom, and five small slaves. Otherwise, I will drown this city of Apuşka," he commanded. They put ten elephantloads of wood on the dying fire in the square and lit it again. Once again, the wise man came before the sultan.

'Ey melik, ömrün uzun, düşmanların yezit olsun. Bana bir at, beş deve yükü fil dişi, ve büyük kaküle ve beş küçük köle ihsan et. Yoksa bu Apuşka şehrini suya gark ederim.' deyince melik emretti. Meydandaki sönmek üzere olan ateşe on fil yükü odun koyup yeniden yaktılar. Yine kadit adam sultanın huzuruna geldi.

"Oh noble sultan, the fire I've eaten has burned my heart, and the steam from the fire has risen from my bottom. I'm very thirsty. Have ten water jugs brought for me from the Nile," he said. They brought it immediately. Meanwhile, a very fat man appeared in the square and collected the water in jugs.

'Ey soylu sultan, yediğim ateş yüreğimi yaktı, ateşin buharı dibimden çıktı. Çok susadım. Bana Nil'den on tulum su getirttir.' dedi. Derhâl getirdiler. Bu sırada meydana gayet şişman bir adam çıkıp tulumlarla suları zapt etti.

Another Strange Thing:

Başka Garip Şey:

The fat man immediately came to the presence of the king,

Hemen şişman adam melikin huzuruna gelip,

He said, "I have been fasting for seven days. I haven't drunk a drop of water. Give me half of this water." When the king agreed, the old man and the fat man began fighting in the king's presence. They beat each other so hard that blood flowed from their bodies. They nearly killed each other. The king's armed men were separated. The king ordered each of them to be given five skins of water. The fat man came before the king and said:

'Yedi gündür orucum. Bir katre su içmedim. Bu suların yarısını bana ver.' dedi. Melik kabul edince, kadit adam ile şişman adam melik huzurunda kavgaya başladılar. Birbirlerine öyle fil … vurdular ki vücutlarından kan aktı. Birbirlerini nerede ise öldüreceklerdi. Melikin silahlı adamları ayırdılar. Melik her birine beşer tulum su verilsin dedi. Şişman adam melik huzuruna gelip:

"Oh my Sultan, I have a high fever. See my fever," he said, placing both hands on his hips and making a face as flames started to come out of his mouth, and he said, "I have shown the Sultan how hot I am. Give me ten skin bags of water." The Sultan then gave him the verdict and told the wise man:

'Aman padişahım, benim hararetim çoktur. Ateşimi gör.' deyip iki elini beline koyup sima ederek ağzından alevler çıkmaya başladı ve 'Sultana ne kadar hararetli olduğumu gösterdim. On tulum suyu bana veriniz.' dedi. Sultan da ona hükmedip kadit adama:

"Show your skill," they said. The wise man came to the square, took out the camel blood he had drunk and the camel meat he had eaten, and piled them up in front of the people. He also started a fire from time to time. But he couldn't create much fire. This time the fat man said:

'Sen de marifetini göster.' dediler. Kadit adam meydana gelip, içtiği deve kanını, yediği deve etlerini parça parça çıkarıp halk önüne yığdı. Arada ateş de çıkardı. Ama fazla ateş çıkaramadı. Bu defa şişman adam:

"Oh Sultan, is my fever excessive, or is his vomiting of meat excessive?" he cried. With the vote of the spectators, the king decided to give ten water jugs to the fat man. The fat man took ten water jugs and ate the camel's remaining bones, muzahrefat, and hide. Then he drank five water jugs. The wise man said,

'Ya sultan, benim ateşim mi fazla, yoksa onun et kusması hareketi mi fazla?' diye feryat etti. Oradaki seyircilerin de reyi ile melik on tulum suyu şişman adama hükmetti. Şişman adam on tulum suyu alıp, devenin arta kalan kemiklerini, müzahrefatını, postunu tamamen yedi. Sonra beş kırba su içti. Kadit adam,

"That man set the fever on fire. I couldn't get the fever out. My fever remained within me. This man drank water first and then put some kind of thing on my body while fighting me, but I couldn't get the fever out. If you kill me, I'll be destroyed," he cried, retreating to a corner. The fat man drank the remaining five skins of water and said, "Thank God, my fever is gone." Then he said, "My Sultan, give this wrestler five skins of water so that his fever will go away too." The order was given. But we saw that the old man had turned pitch black, scorched with heat, and died. The Sultan,

'Bre o adam ateşi kumdu. Ben ateşi çıkaramadım. Hararetim bende kaldı. Bu adam evvela su içip benimle kavga ederken vücuduma bilmem ne sürdü, ateşi çıkaramadım. Bana kıyman, helak olurum.' diye feryat ederek bir köşeye çekildi. Şişman adam geride kalan beş tulum suyu da içip 'Hele şükür, hararetim geçti.' dedikten sonra, 'Sultanım, bu pehlivana da beş tulum su ver ki, onun da hararet geçsin.' dedi. Emir verildi. Fakat bir de gördük ki kadit adam simsiyah olup, hararetten kavrulmuş, ölmüş. Sultan,

"He died because of me. I didn't give him water," she said, feeling very sad.

'Benim yüzümden öldü. Su vermedim.' diye çok üzüldü.

I consoled the humble man. I said, "These are people who trade for their lives. They play with their lives."

Hakir teselli ettim. ‘Bunlar can pazarlarıdır. Canlarıyla oynarlar.’ dedim.

They called the fat magician back. They told him to tell some cautionary tales. He came forward. “Oh my sultan,” he said, “the other one was a fire-worshipper. All he did was magic. I, on the other hand, am of the Maliki school of thought. I have always acquired this knowledge through asceticism (abstinence from self and worldly pleasures).” The sultan said,

Şişman sihirbazı tekrar ortaya çağırdılar. Biraz ibret verici şakalar etsin dediler. Meydana geldi. ‘Ya sultanım’ dedi, ‘Öbür ateşperest idi. Yaptığı hep sihirdi. Ben ise Maliki mezhebindenim. Bu marifetleri hep riyazet (nefsi kırma, dünya lezzetlerinden sakınma) *ile elde ettim.’ dedi. Sultan,*

"But he was a more skilled wrestler than you. I'm afraid you killed him because you were jealous of him," the fat man said. "O Sultan, if you love him so much, grant me a favor and I will resurrect him in your presence." The king promised to give him a hundred camels.

‘Fakat o senden usta pehlivan idi. Korkarım sen onu kıskandığın için öldürdün.’ deyince şişman adam, ‘Ya sultan, eğer ona fazla muhabbetin varsa, bana ihsan eyle, onu huzurunda dirilteyim.’ dedi. Melik de yüz deve vermeyi taahhüt etti.

Ridiculous Oddity:

Gülünç Acayiplik:

First, this fat wrestler mounted a Yoruk horse, tied a rope around the dead wrestler's neck, and tied it to the horse's tail. Then, he galloped the horse across the field. The dead man's body was ruined. When the body arrived before the king, the king scolded him, saying, "Cursed one, you said you would resurrect him, yet you dragged the poor man's corpse." He said, "Be patient, O Sultan," and urinated on the dead man, then into his mouth, five skins of water. The dead man's belly swelled like a drum and began to rumble. The Sultan said:

Evvela bu şişman pehlivan bir Yörük ata binip, ölen pehlivanın boynuna bir ip takıp, atın kuyruğuna bağladı. Sonra meydanda süratle atı koşturdu. Ölünün cesedi perişan oldu. Bu naaş melikin huzuruna gelince melik, ‘Melun, dirilteceğim dedin, zavallının cesedini sürüdün.’ diye azarlayınca, ‘Sabreyle ya Sultan’ deyip, ölünün üzerine, sonra ağzına içtiği beş tulum suyu işedi. Ölünün karnı davul gibi şişip, guruldamaya başladı. Sultan:

‘Either bring this dead man back to life as you said, or I will kill you.’ he said. The fat wrestler:

‘Ya söylediğin gibi bu ölüyü dirilt yahut seni katlederim.’ dedi. Şişman pehlivan:

"Oh Sultan, this man is a fire worshipper. Order them to light a fire in the square and throw the body into it," he said.

‘Ya sultan, bu ateşperesttir. Emret meydana ateş yaksınlar ve cesedi ateşe atsınlar.’ dedi.

(Eleven lines are missing.)

(On bir satır noksandır.)

Three people threw the dead body into the fire while reciting the following verses:

Üç ki ş i ölüyü şu beyitleri okuyarak ateşe attılar:

They threw his body into the fire, chanting, "Nuc tılık kelne perende," twice, "Ni ni mihank debu," twice, and "Ram ram ram ram ram" twice. He burned fiercely. Urine oozed from his mouth, spreading its stench. At this point, they told the queen that the fat magician had escaped. The man ran after him and had him caught. The Sultan:

'Nuc tüken kelne perende', iki defa 'Ni ni mihank debu', iki defa 'Ram ram ram ram ram' diyerek naaşı ateşe attılar. Cayır cayır yandı. Ağzından sidik çıkıp kokusu yayıldı. Bu sırada şişman sihirbazın kaçtığını melike söylediler. Arkasından adam koşturulup yakalattı. Sultan:

"Oh, unbeliever, you said you would resurrect this wrestler. Then you had him thrown into the fire because he was a fire worshipper. He's still burning hot. Strike this unbeliever's neck!" he commanded. Just as the executioner was about to cut off his head, he immediately jumped into the fire with three of his men and began to revive the fire by chanting, "Ram, Ram!" At this moment, even the burning corpse rose. They danced together, chanting, "Ram, Ram," and emerged from the fire to kiss the ground in the presence of the king. My mind was overwhelmed. Their bodies were covered in fat. Was it their own fat or their sweat? Truly, it was a miracle. The king gave them one hundred sheep, one hundred head of cattle, sixty-five ivory tusks, and three Abyssinian slaves each. They prayed.

'Bre kâfir, sen bu pehlivanı diriltirim dedin. Sonra ateşperesttir diye ateşe attırdın. Hâlâ cayır cayır yanıyor. Vur şu kâfirin boynunu!' diye emir verdi. Tam cellat başını keseceği sırada derhâl sıçrayıp üç adamı ile ateşin içine girdi ve 'ram ram' diyerek ateşi diriltmeye başladı. Bu sırada yanan ceset dahi kalktı. 'Ram ram' diye beraberce oynayarak ateşten çıkıp melikin huzurunda yer öptüler. Aklım perişan oldu. Vücutları hep yağa bürünmüştü. Kendi yağları mı yoksa terleri mi idi? Doğrusu mucize gibi bir şeydi. Melik yüz koyun, yüz sığır, altmış beşer adet fil dişi, üçer Habeşi köle verdi. Dua ettiler.

Indian Prayer: 'Kaz kanaz no ebselamitem I will lead boki marti hun arzi kerem deretebkim yan tu mushabeti kelerti hun tatur tatur tatatur taboşka bo sakaybo yeboler kılkı duaki temari ki temari izadakpenah çalti hun O father-father strange friend from the traveler world black Kashmir and Kashan serendil hun from the miserable angel fire-worshipping Hindu people lahari zevat makper is in love hun O father-father strange friend oh vella father oh vellahun.'

Hintli Duası: *'Kaz kanaz no ebselamitem baş çekerim boki marti hun arzi kerem deretebkim yan tu mushabeti kelerti hun tatur tatur tatatur taboşka bo şakaybo yeboler kılarkı duaki temari ki temari izadakpenah çalti hun ey babababa garip dost men seyyahi âlem kara keşmir ve kaşan serendil hun men perişan melek ateşperest Hindu pecei lahari zevat makper ise aşık hun ey babababa garip dost ey vella baba ey vellahun.'*

After this prayer, they kissed the ground and left. The sultan was very pleased with my astonishment. "My friends, I have been traveling for forty-two years and I have seen many wonderful things, but I have never seen them to this degree." (Advisor (15), 1971: 190-194).

Bu duadan sonra yer öpüp gittiler. Benim hayret etmemden sultan pek memnun oldu. Ey dostlar, kırk iki senedir gezerim, ne harikulade şeyler gördüm, ama bu derecesini görmedim." (Danışman (15), 1971: 190-194).

2.31. The Magic of the Women in Fayum City

"There are high and low coffeehouses overlooking the Yusuf estuary, which are the stops of the connoisseurs of the heart, the shelter of all travelers and dervishes, a place for all elegant people and friends of pleasure to meet… In some of them, there are lovers who are singers and lovers who stir up discord, the coquetry of each of them is like magic." (Advisor (15), 1971: 244-245).

2.31. Fayyum Şehrindeki Kadınların Sihirleri

"*Yusuf halicine bakan yüksek ve alçak kahvehaneler var ki, gece gündüz gelip geçen, gönül erbabının durağı ve bütün seyyahların, dervişlerin barınağı, bütün zariflerin, safa ehli dostların görüşecek bir yerleridir…Bazısında şarkıcı mahbubeler, fitne karıştırıcı mahbubeler var ki her birinin işveleri âdeta sihir gibidir.*" (Danışman (15), 1971: 244-245).

3. TALISMAN TEXTS

3. TILSIM METİNLERİ

3.1. Sea and Land Talismans in Istanbul

When Ya'fur became independent sultan, he spent money, and with the advice and guidance of his vizier, a wise man named Revende, and the best ideas of judges, engineers, and architects, they created three hundred and sixty-six marine talismans at a place called Sarayburnu. Every day, a talisman would work, and fish from the seabed would come to the shore, and all the people of Istanbul would make their living by catching various fish.

3.1. İstanbul'daki Deniz ve Kara Tılsımları

"*Ya'fur müstakil olarak padişah olunca para sarf edip veziri 'Revende' adlı akılı kimsenin rey ve tedbiri ve hakîmlerin, mühendislerin, mimarların en güzel fikirleriyle Sarayburnu denilen yerde, denize ait üç yüz altmış altı tane tılsımlar yaptılar. Her gün bir tılsım iş görüp, denizin dibinde olan balıklar, deniz kenarına gelip, bütün İstanbullular çeşitli balıkları avlayıp geçinirlerdi.*

They also made a similar number of talismans for the land, each mounted on a hilltop. For example, the obelisk in Avretpazarı depicts the unparalleled regiment of Yanko, son of Madyan, who marched to India. They carved out the inside of this stone, and minaret-like priests would emerge and ring a bell if a rebel soldier came to Istanbul. Immediately, countless soldiers would be ready. God willing, it will be recorded on the spot that he made so many strange and unusual artifacts and talismans." (Danışman (1), 1969: 38; Gökyay (1), 1996: 17).

Bir o kadar da karaya ait tılsımlar yapıp her birini birer tepe üzerine yaptılar. Mesela Avretpazarındaki dikilitaşta Madyan oğlu Yanko'nun, Hindistan'a giden askerinin emsalsiz alayını açık saçık gösterir. Bu taşın içini oyup, minare gibi papazlar çıkıp İstanbul'a bir asi asker gelse çan çalarlardı. Derhâl ütün sayısız askerler hazır olurlardı. Nice bin acayip ve garip eserler ve tılsımlar yaptığı inşallah yerinde yazılır." (Danışman (1),1969: 38; Gökyay (1), 1996:17).

3.2. Talismans in the Atmeydanı

"He made Atmeydanı his courthouse and made strange talismans and strange buildings from the strange and strange things of the time, and made it

3.2. Atmeydanı'ndaki Tılsımlar

"*Atmeydanı'nı divan yeri edinip orada zamanın acayip ve garip şeylerinden acayip tılsımlar ve garip şekilde binalar yapıp Hıristiyan adalet yeri*

the seat of Christian justice. He issued a decree to all his viziers and ministers and built many thousands of soup kitchens, strange works of art and strange pictures in Islambol." (Danışman (1), 1969: 40; Gökyay (1), 1996: 18).

edindi. Bütün vezirlerine ve vükelasına ferman edip İslambol içinde nice bin imaretler ve garip eserler, acayip resimler yaptılar." (Danışman (1),1969: 40; Gökyay (1), 1996: 18).

3.3. Talismans in Tavukpazarı

3.3. Tavukpazarı'ndaki Tılsımlar

He adorned the area around Hagia Sophia with these kinds of grand domes and hospitals, dormitories of knowledge, guesthouses, resting places, and asylums. He reformed the city of Macedonia. He built a pillar of porphyry marble, rising to the sky in a place called "Tavukpazarı" (Chicken Market), right in the middle of the aforementioned domes. He also had a bird statue carved into the white marble at the very top. Every year, when that bird sang at its proper time and spread its wings, God's majesty would invade all the world's gardens, bring olives in their beaks, and bring them to Islambol. They would drop olives through the hole in the top of the cellar dome at the base of the pillars, and after completing their service, they would depart. It was a most peculiar talismanic effect!

"*Bu çeşit büyük kubbeler ve hastaneler, bilgi yurtları, misafirhaneler ve istirahat yeri, tımarhaneler ile Ayasofya etrafını süsleyip, Makedonya şehrini düzeltip, adı geçen bin bir kubbelerin ta ortasında 'Tavukpazarı' denilen yerde göğe baş kaldırmış, somaki mermerden bir uğurlu direk yaptırıp, ta en üst kısmına beyaz ham mermer üzerine bir kuş heykeli yaptırdı. Her sene o kuş, vaktinde ötüp kanatlarını açınca, Allah'ın azameti, yedi iklimde ne kadar kuş varsa, bütün dünya bahçelerini istila edip gagalarına birer zeytin hediye ile İslambol'a gelip, adı geçen direğin dibinde olan kiler kubbesinin tepesindeki delikten zeytinleri bırakıp, hizmetlerini yapıp giderlerdi. Çok tuhaf bir tılsım tesiridir!*

And all the priests ate these olives and satisfied their hunger. Many more strange talismans of this kind will be written down in due time." (Consultant (1), 1969: 41; Gökyay (1), 1996: 18).

Ve bu zeytinleri bütün papazlar yiyip açlıklarını giderirler. Bu çeşit nice bin acayip tılsımlar olduğu yeri gelince yazılacaktır." (Danışman (1),1969: 41; Gökyay (1), 1996: 18).

3.4. Strange and Odd Talismans in Istanbul

3.4. İstanbul'da Olan Garip ve Acâyip Tılsımlar

“First of all, in the age of Yanko, the son of Madyan, in the era of the Vezendon King and in the time of Constantine, when Islambol had become so prosperous that it became a sea of people, master architects and engineers from the seven climates, those perfected in the science of lifting a heavy load (cerr-i eskal), old teachers, masters of strange sciences were brought from every country, and each master made twenty-seven talismans in twenty-seven places from the high points of Islambol to protect the people of the city from all kinds of troubles and celestial disasters!

“*Evvela Madyan oğlu Yanko asrında Vezendon Kral devrinde ve Kostantin vaktinde İslambol o kadar mamur olup insan deryası olduğunda yedi iklimden tam usta mimar ve mühendisler ve cerr-i eskal* (ağır bir yükü kaldırma) *ilminde kâmil olanlar, eski muallimler, tuhaf ilimlerde üstatlar, her memleketten getirilip, şehir halkının her türlü belalar ve semavî afetlerden muhafaza olunmaları için her üstat, İslambol’un yüksek noktalarından yirmi yedi yerde yirmi yedi tılsımlar yaptılar!*

First, Yağfur built a hollow, staircase-like pillar from a thousand pieces of raw white marble in a place called Avretpazarı. He described how Yanko, son of Madyan, set out to conquer India, Loristan, and Moltan with a sea-like army!? He carved the figures and images of soldiers on the four sides of the pillar, so much so that the images were practically alive. At the top of this pillar, he placed a statue with the face of a fairy on a high platform, atop a single piece of white marble. Legend has it that once a year, this statue would emit a cry, and all the birds on earth would circle around it, while thousands of them would land and be devoured by the Greeks. Later, during the reign of Constantine, priests would mount it to announce the appearance of an enemy.

Evvela Yağfur ‘Avretpazarı’ denilen yerde bin parça beyaz ham mermerden minare gibi içi boş, merdivenli bir direk yapıp, Madyan oğlu Yanko’nun Hindistan’ı, Loristan’ı, Moltan’ı deniz gibi askerle zapt etmeye gittiğini!? Askerlerin şekil ve resimlerini, adı geçen direğin dört tarafına nakşetmiştir ki, resimler adeta canlı zannolunur. Bu direğin en tepesinde yekpare beyaz mermer üzerinde bir yüksekçe yere bir peri çehreli heykel yaptı. Rivayete göre yılda bir kere bu heykel bir feryat koparıp, yeryüzünde ne kadar kuşlar varsa o heykelin etrafında dönerken nice bini yere konup, Rumlar yerlerdi. Sonra Kostantin zamanında bunun üstüne papazlar çıkıp, bir düşman görünürse haber verirlerdi.

In the great earthquake that announced the birth of the Messenger of Allah, this column was shattered into pieces, but due to its talismanic nature, it did not collapse and has remained standing until today and is admired by everyone.

Zamanla Resûl-i Ekrem’in doğuşunu haber veren büyük zelzelede bu sütun pare pare olup, tılsımlı olması dolayısı ile yıkılmayıp, günümüze kadar ayakta kalmış ve herkesçe seyredilmiştir.

The second talisman is the thousand-piece column in Tavukpazarı, a round column made of solid red marble, one hundred girths tall. This, too, was destroyed by an earthquake and reinforced with hoops as thick as a man's thigh. Its construction dates back 130 years before Alexander the Great, and the 2,390-year period from the 970th year of the Hijra of the Prophet Muhammad (peace be upon him)

İkinci tılsım, Tavukpazarı’ndaki bin parça sütundur ki kırmızı renkli som mermerden yapılmış yüz zira’ boyunda bir yuvarlak sütundur. Bu da zelzele ile harap olmakla adam oyluğu kalınlığındaki çemberlerle sağlamlaştırılmıştır. Yapıldığı tarih, İskender’den yüz otuz sene evvel ve Fahr-i Risalet Efendimiz’in hicretlerinin 970 senesine gelinceye kadar 2390 yıl

It is known that there is a starling on top of this column. It was written above for a reason.

olduğu malumdur. Bu sütunun tepesinde bir sığırcık olduğu, yukarıda bir münasebetle yazılmıştı.

The third talisman is that there are six high columns in Altımermer. Each was built by master observers from the ancient sages, including one named Filkos Hakim, owner of Kavala Castle. On that column, a bronze image of a black fly was carved, and the image always emitted a fly's sound, so that no mosquito could enter the Islambol.

Üçüncü tılsım, Altımermer'de altı adet yüksek sütun vardır. Her birini eski hükemâdan üstat rasatçılar yapmışlardır ki, biri Kavala Kalesi sahibi Filkos hakîmdir. O sütun üzerine tunçtan bir kara sineğin resmini yapıp her vakit o sinek timsalinden bir sinek sesi çıkar böylelikle İslambol içine asla sivrisinek giremezdi.

The fourth talisman is the daughter of the great Pozantin, buried in a white marble coffin on a monolithic column reaching up to the sky at the head of Saraçhane, which is a talismanic column to prevent harm from ants and snakes.

Dördüncü tılsım, Saraçhane başında göklere uzanmış yekpare bir sütun üzerine bir beyaz mermer sanduka içine büyük Pozantin'in kızı gömülüdür ki karınca ve yılandan zarar gelmemesi için tılsımlı bir sütundur.

The fifth talisman, the divine Plato, created a mosquito image from one of the six marbles and prohibited mosquitoes from entering Islambol. It still has an effect.

Beşinci tılsım, altı mermerin birinden ilahî Eflâtun bir sivrisinek sureti meydana getirip, İslambol'a sivrisineğin girmesini yasak etmiştir. Hâlâ tesiri vardır.

The sixth talisman, also one of the six marbles, featured a stork depicted by Bocrates. When this stork emitted a sound from the wind, all the storks in Istanbul would die. There are still no storks in Islambol, and they don't nest. However, there are plenty in Ebâ Eyyûb and Üsküdar.

Altıncı tılsım, yine altı mermerin birinde Bokrat'a mensup bir leylek resmi vardı. Bu leylek rüzgârın çarpması ile ses verince, İstanbul'da ne kadar leylek varsa hepsi ölürdü. Hâlâ İslambol içinde leylek bulunmaz ve yuva yapmaz. Fakat Ebâ Eyyûb ve Üsküdar'da çoktur.

The seventh talisman is a Socratic image of a rooster, also found in Altımermer. It would warn and guide all roosters by crowing once every twenty-four hours. Today, the roosters of Islambol call before the roosters of other cities, supposedly calling all sleepers to prayer.

Yedinci tılsım, yine Altımermer'de Sokrat'a mensup bir horoz resmidir ki yirmi dört saatte bir kere feryat edip bütün horozları uyarıp onlara yol gösterirdi. Günümüzde İslambol'un horozları, diğer şehirlerin horozlarından evvel nâra vurup, bütün uyuyanları güya namaza davet ederler.

The eighth talisman is a wolf image from Altımermer. It served to keep Istanbul's sheep safe from the evil of wolves while they wandered the plains without a shepherd.

Sekizinci tılsım, Altımermer'de bir kurt resmidir. İstanbul koyunlarının sahralarda çobansız gezip, kurt şerrinden emin olmalarına hizmet ederdi.

The ninth talisman, also in Altımermer, was carved on a column depicting a bronze young man and a former lover embracing each other. Whenever a husband and wife from the town

Dokuzuncu tılsım, yine Altımermer'de bir sütun üzerinde tunçtan bir civan ve bir zamanın sevgilisinin birbirlerini kucaklamış durumda yapılmışlardır. Ne vakit şehir halkından bir karı

quarrelled, they would immediately reconcile if one of them embraced the figure.

koca kavga etseler, birinden birisi gelip o sureti kucaklarsa derhâl barışırlardı.

The tenth strange talisman is that the sage Calinus carved two images from white marble on a column in Altımermer. One, a mortal saint, stands bent over. Opposite him, stands a senile woman, a sullen-faced old woman with camel lips, her figure doubled. If a man and woman (a woman) could not get along, and if either of them embraced those idols, they would immediately divorce each other.

Onuncu acayip tılsım, Altımermer'de bir sütun üzerinde hakîm Calinus beyaz mermerden iki suret yapmış. Biri bir pîr-i fânî, beli bükülmüş durur. Onun karşısında bir bunak kadın ki, deve dudaklı, asık suratlı bir ihtiyar kadın, iki kat olmuş durur. Bir er ile avret (karı ile koca) *geçinemeseler, birinden biri o putları kucaklasa derhâl birbirinden boşanırlarmış.*

These marbles were destroyed by the earthquake and are buried in the ground.

İşbu mermerler zelzele ile yıkılıp yerde gömülüdürler.

The eleventh talisman: Under the Sultan Bayezid bathhouse, there was a four-sided, thousand-piece column. Its height was eighty girths. It was talismanic to prevent plague (plague) from entering. As long as this column stood, plague would not enter the city. When Bayezid Khan removed that column to build a bathhouse,

On birinci tılsım, Sultan Bayezit hamamının altında dört köşe bin parça bir yüksek sütun vardı. Yüksekliği seksen zira' idi. Taun (veba) *girmemesi için tılsımlı idi. Bu sütun durduğu müddetçe şehre taun girmezdi. Vaktâ ki Bayezit Hân, hamam yapmak için o sütunu*

They overthrew it, and then one of Sultan Bayezid's sons died of plague in the Davutpaşa garden. His grave is on an aisle inside the gate. After that, Islambol was filled with plague.

devirdiler, o zaman Sultan Bayezit'in bir oğlu Davutpaşa bahçesinde taundan vefat etti. Mezarı kapının içinde bir sofa üzerindedir. Bundan sonra İslambol içini taun kapladı.

The twelfth talisman was a bronze-on-black metal statue of a demon, cast by the judge known as "Mihalaki" in the Tekfur Palace near Eğrikapı. It spewed forth fire once a year. The fire of anyone who received a spark from its flames would remain extinguished as long as they were alive.

On ikinci tılsım, Eğrikapı yakınında Tekfur Sarayındaki 'Mihalaki' denilen hakîm tarafından yapılan siyah maden üzerine tunçtan yapılmış bir ifrit tasviri idi ki, yılda bir kere ateşler saçar. Onun ateşinden bir kıvılcım alanın ateşliği, sağ oldukça sönmezmiş.

The thirteenth talisman was the cave adjacent to the Church of St. John in Zeyrek. Every year, during the winter dark nights, numerous witches, known as koncoloz, would emerge, mount chariots, and wander around. At dawn, they would all disappear into the cave.

On üçüncü tılsım, Zeyrek'te Yahya kilisesi bitişiğindeki mağara idi. Her sene kışın zemheri geceleri olunca nice koncoloz denilen cadılar çıkıp arabalara binip dolaşırlardı. Seher vakti olunca yine hepsi adı geçen mağara içinde kaybolurlardı.

The fourteenth talisman was the depictions of Azrael, Israfil, Michael, and Gabriel on four white

On dördüncü tılsım, Ayasofya'nın güneyinde dört adet beyaz mermerler üzerine Azrâil, İsrâfil,

marbles to the south of Hagia Sophia. These were placed facing the four directions (east, west, north, and south). If the Angel Gabriel flapped his wings and cried out once a year, it was said that there would be abundance in the east. If the Angel Israfil cried out, it was said that it signified famine and high prices in the west. They believed that if the Angel Michael cried out, a great hero would emerge from the north. If the Angel Azrael cried out, it would cause a plague throughout the world. The great earthquake that occurred during the time of our Prophet overturned these columns. However, their columns are still visible near Çukurçeşme. They are four marble columns.

Mikâil, Cebrâil'in tasvirleri idi. Bunlar dört tarafa (yani doğu, batı, kuzey, güney) dönük olarak konulmuşlardı. Yılda bir kere Cebrâil suretindeki kanat çırpıp bağırırsa, doğu tarafında bolluk olur derlerdi. İsrâfîl suretindeki bağırırsa, batı taraftaki kıtlığa ve pahalılığa delalet derlerdi. Mikâil suretindeki bağırırsa, kuzey taraftan büyük bir kahraman çıkar, Azrâil suretindeki bağırırsa bütün âlemde taun çıkar diye itikat ederlerdi. Peygamberimiz zamanında olan büyük zelzele bunları baş aşağı etmiş. Yalnız hâlâ sütunları Çukurçeşme yakınında görünür. Dört tane mermer sütundur.

The fifteenth talisman is a high column in the Hippodrome called the "Milyonbar," one hundred and fifty ziras high. Constantine had a precious stone brought from each of the cities of his reign, topped with a magnetic stone, and had the stones arranged geometrically around an iron column. Given that these stones number three hundred thousand, this means that the number of cities under Constantine's rule reached three hundred thousand.

On beşinci tılsım, Atmeydanı'ndaki 'Milyonbar' denilen bir yüksek sütundur ki yüksekliği yüz elli zira'dır. Konstantin hükümdarlığı zamanındaki şehirlerin her birinden birer kıymetli taş getirtip, tepesine de bir mıknatıslı taş koyup, adı geçen taşları bir demir sütunun etrafına hendesece tanzim ettirmek suretiyle yaptırmış. Bu taşların sayısı üç yüz bin olduğuna göre, Konstantin'in idaresindeki şehirlerin adedi üç yüz bine ulaşıyor demektir.

The magnetic stone resting on the iron shaft is said to have a tendency to attract iron, ensuring its stability until the Day of Judgment. Its architect is buried at the foot of the column; his name is Odyarin. He is the son of the architect who built Hagia Sophia.

Adı geçen demir mile dayanan mıknatıslı taşın sebebi, demiri çekme hassası olup, kıyamete kadar yıkılmaması içinmiş. Mimarı da sütunun dibinde gömülüdür ki, adı Odyarin'dir. Ayasofya'yı yapan mimarın oğludur.

The sixteenth talisman is a single-piece, four-sided, red, chameleon-colored stone, also in Atmeydan, made by a great master during the time of Yanko, son of Madyan.

On altıncı tılsım, yine Atmeydan'ında yekpare, dört köşe, kırmızı, bukalemun renkli bir taştır ki, Madyan oğlu Yanko zamanında büyük bir üstat tarafından yapılmıştır.

The seventeenth talisman is a twisted pole. This pole depicts a three-headed dragon. One of its heads was broken off by a Janissary hero with a sword. At that time, its talisman was partially broken, and animals such as snakes, centipedes, and scorpions invaded the Islambol. Its height is ten ziras. It is said that the other ten ziras were left underground during the construction of the Sultan Ahmet Mosque." (Danışman (1), 1969: 55-61; Gökyay (1), 1996: 23-26).

On yedinci tılsım, burma direktir. Bu direk üç başlı bir ejderha suretini gösterir. Başının birisini, bir yeniçeri yiğidi kılıç ile bir vuruşta kırmıştır. O tarihte kısmen tılsımı bozulup İslambol içine yılan, çiyan ve akrep gibi hayvanlar müstevli olmuştur. Yüksekliği on zira'dır. Diğer on zira'ı Sultan Ahmet Camii yapılırken yer altında kalmıştır derler." (Danışman (1), 1969: 55-61; Gökyay (1), 1996: 23-26).

3.5. Maritime Talismans in Istanbul

"First of all, there is a talisman next to the Güngörmez Palace in Çatladıkapı. It is the image of a giant on a square column. Whenever enemy ships appeared from the Mediterranean, fire would erupt from the bronze giant statue and burn the ships.

The second talisman: There was a copper ship in Kadırga harbor. Once a year, when the dark nights came, the sorcerers of Islambol would sail that copper ship until dawn, protecting the Mediterranean. It's even said that this ship was captured during the reign of Mehmed the Conqueror.

The third talisman: Another copper ship was ready near Tophane. On the night of the winter, all the magicians and soothsayers would board this copper ship and travel around the Black Sea using magic, preserving it. It is said that Yazid, son of Muawiyah (of the Umayyads), captured Galata and shattered this ship.

The fourth talisman: There was a three-headed bronze dragon at Sarayburnu. This dragon would breathe fire at enemies coming from the Mediterranean, the Black Sea, and Üsküdar, burning all their boats.

The fifth talisman: Also at Sarayburnu, on three hundred columns, were three hundred and sixty figures and statues of various sea creatures. For example, if the figure in the shape of an anchovy fish made a sound during the month of Hamsin (the fifty-day winter following the harsh winter known as Arba'in), no anchovies would remain in the Black Sea. They would all come to Istanbul, cast them aside, and the entire population of Istanbul would live on anchovies.

3.5. İstanbul'da Denize Ait Tılsımlar

"*Evvela Çatladıkapı'da Güngörmez Sarayı yanında bir tılsım vardır. Dört köşe bir sütun üzerinde bir dev suretidir ki, ne vakit Akdeniz tarafından düşman gemileri görünse adı geçen tunç dev heykelinden bir ateş çıkıp gemileri yakardı.*

İkinci tılsım, Kadırga limanında bakırdan bir gemi vardı. Yılda bir kere zemheri geceleri olduğu vakit, İslambol'un sihirbaz avretleri o bakır gemi ile sabaha kadar deniz yüzünde yüzerek Akdeniz'i muhafaza ederlerdi. Hatta Fatih Sultan Mehmet'in zamanında o gemi ele geçti derler.

Üçüncü tılsım, Bir bakır gemi daha Tophane tarafında hazır imiş. Yine zemheri gecesinde bütün sihirbazlar ve kâhinler bu bakır gemiye binip Karadeniz tarafında sihir ile gezip muhafaza ederlermiş. Muaviye oğlu Yezid (Emevilerden) Galata'yı zapt edip bu gemiyi parça parça etti derler.

Dördüncü tılsım, Sarayburnu'nda tunçtan yapılmış üç başlı bir ejderha vardı. Akdeniz'den, Karadeniz'den ve Üsküdar'dan gelen düşmanlara bu ejderha ateş saçıp bütün sandalları yakarmış.

Beşinci tılsım, Yine Sarayburnu'nda üç yüz sütun üzerinde üç yüz altmış türlü deniz mahlukunun şekil ve heykelleri vardı. Mesela Hamsin (erbain denilen kara kıştan sonra gelen elli günlük kış) *ayında, hamsin balığı şeklinde olan suret ses çıkarsa, Karadeniz'de asla hamsi balığı kalmayıp, hepsi İstanbul'a gelip, kenara vurup, bütün İstanbul halkı hamsi balığı yiyerek geçinirlerdi.*

The sixth talisman was that for forty days in the sea, various fish would be cast aside by the influence of the talismans before the sea became turbulent and would become spoils of war for the Byzantines.

Altıncı tılsım, erbainde kırk gün çeşitli balıklar, deniz dalgalanmadan tılsımların tesiriyle hepsi kenara vurup, Rumlara ganimet olurdu.

These talismans were destroyed in the great earthquake that occurred on the night of the Prophet's birth. The columns still pave the seashore from the Selimiye Pavilion in Sarayburnu to the Sinan Pasha Pavilion. Those passing by in boats can see them. While the columns have collapsed and crumbled to the ground, their talismanic forms, which belong to the sea, still exert their influence when they fall into the sea. This is why thousands upon thousands of colorful fish come to shore every year to be caught.

Bu tılsımlar Hazreti Peygamber'in doğduğu gece olan büyük zelzelede yıkılmıştır. Hâlâ sütunları Sarayburnu'nda Selimiye köşkünden ta Sinan Paşa Köşkü'ne gelinceye kadar deniz kenarına kaldırım gibi döşemişlerdir. Denizden kayıklarla geçenler görürler. Vakıa sütunlar yıkılıp yerle bir olmuştur ama, tılsımlı olan suretleri denize ait olup, yine denize düşmekle yine tesiri icra eder. Bu yüzden her sene bin, nice bin renkli balıklar, kenara çıkıp avlanırlar.

Twenty-four miles of sea surrounded the Istanbul Castle. At each milepost there were talismans that affected something. A man could cross these twenty-four miles of sea in a day, but that day must have been long... That is, it must have been fifteen hours." (Consultant (1), 1969: 55-61; Gökyay (1), 1996: 23-26).

İstanbul Kalesi'ni, yirmi dört mil deniz çevirmiştir. Her mil başında da birer şeye tesir eden tılsımlar vardı. Bu yirmi dört mil denizi bir adam bir günde devreder ama, o gün uzun olmalı... Yani on beş saat olmalı." (Danışman (1), 1969: 55-61; Gökyay (1), 1996: 23-26).

3.6. Talismans in the Hagia Sophia Mosque

3.6. Ayasofya Camii'ndeki Tılsımlar

"There are three hundred and sixty-one doors in the mosque. But one hundred of them are very large. All of them are enchanted. No matter how many times we count, another door appears. If you mark it and count again, you'll find another door without a mark. This is a strange situation."

"*Camide üç yüz altmış bir tane kapı vardır. Fakat yüz tanesi çok büyük kapılardır. Hepsi de tılsımlıdır. Kaç kere saysak bir kapı daha meydana çıkar. Ona da işaret koyup tekrar saysanız işaretsiz bir kapı daha bulursunuz. Tuhaf bir hâldir bu.*

The middle gate on the qibla side is the largest of all, measuring fifty meters high. It is said that its planks were made from the wreckage of Noah's Ark on Mount Cudi. It is also said that the body of Queen Sophia, a mummy, lies in a long coffin-like chest made of yellow brass above this middle qibla gate. When many people dared to touch this chest, a loud noise and vibration occurred within the mosque, forcing them to abandon their attempts. This is another great talisman. Above it, on a

Kıble tarafın orta kapısı hepsinden daha büyük ve yüksekliği elli zıra' bir kocaman kapıdır. Bunun tahtalarının Hazreti Nuh'un Cudi Dağı'ndaki gemisin enkazından olduğu da söylenmektedir. Bu orta kıble kapısı üzerinde sarı pirinç madeninden tabuta benzer uzun bir sandık içinde Kraliçe Sofya'nın cesedi mumya olarak durduğunu da söylerler. Birçok şahıslar bu sandığa el uzatmaya cesaret ettikleri zaman cami içinde büyük bir gürültü ve titreşme olmuş ki teşebbüslerinden

marble inscription, on the arch of the small pillars, is an old picture of Jerusalem when it was the qibla. Its interior is adorned with all kinds of jewels. This is also considered a talisman, and no one dares to touch it. (Danışman (1), 1969: 130-131; Gökyay (1), 1996: 51).

vazgeçmeye mecbur olmuşlardır. Bir büyük tılsım da budur. Onun yukarısındaki küçük direklerin kemeri üzerinde mermer bir kitabe üzerinde Kudüs-ü Şerif'in kıble olduğu zamanki eski resmi konulmuştur. İçi türlü türlü, çeşit çeşit cevahirle süslenmiştir. Bu da tılsımlı olup el sürmeye cesaret olunamaz." (Danışman (1),1969: 130-131; Gökyay (1), 1996: 51).

3.7. The Talisman at the Sweat Direct Visitation Place

3.7. Terler Direk Ziyaret Yeri'ndeki Tılsım

"There are various rumors about this sweat-soaked pole that it sweats in summer, winter, day and night.

"*Bu tere bulanmış direk hakkında çeşitli dedikodular vardır ki yaz, kış, gece ve gündüz terleyip durmaktadır.*

A four-sided white marble pillar, eleven cubits tall, has been placed in the inner corner of the gate at the end of the west side of the mosque's rear qibla gates. Its lower part is copper-plated, as tall as a man. Similarly, it constantly sweats. According to one account, a talismanic treasure lies at its base. Another account says that it sweats from the searing sighs of Ya Vedud Sultan, who was imprisoned in the castle. Another account claims that the mortar made with the saliva of the Prophet's mouth was made beneath this pillar, and that it sweats because of its moist effect.

Caminin gerideki kıble kapılarının batı tarafının sonundaki kapının iç yüzündeki bucakta dört köşeli bir beyaz mermer direk konulmuştur ki, boyu on bir zira'dır. Alt kısmı bir insan boyu bakır kaplıdır. Yine böyle daima terler durur. Bir rivayete göre onun temelinde tılsımlı define vardır. Başka bir söylentide kalede kapatılmış kalan Ya Vedûd Sultan'ın yürekler yakıcı ahının sıcaklığından bu zamana kadar terler derler. Bir söylentide de Hazreti Peygamber'in ağız suyu ile (tükürüğüyle) *yapılan harç bu direğin altında yapıldığı için onun nemli tesiri dolayısıyla terler denilir.*

Sensitivities of the sweating pole: If a man rubs the sweat of this pole when he has a headache, he will be cured by the order of Allah.

Terler dire ğ in hassaları: Bir adam baş ağrısı çekerken bu direğin terinden sürerse Allah'ın emriyle iyileşir.

Another Sense: If a man is afflicted with the disease called dysentery and his heart bleeds, if he licks the sweat of this pole, he will be cured by the will of Allah. The Third Sense: If a man is afflicted with malaria and he takes soil from the holes of copper with his fingers and ties it, he will be cured by the will of Allah. It has been tried." (Consultant (1), 1969: 136-137; Gökyay (1), 1996: 56).

Diğer Hassası: Bir adam zahir (dizanteri) *denilen hastalığa tutulup yüreğinden kan gitse bu direğin terinden yalarsa Allah'ın izniyle kurtulur. Üçüncü Hassası: Bir adamı sıtma tutsa, bakırın deliklerinden parmakla toprak çıkarıp bağlarsa Allah'ın emriyle gasyan ederek hastalıktan kurtulur. Tecrübe edilmiştir.*" (Danışman (1),1969: 136-137; Gökyay (1), 1996: 56).

3.8. Sculptures and Silver Cauldrons from Artisans in Istanbul

"They are another tradesman who engraves silver seals and talismans. The masters write talismans in ta'liq, nesih, riq'a, and reyhani. Their master is Hazrat Ukasha. Seeing the seal of prophethood on the back of the Holy Prophet, he begins to write the "E'udhu bi kelimâtillâhi't-tâmat..." (amulets, talismans, etc., written to protect the body and ward off disasters and calamities) for the innocent and the epileptic, and to engrave them on yellow copper." (Danışman (2), 1969: 269); Gökyay (1), 1996: 274-275).

3.8. İstanbul'daki Esnaflardan Heykel ve Gümüş Kazanlar

"*Bunlar gümüş mühür ve tılsımlar kazıyan başka bir esnaftır. Usta olanları ta'lik, nesih, rık'a, reyhanî tılsımlar yazarlar. Pirleri Hazreti Ukâşe'dir. Hazreti Peygamberin sırtındaki nübüvvet mührünü görüp, masumlara, saralılara "Eûzü bi kelimâtillâhi't-tâmat..." hırzını* (vücudu korumak için, afetleri ve belaları def' için yazılan muska, tılsım gibi şeyler) *yazmaya ve sarı bakır üzerine kazmaya başlar.*" (Danışman (2), 1969: 269); Gökyay (1), 1996: 274-275).

3.9. Talismans in the Homs Castle

> "In ancient times, doctors used to find snakes, scorpions, centipedes and other creatures underground in this old city.

They buried talismans against poisonous animals. Today, thanks to the effect of those talismans, harmful animals such as snakes and scorpions are not found. Even if they are seen occasionally, it has no effect even if they bite a person. If someone takes some of the soil of Humus to another country and ties it on the place where a snake, scorpion or centipede has bitten, they will be driven away by God's command." (Danışman (4), 1970: 259; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 43).

3.9. Humus Kalesi'ndeki Tılsımlar

> "*Eski zamanda hekimler, bu eski şehir içinde yeraltında yılan, akrep, çıyan ve diğer*

zehirli hayvanlar için tılsımlar gömmüşlerdir. Bugün de o tılsımların tesiriyle yılan ve akrep gibi muzır hayvanlar bulunmaz. Arada sırada görülse de, insana diş vursa tesiri olmaz. Bu Humus'un toprağından bir kişi, başka bir memlekete götürse, yılan, akrep, çıyanın soktuğu yere bu toprağı bağlasa, Allah'ın emriyle defolur." (Danışman (4), 1970: 259; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 43).

3.10. Talismans in the City of Sur (Damascus)

"It is on the seashore and they say it is a structure built by Alexander the Great.

"In the old days, there was a large column here, filled with sand talismans. When Maanoğlu destroyed this column, saying 'there was a treasure', sand began to enter the city." (Danışman (4), 1970: 296; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 63).

3.10. Sur Kalesi ve Şehrindeki Tılsımlar (Şam)

"*Deniz kıyısında olup Büyük İskender yapısıdır derler.*

Eski zamanda burada kum tılsımları olmak üzere bir büyük sütun varmış. Maanoğlu 'define vardır' diye bu sütunu yıktırınca kum, bu şehre girmeye başlamıştır." (Danışman (4),1970: 296; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 63).

3.11. Talismans in the City of Akka

3.11. Akkâ Şehrindeki Tılsımlar

"There is a beautiful and small bathhouse outside the city. This bathhouse is covered by sand day by day. Because Alexander the Great, when he lived in this city, had a talisman made for the sand. Now that the talisman is ruined, sand is walking into the city." (Danışman (4), 1970: 304; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 68).

"*Şehrin dışında güzel ve küçük bir hamamı vardır. Günden güne bu hamamı kum bürümektedir. Çünkü Büyük İskender bu şehirde otururken, kum için tılsım yaptırmıştı. Şimdilerde o tılsım harap olduğundan şehre kum yürümektedir.*" (Danışman (4),1970: 304; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 68).

3.12. Talismans in Ayn-i Seccan

3.12. Ayn-ı Seccan'daki Tılsımlar

"There is a small plain near Gaza, at a place called 'Ubulla.' Five beautiful springs flow in this plain. They are called 'Ayn-i Seccan.' Round stones, as big as pillows, pots, and cauldrons, are laid along the banks of these springs. Among these stones is a small stream. At the edge of the water is a large, single-stone jar, high and filled to the brim with fresh water. Even if an army of soldiers were to carry water from this jar for ten days and ten nights, not a single drop of water would be lost.

"*Gazze yakınında 'Übülle' denilen yerde küçük bir sahra var. Bu sahrada beş adet güzel pınarlar akar. Bunlara 'Ayn-ı Seccan' derler. Buralarda pınarların kenarlarına yastık, tencere ve kazan kadar yuvarlak taşlar döşenmiştir. Bu taşlar arasında küçük bir ırmakçık da vardır. Suyun kenarında yüksek, yekpare taştan bir büyük küp vardır. İçi ağzına kadar tatlı su doludur. Bu küpten bir ordu asker on gün, on gece su taşısalar yine bir zerresi eksilmez. Her*

Time remains full of water. Even if they do not take the water, it remains full from mouth to mouth. It never overflows. It is a strange wisdom!

vakit su ile dolu durur. Suyunu almasalar yine ağız ağza dolu durur. Asla taşmaz. Tuhaf hikmettir!

The truly strange thing is that if wild animals, birds, or beasts drank from this water, their feathers would fall out and they would be left naked. If a person drank from it, it would be a cure for many of their ailments. Another wisdom: If a wicked person tried to draw water from this large jar, they would not be able to find a single drop. If a pure child reached out, they would see it filled with water. They say that this jar was made with a talisman by Calinos, the ruler buried in the ruins of the nearby city of Mermas. Another Strange Thing: According to historians, 882 years before the birth of the Prophet Muhammad, during the reign of Alexander the Great, there was a wide road along the sea from the seaside city of Ascalon near Gaza, extending all the way to the province of Cyprus. All land and sea traders used to come and go along this road. In fact, the Egyptians even pulled the large columns of the church built during the Coptic era along this wide avenue, using camels and camels, to bring them to Egypt. Then, during the time of Alexander, a Jew from Hama brought the

Asıl garibi şudur ki bu sudan yabani hayvanlar, kuşlar, hayvanlar içseler tüyleri dökülüp çıplak kalırlar. İnsan içse birçok dertlerine ilaç olur. Diğer bir hikmeti: Bu büyük küpten kötü bir adam su almak istese bir katre su bulamaz. Temiz bir çocuk el uzatsa su ile dolu görür. Bu küpü buraya yakın Mermas şehri harabesinde gömülü olan Calinos hakîm tılsımla yapmıştır derler. Diğer Acayiplik: Tarihçilerin söylediğine göre, Hazreti Peygamber'in doğuşundan 882 sene evvel Büyük İskender asrında bu Gazze yakınında deniz kıyısında Askalan şehrinden ta Kıbrıs vilayetine varıncaya kadar deniz içinde geniş bir yol vardı. Bütün kara ve deniz tüccarları, o caddeden gidip gelirlerdi. Hatta Mısırlıların Kıptîler asrında yapılan kilisenin büyük sütunlarını, bu geniş cadde üzerinde, camus ve develer ile çekip Mısır'a getirmişlerdir. Sonra İskender asrında Hamalı bir Yahudi, Mısır'ın mübarek Nil nehrini sihir ile Hama şehrine getirirken, o şişe içindeki Nil suyu yere dökülüp göl meydana çıkınca, Kıbrıs yolunun yarısı battı. Diğer yarısı da İskender Karadeniz'i

blessed Nile River of Egypt to the city of Hama by magic, and when the Nile water in that bottle spilled onto the ground and a lake appeared, half of the Cyprus road sank. The other half sank where Alexander cut the Black Sea and it flowed into the Mediterranean. To this day, sailors coming from Cyprus see those roads, avoid the shallows, and capsize their ships. (Danışman (5), 1970: 21-22; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 80).

kesip Akdeniz'e karıştığı yerde batıp, günümüze kadar gemiciler Kıbrıs'tan gelirken o yolları denizde görüp sığlarından kaçıp gemilerini alarga ederek geçerler." (Danışman (5), 1970: 21-22; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 80).

3.13. Talismans in the Hazreti Halil Ibrahim Asitanesi Soup Kitchen from the Urfa Lodges

3.13. Urfa Tekkeleri'nden Hazreti Halil İbrahim Asitanesi İmareti'ndeki Tılsımlar

"On the twelfth Sunday night of the month of Mawlid, when the Prophet Muhammad was separated from his mother's womb – that is, the night when the Kisra (nale-i Kisra) dried up in Medayin (Iran), Aynulleben dried up in the city of Avsan, the idols between Safa and Marwa were upside down in the city of Mecca, the rope column collapsed in Alexandria, the fish talisman column sank in Trabzon, three hundred and sixty-six talismans were destroyed on land and sea in Constantinople, the dome of Hagia Sophia and the dome of the Pope in Rome and many other similar talismans were destroyed – this is the night when the Prophet was born, the place where Nimrod lit the fire in Urfa was also extinguished." (Danışman (5), 1970: 44; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 97).

"*Hazreti Muhammed'in ana rahminden ayrıldıkları Mevlit ayının on ikinci pazar gecesinde -ki Medayin'de* (İran'da) *nâle-i kisrâ, Avsan şehrinde Aynülleben kurumuş, Mekke şehrinde Safa ile Merve arasındaki putlar baş aşağı olmuş, İskenderiye'deki ip sütun yıkılmış, Trabzon'da balık tılsımı sütunu batmış, Kostantaniyye'de karada ve denizde üç yüz altmış altı tılsımlar yıkılmış ve Ayasofya kubbesi ile Roma'da papa kubbesi ve daha buna benzer nice tılsımların yıkılmış bulunduğu, Peygamberin doğduğu gecedir– bu Urfa içindeki Nemrut'un ateş yaktığı yer de söndü.*" (Danışman (5),1970: 44; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 97).

3.14. Talismans on Mount Erciyes

3.14. Erciyeş Dağı'ndaki Tılsımlar

"According to legend, when the Emperor Erciyes built this city in the age of Yahya, an ancient philosopher named 'Flaska' climbed up to this high mountain and carved seventy insect figures on pillars and made each of them a talisman. That is why they say there are no poisonous animals on this mountain." (Danışman (5), 1970: 76; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 111).

"*Rivayete göre Yahya asrında Kayser Erciyeş bu şehri yapınca eski filozoflardan 'Flaska' adlı hakim bu yüksek dağa çıkıp yetmiş adet haşarat şeklini birer sütun üzerine kazıp her birini birer tılsım etmiştir. Onun için bu dağda zehirli hayvanat yoktur derler.*" (Danışman (5), 1970: 76; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 111).

3.15. The Talisman in Pertek Castle

3.15. Pertek Kalesi'ndeki Tılsım

"The reason for this is that in the Mongolian language, Karakuş is called 'Pertek'. On its castle, there is a bronze black bird symbol, and every year

"*Böyle denilmesinin sebebi oldur ki, Moğol dilinde Karakuşa 'Pertek' derler. Bunun kalesi üzerinde tunçtan bir kara kuş timsali olup her sene*

on Nevruz day, it would flash a sapphire and signal all the sacred Kurdish tribes to gather in this city's market. That is why the city is called 'Pertek'. In the nineteenth year of the Hijra, when Khalid bin Velid conquered this castle and the Diyarbakır region, he destroyed the bird symbol. The location of that talismanic bird on top of the castle is still known." (Danışman (5), 1970: 109; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 136).

Nevruz gününde safir urup bütün makdisi Kürt kavimlerini bu şehrin pazarına toplamak için işaret verirmiş. Bunun için şehre 'Pertek' denmiştir. Hicretin on dokuzuncu senesinde Halid Bin Velid bu kale ile Diyarbakır havalisini fethettiğinde kuş timsalini yıkmıştır. Hâlâ o tılsımlı kuşun yeri kalenin tepesinde malumdur." (Danışman (5),1970: 109; Kahraman-Dağlı (3), 1999:136).

3.16. The Talisman in the City of Muş

3.16. Muş Şehrindeki Tılsım

"By the order of God, there will never be any rats in the desert of Muş, thanks to the talisman of Alexander's physician named Filkos." (Danışman (5), 1970: 116; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 141).

"*Allah'ın emriyle İskender'in Filkos namındaki hekiminin tılsımı sebebiyle Muş sahrasında asla sıçan olmaz.*" (Danışman (5), 1970: 116; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 141).

3.17. Fountain of Enchanted Fortune (Sofia)

3.17. Tılsımlı Talih Çeşmesi (Sofya)

"Şefî Çelebi:

"*Şefîî Çelebi:*

"Listen, O faithful brothers! This fountain is such a cesspool that no one who has shed blood or suffered any evil in childhood can draw water and drink from it. If they are clean-skirted, they can drink from the water of life without hesitation. Those who cannot drink are ashamed in front of the people, are shamed and ill-regarded among them. Is it permissible to go to such a fountain?" many friends asked:

'Dinleyin ey vefalı kardeşler! Bu çeşme o ayn-i zülâldir ki her kim ömründe kan etmişse ve çocukluğunda başından fena bir iş geçmişse o adam su alıp içemez. Eğer temiz etekli ise tereddütsüz âb-ı hayattan içip safalanır. İçemeyen halktan utanır, halk arasında mahcup ve kötü anılır. Böyle çeşmeye gitmek câiz mi?' dedikte, nice yâran:

When they taunted Çelebi, saying, "Şefiî Çelebi has been a vagabond for forty days. He wants to go to his homeland and reunite with his harem!" Şefii immediately said, "May the mare who gives birth be ashamed. Let the one who doesn't go be an old woman, walk. Father Yörük, show us the way." He set off on the path to the fountain of fortune. As he went, most of the soldiers began to grumble, "The path was difficult, it was a long one." Finally, we arrived at the place they were told about, dismounted, and stood there.

'Şefîî Çelebi, kırk gündür hane berduştur. Vatan-ı aslisine gidip haremine kavuşmak ister!' diye Çelebi'ye tariz (dokunaklı söz söyleme, taşlama) *ettiklerinde Şefîî hemen: 'Doğuran kısrak utansın. Gitmeyen ihtiyar kocakarı olsun yürü, baba Yörük bize yol göster.' diyerek talih çeşmesi yoluna düştü. Giderken yâranın çoğu 'Yolları güç imiş, hayli uzun yol imiş' diye söylenmeye başladılar. Sonunda o söylenen yere varıp atlardan inerek orada durduk.*

Our Friends' Adventure: We saw that a clear stream of water was flowing from a steep, polished, and shiny rock, its head reaching towards the sky... The friends offered each other advice and began to consult in every nook and cranny. No one dared to take a drink. Finally, Şefiî Çelebi, saying,

***Dostlarımızın Sergüzeşti**: Onu gördük ki göğe baş uzatmış bir yalçın yalama ve mücella* (cilalı, parlatılmış, parlak) *kayada berrak bir su akmakta… Yâran birbirine teklif edip köşe, köşe müşavereye başladılar. Kimse cür'et edip su almaya varmadılar. Sonunda Şefîî Çelebi 'Allah'a*

"Praise be to God, I have considered myself innocent and pure in every respect since my childhood," stepped forward with the invocation of God and fearlessly drank from the clear water. Müezzinzade Ali Çelebi dared to shape his hand into a tree and try to take water. The water stopped immediately, and all the friends smiled and said, "Oh, you are a sinner!" The strange man was stunned, his face bloodless. "Hey, I've taken it now, you can't," the friends said, and began to fight with each other, demanding that some drink, while others went. Finally, all the friends swore, "Let the secret remain here," and began to take water from the fountain. As Şefi Çelebi's brother came and reached out to the stream

hamdolsun çocukluğumdan beri her cihetten kendimi masum ve temiz bilirim' diye bismillah ile ileri varıp korkusuz o temiz sudan alıp içti. Müezzinzade Ali Çelebi cüret edip eline ağaç şekli verip su alayım derken hemen su kesilince bütün dostlar tebessüm edip 'Bre sen günahkâr imişsin' dediklerinde garip herifin yüzünde kan kalmayıp şaşırıp kaldı. 'Ey şimdi ben aldım sizler alamazsınız' diye yâran birbirleriyle mücadeleye düşüp kimi içelim, kimi bre gidelim demeye başladılar. Sonunda bütün dostlar 'sır burada kala' diye yemin edip çeşmeden su almaya başladılar. Şefîî Çelebi'nin biraderi varıp akarsuya el uzattığı gibi

It stopped. The lovers laughed again. When Şeyhzade Çelebi's Hımhım Mehmet Çelebi was ten steps away from the fountain, the fountain stopped. The lovers laughed even more, thinking, "This is even more sinful." Then Resmî Çelebi came, saying "Bismillah" (In the name of Allah) and drank without hesitation. When Muhzırzade arrived, it stopped, and when it flowed again, he drank. Almost all the lovers could not come to a conclusion. Even one of our gholams came and drank recklessly. Almost all the lovers turned to the contemptible. "Of course, you too should drink," they insisted. As the contemptible pleaded, "O lovers, we are travelers of the world, accustomed to a sin, in love and in love. Do not propose this," the lovers laughed and insisted. "Surely you have learned our true nature. Let us see you too," they forced and insisted. I know I'm a humble person, but I still felt a tinge of fear. I immediately sought help from the spiritual guidance of my great ancestor, the Türk Türkan Hoca Ahmet Yesevi, and, with the invocation of God, I took the clean water and drank it. All my friends rejoiced. Then Saraç Mehmet Çelebi took it and thanked God. They also offered it to the Yoruk husband who had brought us. He arrived with the eager hope, "Son, I'm unlucky, maybe the water will stop," but he couldn't take it and turned away. The friends laughed heartily. The result was that although seventy people wanted to drink from this fountain, only five did, and the others were not granted access. It was a strange and strangely magical stream. No one could grasp the secret of this fountain, and we entered Sofia the following forty-first day. (Consultant (5), 1970: 287-288; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 228-229).

kesildi. Yine yâran gülüştüler. Ondan Şeyhzade Çelebi'nin Hımhım Mehmet Çelebisi çeşmeye on adım uzak kaldıkta çeşme kesildi. Hay bu daha günahkârmış diye yâran pek fazla güldüler. Sonra Resmî Çelebi bismillah ile varıp tereddütsüz içti. Muhzırzade vardığında kesildi, tekrar aktığında içti. Hemen bütün yâran buna bir netice veremediler. Bizim bir gulamımız dahi varıp pervasız içti. Hemen bütün yâran hakire döndüler. 'Elbette siz de içiniz.' diye ısrar ettiler. Hakir 'Bre âşıklar, biz bir gûna alüfte ve aşüfte hezar aşina seyyah-ı âlemiz. Bu teklifi etmeyin.' diye rica ettikçe, yâran gülerek ısrar ettiler, 'Elbette bizim mahiyetimize vâkıf oldun. Biz de seni görelim.' diye cebir ve ısrar ettiler. Hakir dahi vakıa kendimi bilirim, ama yine içimde bir korku eseri vardı. Hemen büyük atam Türk Türkân Hoca Ahmet Yesevî Hazretleri'nin ruhâniyetinden imdat isteyip bismillah ile temiz sudan alıp içtim. Bütün yâran sevindiler. Sonra Saraç Mehmet Çelebi aldı, Allah'a şükretti. Bir kere de bizi getiren Yörük kocasına teklif ettiler. 'Oğul benim talihim yoktur, belki su kesile' sevdasıyla vardığında alamayıp döndü. Yâran birçok gülüştüler. Netice-i kelâm bu çeşmeden yetmiş kimse su içmek istediği hâlde ancak beş kişi içip diğerlerine müyesser olmadı. Bir garip ve acayip tılsımlı akarsudur. Kimse bu çeşmenin esrarına vâkıf olamayıp ertesi kırk birinci gün Sofya'ya girdik." (Danışman (5),1970: 287-288; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 228-229).

3.18. Talismans on Divan Mountain (Bitlis)

Opposite the castle is the famous mountain known as Divan Mountain. From there, you can see the Van Sea, Van Castle, Raholi Plain, Muş Plain, Deliklikaya Stream—in short, even though it's not a high mountain jutting into the sky, the plains, villages, and towns that lie behind the great mountain that blocks it. The talismans buried on this high mountain still have a clear effect to this day, but the people are unaware of this.

3.18. Divan Dağı'ndaki Tılsımlar (Bitlis)

"*Kalenin karşısında 'Divan Dağı' adıyla ünlü dağ vardır. Oradan Van deryası, Van Kalesi, Raholi sahrası, Muş Ovası, Deliklikaya deresi, velhasıl o kadar göğe baş uzatmış yüksek dağ değil iken, ona önünü kapatan büyük dağın arkasında olan sahra, köy ve kasabalar hep görülür. Bu yüksek dağ üzerinde gömülü olan tılsımları bugüne kadar tesirleri açıktır. Ama halkın bundan haberi yoktur.*

Second Lesson:

İkinci İbret:

Behind Abdal Khan's garden in the Taklaban neighborhood, a wall has been built against a mountain, creating a sea. It's truly a sight to behold. Within the city, at the foot of the castle, at the head of the Hatuniye Bridge, lies a cave nestled in a steep rock within the large inn. Its door is as high as three men's height. A noise is heard from within, but no one has been able to identify the source of this noise. According to the history of Makdisî, this cave is the one from which the bee that destroyed Alexander's soldiers during the siege emerged. Its door is still open today. In fact, while Mihman-Kuli and one of our companions, Seyfi Ali, were watching this cave, there was a carcass of a slaughtered dog inside the inn. One of our friend Seyfi Ali's men, thinking it was an unworkable cave, took the dog carcass and threw it inside, just as the dog carcass was immediately thrown back out, sliced and pieced.

Taklaban mahallesi tarafında Abdal Han'ın bahçesi bağı arkasında bir dağda bir dağa duvar çekilip, deniz olmuştur ki, hakikaten görülecek şeydir. Şehir içinde kale dibinde Hâtuniye köprüsü başındaki büyük hanın içindeki bir yalçın kayada bir mağara vardır. Kapısı üç adam boyu kadar yüksektir. İçinden bir gürültü duyulur. Ama kimse bu gürültünün ne olduğunu anlayamamıştır. Bu mağara, Makdisî tarihinin dediğine göre, kuşatma sırasında İskender askerini bozan arının çıktığı mağaradır. Bugün hâlen kapısı açıktır. Hatta Mihman-Kuli, Seyfi Ali adlı yâranlarımızla bu mağarayı seyrederken, han içinde zağar köpek leşi vardı. Seyfi Ali arkadaşımızın bir gulamı bu bir işlemez mağaradır, diye köpek leşini alıp, mağaranın içine nasıl attıysa, o anda köpek leşi dilim dilim, parça parça tekrar dışarıya

"I was thrown out. The wretched man immediately wrote in fear. I ran out of the inn." (Danışman (6), 1970: 183-184; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 68).

atıldı. Hemen hakirin ödü kopa yazdı. Handan dışarıya kaçtım." (Danışman (6), 1970: 183-184; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 68).

3.19. Divan Mountain Made with Talismans

"Behind the castle, the 'Ayn-i İskender' head is also a walking area, a wooded plain in a grassy tulip garden. One of these walking areas is Divan Mountain, the wall at the very top of which Alexander built to conquer Bitlis. It is a small, useful wall. Because it was built with talismans, the Güzeldere Mountains, Nemrut Mountains, Mutki Mountains, Muş Mountains, Güvar Mountains are all visible behind the higher mountains from Divan Mountain, creating a refreshing and recreational area." (Danışman (6), 1970: 209; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 83).

3.19. Tılsımlarla Yapılan Divan Dağı

"*Kale arkasında 'Ayn-i İskender' başı da bir gezinti yeridir ki, çimenlik bir lale bahçesinde ağaçlık bir düzlüktür. Bu gezinti yerlerinden biri de Divan Dağı'dır ki, ta tepesindeki duvarı, İskender, Bitlis'i fethetmek için yapmıştır. Küçük, faydalı bir duvardır. Tılsımlarla yapıldığından bu Divan Dağı'ndan yüksek dağların arkasındaki Güzeldere Dağları, Nemrut Dağları, Mutki Dağları, Muş Dağları, Güvar Dağları hep görünür ferahlık birer mesîredir.*" (Danışman (6), 1970: 209; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 83).

3.20. Talismans in Lake Van

"The author of the History

3.20. Van Gölü'ndeki Tılsımlar

"*Şerefname Tarihi sahibi Şeref Han der ki:*

"This dam (Bend-i Mahi) was the site of pilgrimage above which was ruled by Alexander the Great. He lived there, enjoying the water and air of the place called 'Bargiri'. To provide for himself and the people, he made a talisman for the fish of Lake Van and buried them in this place. For this reason, once a year, all the fish came there and were caught on their way back." (Danışman (6), 1970: 218; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 88).

'Bu bent (Bend-i Mâhî) yukarısındaki ziyaret yeri Büyük İskender'in hâkimi imiş. 'Bargiri' denilen yerin su ve havasından hoşlanarak orada oturur. Kendisine ve halka geçinmek için, Van Gölü balıklarına tılsım yapar ve bu mahalde gömer. Onun için yılda bir kere bütün balıklar oraya varıp, tekrar geçişlerinde avlanırlar." (Danışman (6), 1970: 218; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 88).

Bendi Mahi is the dam that divides Lake Van into two, upper and lower.

Bendi Mâhî, Van gölünü aşağı ve yukarı olmak üzere ikiye ayıran benttir.

3.21. Talismans in the City of Kashan

3.21. Kâşan Şehrindeki Tılsımlar

Because of the abundance of scorpions in this city, some call it the "City of Gejdüm." It is such a scorpion that each one is supposedly the size of a crab found in the Sea of Rum. When it lifts its tail and goes hunting for insects on the ground, it scurries around like a lizard. Even if it stings a mule on the hoof or a camel on the sole, it will destroy it without delay. In the wisdom of God, while Harun Rashid's wife was rebuilding this city, she found a prophet who had traveled the world and had a talisman cast for this scorpion and buried it in the church called "Navan." On that talisman, according to the science of vefk, the words "I am a guest, I am a guest" are inscribed. Even now, if a city dweller or a foreigner enters this city and cries "I am a guest, I am a guest" three times, by God's command, no harm will come to them. (Consultant (7), 1970: 115; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 229).

"*Bu şehirde akrep çok olmakla bazıları 'Gejdüm şehri' derler. Öyle bir akrep olur ki her biri güya Rum denizinde olan yengeç hayvanı kadar olur. Kuyruğunu kaldırıp yerde olan haşaratı avlamaya gittiği vakit Keler gibi seyirtip avlar. Katırı tırnağından, deveyi tabanından soksa aman zaman vermez helak eder. Allah'ın hikmeti, Harun Reşit'in karısı bu şehri imar ederken cihanı dolaşan bir kâhin bulup, bu akrep için bir tılsım ettirerek 'Navan' denilen kilisede gömdürmüştür. O tılsım üzerinde vefk ilmine göre 'Misafirim, misafirim' diye yazılıdır. Hâlâ bir şehir adamı veya bir gurbet adamı bu şehre girerken üç kere 'Misafirim, müsafirim' diye bağırarak girse Allah'ın emriyle kendisine bir zarar gelmez.*" (Danışman (7), 1970: 115; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 229).

3.22. Talismans in the City of Hermdad (Old Baghdad)

3.22. Hermdad (Eski Bağdat) Şehrindeki Tılsımlar

"Around the time of the birth of the Prophet, Nushirwan acquired many treasures and had the Kisra Tower built in this old Baghdad. This Kisra Tower is a uniquely high mansion,

"*Hazreti Peygamber'in doğuşu sıralarında Nuşirevan birçok hazineler elde edip, bu eski Bağdat'ta Tâk-i Kisrâ'yı yaptırdı. Bu Tâk-i Kisrâ, bir emsalsiz yüksek köşk olup, bütün*

It was the summer pasture of the sultans of Iraq. On the blessed night when the Prophet was happily discharged from his mother's womb in

Irak sultanlarının yaylak yeri idi. Hazreti Peygamber saadetle Mekke-i Mükerreme'de ana rahminden ayrıldığı mübarek gecede bu Tâk-i

Mecca, this Mount of Kisra was destroyed, the Nimrod fire in the city of Urfa was extinguished. Three hundred talismans in Trabzon were destroyed, and a bronze equestrian figure was destroyed in Kief Castle in the Crimea. In short, all historians have reported that seventy thousand signs appeared on the night the Prophet was born." (Danışman (7), 1970: 131; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 239).

Kisrâ yıkıldı, Urfa şehrindeki Nemrut ateş gedesi söndü. Trabzon'daki üç yüz tılsım yere geçti ve Kırım diyarında Kief Kalesi'nde tunçtan bir atlı suret yıkıldı. Velhasıl Peygamber'in doğduğu gece yetmiş bin alamet zuhur etti diye bütün müverrihler bildirmişlerdir." (Danışman (7), 1970: 131; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 239).

3.23. Talismans in the City of Baghdad

3.23. Bağdat Şehrindeki Tılsımlar

"In this Iraqi land [Baghdad] there are many thousands of great treasures and jewels, many groves of trees and saints. There are many hundreds of strange talismans whose effects have not worn off, which make one wonder." (Danışman (7), 1970: 173; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 257).

"*Bu Irak toprağında* [Bağdat] *nice bin adet büyük hazine ve cevahir defineleri, pek çok ağaçlıklar ve azizler vardır. Nice yüz adet tesiri kalmamış garip tılsımların eserleri vardır ki insan hayran olur.*" (Danışman (7), 1970: 173; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 257).

3.24. Talismans in the Sünbüllü Baba Lodge (Tokat)

3.24. Sünbüllü Baba Tekkesi (Tokat)'ndeki Tılsımlar

"There is still a freshly painted stone. One side is left like a groove, and some Arabic lines have been written on it. It is said that ancient physicians wrote three lines of talismanic letters. Milk would flow from these hard stones once a day. An hour later, it would stop again. When our Prophet came into the world, these talismans were no longer valid. The groove still remains." (Danışman (7), 1970: 240; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 39).

"*Hâlâ taze boyalı taş vardır. Bir tarafı oluk gibi kalmış, üzerine Arapça bir takım satırlar yazılmıştır. Dediklerine göre eski hekimler üç satır yazı ile tılsımlı harfler yazmışlar. Günde birer defa bu sert taşlardan süt akarmış. Bir saat sonra yine kesilirmiş. Hazreti Peygamber efendimiz dünyaya geldikleri vakit bu tılsımlar hükümden düşmüş. Hâlâ oluk durur.*" (Danışman (7), 1970: 240; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 39).

3.25. Talismans in Ak Kerman Castle (Balkans)

3.25. Ak Kerman Kalesi (Balkanlar)'ndeki Tılsımlar

"On the east side of this castle, that is, on the Black Sea side, there are Kamerülkum talismans. Many times the armies of the sons of Genghis came under this castle and were defeated." (Danışman (7), 1970: 283; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 63).

"*Bu kalenin doğu tarafında yani Karadeniz tarafında Kamerülkum tılsımları vardır. Cengiz oğullarından bu kale altına nice kere ordular gelip bozulmuşlardır.*" (Danışman (7), 1970: 283; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 63).

3.25. Varad Castle Talismans

3.25. Varad Kalesi Tılsımları

In front of Varad's inner castle were numerous talismans of conquerors. Many of them stood mounted on bronze horses. Kaçatlı Ali Ağa asked,

"*Varad'ın iç kalesi önünde nice adet cihangirlerin tılsımları var idi. Niceleri tunçtan at üzerine binmiş dururlardı. Kaçatlı Ali Ağa 'Nedir*

"What are these leprosy idol images?" He left his horse once and slashed at the bronze statue in question so hard that it knocked off its right arm like a cucumber. Even the other people drew their swords against this idol. Many of their swords shattered into pieces. But Ali Ağa's sword was old German, and he could shatter many idols. Each of these statues was gilded with gold. Each was worth a Greek tribute. They were adorned with eyes of shebçırağ stone, nails of twenty carats of diamonds, and some wore bronze maces and spears, armlets at their waists, and shields on their shoulders. Some were mounted on horses, others stood as foot soldiers, and anyone who saw them would have thought they were alive. Each of them was two meters tall.

bu cüzam put resimleri?' deyip, bir kere at bırakıp, adı geçen tunç heykel üzerine öyle satır attı ki, o anda hıyar gibi o heykelin sağ kolunu düşürdü. Diğer halk dahi bu puta kılıç üşürdüler. Nicelerinin kılıçları parça parça oldu. Ama Ali Ağa'nın kılıcı eski Alman olduğundan nice putları parça parça ederdi. Bu heykellerin her biri altın ile yaldızlı idi. Her biri birer Rum haracı değerdi. Şebçırağ taşı gözler ve yirmişer kırat elmas tırnaklar ve kimisinin ellerinde tunçtan mücevher mineli topuzlarla salmalar, bellerinde kolçalar, omuzlarında kalkanlar ile süslenmişti. Kimisi at üzerine binmiş, kimisi piyade durup, onları gören canlı zannederdi. Her birinin boyları iki

It was the size of a human being. I asked the priests who were captives about these figures, saying, "What happiness is this? Nothing can affect them."

âdem boyunda idi. Bu şekilleri, esir olan papazlardan sual ettim, bunlar ne saadettir ki, bunlara bir şey tesir etmez, dedim.

A monk said:

Bir ke ş i ş dedi ki:

"Their ore first came from Nakhchivan in the Persian lands. Bronze is made of two things: half tin, half copper. Because bronze is yellow, when sintered, it becomes bronze like yellow gold. The three hundred cannons we have in Varad Castle, including all the infidel lands, are cast in this way; they are clear and yellow like gold."

'Bunların evvela madenleri Acem diyarında Nahçivan'dan gelmiştir. Tunç, iki şeyden meydana gelir. Yarısı kalay, yarısı bakırdır. Tunç, sarı renkli olduğundan içine tutya konulunca sarı altın gibi tunç olur. Hâlâ bütün kâfir diyarında ve bizim bu Varad Kalesi'ne olan üç yüz adet toplarımız bu tertipte dökülmüş, altın gibi berrak ve sarıdırlar.'

Here are the images that Ali Aga had struck with his sword in our Varad. Being made of Nakhchivan steel and bronze, they were fearless of fire and iron, and while it was impossible to break them by any means, the old monk was astonished to see Ali Aga strike these idols with his sword with such pomp that he could not stop his finger from his mouth. I asked the priest if they were idols and if they were worshipped. The priest then said:

İşte bizim Varad'da Ali Ağa'nın kılıçla vurduğu suretler, Nahçivan çeliği, tuncu olmakla ne ateşten ve ne eğeden korkusu olmayıp, hiçbir suretle bunları kırmak mümkün değil iken bu Ali Ağa nice çalım ile bu putları kılıçla çaldı diye o koca keşişin hayretten parmağı ağzında kaldı. Papazdan bunları put olup olmadığını, bunlara tapınılıp tapınılmadığını sordum. Bunun üzerine papaz:

"Indeed, the Hungarian people are Christians, but they are not idolaters. In our churches, there is no other work of art than the cross, lamps and lanterns. All the doors and walls are as white as pearls. But the doors and walls of the churches in

'Gerçi Macar kavmi Hıristiyan'dır, fakat putperest değildir. Kiliselerimizde haçtan başka bir eser kandiller ve çerağdan başka muteber şey yoktur. Bütün kapı ve duvarları inci gibi beyazdır. Ama Nemçe, Donkarkir, Danimarka'da yanındaki

Nemçe, Donkarkir, and Denmark are full of pictures and various hangings," he said. "Thank God, there were no idols left in these Varad churches, and they all became Muslim places of worship." (Danışman (8), 1970: 279-280; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 219-220).

kiliselerin hep kapı ve duvarları resimler ve çeşitli asılı şeylerle doludur.' dedi. Hele hamdolsun bu Varad kiliselerinde asla put kalmayıp, hepsi Müslüman ibadet yeri oldu." (Danışman (8), 1970: 279-280; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 219-220).

3.26. The Talisman at the Baba Lokman Pilgrimage Site (Skopje)

3.26. Baba Lokman Ziyaret Yeri (Üsküp)'deki Tılsım

"There is also a pilgrimage site in the lower city called 'Baba Lokman'. He was a philosopher. With his magic, he brought out a spring, the water of life. It is a soft water like Kawthar, and if a sick person drinks a drop, they will come to life. Many fish swim in it. Many people tell their fortunes and say, 'If my work is completed with good luck, let these fish eat the bread I give them. If my work is not completed with good luck, let them not eat my bread.' By God's command, they eat many of them and their work goes well; many do not even come near it and eat, and even that person's work does not go well." (Danışman (9), 1970: 101-102, Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 299).

"*Bir de ta aşağı şehrin 'Baba Lokman' adında bir ziyaret yeri vardır. Filozoflardan bir zat imiş. Tılsım ilmi ile bir kaynak âb-ı hayat kuyu çıkarmış. Kevser gibi bir yumuşak sudur ki, bir damla içen hasta, hayat bulur. Bunun içinde nice balıklar öteye, beriye giderler. Birçok adamlar fala bakıp 'Eğer benim işim hayır ile tamamlanırsa bu balıklar verdiğim ekmeği yesinler ve eğer işim rast gelmeyecekse, hayır ile tamamlanmayacaksa ekmeğimi yemesinler.' derler. Allahın emriyle birçoğunu yerler, işi rast gelir, birçoğunun yanına bile gelmeyip yemezler, o kimsenin işi dahi rast gelmez.*" (Danışman (9), 1970: 101-102, Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 299).

3.27. Talismans in Bec (Vienna) Castle

3.27. Bec (Viyana) Kalesi'ndeki Tılsımlar

"In this city, clothes are not washed; if they are washed, they melt and disappear. They are washed in the opposite suburb. Animals are not slaughtered; if they are slaughtered, they become plagues. There are still no mosquitoes, houseflies, snakes, centipedes, scorpions, or heat (malaria). There are no crows, storks, or owls in the city. They exist in the rural suburbs. This

"*Bu şehir içinde elbise yıkanmaz, yıkanırsa erir, gider. Karşı varoşta yıkanır. Hayvan boğazlanmaz, boğazlanırsa, taun olur. Hâlen sivrisinek, karasinek, yılan, çiyan, akrep, ısıtma* (sıtma) *olmaz. Karga, leylek, baykuş şehir içinde yoktur. Taşra varoşlarda vardır. Bu*

The old sages always used objects as talismans." (Danışman (11), 1970: 70; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 102).

eşyaları eski hakîmler hep tılsım etmişlerdir." (Danışman (11), 1970: 70; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 102).

3.28. Talismans in Güvercinlik Castle (in Rumelia, Didymoteicho)

3.28. Güvercinlik Kalesi (Rumeli'de, Dimetoka'da)'ndeki Tılsımlar

"They called this place a dovecote because there were thousands of pigeon nests on the high rocks. They say Plato had talismans to gather pigeons on these rocks. I have not seen them. Lying is forbidden." (Consultant (11), 1970: 147; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 169).

"*Yüksek kayalarda binlerce güvercin yuvaları olduğundan buraya güvercinlik demişlerdir. Eflâtun'un, bu kayalarda güvercin toplamak için tılsımları vardır derler. Ben görmedim. Yalan haramdır.*" (Danışman (11), 1970: 147; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 169).

3.29. Kamerelkam Talismans in Crimea

3.29. Kırım'daki Kamerelkam Tılsımları

"One of the places of pilgrimage in Eskiyurd, Crimea, is the tomb of Malik Eshtar, uncle of Mu'adh ibn Jabal and one of the Prophet's noble companions. After the Tabuk campaign, Malik Eshtar slew a dragon in a place called Yelemlam on the border of Yemen, and was known among his companions as 'Malik Ejder.' When the Prophet Muhammad passed away, he took his head and went first to Erzurum, then to Dagestan, converting three thousand Albanians to Islam. He traveled through many lands, including Kazan, Dragon, and the city of Saray, converting forty thousand men to Islam and arriving in Crimea. He converted ten thousand men to Islam in Crimea and, with fifty-seven thousand soldiers, fought forty days with a heretical king named Salsal under Akkirman Castle. He imprisoned the infidels in the Kamerelkam. The Jinni tribe was freed from the spells of the Kamerelkam. He held all the infidels captive like the jinn. A thousand infidels He dies. Salsal and Malik Eşter face each other." (Consultant (11), 2003: 224; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 242).

"*Kırım'da Eskiyurdda ziyaret yerlerinden biri de Muaz ibn Cebel'in amcası, Hz. Peygamber'in ashab-ı kiramından Mâlik Eşter'in kabri vardır. Hazreti Mâlik Eşter, Tebük gazasından sonra Yemen hududunda Yelemlem denilen yerde bir ejderhayı katlettiğinden ashap arasında 'Mâlik Ejder' denilmişti. Resulü Ekrem vefat edince başını alıp Evvela Erzurum'a, oradan Dağıstan'a gelip üç bin Arnavut'u Müslüman edip Kazan, Ejderhan ve ... Saray şehrine bu kadar diyarlar gezerek kırk bin adamı Müslüman etmiş ve Kırım'a gelmiştir. Kırım'da on bin adamı Müslüman etmiş ve elli yedi bin askerle Akkirman Kalesi altında Salsal adlı sapık kral ile kırk gün cenk eder. Kâfirleri Kamerelkam içine tıkar. Ecinni kavmi da Kameralkam tılsımlarından kurtulur. Bütün kâfirleri sara gibi ecinni tutar. Bin kâfir ölür. Salsal ile Mâlik Eşter karşı karşıya kalırlar.*" (Danışman (11), 2003: 224; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 242).

3.30. Talismans in Serres (Thessaloniki)

3.30. Serez (Selânik)'deki Tılsımlar

"There was a stone cradle of Jesus in Beşiktepe. A water came out according to the ailment of each patient and the patients would drink it." (Consultant (12), 1971: 97; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 60).

"*Beşiktepesi'nde Hazreti Îsâ'nın taştan beşiği vardı. Her hastanın derdine göre bir su çıkar, hastalar içerlerdi.*" (Danışman (12), 1971: 97; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 60).

3.31. Talismans in the Great Plateau of Serres

3.31. Serez'in Büyük Yaylağı'ndaki Tılsımlar

"In the qibla of this plateau, there is a magical, monolithic rock called 'Bear Rock.' Inside the rock is a bear image made of jewels and gold. In Zemheri, bears would suffer forty days in their lairs, emerge on the forty-first day, come to this

"*Bu yaylanın kıblesinde 'Ayı kayası' denilen tılsımlı yekpare bir kaya vardır. Kaya içinde cevahir ve altından yapılmış bir ayı sureti vardır. Zemheride ayılar kırk gün ininde çile çekip, kırk birinci günü çıkarak bu kayaya gelir, panzehirini*

rock, vomit their antidote, and then go away. Then, magicians would take the bears' antidotes and perform magic. When this plateau fell into Ottoman hands, the Megaribe tribe, through some skill, destroyed the magical bear and took away its gold and jewels. But every

kusar gidermiş. Sonra sihirbazlar o ayı panzehirlerini alıp sihir yaparlarmış. Bu yayla Osmanlı eline geçince Megaribe kavmi bir marifet ile o tılsımlı ayıyı bozup, altın ve cevahirini alıp gider. Fakat her

"Every year, the bears come here again after Erbain. This rock is very high." (Consultant (12), 1971: 98; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 61-62).

sene ayılar erbainden sonra yine buraya gelirlermiş. Bu kaya çok yüksektir." (Danışman (12), 1971: 98; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 61-62).

3.32. Talismans at the Mashklor Fair

3.32. Maşklor Panayırı'ndaki Tılsımlar

"In this town of Mashklor, while no one can stand because of the black flies and mosquitoes, not even a single fly remains during this fair. While there should be the filth of hundreds of people, the excrement of animals, and the terrible smell of the blood of thousands of slaughtered sheep and cattle, on the contrary, there is not a single evil fly. When the market is overflowing and no one is left, the black flies and mosquitoes take over the world and destroy people. This is how a talisman was used in the past." (Danışman (12), 1971: 128-129; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 98).

"*Bu Maşklor kasabasında kara ve sivrisinekten adam duramazken, bu panayır sırasında asla sineğin vücudu kalmaz. Yüzlerce insanın necaseti, hayvanların pisliği, binlerce kesilen koyun ve sığır kanlarının müthiş kokusu olması icap ederken, aksine, hiçbir kötü ve bir tek sinek olmaz. Pazar savulup kimse kalmayınca karasinek ve sivrisinek dünyayı tutup insanı helak eder. Eskiden böyle tılsım yapılmıştır.*" (Danışman (12), 1971: 128-129; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 98).

3.33. Talismans in Friday Town

3.33. Cuma Kasabası'ndaki Tılsımlar

"On the days of the Mashklor fair, there are no flies in Mashklor, but there are many in this town. It is written that it is a talisman." (Danışman (12), 1971: 129; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 98).

"*Maşklor panayırı günlerinde, Maşklor'da sinek olmayıp, bu kasabada çok olur. Tılsım olduğu yazılmıştır.*" (Danışman (12), 1971: 129; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 98).

3.34. Talismans on the Island of Agriboz

3.34. Ağriboz Adası'ndaki Tılsımlar

"889 years before the birth of the Prophet Muhammad, Ağriboz was under the rule of Alexander the Great. This island was adjacent to the land of Karesi. According to the Greek historian Yanyan, the wise ruler of this city said to Alexander:

‘Let’s cut off the part of this place that is adjacent to the land and turn it into an island. Let’s build fish ponds. Many treasures will be obtained for the servants of the castle and for our sultan.’ Alexander gave his permission. The ruler of this place cut off the narrow part that is adjacent to the land and made the sea flow from one side to the other. He made a talisman there with the knowledge of the ancients. When the fish passed through the cut strait, they entered the fish ponds. That is why they called this island ‘İspariye’. It means ‘fishing net’ in Greek.” (Danışman (12), 1971: 139; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 110-111).

3.35. Talismans in Athens

"Each of the scholars gathered in this city made strange talismans. In this city, there were no plagues, snakes, centipedes, scorpions, storks, crows, fleas, lice, bedbugs, mosquitoes or houseflies. They made talismans for the seas. On the night the Prophet was born, all of these talismans lost their effectiveness. But now, there are no mosquitoes, scorpions, storks or crows in this city." (Consultant (12), 1971: 146; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 119).

“*Resulü Ekrem’in veladetinden 889 sene evvel Ağriboz, İskender Zülkarneyn hükmünde idi. Bu ada, Karesi toprağına bitişik idi. Rum müverrih Yanyan’a göre, bu şehrin akıllı hâkimi, İskender’e der ki:*

‘Bu yerimizin kara ile olan bitişik tarafını kesip bir ada hâline getirelim. Balık dalyanları kuralım. Kale kullarına ve padişahımıza nice hazine hasıl olur.’ İskender müsaade eder. Buranı hâkimi de kara ile bitişik olan dar yeri kesip denizi bir taraftan öbür tarafa akıtır ve oraya eskilerin ilmiyle bir tılsım yapıp, balıklar kesilen boğazdan geçerken dalyanlara girerler. Bu yüzden bu adaya 'İspariye’ demişler. Rumca ‘balık ağı’ demektir.” (Danışman (12), 1971: 139; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 110-111).

3.35. Atina’daki Tılsımlar

“*Bu şehir içinde toplanan bilginlerin her biri garip tılsımlar yapmışlar. Bu şehirde taun, yılan, çiyan, akrep, leylek, karga, pire, bit, tahtabiti, sivrisinek, karasinek olmazmış. Denizler içinde tılsımlar yapmışlar. Hazreti Peygamberin doğduğu gece, bu tılsımların hepsi tesirini kaybetmiştir. Ama şimdi yine bu şehirde sivrisinek, akrep, leylek ve karga olmaz.*” (Danışman (12), 1971: 146; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 119).

3.36. Talismans on Mount Deli (east of Athens)

"There is an old monastery at the foot of this Deli Mountain. It is called the 'Ram's Head Monastery'. Many thousands of scholars requested that they be buried here. Because their bodies never rot and lie fresh in their caves. The ancient scholars made a talisman for these caves. Their skin does not rot, nor does it become inherited. All

3.36. Deli Dağı’ndaki Tılsımlar (Atina’nın doğusunda)

“*Bu Deli Dağı’nın eteğinde eski bir manastır vardır. ‘Koçbaşı manastırı’ derler. Nice binlerce bilgin, kendilerinin buraya gömülmesini vasiyet ederler. Çünkü lâşeleri asla çürümeyip, mağaralarında taze yatar. Eski bilginler bu mağaralar için tılsım yapmışlardır. Tenleri çürümez, kadid de olmaz. Bütün azaları yerli*

their limbs remain intact." (Danışman (12), 1971: 148; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 120).

yerinde durur." (Danışman (12), 1971: 148; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 120).

3.37. Talismans in Pondiko Castle

3.37. Pondiko Kalesi'ndeki Tılsımlar

"In this city, one of the judges made a golden rat and placed it on a pillar. Because of this talisman, there would be no rats in this city. During the conquest, one of the warriors destroyed the pillar and took the golden rat. After this, rats infested the whole city and destroyed the food, as well as eating the horses' manes and turning them into horses. They ate the people's hair, beards and moustaches, turning the old men into young men. The people fled the city. They wrote that this was the reason for the city's destruction. Pondiko means 'rat'. The Greeks gave it this name." (Danışman (12), 1971: 164-165; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 138).

"*Bu şehirde bir sütun üzerine hakîmlerin biri altından bir sıçan yapıp koymuş. Bu tılsım yüzünden bu şehirde sıçan olmazmış. Fetih sırasında gazilerden biri sütunu yıkıp altın sıçanı koparıp almış. Bundan sonra bütün şehri sıçanlar istila edip yiyecekleri mahvettikleri gibi, atların yelelerini yiyerek tay hâline koymuşlar. Halkın saç, sakal ve bıyıklarını yiyip ihtiyarları delikanlı hâline gelmişler. Halk da şehri bırakıp kaçmış. Şehrin harap olmasının sebebi böyle olmuştur diye yazmışlar. Pondiko 'sıçan' demektir. Rumlar onun için bu adı koymuşlar.*" (Danışman (12), 1971: 164-165; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 138).

3.38. Talismans in Moton (Modon) City

3.38. Moton (Modon) Şehrindeki Tılsımlar

"On the inside of the market square and the suburb gate, there is a marble coffin on a porphyry marble column, with the body of a king inside. Many people say that it contains the elixir-i azam (the stone thought to turn metal into gold, the chemical stone). However, according to the histories of the Latin infidels, they say that it is a talisman to prevent snakes, centipedes, scorpions and mosquitoes from entering this castle." (Danışman (12), 1971: 171; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 145).

"*Çarşı meydanı ile varoş kapısının iç tarafında somaki bir mermer sütun üzerinde bir mermer tabut ve içinde bir kral ölüsü vardır. Birçok kimseler içinde iksîr-i âzam* (madeni altın yaptığı sanılan taş, kimya taşı) *vardır derler. Ama Lâtin keferelerinin tarihlerine göre bu kalede yılan, çiyan, akrep ve sivrisinek olmamak için tılsımdır derler.*" (Danışman (12), 1971: 171; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 145).

3.39. Talismans in Anapoli

3.39. Anapoli'daki Tılsımlar

"Strange Talismans: There are never any snakes, centipedes or scorpions in this city. Every year, the grey mullet comes and hunts while visiting its talisman. ... Once a year, countless grey mullet fish come in front of the Castle of Kastel because it has a fish talisman." (Consultant (12), 1971: 189; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 165).

*"**Acayip Tılsımlar:** Bu şehirde asla yılan, çiyan, akrep olmaz. Her sene kefal balığı gelip tılsımını ziyaret ederken avlanır. ... Yılda bir kere Kastel Kalesi önüne hesapsız kefal balığı gelir çünkü balık tılsımı vardır.*" (Danışman (12), 1971: 189; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 165).

3.40. The Talismans in Amiso Castle

3.40. Amiso Kalesi'ndeki Tılsımlar

“There are pools, fountains, fountains and many other talismans.” (Consultant (12), 1971: 257; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 241).

“*Havuzlar, şadırvanlar, fıskiyeler ve nice tılsımlar var.*” (Danışman (12), 1971: 257; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 241).

3.41. Talismans in Karaköy Lake

3.41. Karaköy Gölü’ndeki Tılsımlar

It's a small lake. A pitch-black estuary. The people of the province say this lake is magical. They tell strange stories. Many treasure seekers have perished here. Recently, a dervish came to this lake and, after performing a ritual ritual for forty days, with the power of his knowledge, not a drop of water remained in the lake, revealing a terrifying depth. An iron gate appeared at the bottom of this deep well. In front of it were golden utensils. The dervish took what he needed and left. The townspeople then informed the judge and came to the lake, taking the gold items as well. Looking through the hole in the iron gate, they saw countless jewels, rubies, and corals inside and immediately tried to break the gate with their axes. By the greatness of God, water gushed from this deep cave. Many of those who tried to open the treasure drowned, while a few were saved. Then they took the dervish with his precious possessions to Sultan Ahmet. The sultan sent the dervish back to this lake with a chief gatekeeper. The dervish performs the erbain again for forty days. The water of the lake recedes. When he comes to the iron gate and grabs the belongings, the water gushes out again and the dervish is drowned. The head doorkeeper barely escapes. Such a roe pond is a roe pond. Even the fish in it are roe.” (Danışman (13), 1971: 100-101; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 69).

“*Bir küçük göldür. Kapkara bir haliçtir. Vilayet halkı bu göl için tılsımlıdır derler. Acayip hikâyeler anlatırlar. Birçok define arayıcılar burada helak olmuşlardır. Yakın zamanda bir derviş gelip, bu göl kenarında tam kırk gün erbain çıkarıp ilim kuvvetiyle gölde bir damla su kalmaz ve korkunç bir derinlik meydana çıkar. Bu derin kuyunun dibinde bir demir kapı görünür. Kapı önünde altın kap kacak bulunur. Derviş bunlardan kendine lüzumu kadarını alıp gider. Bunun üzerine şehir halkı hâkime haber verip göle gelirler ve onlar da altın eşyalardan alırlar. Ve demir kapının deliğinden bakınca, içeride hesapsız mücevherler, yakut, mercan görürler ve hemen külünkler ile kapıyı kırmaya çalışırlar. Allah’ın büyüklüğü, bu derin mağaranın içinden bir su fışkırır. Hazineyi açmak isteyenlerin çoğu boğulur, bir kısmı kurtulur. Sonra o dervişi, elindeki kıymetli eşya ile Sultan Ahmet’e götürürler. Padişah bir kapıcıbaşı ile dervişi yine bu göle gönderir. Derviş yine kırk gün erbain çıkarır. Gölün suyu çekilir. Demir kapının önüne gelip eşyaya el atınca yeniden su fışkırır, derviş gark olur. Kapıcıbaşı güçlükle kurtulur. Böyle bir karaca gölceğizdir. İçindeki balıklar bile karacadır.*” (Danışman (13), 1971: 100-101; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 69).

3.42. Talismans in Bodrum City

3.42. Bodrum Şehrindeki Tılsımlar

"There is still a large pool in this ruined city. People say it is amulet." (Consultant (13), 1971: 108; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 76).

“*Hâlâ bu viran şehirde bir büyük havuz vardır. Halk bunun için tılsımlıdır derler.*” (Danışman (13), 1971: 108; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 76).

3.43. Talismans in Kuşadası City

3.43. Kuşadası Şehrindeki Tılsımlar

"The reason it is called Kuşadası is that hundreds of thousands of birds come to this island every year and never leave without visiting it. It is a magical island." (Danışman (13), 1971: 109; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 77).

"*Kuşadası denilmesinin sebebi, her sene bu adaya yüz binlerce kuşun gelip ziyaret etmeden gitmemeleridir. Tılsımlı bir adadır.*" (Danışman (13), 1971: 109; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 77).

3.44. Talismans in the Old Tarsus Castle

3.44. Eski Tarsus Kalesi'ndeki Tılsımlar

"It is surrounded by a moat and has three gates. On both sides of the Geribiz Gate, there are astonishing depictions, various Kufic scripts, and Arabic and Syriac scripts. All travelers try to read these scripts and extract the talismans. The people think that the Caliph Ma'mun brought treasure from Egypt, built this castle, and placed a talisman on its gate." (Danışman (13), 1971: 190; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 166).

"*Etrafı hendektir ve üç kapısı vardır. Geribiz kapısı iki tarafında insanı şaşırtan tasvirler, çeşitli ve kufî yazılar ve yine Arabî ve Süryanî yazılar var. Bütün seyyahlar bu yazıları okuyup tılsımları çıkarmaya çalışırlar. Halk öyle zanneder ki, Me'mun halife Mısır'dan define getirip bu kaleyi yaparak, kapısına tılsım etmiş ola.*" (Danışman (13), 1971: 190; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 166).

3.45. Talismans in the City of Zagzaga (The City of Prophet Lut)

3.45. Zagzaga Şehrindeki Tılsımlar (Hz. Lut'un Şehridir)

"Damamir Bath: It is strange that if you put three, five or seven eggs in this water in a loincloth, one of them will disappear and the eggs will be double. But the double eggs will still be double. Yet, there is no hole in the loincloth. Some say it is the talisman of one of the prophets of Prophet Idris. They say it has a jinn-like effect. They say that if a single egg is put in, it will become food for that jinn. And the Jews go there a lot." (Danışman (13), 1971: 262; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 262).

"***Damamir Hamamı:*** *Tuhaftır ki bir peştamal içinde bu suyun içine üç, beş veya yedi yumurta koysan pişirip çıkarınca biri kaybolup yumurtalar çift olur. Ama çift korsan yine çift çıkar. Hâlbuki peştamalda delik de yoktur. Bazıları İdris Nebi kâhinlerinden birinin tılsımıdır derler. Bir ecinni müekkili var derler. Tek yumurta konursa birisini o ecinniye gıda olur derler. Yahudiler çok girerler vesselam.*" (Danışman (13), 1971: 262; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 262).

3.46. Talismans in Jabal-i Kepsh

3.46. Cebel-i Kepş'deki Tılsımlar

"There was a magical ram there. If that ram pecked and slaughtered, there would be many sheep in Egypt, that's why they call it 'Kepş Mountain'." (Consultant (14), 1971: 98; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 361).

"*Orada tılsımlı bir koç vardı. O koç eşinip gırgırsa Mısır'da koyun çok olurdu, o yüzden 'Kepş Dağı' derler."* (Danışman (14), 1971: 98; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 361).

3.47. Talismans in the Egyptian Castle

"Under our window is a depiction of a bird as tall as two men, with outstretched wings and two heads... They say that whatever bird's voice this bird makes, there are no birds in Egypt. Indeed, there are absolutely no storks in Egypt. There are no magpies, no owls, no eagles, no jackdaws.

Scorpion Talismans: There's a scorpion in the upper castle. If it stings a person, it won't affect him; the pain will subside after a few hours. Its talisman: Sultan Kayıtbay's old council chamber has forty-four columns. The column to the right of the great arch on the Tatar mansion side has an iron hoop at the top. A bronze scorpion figure hangs there by its tail.

Snake Talismans: A column opposite the scorpion talisman features the image of a multicolored snake encircling it. There are also two lines of vefk inscription on that column. It is a snake talisman. The snake found in the inner castle is not present in Shah Meran Castle. However, it harms no one. However, it is a fearsome animal.

Centipede Talisman: There is also a centipede talisman column. It has two lines of talismans. Centipede still does no harm.

The Talisman Against Malaria: There is never any fever or fever in this inner castle. A man with malaria from another land would be cured if he stayed in this castle for three days. A talisman for the vefk is written beneath the door of Helvacı Mehmet Ağa.

Kulunç Talisman: There is also a talisman of kununç on one of the columns.

3.47. Mısır Kalesi'ndeki Tılsımlar

"*Penceremizin altında iki adam boyunda bir kuş tasviri var, kanatlarını açmış, iki başı var…Derler ki, bu kuş hangi kuşun sesini verirse Mısır'da kuş olmaz derler. Hakikaten Mısır'da katiyen leylek olmaz. Saksağan, öğü, kartal, tavşancıl kuşları olmaz.*

Akrep Tılsımları: *Yukarı kalede akrep vardır âdeme vursa tesir etmez, birkaç saat sonra acısı geçer. Tılsımı; Sultan Kayıtbay'ın eski divanhanesinde kırk dört sütun vardır. Tatar konağı tarafındaki büyük kemerin sağ tarafındaki sütunun tepesinde bir demir çember kuşak vardır. Orada tunçtan bir akrep sureti kuyruğundan asılıdır.*

Yılan Tılsımları: *Akrep tılsımı olan sütunun karşısındaki sütunu kuşatmış bir alaca yılan sureti vardır. Yine o sütunda iki satır vefk yazısı vardır. Yılan tılsımıdır. İç kalede olan yılan Şah Meran Kalesi'nde yoktur. Fakat kimseye zararları olmaz. Fakat korkunç hayvandır.*

Çıyan Tılsımı: *Bir de çıyan tılsımı sütun vardır. İki satır vefk vardır. Hâlen çıyandan zarar gelmez.*

Humma yani Sıtma Tılsımı: *Bu iç kalede asla humma-yı rubu ve humma-yı muhrika asla yoktur. Başka memleketlerden sıtmalı bir adam bu kalede üç gün kalsa kurtulur. Helvacı Mehmet Ağa'nın kapısı dibinde vefk yazılıdır.*

Kulunç Tılsımı: *Bir sütunda da kulunç vefki vardır.*

The Talisman of the Plague: Another pillars contains the talisman of the plague. It is said to belong to Abu Ali Sina. It is not specific to any land. However, they die from various illnesses such as diarrhea, pleurisy (inflammation of the lungs or chest membranes), leukemia, and scurvy (a boil that expands quickly and can be dangerous, most commonly on the neck and back). However, the aforementioned talismans, thank God, are permanent.

Taun Tılsımı: *Bir sütunda da taun vefki vardır. Ebû Ali Sînâ'nındır derler. Hiçbir diyara mahsus değildir. Ama ishal, zatülcenp* (akciğer veya göğüs zarı iltihabı)*, lukve, şir pençe*(en çok ensede ve sırtta çıkan çabuk genişleyen ve tehlikeli bir hâlde olabilen kan çıbanı) *gibi çeşitli hastalıklardan ölürler. Ama yukarıdaki tılsımlar Allah'a şükür devamlıdır.*

Each column bears the talisman of a learned master. In the yellow column, it says, "May a slave escape from the castle..."; in one, "May a thief break into a house, or may a slave or servant betray his master, and may his hand be withered." In another, "May a fire be ignited in Egypt." Thank God, this talisman is not muattal (or unusable). This is the talisman in the red porphyry column. In one column, it says, "May rain fall four times a month," in another, "May children's eyes be smudged," and many more. However, some cursed treasure seekers from the Moorish and Indian regions climbed these columns with lassos, smeared them with tizap (a type of nitric oxide) and other substances, and carved the inscriptions. But they found no treasure. Since then, fleas, lice, and woodlice have devoured people in Egypt. Egypt has no mosquitoes or woodlice, yet they write poems about woodlice from city to city. I even wrote a cry from the woodlice." (Consultant (14), 1971: 166-167).

Her sütunda fen sahibi bir üstadın vefki vardır. Sarı sütunda 'kaleden köle kaçmaya…', bir sütunda 'hırsız ev açmaya, bir köle ve hizmetçi ağasına hinayet etmeye kastederse eli kuruya', bir sütunda 'Mısır'da yangın olmaya'…Hele Allah'a şükür bu tılsım muattal (bırakılmış, kullanılmaz) *değildir. Kırmızı somaki sütunda olan vefk odur. Bir sütunda 'ayda dört kere yağmur yağa', bir sütunda 'çocukların gözü karma karışık olmaya' ve daha nice vefkler vardır. Ama bazı Mağripli, Hintli define arayıcıları melunlar bu sütunlara kementlerle çıkıp tizap* (kezzap) *ve diğer şeyler sürerek o yazıları kazımışlardır. Ama define falan da bulamamışlardır. O zamandan beri Mısır'da pire, bit, tahta biti adamı kebap eder. Mısır'ın sivrisineği ile tahta biti hiçbir yerde yoktur ki, şehirden şehre tahta biti için şiirler yazarlar. Hatta tahta bitinden bir feryatname yazdım.*" (Danışman (14), 1971: 166-167).

3.48. Talismans in the Egyptian Viziers' Castle Palace

3.48. Mısır Vezirleri Kalesi Sarayındaki Tılsımlar

"Two rabid dog talismans... There is a small bathhouse called the dog bath between the Emir Hüseyin Bridge and the Musfi Bridge. In the foundations of the bathhouse there are two bronze dog statues. They fight each other day and night. That is why there are no rabid dogs in Egypt." (Consultant (14), 1971: 168).

"İki Kuduz köpek tılsımları… Emir Hüseyin köprüsü ile Musfî köprüsü ortasında köpek hamamı diye bir küçük hamamdır. Hamamın temellerinde iki adet tunçtan köpek timsalleri vardır. Birbirleri ile gece gündüz boğuşurlar. Onun için Mısır'da kuduz köpek olmaz." (Danışman (14), 1971: 168).

3.49. Talismans in the Palace of the Egyptian Vizier

3.49. Mısır Veziri Sarayındaki Tılsımlar

"Sheikh Ahmet Maliki has a vefk and there is never a mosquito." (Consultant (14), 1971: 169).

"*Şeyh Ahmet Mâlikî bir vefk edip, asla sivrisinek yoktur.*" (Danışman (14), 1971: 169).

3.50. The Talisman in the Sublime Porte (Egypt)

3.50. Bâb-ı Zuveyle'deki Tılsım (Mısır)

The Emir of Egypt cast a talisman over this gate. The gate's wings always remained open, but the black stone on its threshold, which was also talismanic, prevented anyone intent on treachery or evil from entering Egypt. A horseman's horse stumbled and he fell headlong. This was also the place where Prophet Moses and Prophet Khidr met. This talisman was valid until the time of Malik Kamil. When Malik Kamil attempted to enter this gate on horseback to defeat the bandits at the Al-Azhar Mosque in Egypt, his horse flipped and he fell to the ground. He became enraged and sacrificed a hundred sheep on the threshold of this gate. The talisman was broken. He removed the black stone. He had two wings made and attached to the gate. (Advisor (14), 1971: 176).

"*Emirülcüyuş bu kapıya bir tılsım yapmış. Kapının kanatları daima açık durur, ama kapısının eşiğindeki siyah taş –ki tılsımlıdır– oradan Mısır'ın içine hainlik, fenalık yapmak niyetinde olan bir kimse geçemezdi. Süvari ise atı sürçüp tepe üstü düşer. Aynı zamanda burası, Hazreti Musa ile Hızır Nebi'nin buluştukları yerdir. Melik Kamil zamanına kadar bu tılsımın hükmü vardı. Melik Kamil, Mısır'da Ezher Camii'ndeki eşkiyayı kırmak için bu kapıdan at ile girmek istediği vakit atı tekerlenip kendisi de yere yuvarlanınca, hiddetlenip bu kapının eşiğinde yüz adet koyun kurban eder. Tılsım bozulur. Siyah taşı çıkarır. Kapıya iki kanat yaptırıp takar.*" (Danışman (14), 1971: 176).

3.51. Talisman in the Al-Azhar al-Qaed Mosque (Egypt)

3.51. Ezheri Kaaid Camii'ndeki Tılsım (Mısır)

"When the mosque was built, a talisman was cast so that birds such as storks, sparrows, swallows, pigeons and kites could not build nests and could not enter the mosque." (Danışman (14), 1971: 178).

"*Cami yapıldığı vakit bir tılsım yapılmıştır ki leylek, serçe, kırlangıç, güvercin, çaylak gibi kuşlar yuva yapamazlar ve camiye giremezler.*" (Danışman (14), 1971: 178).

3.52. Tomb of Sultan Gavri (Egypt)

3.52. Sultan Gavri Türbesi (Mısır)

"Because of a talisman in this lodge and the mosque opposite, there are no mosquitoes, houseflies or woodlice. If a man stays here for a few days, all his fleas, lice and woodlice will die." (Consultant (14), 1971: 183).

"*Bu tekke ve karşı camideki bir tılsım yüzünden sivrisinek, karasinek, tahta biti bulunmaz. Adam birkaç gün buraya devam etse piresi, biti, tahta biti hep ölür.*" (Danışman (14), 1971: 183).

3.53. The Talisman in Burkatul Karun (Egypt)

3.53. Bürketül Karun'daki Tılsım (Mısır)

"It is a pentagonal Karun structure. Its four sides are lush gardens. If a noble man enters it for forty days, he will be saved from bad luck and will receive wealth. It is still a talismanic burka." (Danışman (14), 1971: 225).

"*Beşgen şeklinde Karun yapısıdır. Dört tarafı mamur bahçelerdir. Hassa bir adam kırk gün girse uğursuzluktan kurtulur, eline mal girer. Hâlâ tılsımlı bir bürkedir.*" (Danışman (14), 1971: 225).

3.54. Talisman in the Shevarib Burke (Egypt)

3.54. Şevarib Bürkesi'ndeki Tılsım (Mısır)

"It took this name when a lord named Abu Shawarib built a palace on this place. If an epileptic enters it at noon for seven days, washes himself and drinks its water, he will be cured. It is so magical. It has been tried and tested." (Consultant (14), 1971: 225).

"*Ebû Şevârib adlı bir bey bu bürke üzerine bir saray yaptırdığında bu adı almıştır. Saralı bir adam yedi gün öğleyin girip yıkansa ve suyundan içse kurtulur. Öyle tılsımlıdır. Tecrübe edilmiştir.*" (Danışman (14), 1971: 225).

3.55. Talisman in the Pilgrim's Burka (Egypt)

3.55. Hac Bürkesi'ndeki Tılsım (Mısır)

"It is still a talisman. Even if you take a bottle of water from here and let it sit for a year, its taste will never be spoiled." (Danışman (14), 1971: 225).

"*Hala tılsımlıdır. Buradan bir tulum su alıp bir sene bekletseler lezzetine asla bozukluk gelmez.*" (Danışman (14), 1971: 225).

3.56. Talismans in the Aynüş Shams Burkesi (Egypt)

3.56. Aynüş Şems Bürkesi'ndeki Tılsımlar (Mısır)

"Their talismans are old. There is a four-sided column on it. There are depictions and strange writings on its four sides... In short, there is a talisman in each of the fourteen burkhas in Egypt." (Consultant (14), 1971: 226).

"*Tılsımları eskidir. Bunun üzerinde bir dört köşe sütun vardır. Dört tarafında tasvirler, acayip yazılar vardır…Velhasıl Mısır'daki on dört bürkenin her birinde bir tılsım vardır.*" (Danışman (14), 1971: 226).

3.57. The Talisman on Ravza Island (Egypt)

3.57. Ravza Adası'ndaki Tılsım (Mısır)

"There is no snake or centipede, it is a talisman." (Consultant (14), 1971: 238).

"*Yılan ve çıyan olmaz, tılsımlıdır.*" (Danışman (14), 1971: 238).

3.58. Mikyas Talisman About the Crocodile

3.58. Timsah Hakkında Mikyas Tılsımı

According to legend, a sultan had a daughter named Mikyas. One day, while the girl was swimming in the Nile, a crocodile grabbed her and ran away. While the sultan was grumbling, the saint Sheikh Abu Bakr Batrani prayed. The crocodile brought the girl back and left her there.

"*Rivayete göre bir padişahın Mikyas adlı bir kızı vardır. Bir gün kız Nil'de yüzerken bir timsah kapıp kaçmış. Padişah ah ve vah ederken evliyadan Şehy Ebubekir Batrâni dua eder. Timsah kızı geri getirip bırakır. Şeyh mermerden bir timsah yaptırıp bu Mikyas'ın olduğu yerde Nil'e*

The sheikh had a crocodile made of marble and threw it into the Nile, right where the Mikyas was. Since then, whenever a crocodile passed down the Mikyas, it would be crushed when it got under its back and came out on the shore. That is why there are no crocodiles in Egypt." (Consultant (14), 1971: 250).

atar. O zamandan beri bu Mikyas'tan aşağıya bir timsah geçse arkası altına gelip kenara çıkınca tepelerler. Onun için Mısır'da asla timsah yoktur." (Danışman (14), 1971: 250).

3.59. The Talisman in the City of Same Shams (Egypt)

3.59. Ayni Şems Şehri'ndeki Tılsım (Mısır)

"First of all, there is a column in Sultanahmet Square in Istanbul, with a four-sided column, like a stone with inscriptions. It is one hundred cubits high. It has Coptic writings on all four sides. On top of it is a turbaned human figure on all fours. It is a sign that Selim Khan will come to Egypt. Its talismans have not yet been deciphered." (Consultant (15), 1971: 11).

"*Evvela, İstanbul'da Sultanahmet meydanındaki dört köşe yüksek yazılı taş gibi bir sütun vardır. Yüksekliği yüz ziradır. Dört tarafında Kıptî yazıları vardır. Tam tepesinde dört ayak üzerinde sarıklı bir insan şekli vardır. 'Selim Han Mısır'a gele' diye işarettir. Tılsımları hâlâ çözülememiştir.*" (Danışman (15), 1971: 11).

3.60. Talismans in the Ihram Mountains (Egypt)

3.60. İhram Dağları'ndaki Tılsımlar (Mısır)

"There are talismanic buildings made of black stone on the four sides of these ihrams." (Consultant (15), 1971: 13).

"*Bu ihramların dört tarafında kara taştan yapılmış tılsımlı binalar vardır.*" (Danışman (15), 1971: 13).

3.61. Talismans of Abu'l-Hevl

3.61. Ebulhevl'in Tılsımları

"To the east of the small ihram is a white stone head the size of a bathhouse dome. It has eyebrows, eyes, a head, teeth, and ears. A hundred people can sit on it. It's lifelike, as if it were smiling. It's beautifully decorated with bangs. In ancient times, this head would speak to passersby. It would tell the news of a rebellious sultan coming to Egypt, a famine, whether it would rain, how high the Nile would overflow—in short, all five unknowns. They even told Moses that it spoke. After hearing his words, they said, 'You can tell everything, but believe in God's true prophet.' When he said, 'I know the Prophet Idris, I know no other.' Moses, already an angry man, struck him on the head with his staff and said, 'Be silent, you accursed one.' He hasn't spoken since. His head and eye are slit from the blow of the staff.

"*Küçük ihramın doğusunda hamam kubbesi kadar bir beyaz taştan kelledir. Kaşı, gözü, başı, dişi, kulakları var. Başı üzerinde yüz kişi oturabilir. Canlı gibidir, güya tebessüm eder durur. Gayet kaküller nakşedilmiş. Eski zamanda bu kelle, gelip geçen ile konuşurmuş. Mısır üzerine asi bir padişahın geleceğini, kıtlık olacağını, yağmur yağıp yağmayacağını, Nil'in ne kadar taşacağını velhasıl bütün beş adet bilinmeyenlerden haber verirmiş. Hatta Hazreti Musa'ya bunun konuştuğunu söylemişler. Gelmiş onun sözlerinden sonra, 'Her şeyi söylersin, Allah'ın hak peygamberine de iman et.' buyurmuşlar. 'İdris peygamberi bilirim, başkasını bilmem.' deyince, zaten gazaplı bir kimse olan Musa, asasıyla başa vurup, 'Sus ya melun' der. O günden beri konuşmaz. Asanın vuruluşundan başı, gözü yarıktır.*

According to another story, a woman's property was stolen. She asked Abu'l-Hevl (the Sphinx), who said that so-and-so had stolen it. The woman appealed to the judge. When the thief raided the man's house and found the stolen goods, he climbed on Abu'l-Hevl's head and urinated on him like rain. Since then, his spell has been broken and he has not spoken." (Consultant (15), 1971: 14).

Bir rivayete göre de bir kadının malı çalınmış. Ebulhevl'e (Sfenks) sormuş, o da falan adam çaldı demiş. Kadın hâkime müracaat etmiş. Adamın evini basıp çalınan malları bulunca hırsız, Ebulhevl'in başının üstüne çıkıp edepte yağmur gibi işer. O zamandan beri tılsımı bozulup konuşmaz." (Danışman (15), 1971: 14).

3.62. Talismans in the Al-Azhar Mosque

3.62. Ezher Camii'ndeki Tılsımlar

"In the Al-Azhar Mosque in Egypt, there are no pigeons, flies, snakes, centipedes and no birds can enter. It is talismanic." (Consultant (15), 1971: 14).

"*Mısır'da Ezher Camii'nde güvercin, sinek, yılan, çıyan olmaz ve içine kuşlar girmez. Tılsımlıdır.*" (Danışman (15), 1971: 14).

3.63. Various Talismans in Egypt

3.63. Mısır'daki Çeşitli Tılsımlar

"Under the stairs of the Sultan Cavli lodge near Kepş Castle in Egypt, there's a monolithic green marble pool. It resembles a ship. Once upon a time, four people would board this stone ship and it would sail down the Nile like lightning. If five people boarded, it would sink. Oracles have enchanted it that way."

"*Mısır'da Kepş Kalesi'ne yakın Sultan Cavli tekkesinin merdiveni altında yeşil bir yekpare mermer havuz vardır. Gemi gibidir. Vaktiyle bu taş gemiye dört kişi biner, Nil'de yıldırım gibi dolaşırmış. Beş kişi binse batarmış. Kâhinler öyle tılsım etmişler.*

This continued until the time of Kafor Ahşidi. Malik Kafor said, "Oh my dear, the glory of stone is sinking in water. The ship is sailed on the Nile by four men. I wonder what its origin is?" and pulled the ship from the Nile to land. They saw that the bottom of the stone ship had a line of Hebrew script, a picture of a fish, and a vefk (characteristic symbol) on it. Malik Kafor gathered all the scholars, but they could not read the inscription. So, he put the ship back into the Nile and had four men board it. The ship sank immediately. Apparently, if anyone saw this image, its spell would be broken.

Kafor Ah ş idi zamanına kadar böyle devam etmiş. Melik Kafor 'Bre canım, taşın şanı suya batmaktır. Gemi ise dört âdem ile Nil'de gezilmektedir. Acaba aslı nedir?' diyerek gemiyi Nil'den karaya çektiler. Gördüler ki, taş geminin altında bir satır İberî yazı ile bir balık resmi ve bu resim üzerinde bir vefk var. Melik Kafor bütün ulemayı topladı, yazıyı okuyamadılar. Bunun üzerine gemiyi yine Nil'e koyup içine dört adam bindi. Gemi derhâl battı. Meğer bu resmi bir insan görürse tılsımı bozulurmuş.

The Talisman of the Ummulqiyas: There is a strange inscription on the four sides of the Miqyas pool. Under its influence, the Nile overflows in the Coptic shade. Sheikh Batrani made a crocodile figure and placed it in the Miqyas pool. He carved a symbol of the crocodile on its chest. Since then, no crocodile has passed down the Miqyas pool. If it does, it will come up belly up and die.

Ümmülkıyas Tılsımı: *Mikyas havuzunun dört tarafında acayip yazı vardır. Onun tesiri ile Nil Kıptî tutunda taşar. Şeyh Batranî Hazretleri, bir timsah timsali yapıp Mikyas havuzuna koymuştur. Timsahın göğsüne bir vefk kazmıştır. O zamandan beri Nil mikyasından aşağı timsah geçmez. Geçerse karnı yukarı gelip ölür.*

Star Talisman: In Bab al-Qasir, there's a madrasah that used to be a church. There was a bronze statue there. "May the prophet of the end times be in this form and their nation rule Egypt. May the conquerors be Amr ibn As, the vizier of Omar al-Faruk, eighteen years after Muhammad," they wrote on the white marble:

Yıldızlar Tılsımı: *Babül Kasır'da eskiden kilise olan bir medrese vardır. Orada tunçtan bir heykel vardı. 'Ahir zaman peygamberi bu surette olup ümmetleri Mısır'a malik olalar. Fetih edecek âdemler, Muhammed'ten sonra on sekiz senesinde Ömerül Faruk veziri Amr ibn As ola' diye beyaz mermer üzerine şöyle yazmışlardır:*

It is written in Greek, 'This Adam is An Riyum, the sons of Azer, the Yerfenutun prophet. Tunumini, his name is Mevanis Muhammad, Bistubis is the owner of two worlds.' While Amr ibn As was besieging Egypt, infidels defaced the marble image of Omar.

'Bu adem An Riyum, Azer oğulları Yerfenutun peygamberdir. Tunuminin, onun ismi Mevanis Muhammed'tir., Bistubis iki dünya sahibidir.' diye Yunanca yazılmıştır. Amr ibn As Mısır'ı kuşatırken kefereler Hazreti Ömer'in mermer üstündeki suretini bozmuşlardır.

Inner Castle Talismans: There is a vefk on each of the forty-eight columns of the Kalavun council chamber." (Consultant (15), 1971: 15-16).

İç Kale Tılsımları: *Kalavun divanhanesinin kırk sekiz sütunlarının her birinde bir vefk vardır.*" (Danışman (15), 1971: 15-16).

3.64. Talismans in the City of Nahariyya

3.64. Nehariyye Şehrindeki Tılsımlar

"When Deluke awret built this city, he made three hundred and sixty-six talismans for himself." (Consultant (15), 1971: 73).

"*Deluke avret bu şehri yapınca kendisine üç yüz altmış altı tılsım yapmıştır.*" (Danışman (15), 1971: 73).

3.65. Talismans in the Nile River

"The Nile flows northward and flows into the Mediterranean in front of Reşit. But Deluke Melik separated a channel from the Nile in front of Nehariye and forced it to flow upwards southward in front of Farasdak, reaching Nehariye, Abyar and Mahletül Merhum. Unlike other channels, it does not dry up for six months. They say Deluke Melik has made a talisman." (Consultant (15), 1971: 74).

3.65. Nil Nehri'ndeki Tılsımlar

"*Nil kuzeye doğru akıp Reşit önünde Akdeniz'e dökülür. Ama Deluke Melik Nehariye önünde Nil'den bir kanal ayırıp, zorla baş yukarı güneye doğru akıtmış Farasdak önünden , Nehariye, Abyar ve Mahletül Merhum'a kadar gelir. Diğer kanallar gibi eş altı ay kurumaz. Deluke Melik tılsım yapmıştır derler.*" (Danışman (15), 1971: 74).

3.66. Talismanic Alexander Mirror

The King of Spain sent an envoy to Abdul Malik, son of Marwan, of the Umayyads. The envoy appeared in the accursed form of God and became a Muslim, the most acceptable person to Abdul Malik. And he said to him:

3.66. Tılsımlı İskender Aynası

"*Emevilerden Mervan oğlu Abdülmelik'e İspanya kralı elçi göndermişti. Elçi melun suret-i haktan görünüp Müslüman ve Abdülmelik'in yanında en makbul kimse oldu. Ve ona:*

He said, "There are great treasures in Alexandria. If you believe me, I will unearth these treasures with the power of my knowledge and deliver them to you. With it, you can perform charitable deeds and good deeds, attract soldiers for all the sultans of the world, destroy Spain, abandon Constantinople, and obtain countless treasures from there, thus becoming a legend in history." Abd al-Malik was greedy and naive. He believed this man and gave him soldiers. He then came to Alexandria, used his knowledge to destroy the manar (lighthouse) and take the Alexander Mirror. It was such a mirror that enemy ships coming from the sea would burn it with its fire. It was such a talisman. He unearthed forty million goods from that manar. He unearthed many more treasures and loaded them onto ships. He also devastated Alexandria and went straight to Spain. Abd al-Malik was deeply saddened when he heard this, but it was useless. He repaired the ruined parts of Alexandria. He rebuilt it better than before, but there is no Alexander Tomb." (Consultant (15), 1971: 89).

'İskenderiye'de büyük defineler vardır. Bana inanırsan ben ilim kuvveti ile bu defineleri çıkarıp sana teslim ederim. Onunla hayır ve hasenat yapıp, bütün cihan padişahlarına asker çekip, İspanya'yı harap edip, Konstantiniye'yi yaban edip oradan da nice defineler elde edip tarihlerde destan olursun.' dedi. Abdülmelik tamahkâr ve saftı. Bu adama inanıp asker verdi. O da İskenderiye'ye gelip ilim kuvveti ile İskender aynası olan menarı (fener kulesi) *yıkıp İskender aynasını aldı. Öyle ayna idi ki, denizden düşman gemileri gelse bu aynanın ateşi ile yakardı. Böyle bir tılsım idi. O menardan kırk milyon mal çıkardı. Daha nice defineler çıkarıp gemilere yükledi. İskenderiye'yi de harap edip doğruca İspanya'ya gitti. Abdülmelik bunu işitince çok üzüldü ama ne fayda. İskenderiye'nin yıkılan yerlerini tamir ettirdi. Eskisinden âlâ imar ettirdi ama, İskender mezarı yok.*" (Danışman (15), 1971: 89).

3.67. The Talisman at Galyon Harbour (Alexandria)

"To the left of the harbor, at the foot of the big castle, there is a low rock called 'Maymuncu Kayası'. On this rock, there was a talismanic mirror called the Alexander Mirror, which the Spanish ambassador took away during the Umayyad period." (Consultant (15), 1971: 96).

3.67. Galyon Limanı'ndaki Tılsım (İskenderiye)

"*Limanın solunda büyük kale dibinde 'Maymuncu Kayası' denilen alçak bir kaya vardır. Bu kayada İskender aynası denilen tılsımlı ayna vardı ki, İspanya elçisi Emeviler zamanında alıp götürmüştü.*" (Danışman (15), 1971: 96).

3.68. The Talisman in Jebel Tayr (Egypt)

"There is a large cave in the mountain. At dawn, all the birds circle and fly over this cave seven times, wailing. Then they gather in front of the cave and, as it were, consult. Then one of each bird species enters the cave. The birds in front of the cave do not fly until they die inside."

...

According to popular belief, if none of the birds that entered the cave remained hanging, it was said to be a sign of famine in Egypt that year. Everyone stored their food in the storehouses. If two birds were found hanging, the people's seed would only emerge. If three birds were found, there would be abundance. The Nile rose sixteen yards. If four birds were found hanging dead, the Nile would overflow twenty yards, and all the dignitaries and tax collectors (those who took over the collection of state revenues as a lump sum) would become rich. If five birds were hanging, the Nile would overflow twenty-two yards, and all the subjects (non-Muslims of the Ottoman Empire who paid taxes and tribute, generally working the land) and the bara'i (Muslims of the Ottoman Empire who paid taxes and tribute, generally working the land) would be affected. If six birds were found hanging, the Nile would overflow twenty-six yards, and the people would be unable to harvest their crops from the storehouses. This is the belief of the Sait fellahs. It is a strange talisman of the diviners. The effect of this talisman still continues." (Consultant (15), 1971: 142).

3.68. Cebeli Tayr'daki Tılsım (Mısır)

"*Dağda büyük bir mağara vardır. Seher vakti bütün kuşlar bu mağaranın üzerinde yedi defa feryatlarla dönüp uçarlar. Sonra mağaranın önüde toplanıp, güya meşveret ederler. Sonra her cins kuşlardan birer tanesi mağaraya girer. İçeride ölünceye kadar mağara önündeki kuşlar uçmazlar.*

Halkın kanaatine göre, eğer mağara içine giren kuşlardan hiçbiri asılıp kalmamış ise o sene Mısır'da kıtlık olacağına alamettir derler. Herkes yiyeceklerini anbarlara korlar. Asılı iki kuş bulunsa halkın tohumu ancak çıkar. Üç kuş bulunsa bolluk olur. Nil on altı arşın yükselir. Eğer dört kuş asılı ölü bulunsa Nil yirmi arşın taşıp bütün eminler, mültezimler (devlet gelirlerinden birinin toplanması işini götürü olarak üzerine alan kimse) *zengin olur, asılı kuşlar beş olursa Nil yirmi iki arşın taşar, bütün reaya* (Osmanlı Devleti'nde halkın vergi ve haraç veren, genellikle toprakla uğraşan gayri müslim kısmı) *ve beraya* (Osmanlı Devleti'nde halkın vergi ve haraç veren ve genellikle toprakla uğraşan Müslüman kısmı) *bar olur. Kuş altı olursa Nil yirmi altı zira' taşar, halk mahsüllerini anbarlardan kaldırmaktan aciz kalır, tecrübe edilmiştir. Sait fellahların itikadı böyledir. Kâhinlerin acayip bir tılsımıdır. Hâlâ bu tılsımın tesiri devam eder.*" (Danışman (15), 1971: 142).

3.69. The Talisman in the South of Sheikh Ibn Abit Beledi

"Here, the Reml stream (the place where the water overflows, the channel) irrigates thousands of villages. At the head of this estuary, there is a crocodile talisman on a column. When the crocodile comes here, it turns over on its back and becomes mürd (dead)." (Consultant (15), 1971: 143).

3.69. Şeyh İbn Abit Beledi'nin Güneyindeki Tılsım

"*Burada Reml tür'ası* (suyun taştığı yer, kanal) *binlerce köyü sular. Bu halicin başında bir sütun üstünde timsah tılsımı vardır. Timsah buraya gelince sırt üstü dönüp mürd* (ölmüş) *olur.*" (Danışman (15), 1971: 143).

3.70. The Talisman in the Ancient City of Kus (Egypt)

"Mikat bin Esved conquered it from the Copts. After the conquest, while searching for treasure, they destroyed a column. Scorpions immediately invaded everywhere. The soldiers fled. It lay in ruins from the Umayyads to the time of Abdul Malik. Scorpions were still abundant and killed people. I saw the despicable collapsed column. There is a picture of a scorpion on a green marble." (Consultant (15), 1971: 152).

3.70. Eski Kus Şehrindeki Tılsım (Mısır)

"*Kıptiler elinden Mikat bin Esved fethetmiştir. Fetihten sonra define ararken, bir sütun yıkarlar. Derhâl her tarafı akrepler istila eder. Asker kaçar. Emevilerden Abdülmelik asrına kadar harap yatar. Akrebi hâlâ çoktur ve insanı öldürür. Hakir yıkılan sütunu gördüm. Yeşil bir mermer üzerinde bir akrep resmi var.*" (Danışman (15), 1971: 152).

3.71. Talisman in the City of Sinbad (Egypt)

"This was also an old big city. We spent a whole day wandering around its ruins. There are magical columns and other ruins that cannot be described." (Consultant (15), 1971: 155).

3.71. Sınbad Şehrindeki Tılsım (Mısır)

"*Bu da eski büyük bir şehir imiş. Tam bir gün harabeleri üzerinde gittik. Tılsımlı sütunlar ve diğer harabeler var ki tarif edilemez.*" (Danışman (15), 1971: 155).

3.72. Talismans in the Okut Tribe Range (Abyssinian)

"There are no thieves in this land. There are no wolves either. They only hire a shepherd to prevent the ukab bird from taking their sheep. Vefk and talisman are specific to them. With vefk they have driven wolves and monkeys away from the mountains." (Consultant (15), 1971: 223).

3.72. Okut Kabilesi Menzili'ndeki Tılsımlar (Habeş)

"*Bu diyarda harami yoktur. Kurt da yoktur. Yalnız koyunlarını ukab kuşu kapmasın diye bir çoban tutarlar. Vefk ve tılsım bunlara mahsustur. Vefk ile dağlardan kurtları ve maymunları kaçırmışlardır.*" (Danışman (15), 1971: 223).

3.73. Talismans in Elvah-ı Kebir

3.73. Elvahı Kebir'deki Tılsımlar

“Many talismans and treasures are buried inside and outside this city and in the desert we traveled through.” (Consultant (15), 1971: 232).

“*Bu şehrin içinde ve dışında ve gezdiğimiz çölde pek çok tılsımlar, defineler gömülüdür.*” (Danışman (15), 1971: 232).

3.74. The Talisman in Fayyum City

3.74. Fayyum Şehrindeki Tılsım

"A sea of sand comes from the west of the Fayyum. Because, once the sand comes to this Fayyum, it breaks the sand talisman and causes the city of Yusuf to be destroyed day by day." (Danışman (15), 1971: 247).

“*Fayyum’un batı tarafından kum deryası gelmektedir. Çünkü, kum bir kere bu Fayyum’a gelip, kum tılsımını bozup, Yusuf şehrini günden güne harap etmeye sebep oluyor.*” (Danışman (15), 1971: 247).

4. FORTUNE TEXTS

4. FAL METİNLERİ

4.1. TEXTS ON STAR SCIENCE

4.1. YILDIZ BİLİMİ İLE İLGİLİ METİNLER

4.1.1. Learning the Future with Astrology

4.1.1. Yıldız Bilimi İle Geleceği Öğrenme

4.1.1.1. Constantine's Astrology

4.1.1.1. Konstantin’in Yıldız Bilimciliği

“The reason why Constantine gave so much importance to this castle (Istanbul Castle) was this:

Constantine was the most knowledgeable of his time in the science of astronomy. With the power of this knowledge, he was aware of the emergence of the prophet of the end times and knew very well that his radiant prosperity would cover the east and west. Therefore, he began to build the castle in the happy sign of Seretan for protection. (Danışman (1), 1969: 48; Gökyay (1), 1996: 20).

“*Kostantin’in bu kaleye (İstanbul Kalesi) bu kadar ehemmiyet vermesinin sebebi şu idi:*

Kostantin yıldız ilminde zamanının en bilgisi idi. Bu ilmin kuvveti ile, ahir zaman peygamberinin çıkışından haberi vardı ve onun ikbal parlaklığının doğuyu ve batıyı kaplayacağını çok iyi bilirdi. Onun için kaleyi muhafaza maksadıyla mesut Seretan burcundan yapmaya başlamıştır.” (Danışman (1),1969: 48; Gökyay (1), 1996: 20).

4.1.1.2. Byzantine Astrologers' Predictions About the Turks

4.1.1.2. Bizanslı Müneccimlerin Türkler ile İlgili Tahminleri

During the siege of Istanbul by Mehmed the Conqueror, the Turks and the Byzantines fought a war to capture the Byzantine Castle.

Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u kuşattığı sırada Bizans Kalesi’ni ele geçirmek için Türkler ile Bizanslılar muharebe yaparlar.

"All the priests, monks, and patriarchs would incite their men to battle and make promises to every infidel. And with the knowledge of the stars, they found the strength of the castle's fortune. They found this:

"Let a Muhammad come in the end times... Destroy countless churches... Let his people conquer Antioch, Jerusalem, Egypt, and Istanbul... And let him come by land in ships with countless sails spread... With a judge's robe on his head, riding a mule and wearing blue boots. Eight hundred and fifty years have passed since that Muhammad came, destroyed the churches, and conquered Egypt, Antioch, and Jerusalem, and the peoples. It is impossible to capture this fortress by sailing by land. And this Muhammad (the Conqueror) is not that Muhammad. Since the time of their great Muhammad (the Prophet), Istanbul has been besieged eleven times, and if the capture of Istanbul was not successful for the Arabs, will it be successful for this Turk?" they uttered many empty words, appeasing Emperor Constantine, and then continued the war.

Even so, those within the castle exerted their might and fought. Inside the castle was a foolish man known as "Ya Vedud Sultan," one of the madmen. He prayed to God to prevent a conquest within the castle, and his prayer was answered. The conquest of the castle intensified day by day. Finally, ten days passed. Mehmed the Conqueror gathered all the sheikhs and said:

When I asked, "Aya, what is the situation? The castle is getting stronger day by day and the conquest is getting weaker," Akşemseddin immediately said:

"*Bütün papaz, keşiş ve patrikler adamlarını muharebeye teşvik edip, her bir kefereye vaatlerde bulunurlardı. Ve yıldız ilmi ile kalenin talihinin kuvvetini buldular. Şöyle buldular ki:*

'Ahir zamanda bir Muhammed gele…Nice bin kiliseleri yıka… Onun ümmetleri Antakya, Kudüs, Mısır ve İstanbul'u ala.. Ve karadan nice bin parça yelkenleri açılmış gemiler ile gele.. Başında kadı kovuğu ola. Katıra binip ayağında mavi çizme ola. O Muhammed gelip kiliseleri yıkalı, Mısır'ı, Antakya ve Kudüs'ü ümmetleri fethedeli sekiz yüz elli sene oldu. Karadan gemi yürüyüp bu kalenin zapt olunması mümkün değildir. Ve bu Muhammed (Fatih) *o Muhammed değildir. Büyük Muhammedlerinden beri* (Peygamberden beri) *İstanbul on bir kere kuşatma görüp İstanbul'un zaptı Araplara müyesser olmayıp da bu Türk'e mi müyesser olacak?' diye kısa akıllarınca nice boş laflar edip İmparator Konstantin'in hatırını teselli edip yine cenge devam ettiler.*

Yine böyle iken kale içindekiler kudretlerini sarf edip cenk ettiler. Çünkü kalenin içinde meczuplardan 'Ya Vedûd Sultan' denilen bir budala vardı. Kale içinde 'fetih olmasın' diye Cenab-ı Hak'tan ricada bulundu ve duası kabul oldu. Günden güne kalenin fethi şiddetlendi. Nihayet on gün oldu. Fatih Sultan Mehmet bütün şeyhleri toplayıp:

'Âya, hâl neye varır? Kale günden güne sağlamlaşıp fethi zayıfladı.'deyince hemen Akşemsüddin Hazretleri:

"My Bey, do not suffer! We gave you the good news when you were a prince, saying, 'You will be the conqueror of this castle.' Within the castle lies a soul, one of the madmen who has been honored with the name Ya Vedud, one of the caliphs of Sheikh Maksut. Unless he dies, there is no chance of capturing this castle. But he will die in fifty

'Beyim, sen elem çekme! Bu kalenin fatihi sen olasın, diye şehzadeliğinde sana müjdelemiştik. Kale içinde Şeyh Maksut halifelerinden Ya Vedud adına mazhar düşmüş meczuplardan bir can vardır. O ölmeyince bu kalenin zapt olunmasının ihtimali yoktur. Ama elli günde vefat eder.' diye

days.'" He then determined the conquest of Istanbul to the exact hour and minute, then revealed his secret:

"He said, 'My lord, you work again immediately. Let these divine secrets remain here. Give tips to the soldiers of Islam and say good words.'" (Consultant (1), 1969: 95-96; Gökyay (1), 1996: 37).

4.1.1.3. Astrologers' Description of Sultan Mehmed the Fourth with the Science of Stars "In the science of stars and the science of the grave,

All the scholars of the esoteric have deduced these decrees: 'A sultan named Yusuf, son of Ibrahim Khan, will come into the world. He will be a ruler of beauty and good fortune like Yusuf, and will cause uproar in the East and West. He will destroy the lands of Venice, Nemche (Austria), Poland, Chechnya, Russia, and, in other words, Moscow, and will be a diligent sultan with the title of Yusuf!' By God's wisdom, while this Mehmed Khan (Mehmed the Fourth) was in his mother's womb, his father Ibrahim Khan said:

İstanbul'un fethini saat ve dakikası ile tayin eyleyip, sonra sırrını döküp:

'Hemen beyim sen yine çalış. Bu ilahî sırlar burada kalsın. İslam askerlerine bahşişler verip güzel sözler söyle.' dedi." (Danışman (1),1969: 95-96; Gökyay (1), 1996: 37).

4.1.1.3. Müneccimlerin Yıldız İlmi ile Dördüncü Sultan Mehmet Han'ı Tarifi

"Yıldızlar ilmi ve cefir ilminde,

'İbrahim Han oğlu Yusuf adında bir padişah dünyaya gelip, Yusuf Aleyhisselam gibi güzelliğe malik ve bahtı açık bir hükümdar olup, doğuya ve batıya velvele salacak. Venedik, Nemçe (Avusturya)*, Leh, Çeh, Rus, yani Moskof diyarlarını harap edip Yusuf sıfatlı bir çalışkan padişah olacak!' diye bütün cefir bilginleri bu hükümleri çıkarmışlardır. Allah'ın hikmeti bu Mehmet Han* (Dördüncü Mehmet) *ana rahminde iken babası İbrahim Han:*

He had vowed, "If I have a son, I will protect the name of my son, the first person I see or encounter, other than the one who brings the good news." One day, during morning prayers, when the Maiden brought the good news that Mehmet Khan had graced the world, the sultan's imam, Yusuf Efendi, appeared. İbrahim Khan immediately said, "God willing, I have named my prince Yusuf. Because my vow was that I should name him after whomever I see first. A thousand times, thanks be to God, for I have seen such a blessed person, a great scholar, whom the people follow!" He then named the prince's blessed name "Yusuf." Yusuf Efendi then recited the call to prayer (Adhan) to Muhammad into the young prince's ear. For seven hours, his blessed name remained "Yusuf." Later, the companions, ingratiating themselves with the Sultan, requested, "Let his name be Mehmet," and he said, "Mehmet." But first, when the call to prayer (adhan) was recited in his ear, he was called 'Yusuf'. By the wisdom of Allah and the deduction of the infidels, his name was first changed to Yusuf, and by Allah's command, he became a glorious sultan, beloved of the world, like Hazrat Yusuf. He was a sultan with a short beard and a thick moustache, a master horseman, fond of hunting, and a lover of jihad and holy war." (Advisor (1), 1969: 292-293; Gökyay (1), 1996: 114).

'Eğer bir erkek evladım olursa, müjde edenden başka, ilk olarak kimi görürsem ve kime rast gelirsem çocuğuma onun adını korum.' diye taahhüt etmişti. Bir gün sabah namazı sırasında Kızlar ağası, Mehmet Han'ın dünyayı şereflendirdiği müjdesini getirince, hünkâr imamı Yusuf Efendi görünür. Hemen İbrahim Han: 'Vallah ş ehzademin adını Yusuf koydum. Çünkü ahdim böyle idi ki, en evvel kimi görürsem onun adını koyayım. Allah'a binlerce defa şükürler olsun ki, böyle halkın kendisine uyduğu, bilginlerin büyüklerinden bir mübarek zat gördüm!' deyip şehzadenin mübarek adını 'Yusuf' koydu. Yine genç şehzadenin kulağına Muhammed ezanını Yusuf Efendi okudu. Bu hâl üzere yedi saat mübarek adı 'Yusuf' olarak kaldı. Sonra musahibeler Padişah'ın damarına girip 'adı Mehmet olsun' diye rica etmeleri üzerine 'Mehmet' dediler. Fakat evvela kulağına ezanı Muhammedî okunduğu vakit 'Yusuf' adıyla anılmıştı. Allah'ın hikmeti cefircilerin istihracı üzere önce adı Yusuf olup, Allah'ın emriyle Hazreti Yusuf gibi cihan sevgilisi bir şanlı padişah oldu. Sakalı az, bıyıkları gür, usta binici, ava düşkün, cihat ve gazayı sever bir padişah idi." (Danışman (1), 1969: 292-293; Gökyay (1), 1996: 114).

4.1.1.4. Astrologist Asumânî Dede

4.1.1.4. Yıldız Bilimci Asumânî Dede

"The Grave of Asumânî Dede: He was a madman from the Sufi order. He would always look up at the sky and grumble, foretelling that various events would happen. Selim Khan, on his Persian expedition

"***Asumânî Dede Mezarı****: Tarikat ehli bir meczup imiş. Her vakit gökyüzüne bakıp söylenir, çeşitli hâllerin vukua geleceğinden haber verirmiş. Selim Han, Acem seferine*

While he was going, they said, 'Go Selim! Go crazy on the path of the Ismaili imams and sacrifice yourselves and go to your gavri!' In reality, Selim Khan defeated Shah Ismail in the Çıldır plain and put his soldiers to the sword, then went against Gavri (the ruler of Egypt) and conquered Egypt. The words of the pearl of Asumani Dede turned out to be true." (Consultant (2), 1969: 177; Gökyay (1), 1996: 205).

giderken 'Yürü Selim! İsmailî imamlar yoluna çıldır çıldır demeden kurban edip gavrine var!' buyururlar. Hakikat Selim Han, Şah İsmail'i Çıldır sahrasında bozup, askerini kılıçtan geçirdikten sonra Gavri üzerine gidip (Mısır hükümdarı) *Mısır'ı fetheder. Âsumanî Dede Hazretlerinin inci tanesi sözleri doğru çıkar.*" (Danışman (2),1969:177; Gökyay (1), 1996: 205).

4.1.1.5. Astrologers' Predictions Regarding Prophet Abraham

"Urfa Place of Visit: First of all, there is a big tree root in the city, which is called the 'place of visit of the Abraham tree'. When Hazrat Abraham was born in the age of Nimrod, all the astrologers seduced him by saying, 'O Nimrod! A child was born at this hour, and he is trying to destroy your state, your religion and your life. Find him and kill him.' Nimrod searched the whole city and had thousands of innocent newborns slaughtered at that hour." (Danışman (5), 1970: 50; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 96).

4.1.1.5. Müneccimlerin Hazreti İbrahim ile İlgili Tahminleri

"***Urfa Ziyaret Yeri****: Evvela şehir içinde bir büyük ağaç kökü vardır ki ona 'İbrahim ağacı makamı ziyaret yeri' derler. Nemrut lain asrında Hazreti İbrahim dünyaya gelince bütün müneccimler 'Ya Nemrut! Bu saatte bir çocuk doğdu, senin devletine, dinine ve canına kast idiserdir. Tiz onu buldurup öldür.' diye baştan çıkarırlar. Nemrut, bütün şehri araştırıp anasından yeni doğmuş nice bin masumu o saatte katlettirir.*" (Danışman (5), 1970: 50; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 96).

4.1.1.6. Astrologers' Predictions Regarding King Sinjar

"Persian historians narrate the following about the naming of Sinjar:

A beautiful-voiced concubine of the Persian ruler Dara was pregnant. The astrologers said,

They say, "If this slave woman gives birth on tomorrow's auspicious day, the prince she will give birth to will be free to go and will become a world-renowned ruler." Immediately, upon the order of Malik Dara, they do not allow the slave woman to give birth that day. The next day, a beautiful, pure child is born. Because this child remained in the womb for three hundred and fourteen days, they call it 'Sinjar'. After Dara's death, this Sinjar became an independent ruler and, taking revenge for his father's tyranny and tribute at the hands of the Byzantines, he waged many wars in Iran and Turan." (Danışman (6), 1970: 155; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 47).

4.1.1.6. Müneccimlerin Hükümdar Sincar ile İlgili Tahminleri

"*Acem müverrihleri Sincar'ın adının konulmasında şöyle rivayet ederler:*

İran hükümdarı Dârâ'nın bir güzel sesli cariyesi hâmile imiş. Müneccimler,

'Bu cariye yarınki uğurlu günde doğurursa, doğacak şehzade kendi başına serbest olup cihangir hükümdar olur' derler. Hemen Melik Dârâ'nın emriyle cariyeyi o gün doğurmaya bırakmazlar. Ertesi gün gayet güzel bir temiz çocuk doğar. Bu çocuk ana rahminde üç yüz on dört gün kaldığından adına 'Sincar' dediler. Dârâ öldükten sonra bu Sincar, müstakil hükümdar olup, babasının Rumlar elinde zebun ve haraç verir olmasının intikamını alarak, İran ve Turan'da birçok cenkler etmiştir." (Danışman (6), 1970: 155; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 47).

4.1.1.7. Information Given by Kiminyanosh, the Vizier of the Transylvanian Khanate, Using the Star Science

Evliya Çelebi participated in the "Male Hungarian Expedition" (1067) between the

4.1.1.7. Erdel Hanlığının Veziri Kiminyanoş'un Yıldız İlmi ile Verdiği Bilgiler

Evliya Çelebi, Kırım Tatarları arasında "Erkek Macar Seferi" (1067) adı verilen harbe katılır.

Crimean Tatars. The war was fought against the Rakochi King, Khan of Transylvania. At the end of the war, he provided the following information about the Rakochi King:

Erdel Hanı Rakoçi Kral ile harp edilir. Harbin sonunda Rakoçi Kral hakkında şu bilgileri verir:

"When the cursed King Rakochi escaped with kindness, saying, 'Let me bring you help,' his vizier Kiminyanosh was caught wounded and chained in his place.

"*Melun Rakoçi Kral 'Size imdat getireyim' diye nezaketle kaçınca yerine veziri Kiminyanoş, yaralı olarak yakalanarak zincire vuruldu.*

This vizier was well-versed in all the branches of philosophy and knew many strange and unusual sciences. With a chain around his neck and anklets as thick as an arm, he would say:

Bu vezir bütün felsefe ilimlerine vâkıf olup, nice acayip ve garip ilimleri bilirdi. Gerdanında zincir, ayaklarında kol kalınlığında ayak bağı varken der idi ki:

"I must escape this wound and this captivity and become king of Transylvania after the Rakochi King. I will shed ashes on the Ottomans' hearth. But what can I do? I won't survive. Your Mehmet will kill me!" he would say. I said this contemptuously:

'Bu yaradan ve bu esirlikten kurtulup Rakoçi Kraldan sonra Erdel'e kral olsam gerek. Osmanlının ocağına kül dökerim. Ama ne çare... Yaşamam... Sizin Mehmet'iniz beni öldürür!' derdi. Hakir dedim ki:

'Why do you know this hidden judgment?' He replied:

'Ya bu gaip hükmü neden bilirsin?' Cevap verdi:

'I know with star knowledge.'

'Yıldız ilmi ile bilirim.'

'Why did you kill so many infidels without knowing that you would be captured?'

'Ya niçin esir olacağını bilmeyip bu kadar kefere kırdırdın?'

"Of course, it was fate and destiny that bad luck fell upon me and my king Rakoçi, and in the end, I kidnapped our king for the sake of our religion and was caught by accident and destiny. It's not shameful. It's okay. It's a state of being a Zayiçe." he would console himself by saying "Consultant (7), 1970: 319,320; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 77).

'Elbette kaza ve kader olacak idi ki, benim ve kralım Rakoçi üzerine uğursuzluk çöktü, sonunda dinimiz uğrunda kralımızı kaçırıp, kaza ve kader icabı yakalandım. Ayıp değildir. Olur. Zayiçe hâlidir.' diye kendi kendine teselli ederdi." (Danışman (7), 1970: 319,320; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 77).

Indeed, one day, Varat Pasha, Küçük Mehmet Pasha, suddenly went to the castle called "Advarhil" in Transylvania with a galley and put

Gerçekten de Varat paşası Küçük Mehmet Paşa bir gün birdenbire bir ılgar ile Erdel içindeki 'Advarhil' adlı kaleye gidip, Kiminyanoş ve yedi

Kiminyanosh and seven thousand of his men to the sword. Thus, Kiminyanosh's words came to pass.

bin adamını kılıçtan geçirir. Kiminyanoş'un dediği bu suretle meydana çıkmış olur.

4.1.1.8. Astrologers' Predictions Regarding Kaya Sultan

4.1.1.8. Müneccimlerin Kaya Sultan ile İlgili Tahminleri

After the deceased sultan was raised, a hundred thousand men prayed in the Eba Eyyübel Ensari Mosque, and the gardener's boat was placed in the imam's quayside. Scholars, vigilantes, pious men, and viziers boarded a thousand boats. And with the unification of God, the boats carried away Kaya. At that moment, I remembered an adventure that had happened twenty years earlier:

"*Merhume sultanı kaldırtıp Eba Eyyübel Ensâri Camii'nde yüz bin adam feryat ederek namazını kılıp, imam iskelesinde bostancı başı kayığına cenazeyi koyup ulema, vükela, salihler ve vezirler, bin adet kayıklara bindiler. Ve tevhit ile kayıklar Kaya'yı götürdüler. O sırada hatırıma, yirmi sene evvel olmuş bir sergüzeşt geldi:*

Melek Ahmet Pasha took Kaya. On the night of their wedding, Kaya did not let Melek visit him. By plucking out one side of the Pasha's beard at once, the Pasha was unable to go under the dome for five months until his beard was fully grown. It turned out that the cursed musahibes (those who converse with someone, talk to someone, or see them as friends), astrologers, and fortune tellers were supposedly looking at the Sultan's fortune and saying:

'Melek Ahmet Paşa, Kaya'yı aldı. Zifaf gecesi Kaya, Melek'i yanına uğratmadı. Bir kerede Paşa'nın sakalının bir yanını yolmakla Paşa, sakalı tamam oluncaya kadar beş ay kubbe altına gidemedi. Meğer melun musahibeler (biri ile sohbette bulunan, konuşan, arkadaş)*, müneccim ve ceffarlar* (cifirci, falcı) *güya Sultan'ın talihine bakarak:*

Because they frightened the poor sultan, saying, "My sultan, do not get pregnant from Melek. You will suffer the consequences and become a martyr while giving birth," she did not let the Pasha come to her and put him through a dry rite for seven years, never going to the sultan. One day, the mother sultan said:

'Sakın sultanım, sen Melek'ten hamile kalma. Sonunda onun zararını çekip doğururken şehit olursun.' diye zavallı sultanı korkuttuklarından Paşa'yı yanına uğratmayıp tam yedi yıl kuru cerime çekip sultanın yanına varmadı. Bir gün valide sultan:

"My Kaya, you never give birth. Your Pasha doesn't go to his residence under the dome. Why don't you get pregnant?" she scolds herself and confronts Melek Pasha. With her mother giving the Pasha every permission, Kaya Sultan became pregnant that night.

'Kayam, sen hiç doğurmazsın. Paşan kubbe altındaki mansıbına gitmiyor. Niçin hamile kalmazsın?' diye kendisini azarlayıp Melek Paşa ile yüzleştirir. Paşa'ya her bakımdan valide müsaade etmekle o gece Kaya Sultan hamile kaldı.

After that, Kaya Sultan gave birth nine months and ten days later, and neither died nor did the light of her face fade. Finally, she became fond of the Pasha and expelled all the corrupt companions from her gathering, always conversing with the Pasha. But in the end, as predicted by previous predictors, she became pregnant by Melek and was martyred while giving birth." (Danışman (8),

Ondan sonra Kaya Sultan dokuz ay on gün sonra dünyaya getirip ne öldü, ne de yüzünün nuru bozuldu. Sonunda Paşa'ya muhabbet edip bütün fesatçı musahibeleri meclisinden kovarak hep sohbeti Paşa ile idi. Ama sonunda evvelki tahmin sahiplerinin sözü üzere Melek'ten hamile kalıp doğururken şehit oldu." (Danışman (8), 1970: 121; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 134).

1970: 121; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 134).

4.1.1.9. About Murat Hüdavendigar and the Star Science of Physician Ayanataca

Information They Provide

"Usturumca Castle:

The Greeks call it Ayanataca. According to the account of Yenvan and the Latin historian Ban, its first builder was Alexander's teacher, Ayanataca. This physician was such a valuable master that, with his knowledge, Alexander conquered the provinces of Balkh, Bukhara, Iran, Turan, and Turkestan, and captured the great sultan, the Persian Shah Dara, along with his staff and men. With the power of his star knowledge, the physician Ayanataca,

He expressed his profound knowledge by writing on the square marble on the eastern gate of Usturumca Castle, saying, "This pearl of my city, Ayanataca (Usturumca), will be conquered by the Muhammadans in 709, and will be ruled by an Osmanli named Murat Bey. But he too will be martyred in our hands."

...

Finally, when Hüdavendigar Gazi conquered the city of Usturumca from the hands of the Greek Tekfur and saw the inscriptions on the castle gate, he named it "Üstu Rumca Castle." They then showed the Turkish inscription to Murat Gazi. Murat Khan,

He said, 'Thank God, the conquest of the castle was made possible for this despicable Murat, as recorded in history. But thank God, I am healthy, I was not martyred. Every astrologer is a liar. No one knows the unseen except Allah.' But in reality, Sultan Murat Gazi was martyred at the end of the Kosovo War by an infidel named Miloş Koblaki."

4.1.1.9. Hekim Ayanataca'nın Yıldız İlmi ile Murat Hüdavendigar Hakkında

Verdikleri Bilgiler

"***Usturumca Kalesi:***

'*Yunanlılar Ayanataca derler. Yenvan ve Latin tarihçisi Ban'ın rivayetine göre ilk yapıcısı İskender'in hocası Ayanataca'dır. Bu hekim öyle değerli bir üstat idi ki, onun bilgi kuvvetiyle İskender, ta Belh, Buhâra, İran, Turan ve Türkistan vilayetlerinin zapt edip, ulu padişah olan İran şahı Dârâ'yı ehil ve ayaliyle esir etti. Hekim Ayanataca, yıldız ilmi kuvveti ile,*

'Benim bu inci Ayanataca (Usturumca) şehrimi, 709 tarihinde Muhammediler alalar, Murat Bey adında Osmanoğlu hükmünde olacaktır. Ama o dahi bizim elimizde şehit olacaktır.' diye, Usturumca Kalesi'nin doğu kapısı üzerine, dört köşe mermer üzerine yazarak, derin bilgisini anlatmıştır.

Nihayet bu Usturumca şehrini, Rum tekfurunun elinden Hüdavendigar Gazi fetih eyleyip, kale kapısındaki yazıları görünce 'Üstü Rumca Kalesi' diye ad korlar. Sonra Türkçe yazıyı Murat Gazi'ye gösterirler. Murat Han,

'Elhamdülillah kalenin fethi, yazılan tarihte bu hakir Murat'a müyesser oldu. Ama elhamdülillah sıhhatteyim, şehit olmadım. Her müneccim yalancıdır. Gaybı Allah'tan başka kimse bilmez.' buyurdu. Ama hakikaten Sultan Murat Gazi, Kosova cenginin sonunda Miloş Koblaki adlı kefere tarafından şehit edildi." (Danışman (13),

(Consultant (13), 1971: 26-27; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 334-335).

4.1.1.10. The Oracle Named Kaliman's Prediction of Noah's Flood with Star Science

"There was a prophet named Kaliman, one of the sons of Nekravush. He discovered with his knowledge that the flood would happen and went to Noah in Kufa and believed in him." (Consultant (14), 1971: 87).

4.1.1.11. Byzantine Astrologers' Foreknowledge That Mehmed the Conqueror Would Launch Ships by Land

Fatih Sultan Mehmet landed his ships from Okmeydanı down to the shipyard garden. When the Byzantine Emperor Tekür saw these ships from his palace, he was very saddened. Because it was once written through the astrological science that, 'A Mehmet from the people of Muhammad will come. He will wear a judge's turban, ride a mule, wear a sof, wear sky-blue boots, and sail ships overland.

1971: 26-27; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 334-335).

4.1.1.10. Kaliman Adlı Kâhinin Yıldız İlmi ile Nuh Tufanı'nın Olacağını Tahmin Etmesi

"*Nekravuş'un evlatlarından Kaliman adında bir kâhin vardı. İlim kuvveti ile tufanın olacağını keşfedip Kufe'de Nuh'un yanına gidip ona iman etti.*" (Danışman (14), 1971: 87).

4.1.1.11. Bizanslı Müneccimlerin Fatih Sultan Mehmet'in Karadan Gemiler Yürüteceğini Önceden Bilmeleri

"*Fatih Sultan Mehmet, gemilerini Okmeydanı'ndan aşağı tersane bahçesine indirmiştir. Bizans imparatoru Tekür sarayından bu gemileri görünce çok üzüldü. Çünkü vaktiyle yıldız ilmi vasıtası ile yazılmıştı ki, 'Muhammed kavminden bir Mehmet gele. Başında kadı sarığı ola, katıra bine, sof giye, ayağında gök mavisi çizme ola, karadan gemiler yürüte*

"Come and take Constantinople..." is written on the obelisk in Atmeydanı (Consultant (14), 1971: 112).

4.1.1.12. Hoca Şemmas's Predictions About the Egyptian Sultan Amr ibn As Using the Astrolabe

"[Amr ibn As] went to Alexandria and stayed as a guest in the house of Hodja Shammas. One day, they went to the javelin field to watch. While they were playing javelin, a ball came and stopped on Amr's head. Apparently, according to popular belief, the person on whose head the ball stopped would be the sultan of Egypt. Hodja Shammas, using the science of the astrolabe, measured Amr's

gelip Konstantiniyye'yi ala…' diye, Atmeydanı'ndaki dikili taşta yazılıdır." (Danışman (14), 1971: 112).

4.1.1.12. Hoca Şemmas'ın Usturlap İlmi ile Mısır Sultanı Amr ibn As Hakkındaki Tahminleri

"[Amr ibn As] *İskenderiye'ye gidip Hoca Şemmas'ın evinde misafir olur. Bir gün cirit meydanına seyre giderler. Cevkan oynarlarken bir top gelip Amr'ın başında durur. Meğer halkın kanaatine göre, top kimin başında durursa, o adam Mısır sultanı olur derlermiş. Hoca Şemmas, usturlab ilmi ile Amr'ın talihine bakıp, Mısır'a*

fortune and realized that he would be the sultan of Egypt." (Advisor (15), 1971: 88).

4.1.1.13. Astrologers' Predictions Regarding Prophet Moses

"They would slaughter the innocent newborns at the word of Pharaoh and the priests. Because the priests told Pharaoh with their inner knowledge,

They used to say, "The collapse of your state is more likely than a son. That son is still in his mother's womb." When Prophet Moses was born,

"Now he is born," they would say. Pharaoh would go crazy and slaughter innocent people. He did not know that God Almighty would raise Moses in his own palace for Pharaoh! God does what He wishes." (Consultant (15), 1971: 252).

4.1.2. Various Information About Astrology

4.1.2.1. Where the Astrologers Live

“The district of Beykoz is different, it is the legitimacy of the chief astrologers (Things such as houses and fields that are left to the heirs by the first owner on the condition that they are not sold. Places allocated for the accommodation of the imams, muezzins, preachers and other service personnel of mosques and the workers of institutions such as hospitals and soup kitchens.)” (Danışman (1), 1969: 124; Gökyay (1), 1996: 48).

4.1.2.2. Astrologer Sheikh Scribe Saladin and His Works

"Sheikh Katip Selahaddin is from Ankara. He was supposedly a monotheist (who unified) Pythagoras in the science of the stars. He has works such as 'Melheme' and 'Tabirname'." (Danışman (2), 1970: 39; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 228).

4.1.1.13. Müneccimlerin Hz. Musa ile İlgili Tahminleri

“*Firavun ve kâhinlerin sözü ile anadan doğan masumları katlederlerdi. Çünkü kâhinler batın ilimleri ile Firavun’a,*

‘Senin devletinin yıkılması bir oğlandan oliserdir. Hâlâ o oğlan ana karnındadır.’ derlerdi. Hazreti Musa doğunca,

‘İşte şimdi doğdu’ derlerdi. Firavun divane olup günahsız masumları katlederdi. Bilmezdi ki Cenab-ı Hak Firavun’a, Musa’yı kendi sarayında yetiştirirdi! Allah dilediğini işler.” (Danışman (15), 1971: 252).

4.1.2. Yıldız Bilimi ile İlgili Çeşitli Bilgiler

4.1.2.1. Müneccimlerin Yaşadıkları Yer

“*Beykoz kazası başkadır ki müneccimbaşıların meşrutasıdır* (İlk sahipi tarafından satılmamak şartıyla mirasçılara bırakılan ev, tarla gibi şey. Camilerin imam, müezzin, hatip ve diğer hizmet sahipleriyle, hastane, imaret gibi müesseselerde çalışanların barınmalarına tahsis olunan yerler.).” (Danışman (1),1969: 124; Gökyay (1), 1996: 48).

4.1.2.2. Müneccim Şeyh Katip Selahaddin ve Eserleri

“*Şeyh Kâtip Selâhaddin, Ankaralıdır. Yıldız ilminde güya muvahhid* (tevhit eden) *Fisagor idi. ‘Melheme’ ve ‘Tabirname’ gibi eserleri vardır.*” (Danışman (2),1970: 39; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 228).

4.1.2.3. Poet Najmi

"Necmi is from Canik. His understanding of the science of stars has illuminated his delicate poems." (Danışman (2), 1969: 45; Gökyay (1), 1999: 142).

4.1.2.4. Star Scholar Ali Kuşçu

"The Astrologer's Well Recreation Area: It is near Samsunhane. Here, a star scientist named Ali Kuşçu dug a well, one hundred and five fathoms deep, as an observatory to look at the stars. Then, the scholars consulted with each other and informed the Sultan, saying, 'Wherever this observation is made, the plague will invade that city.' They persuaded Ali Kuşçu to give up the observation." (Danışman (2), 1970: 142; Gökyay (1), 1996: 189).

4.1.2.5. Istanbul and Soldiers and Tradesmen Subordinate to Istanbul

"Astrologists are seventy people. Their leader is Imam Ali,

He interpreted the verse, "Ve'lkamera kaddernâhu menâzile hatta adeke'lurcûnil kadîm" and created this knowledge. Their martyrdom was in Kufa, where the accursed Ibn Muljam was martyred while praying. This class of astrologers would arrange their astrolabes (sun altitude instruments), qibla numa (instruments indicating the qibla), miqats (measurements), calendars (tables designed to show the positions of the stars), and then the chief astrologer would parade horseback with the kazasker wearing his special turban.

The Remil makers: There are fifteen shops and three hundred soldiers. Since they are also from the ulema class, they pass by with the kazasker procession, placing the fortune board, lot and remil boards on the thrones in the square and saying words specific to remil makers such as, 'Fortunate and happy fortune… Fortunate fortune… Let us

4.1.2.3. Şair Necmî

"*Necmî, Caniklidir. Yıldız ilminden de anlaması nazikâne şiirlerine ışık vermiştir.*" (Danışman (2),1969: 45; Gökyay (1), 1999: 142).

4.1.2.4. Yıldız Âlimi Ali Kuşçu

"*Müneccim Kuyusu Mesiresi: Samsunhane yakınındadır. Burada Ali Kuşçu denilen bir yıldız ilmi bilgini, yıldızlara bakmak için rasat yeri olarak bir kuyu kazmıştır ki derinliği yüz beş kulaçtır. Sonra ulema birbirleriyle görüşüp, 'Bu rasat hangi memlekette yapılırsa o şehri veba istila eder.' diye padişaha bildirip Ali Kuşçu'yu rasattan vazgeçirdiler.*" (Danışman (2),1970: 142; Gökyay (1), 1996: 189).

4.1.2.5. İstanbul ve İstanbul'a Bağlı Bulunan Askerler ve Esnaflar

"***Müneccimler** : Yetmiş neferdir. Pirleri İmam Ali'dir ki,*

'Ve'lkamere kaddernâhu menâzile hatta adeke'lurcûnil kadîm' ayetini tefsir edip bu ilmi meydana getirmiştir. Şehit oldukları yer Kûfe'dedir ki ibadet ederken o hazreti 'İbn Mülcem' melunu şehit etmiştir. Bu müneccim sınıfı taht-ı revan üzerinde usturlaplarını (güneş irtifa aleti)*, kıblenümalarını* (kıbleyi gösteren alet) *, mikatlarını, takvim ve zeyc kitaplarını* (yıldızların yerlerini göstermek için düzenlenmiş olan cetvel) *dizip müneccimbaşı hususi kavuğu ile kazaskerle at başı beraber geçer.*

***Remilciler**: On beş dükkân, üç yüz neferdir. Bunlar da ulema sınıfından olduklarından kazasker alayı ile taht-ı revanlar üzerine talih tahtasını, kura ve remil tahtalarını meydana koyup, 'Uğurlu ve mesut talih… Uğursuz talih… Maksat ve meramımızı görelim' diye remilcilere mahsus kelimeler söyleyerek geçerler. Pirleri yine*

see our purpose and intention.' Their master is again Hazrat Ali, a famous remil maker. This knowledge is very old. The master of this path was Hazrat Danyal, who learned it from Gabriel and performed his miracle with remil." (Danışman (2), 1969: 222; Gökyay (1), 1996: 225-226).

Hazreti Ali'dir ki ünlü remilcidir. Bu bilgi pek eskidir. Bu tarikin piri Hazreti Danyal idi ki, Cibril Aleyhisselam'dan öğrenip remil ile mucizesini göstermiştir." (Danışman (2), 1969: 222; Gökyay (1), 1996: 225-226).

4.1.2.6. Some Astrologers

4.1.2.6. Bazı Müneccimler

"The magnificent commander-in-chief, Yusuf Pasha, Grand Vizier Kara Mustafa Pasha, and the Sheikh-ul-Islam were left alone. Aristotle, the cautious sultan, took the hand of his beloved commander, Yusuf Pasha, and went to a corner. They spoke as follows:

"*Serdar-ı muazzam Yusuf Paşa, Sadrazam Kara Mustafa Paşa, Şeyhülislam yalnız kalıp Aristo tedbirli padişah sevgili Yusuf Paşa serdarının elini eline alıp bir köşeye vardılar. Şu şekilde konuştular:*

Sultan:

Padişah:

'Baka Yusuf! Where are you going on an expedition?'

'Baka Yusuf! Ne tarafa sefere gidiyorsun?'

Yusuf Pasha:

Yusuf Paşa:

'I am going to the Malta war.'

'Malta gazasına gidiyorum.'

Sultan:

Padişah:

By the will of God, the Ever-Living, Self-Subsisting, I have appointed you to the expedition against the island of Crete. May you never reveal this secret to anyone else, lest anyone should be aware of it. May you only reply, "We are on a mission to the expedition against Malta." First, pass by the island of Crete, which is on the way, and go towards Malta. Then, stay a day or two in the Morea, and then return there overnight. During the Shafi'i period, pour troops onto the island and first conquer the fortresses of Todori, turning them into a place of refuge. Then, pour an army into Chania, besiege it, and conquer it. This is my advice and testament to you. May God grant you victory after the conquest, and I will reward you accordingly. Be assured that you will enter the presence of God with your forehead and face cleared. But to those who ask, you should say, 'I am going to Malta' so that you can be informed about the movements and progress of other enemies."

'İnşallah hayy ve kayyum olan Allah'ın takdiri ile Girit adası gazasına seni memur eyledim. Olmaya ki bu sırrı başka adama çıtlatasın. Asla hiçbir kimsenin haberi olmasın. Ağzından 'Malta gazasına memuruz' sözünden başka bir cevap çıkmasın. Evvela yolun üzerinde olan Girit adasının önünden geçip Malta'ya doğru git. Sonra Mora adasında bir iki gün misafir olup, sonra oradan bir gece kalkıp Girit'e dön. Şafiî vaktinde adaya asker döküp evvela 'Todori' kalelerini fethedip bir sığınak yapacak yer eyle. Sonra 'Hanya'ya ordu döküp, kuşatıp fetheyle. Sana nasihat ve vasiyetim budur. İnşallah fetihten sonra zaferle gelirsin de sana karşılığını veririm. Emin ol ki Hakk'ın huzuruna alnın açık, yüzün ak gidersin. Ama soranlara 'Malta'ya gidiyorum' diyesin ki, diğer düşmanların seyir ve hareketinden haberi olmaya.' dedi.

After admonishing and advising Yusuf Pasha in this way, Ibrahim Khan dressed him in a double-layered gold robe, kissed his forehead, and prayed, "Walk! May God, the Lord of the worlds, be your helper and support." Yusuf Pasha also kissed the ground and came to the head of the throne.

İbrahim Han, Yusuf Paşa'ya bu şekilde tembih ve nasihat ettikten sonra iki kat sırmalı hilat giydirip alnından öperek 'Yürü! Âlemlerin rabbi olan Allah yardımcı ve dayanağın olsun.' diye dualar etti. Yusuf Paşa dahi yer öpüp baştardaya geldi.

Chief Astrologer Çelebi Efendi, Astrologer Hasan Keferî, Astrologer Efendi, and Sadrettinzade Efendi, all of whom were very advanced in the science of astronomy, discovered the auspicious hour through their discoveries using the astrolabe. They said to the magnificent commander:

Müneccimbaşı Çelebi Efendi, müneccim Hasan Keferî, Müneccimik Efendi, Sadrettinzade Efendi ki, bunlar yıldız ilminde çok ileri gitmiş kimselerdir, keşifleri ile usturlap ilmi üzere uğurlu saati buldular. Serdar-ı muazzama dediler:

"My Sultan! This is an auspicious day. Move now!"

'Sultanım! Bu an uğurlu gündür. Hareket buyurun!'

Upon this, the captain pasha and the great commander Yusuf Pasha gave the order, "Salya iron", and war harps were fired from seven hundred places and first the rosebud of Muhammed was drawn to the bastar. Then a volley of rifle and cannon fire filled the skies and the sea became black as the Black Sea because of the black gunpowder. (Danışman (3), 1970: 147-148; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 78).

Bunu üzerine kaptan paşa ve serdar-ı muazzam Yusuf Paşa 'Salya demir' diye emredince yedi yüz yerden cengî harbiler çalınıp evvela baştardana gülbenk-i Muhammedî çekildi. Sonra bir yaylım tüfek ve bir yaylım top sesleri gökleri tutup denizin yüzü siyah barut yüzünden Karadeniz gibi siyah oldu." (Danışman (3),1970: 147-148; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 78).

4.1.2.7. Star Scholar Poet İmirülkays

"There is the 'skilled poet Imir al-Qais' on Ases Mountain near Kayseriye. He was the most eloquent poet of the Quraysh during the time of the Prophet. He was one of the students of Abu Lahab lain and one of his relatives in the field of science." (Advisor (5), 1970: 78; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 113).

4.1.2.7. Yıldız Âlimi Şair İmirülkays

"*Kayseriye yakınındaki Ases Dağı'nda 'mahir şair İmirülkays' vardır. Ol İmirülkays'dır ki Peygamber zamanında Kureyş'in en belagatli şairi idi. İlm-i nücumda Ebi Leheb lainin öğrencilerinden ve onun akrabalarından idi.*" (Danışman (5),1970: 78; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 113).

4.1.2.8. Yıldız Scholar, Clerk Saladin's son Ahmet Bican

"This saint has many works, just like his children. Especially in the science of astronomy, his work called 'Seb'ül Mesânî' is a comet as clear as the seven planets. His work called 'Melheme, Tabirname'

4.1.2.8. Yıldız Âlimi Kâtip Salâhaddin oğlu Ahmet Bican

"*Bu azizin dahi evlatları gibi nice eserleri vardır. Bilhassa yıldız ilminde 'Seb'ül Mesânî' adlı eseri, yedi gezegen gibi aşikâr bir kuyruklu yıldızdır. 'Melheme, Tabirname' adlı*

"There are many concise books and many reliable treatises on medicine." (Danışman (8), 1970: 178; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 166).

muhtasar kitapları, doktorluğa ait nice muteber risaleleri vardır." (Danışman (8), 1970: 178; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 166).

4.1.2.9. Dobrovenedik People

"Since this is a big pier, its people are merchants. They are skilled in astrological science." (Danışman (10), 1970: 199; Kahraman-Dağlı (6), 2002: 263).

4.1.2.9. Dobrovenedik Halkı

"*Burası büyük iskele olduğundan ahalisi tüccardır. Yıldız ilminde maharetleri vardır.*" (Danışman (10), 1970: 199; Kahraman-Dağlı (6), 2002: 263).

4.1.2.10. Priests at Bec Church

"There are a thousand priests... They have knowledge of philosophy, asceticism, medicine, surgery and other strange sciences. But they do not have the knowledge of theological sciences. They have the knowledge of calculation, geometry, astronomy and astrolabe." (Danışman (11), 1970: 73; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 106).

4.1.2.10. Bec Kilisesindeki Papazlar

"*Bin adet papaz vardır... Bunlar felsefe, riyazet, tıp, cerrahlık bilgilerine ve garip ilimlere maliktirler. Fakat feraiz ilmi yoktur. Hesap, hendese, yıldız ilmi, usturlap ilmi bunlardadır.*" (Danışman (11), 1970: 73; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 106).

4.1.2.11. Yıldız Scholar Feyzi Çelebi, one of the scholars of the former Crimean Throne, Grand

4.1.2.11. Eski Kırım Tahtı Büyük Bahçesaray'ın Bilginlerinden Yıldız Âlimi Feyzi

Bakhchisaray

“Feyzi Çelebi of our master Selim Giray is unmatched in reading the Quran and in the science of astronomy.” (Danışman (11), 1970: 215; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 213).

4.1.2.12. The Camel Head Depiction in Kerch Fortress, a District of the Caffa Province of Crimea

"Kerch Castle: It has two gates. On the gate opening to the east is written 'Bayezid Khan, son of Mehmet Khan, built it'. On its left side, on a square marble slab, there is a depiction of a four-legged, winged, camel-headed creature. The infidels, knowledgeable in astrology, have used many symbols on this depiction, indicating that the Tatar tribe, which once flew like birds and cruised to this province, came with their camels." (Danışman (11), 1970: 242; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 261).

4.1.2.13. Star Scholars in Egypt

After Adam's descent to Earth, the first people to set foot in Egypt were Adam and his son Seth. His son was Enosh, his son was Kinan, his son was Mehail, and his son was Hud. His son was Ahnuh, who is Hurmuz, and the angels call him Idris. The science of the stars Mehlail was derived from this... Idris was a world traveler and learned the science of the stars from Mehlail.

"Melik Nekravush, a descendant of Seth, was the prophet of famous prophets. When [Nekravush] died, his brother Misram took his place. He was the prophet of his time. With this knowledge, he could make all the lions serve him." (Consultant (14), 1971: 85).

Çelebi

“*Selim Giray efendimizin Feyzi Çelebisi, Kur’an okumakta, yıldız ilminde emsalsizdir.*” (Danışman (11), 1970: 215; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 213).

4.1.2.12. Kırım’ın Kefe Eyaletinin Kazalarından Olan Kerç Kalesi’ndeki Deve Başlı Tasvir

“***Kerç Kalesi:*** *İki kapısı vardır. Doğuya açık olan kapının üzerinde ‘Mehmet Han oğlu Bayezit Han imar etti’ yazılıdır. Sol tarafında dört köşe bir mermer üzerinde dört ayaklı, kanatlı, deve başlı bir tasvir vardır ki, kâfirlerin yıldız ilminde bilgili olanları bu tasvirde nice rumuzlar etmişlerdir ki, bir zaman bu vilayete kuş gibi uçup seyirden Tatar kavmi develeriyle gele işaretini etmiştir.*” (Danışman (11), 1970: 242; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 261).

4.1.2.13. Mısır’daki Yıldız Âlimleri

“*Âdem’in yeryüzüne inişinden sonra ilk defa Mısır’a ayak basan Hazreti Âdem ve oğlu Şittir. Onun oğlu Enuş, oğlu Kınan, oğlu Mehail, onun oğlu da Hazreti Hud’dur. Onun oğlu Ahnuh’tur ki Hürmüzdür, melaikeler buna İdris derler. Mehlail yıldız ilmi bundan yapılmıştır... İdris dünya seyyahı olup yıldız ilmini Mehlail’den öğrendi.*

Şit evladından Melik Nekravuş ünlü kâhinlerin kâhini idi. [Nekravuş] ölünce yerine kardeşi Mısram geçti. Zamanının kâhini idi. Bu ilim ile bütün aslanları kendine hizmet ettirirdi.” (Danışman (14), 1971: 85).

4.1.2.14. Sultan Gavri, the Khan of Egypt, Asks the Star Scholars About His Fortune

4.1.2.14. Mısır Hanı Sultan Gavri’nin Yıldız Âlimlerine Talihini Sordurması

When Selim Khan ascended, Sultan Gavri had the fortune tellers of the stars and Selim Khan test his own fortune, and all the soothsayers, geomancers, astrologers, fortune tellers, palm readers, those who knew the science of letters, the science of divination, and the science of invitation said to Gavri:

"You will be harmed by the person you intend to do this to..." Gavri took care of himself and filled all his valuable goods and belongings into the treasury of the Alexandria Castle." (Consultant (14), 1971: 145).

4.1.2.15. Sciences in Egypt

"The science of hadith, medicine, faraiz (the science that talks about inheritance and the transfer and distribution of inheritance to heirs in Islamic law), tafsir, fiqh, hadith, tajvit, hıfz, tawhid, ledun (spiritual knowledge of the secrets of Allah, the science of the unseen), beyan (the part of the science of rhetoric that teaches subjects such as truth, metaphor, allusion, simile, metaphor), kalam, perfection, adab, sarf (grammar), nahiv (sentence knowledge, syntax), logic, mani (the science that talks about the relevance of words to the purpose with the issues of lexicon and syntax), lexicon, aruz, writing, stars, cifr (the science that is believed to predict things that will happen in the future through letters, numbers and symbols, whose beginning is narrated to be based on Hazrat Ali), kef, sim, alchemy, chemistry, heyet (astronomy) "The sciences of knowledge are wisdom, divination, divination, prediction, remil (telling the future with some points and lines), talisman, prayer, amulet, esma, teshir (spell-casting, enchantment), invitation, grammar, suruf (grammar books), mare salvation, tayy-i mekan, ihfa (concealment, hiding), interpretation, magic, feraset (understanding, quick perception)." (Danışman (14), 1971: 159).

4.1.2.16. The Wells in Egypt and Harut and Marut Teaching the Science of the Stars to People

"One of them is Jisri Ebul Menca, which people call the 'estuary of the Nile' and there is a well called Ifna. Harut and Marut, who first descended from the sky, would dig a well here and look at the

"*Selim Han çıkınca Sultan Gavri kendi talihinin kuvvetini yıldız bilginlerine ve Selim Han'ın talihini yoklatıp bütün kâhinleri, remilcileri, cifircileri, fal açanları, el falına bakanları, harf ilmi, şane ilmi, davet ilmi sahipleri Gavri'ye dediler:*

'Sana bu niyet ettiğin kimseden zarar gelir…" Gavri de başının çaresine bakıp, bütün kıymetli mal ve eşyasını İskenderiye Kalesi hazinesine doldurdu." (Danışman (14), 1971: 145).

4.1.2.15. Mısır'daki İlimler

"*Hadis ilmi, tıp, feraiz* (İslam hukukunda mirastan ve mirasın varislere intikal ve taksiminden bahseden ilim) *, tefsir, fıkıh, hadis, tecvit, hıfz, tevhit, ledün* (Allah'ın sırlarına ait manevi bilgi, gayb ilmi)*, beyan* (belagat ilminin hakikat, mecaz, kinaye, teşbih, istiare gibi bahislerini öğreten kısmı)*, kelam, kemal, adap, sarf* (dil bilgisi, gramer), *nahiv* (cümle bilgisi, sentaks)*, mantık, maâni* (lügat ve sentaks meseleleri ile, sözün maksada uygunluğundan bahseden ilim)*, lugat, aruz, yazı,* ***yıldızlar****, cifr* (başlangıcının Hazreti Ali'ye dayandığı rivayet edilen, harf, rakam ve semboller yolu ile gelecekte olacak şeyleri haber verdiğine inanılan ilim)*, kef, sim, simya, kimya, heyet* (astronomi ilmi)*, hikmet, ziyc, danyal, ful,* ***fal****, cerr-i eskal, remil* (bir takım nokta ve çizgiler ile gelecekten haber verme)*, vefk* (tılsım, dua, muska)*, esma, teshir* (büyü yapma, büyüleme) *, davet, sarf* (gramer, dil bilgisi)*, suruf* (dil bilgisi kitapları)*, mare necat, tayy-i mekân, ihfa* (gizleme, saklama)*, tabir, sihir, feraset* (anlayışlılık, çabuk seziş) *ilimleridir.*" (Danışman (14), 1971: 159).

4.1.2.16. Mısır'daki Kuyular ve Harut ile Marut'un İnsanlara Yıldız İlmini Öğretmesi

"*Biri Cisri Ebul Menca ki, ona halk 'Nil kesimi halici' derler ve ifna denilen bir kuyu vardır. İlk defa gökten inen Harut ile Marut burada kuyu kazıp yıldızlara bakarlardı. Bütün Mısır halkı*

stars. All the Egyptian people learned the science of stars and magic from them." (Danışman (14), 1971: 221).

yıldız ilmini ve sihir ilmini bunlardan öğrendiler."(Danışman (14), 1971: 221).

4.1.2.17. Canpulatzade Hüseyin Pasha Asks Astrologers About the Auspicious Hour One Day After the Egyptian Viziers Entered Egypt with a Grand Regiment from Adiliyye

4.1.2.17. Mısır Vezirlerinin Adiliyye'den Büyük Alay ile Mısır'a Girişinden Bir Gün Sonra Canpulatzade Hüseyin Paşa'nın Müneccimlere Uğurlu Saati Sorması

"With the permission of the head astrologer, he sets off at the auspicious hour, recites the Fatiha at the grave of Sultan Tumanbay, and then comes to the procession." (Danışman (14), 1971: 272).

"*Müneccim başının izni ile uğurlu saatte hareketle, Sultan Tumanbay mezarında bir Fatiha okur, sonra alaya gelir.*" (Danışman (14), 1971: 272).

4.1.2.18. Mount Hermin in Egypt

4.1.2.18. Mısır'daki Hermin Dağı

"The small ihram is the building that the Calimon judge built before the flood, the inscription on it is as follows:

"*Küçük ihram ki Kalimon hâkimin tufandan evvel yaptığı binadır, ondaki yazı şöyledir:*

"If you look at the stars, you do something. You are unaware that the One who created the stars does what He wants." (Consultant (15), 1971: 13).

'Sen y ı ld ı za bakarsan bir iş işlersin. Bundan haberin yok ki yıldızları yaratan istediğini işler.' " (Danışman (15), 1971: 13).

4.1.2.19. Old Throne Great City Menuf

4.1.2.19. Eski Taht Büyük Şehir Menuf

"The first person to build was Baysar, the son of Noah's son Ham... This Baysar's father-in-law, Kalimon, was a prophet. With his teaching, he took out many treasures and treasures from underground and built seven hundred cities as far as Avsan, Sudan, and Foncistan." (Consultant (15), 1971: 60).

"*İlk defa imar eden Nuh'un oğlu Ham'ın oğlu Baysar'dır… Bu Baysar'ın kaynatası Kalimon kâhin idi. Onun öğretmesi ile yer altından pek çok hazine ve define çıkarıp, ta Avsan, Sudan, Foncistan'a kadar yedi yüz parça şehir yaptı.*" (Danışman (15), 1971: 60).

4.2. TEXTS ABOUT THE FORTUNE OF CASTLES, COUNTRIES AND CITIES

4.2. KALE, ÜLKE VE ŞEHİRLERİN TALİHİ İLE İLGİLİ METİNLER

4.2.1. Castle Bastions

4.2.1. Kale Burçları

4.2.1.1. Istanbul Castle

4.2.1.1. İstanbul Kalesi

“The reason why Constantine gave so much importance to this castle was this:

Constantine was the most knowledgeable of his time in the science of stars. With the power of this knowledge, he knew about the emergence of the prophet of the end times. And he knew very well that his bright future would cover the East and the West. Therefore, he began to build it from the happy sign of Seretan for protection.” (Danışman (1), 1969: 48; Gökyay (1), 1996: 20).

“*Kostantin’in bu kaleye bu kadar ehemmiyet vermesinin sebebi şu idi:*

Kostantin yıldız ilminde zamanının en bilgisi idi. Bu ilmin kuvveti ile, ahir zaman peygamberinin çıkışından haberi vardı. Ve onun ikbal parlaklığının doğuyu ve batıyı kaplayacağını çok iyi bilirdi. Onun için muhafaza maksadıyla mesut Seretan burcundan yapmaya başlamıştır.” (Danışman (1),1969: 48; Gökyay (1), 1996: 20).

4.2.1.2. Azak Castle

"According to the astrologers, the Castle of Azak is in the sixth climate, the city is fifty-six degrees long, a quarter of an hour less than six hours long. Since its fortune is in the Scorpio constellation and the Beyti is in Merih-i Mai, its people are angry, wrathful, and bloodthirsty." (Danışman (12), 1971: 35; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 342).

4.2.1.2. Azak Kalesi

“*Müneccimlere göre, Azak Kalesi, altıncı iklimde olup şehir elli altı arz, altı saatten çeyrek saat eksik tûl derecesidir. Talihi akrep burcu, Beyti Merih-i Mâi’de olduğundan halkı hiddetli, gazaplı, kan dökücüdür.*” (Danışman (12), 1971: 35; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 342).

4.2.2. City Signs

4.2.2. Şehir Burçları

4.2.2.1. Tabriz

4.2.2.1. Tebriz

"According to the opinion of Azerbaijani astrologers, when the city's builder laid the first stone, his luck fell into the sign of Scorpio. Its owner was the sign of Mars. Just as the Fourth Sultan Murad devastated this city, Timur and Genghis also devastated it." (Danışman (3), 1970: 248; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 128).

“*Azerbaycan müneccimlerinin kanaatine göre şehrin yapıcısı, ilk taşını koydurduğu zaman talihi akrep burcuna düşmüş. Sahibi, Merih burcu imiş. Dördüncü Sultan Murat harap ettiği gibi Timur ve Cengiz de bu şehri yakıp yıkmışlardır.*” (Danışman (3),1970: 248; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 128).

4.2.2.2. Konya

4.2.2.2. Konya

"The city is in the middle of the fifth climate, and summer and winter are warm. According to the accurate narrations of historians and astrologers, in the science of astrolabe, they found the height of fortune of Konya in the Zodiac sign of Venus. That is why they are fond of saz, şarkı, ney, sema and pleasure." (Danışman (4), 1970: 218; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 20).

"*Şehir, beşinci iklimin ortasında olup, yaz ve kış ılıktır. Tarihçilerin ve müneccimlerin doğru rivayetlerine göre usturlap ilminde dairenin dörtte biri ilmi ile Konya'nın talih yüksekliği Zühre burcunda bulmuşlardır. Onun için saz, söz, ney, sema ve sefaya düşkünlerdir.*" (Danışman (4), 1970: 218; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 20).

4.2.2.3. Urfa

4.2.2.3. Urfa

"Urfa's fortune was found in the moon sign." (Consultant (5), 1970: 47; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 94).

"*Urfa'nın talihi ay burcunda bulunmuştur.*" (Danışman (5), 1970: 47; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 94).

4.2.2.4. Kayseri

4.2.2.4. Kayseri

"The lucky soup kitchen of the city of Kayseri was found in the Sünbüle bastion, in the land of Utarit couplet." (Danışman (5), 1970: 73; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 109).

"*Kayseriye şehrinin talihi imareti Sünbüle burcunda, Utarit beyti toprağında bulunmuştur.*" (Danışman (5), 1970: 73; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 109).

4.2.2.5. Ardabil (Iraq)

4.2.2.5. Erdebil (Irak)

"His fortune is a scorpion." (Consultant (7), 1970: 71; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 203).

"*Talihi akreptir.*" (Danışman (7), 1970: 71; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 203).

4.2.2.6. Seeing (Iraq)

4.2.2.6. Sehend (Irak)

"Since his fate was in the sign of Scorpio, he was not free from war and quarrel." (Danışman (7), 1970: 76; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 204).

"*Talihi Akrep burcunda olduğundan cenk ve kavgadan azade kalmamıştır.*" (Danışman (7), 1970: 76; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 204).

4.2.2.7. Saray (a large city on the banks of the Volga River, two miles north of the Caspian)

4.2.2.7. Saray (Hazar'a iki mil kuzeyde İdil nehri kenarında büyük bir şehir)

"According to the old astrologers, the fortune of its construction was found in the Scorpio constellation and its couplet, Merih-i Mai. For this reason, it has been destroyed and prospered many times. Like Merih, it never lacks sword and blood." (Danışman (11), 1970: 307; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 312).

"*Eski müneccimlerin anlattığına göre yapılışının talihi Akrep burcu ve beyti Merih- i Mâi'de bulunmuştur. Onun için birçok kereler harap ve mamur olmuştur. İçinde Merih gibi kılıç ve kan eksik değildir.*" (Danışman (11), 1970: 307; Dağlı-Kahraman-Dankoff (7), 2003: 312).

4.2.2.8. Serres (Thessaloniki)

"It is in the sign of Libra and its couplet is Venus in the sky." (Consultant (12), 1971: 97; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 59).

4.2.2.9. Thessaloniki

"The fortune of the city is in the Customer couplet of the Hut sign. That is why it has many fish." (Consultant (12), 1971: 109; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 74).

4.2.2.8. Serez (Selânik)

"*Terazi burcunda ve beyti Zühre-i havaide'dir.*" (Danışman (12), 1971: 97; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 59).

4.2.2.9. Selânik

"*Şehrin talihi Hut burcunun Müşteri beytindedir. Onun için balıkları çok olur.*" (Danışman (12), 1971: 109; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 74).

4.2.2.10. Athens

According to the narration of the astrologers, it is in the twenty-eighth classical climate. According to the narration of the ancients, the construction date of the city of Athens is the Kavs constellation and the house of the Customer. For this reason, its people go everywhere like a drawn bow, hunting for customers and doing trade. Since they are in Beyt-i Nâri, its people are Greeks who are furious and rabid like pieces of fire. (Danışman (12), 1971: 150; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 122).

4.2.2.11. Anapoli (the principality of the Pasha of Mora and the voivodeship)

"According to the astrologers and the astrolabe, it is in the twenty-eighth degree of conventional climate. Its fortune was found in the sign of Mizan, in the couplet of Zuhre and in the air." (Danışman (12), 1971: 189; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 165).

4.2.2.12. Belgrad

"The fortune of this city is the Sünbüle bastion, the Utarit couplet and the Turabit, its products are

4.2.2.10. Atina

"*Müneccimlerin rivayetine göre yirmi sekizinci örfî iklimdedir. Eskilerin rivayetine göre Atina şehrinin imar tarihi, Kavs burcu ve Müşteri evidir. Onun için ahalisi, çekilmiş yay gibi her tarafa gidip, müşteri avlayıp ticaret yaparlar. Beyt-i nâri'de bulundukları cihetle, ahalisi ateş parçası gibi hiddetli kudurmuş Rumlardır.*" (Danışman (12), 1971: 150; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 122).

4.2.2.11. Anapoli (Mora paşasının hası ve voyvodalıktır)

"*Müneccimlere ve usturlaba göre yirmi sekizinci örfî iklimdedir. Talihi Mizan burcunda beyti Zühre'de ve havaide bulunmuştur.*" (Danışman (12),1971: 189; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 165).

4.2.2.12. Belgrad

"*Bu şehrin talihi Sünbüle burcu, Utarit beyti ve Türabit olup, ürünleri bol, halkı hâlim ve*

abundant, its people are gentle and benign." (Danışman (13), 1971: 8; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 310).

4.2.2.13. İlbasan (This is the city of Elbasan, the Poppy City of Albania in Rumelia) "Its fortune is the sign of Mizan, its couplet is Venus and the sky, and its people are joyful." (Consultant (13), 1971: 17; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 322).

4.2.2.14. Tekirdağ

"The fortune of the city is in the sign of Mizan and since its couplet is Venus and airy, its people are inclined to pleasure, enthusiasm, work and entertainment like Venus, surpassing the calculation of moderation with scales." (Danışman (13), 1971: 36-37; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 349).

4.2.2.15. Mecca

"With the luck of the star, its people are in pleasure and enjoyment, in commotion, in music and words." (Danışman (14), 1971: 54; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 401).

4.2.3. Zodiac Signs of the Country

4.2.3.1. Egypt

"The nature of Egypt is venerable. Its people are fond of music and words, pleasure and enjoyment." (Consultant (14), 1971: 297).

selimdir." (Danışman (13), 1971: 8; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 310).

4.2.2.13. İlbasan (Rumeli'nde Arnavutluğun Gelincik Şehri Bu Elbasan Şehridir) *"Talihi Mizan burcu, beyti Zühre ve havaide olup, halkı sevinçlidir.*" (Danışman (13), 1971: 17; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 322).

4.2.2.14. Tekirdağ

"*Şehrin talihi Mizan burcunda bulunup, beyti Zühre ve havai olduğundan halkı tartı ile itidal hesabı geçip, Zühre gibi zevk, şevk ve iş ve işrete meyillidirler.*" (Danışman (13), 1971: 36-37; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 349).

4.2.2.15. Mekke

"*Yıldız talihli olmakla ahalisi zevk ve sefada, hayhuyda, saz ve sözdedir.*" (Danışman (14), 1971: 54; Dağlı-Kahraman-Dankoff (9), 2005: 401).

4.2.3. Ülke Burçları

4.2.3.1. Mısır

"*Mısır'ın tabiatı zühredir. Halkı saz ve söze, zevk ve sefaya düşkündür.*" (Danışman (14), 1971: 297).

"Since there is no building in the hour of Kevakibi Mars in the star's fortune, there is always discord, quarrels and murders in it. But its luck is very strong. It is always abundant." (Consultant (15), 1971: 38-39).

"*Yıldız talihinde Kevakibi Merih saatte bina olmadığı için içinde daima fitne, kavga, katil eksik değildir. Ama talihi gayet kuvvetlidir. Her vakit bolluktur.*" (Danışman (15), 1971: 38-39).

4.2.4. Garden Zodiac Signs

4.2.4.1. Has Bahçe in Çengelköyü Town

"The palaces, especially the Has Bahçe (Privy Garden) within them, are very magnificent. It is a magnificent, bright garden. But God knows, the fate of this garden coincided with the constellation of Merih (Mercury)." (Danışman (2), 1970: 167; Gökyay (1), 1996: 200).

4.3. TEXTS ABOUT TYPES OF FORTUNE TELLING

4.3.1. Book Fortune Telling

4.3.1.1. Fortune Telling with the Divan of Hafiz Shirazi

a. In 940, while Suleiman Khan was residing on the Evcan plateau of Tabriz, he sent a pasha as his commander with eighty thousand soldiers to plunder the Persian lands, plundering the areas of Ardabil, Maragha, Kuheran, and Kashan. The Shah, upon hearing of this Ottoman move, appointed Halfeddin Khan as his commander-in-chief with seventy thousand soldiers. Both soldiers halted in the plains of Sericem. Murat Bey, one of the Akkoyunlu noblemen, came from the land of Khorasan with three thousand brave men to assist the Ottomans and to be a bloodthirsty enemy to the Persians. While Murat Bey was on guard duty at the outpost, he captured a village guard leader from the Persian army and brought him to the presence of Serdar Ibrahim Pasha. Ibrahim Pasha also had the language (captive) spoken and received word of the Shah's arrival. After opening the Divan of Hoca Hafiz Shirazi and reading his fortune, the following verse appeared: Dushi ez Cenâbı asaf peyki besâret amed

And the Prophet Suleiman usretti esârat 'amed

Immediately, the brave and courageous spirit of the brave commander started to move and news came that Suleyman Khan would come to the aid

4.2.4. Bahçe Burçları

4.2.4.1. Çengelköyü Kasabası'ndaki Has Bahçe

"*Sarayları bilhassa içindeki Has Bahçe çok mükelleftir. Tumturaklı, parlak bir irem bağıdır. Fakat, Allah bilir bu bahçenin talihi Merih (Merkür) burcuna tesadüf etmiştir.*" (Danışman (2), 1970: 167; Gökyay (1), 1996: 200).

4.3. FAL ÇEŞİTLERİ İLE İLGİLİ METİNLER

4.3.1. Kitap Falı

4.3.1.1. Hafız Şirazi Divanı ile Bakılan Fal

a. "*940 tarihinde Süleyman Han Tebriz'in Evcan yaylasında otururken, Acem diyarını yağma etmeye seksen bin askerle Paşa'yı serdar edip gönderdi ki, Erdebil, Merâga, Küheran, Kâşan taraflarını talan ede. Şah dahi Osmanlının bu hareketinden haber alıp yetmiş bin askerle Halfeddin Han'ı başkumandan yapıp gönderdi. Her iki asker bu Sericem sahrası içinde durdular. Akkoyunlu beyzadelerinden Murat Bey, Horasan diyarından üç bin yiğit ile Osmanlı'ya yardımcı ve Acem'e kan içici düşman olarak geldi. Murat Bey karakolda gözcülük ederken, Acem askerinden bir korucu başı ele geçirip, serdar İbrahim Paşa huzuruna getirdi. İbrâhim Paşa dahi dili* (esiri) *söyletip, Şahın dahi geleceği haberini aldı. Hoca Hafiz Şirazi Divanı'nı açıp, fala bakarak şu beyit geldi: Duşi ez Cenâbı asaf peyki beşâret âmed*

Ve zi hazreti Süleyman usreti esâret âmed

Hemen yiğit serdarın şecâat ve cesâret damarları hareket edip, Süleyman Han'ın dahi ocak yaylağından asker üzerine imdada geleceği haberi

of the soldiers from the Ocak pasture." (Danışman (7), 1970: 67; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 200).

b. "Peçevi Brave Men: They are all Muslims and Persian readers, and they always have the Divan of Hafiz, the Divan of Gulistan and Bostan, the Divan of Hayam and Nizami. Mostly, when they want to attack the enemy, they tell their fortunes from the Divan of Hafiz. If a beautiful verse comes to them, they immediately put their trust in God and go. By God's command, they return victorious." (Danışman (9), 1970: 300; Kahraman-Dağlı (6), 2002: 118).

gelir." (Danışman (7), 1970: 67; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 200).

b. "***Peçevi Yiğitleri:*** *Hepsi Müslüman ve Farisî okuyan kimseler olup, ellerinde Hâfiz Divânı, Gülistan ve Bostan, Hayam ve Nizamî Divanları düşmez. Çoğunlukla düşman üzerine çeteye gitmek istedikleri vakit, Hâfız Divanı'ndan fala bakarlar. Güzel bir beyit gelirse hemen Allah'a tevekkül edip, giderler. Allah'ın emriyle zaferle dönerler.*" (Danışman (9), 1970: 300; Kahraman-Dağlı (6), 2002: 118).

4.3.1.2. Evliya Çelebi's statement that fortune telling can be done with travel books

After Evliya Çelebi finished his work,

"If a man wishes to be deceived, he will make an index of the last volume under the title "Let the Ever-Living, the Almighty, create a city, lot and towns suitable for his state" without showing the page numbers (Danışman (15), 1971: 287).

4.3.2. Picture Fortune Telling

The Fortune Teller: He's a certain Hoca Mehmet Çelebi, a resident of the Mahmutpaşa market. He's an elderly man. He was honored by the company of Süleyman Khan. He would hang in his shop pictures of countless sultans and prophets, battles in front of countless castles, battles of ships at sea, and paintings made on white paper with the magic, popular pens of old painters. He would give them to a passerby to win their fortunes. The latter would then open one of these pictures. Would it be a battle, Yusuf and Zuleyha, Leyla and Majnun, Ferhat and Şirin, or the wrestling matches of past wrestlers, or the 'Iyshu' signs? Whatever the event was, he would recite appropriate couplets. For example, if Ferhat were to arrive:

'This fortune telling has come to Ferhat's attention.

4.3.1.2. Evliya Çelebi'nin Seyahatname ile Fal Bakılabileceğini Söylemesi

Evliya Çelebi eserini bitirdikten sonra ,

"*Bir âdem tefeül murat edinse her sahifeyi açtıkça biemri Hayyi Kadir hasb-i hâline münasib bir şehir, kurâ ve kasabatlar gele*" başlığı altında, sayfa numaralarını göstermeden son cildin bir fihristini yapar (Danışman (15), 1971: 287).

4.3.2. Resim Falı

"***Tasvirci Falcı Esnafı****: Bir kişidir, Mahmutpaşa çarşısında 'Hoca Mehmet Çelebi'dir. Yaşlı bir zattır. Süleyman Han'ın sohbetiyle müşerref olmuştu. Birçok padişahların, peygamberlerin, hesapsız kaleler önündeki muharebelerini, denizde gemilerin muharebelerini, eski ressamların sihirli, beğenilmiş kalemleriyle beyaz kâğıtlar üzerine yapılmış resimlerini dükkânına asar, gelip geçen, bir akçaya verip talih tutardı. O da bu resimlerden birini açardı. Muharebe mi gelir, Yusuf ve Züleyha mı gelir, Leylâ ile Mecnun mu gelir, Ferhat ile Şirin mi gelir, yahut geçmiş pehlivanların birbirleriyle güreşleri veya ıyşu işretleri mi gelir! Her ne gelirse ona münasip kendince beyitler söylerdi. Mesela Ferhat gelirse:*

'Bu fal issine geldi işte Ferhat

He used to say, "You can become a dilşat by working hard." (Consultant (2), 1969: 290; Gökyay (1), 1996: 292).

Çalışmakla olursun sen de dilşat' derdi." (Danışman (2),1969: 290; Gökyay (1), 1996: 292).

4.3.3. Broad Bean Fortune Telling

4.3.3. Bakla Falı

"Edirne (year 1065): I said contemptibly,

"***Edirne (1065 senesi):*** *Hakir dedim ki,*

"Sir, you ordered Ak Mehmet Pasha to come here. He is waiting for my Sultan's decree in Havsa, near Edirne," said the Pasha.

'Efendim, Ak Mehmet Paşa'nın da buraya gelmesini buyurmuştunuz. İşte Edirne'ye yakın Havsa'da Sultanımın fermanını bekler.' deyince Paşa,

He wrote on white, "He is a astrologer. Let him tell fortunes in Istanbul for a while, let him cast beans, test his luck and find a source." (Consultant (12), 1971: 67; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 28).

'Bir müneccim adamdır. Varsın İstanbul'da bir zaman fal açıp, bakla salıp, talihini yoklayıp, bir mansıp tedarik ede.' diye beyaz üzerine yazdı." (Danışman (12), 1971: 67; Kahraman-Dağlı-Dankoff (8), 2003: 28).

4.3.4. Palmistry

4.3.4. El Falı

When Selim Khan ascended, Sultan Gavri had the fortune tellers of the stars and Selim Khan test his own fortune, and all the soothsayers, geomancers, astrologers, fortune tellers, palm readers, those who knew the science of letters, the science of divination, and the science of invitation said to Gavri:

"*Selim Han çıkınca Sultan Gavri kendi talihinin kuvvetini yıldız bilginlerine ve Selim Han'ın talihini yoklatıp bütün kâhinleri, remilcileri, cifircileri, fal açanları, el falına bakanları, harf ilmi, şane ilmi, davet ilmi sahipleri Gavri'ye dediler:*

'You will be harmed by the person you intend to do this to.'

'Sana bu niyet ettiğin kimseden zarar gelir.'

Gavri took care of himself and filled all his valuable goods and belongings into the treasury of the Alexandria Castle." (Consultant (14), 1971: 145).

Gavri de başının çaresine bakıp, bütün kıymetli mal ve eşyasını İskenderiye Kalesi hazinesine doldurdu." (Danışman (14), 1971: 145).

4.4. PRACTICES ON LEARNING THE FUTURE AND REALITY

4.4. GELECEĞİ VE GERÇEĞİ ÖĞRENME İLE İLGİLİ PRATİKLER

4.4.1. Practices Related to Learning about the Future

4.4.1.1. Learning the Future with the Fish at the Baba Lokman Visitation Site

"There is also a pilgrimage site in the lower city called 'Baba Lokman'. He was a philosopher. With his magic, he brought out a spring, the water of life. It is a soft water like Kawthar, and if a sick person drinks a drop, they will come to life. Many fish swim in it. Many people tell their fortunes and say, 'If my work is completed with good luck, let these fish eat the bread I give them. If my work is not successful, if it is not successful, let them not eat my bread.' By God's command, they eat many of them, and their affairs come true; many do not even come near them and eat, and even their affairs do not come true." (Danışman (9), 1970: 101-102; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 299).

4.4.1.2. Learning the Future with the Date Tree in the Courtyard of Camiülgarb

"There is a date palm grove in the middle of the courtyard. By God's wisdom, this date palm turned to stone. According to legend, it is said that this date palm turned to stone because Ali tied his neck to it and said, 'Stay like a stone.' Travelers stop ten steps from this tree, close their eyes, and make an intention, saying, 'If I am to arrive safely, I will go straight to the date palm.' If they cannot reach the tree, they will remain there for a few more days. This has been proven. They call it the 'stone of intention.' If they close their eyes and come from ten steps away and strike, their intention is fulfilled; if they cannot strike, they must abandon their intention. This has been proven.

...

Fifty steps ahead on the east side of this mosque is a marble pillar. Some people say to it, "If I reach this stone directly, I will go to the Kaaba this year," and they go blindly. It has been experienced that if they reach the Kaaba correctly, they go; if not, they cannot go." (Consultant (15), 1971: 94-95).

4.4.1. Geleceği Öğrenmek ile İlgili Pratikler

4.4.1.1. Baba Lokman Ziyaret Yerindeki Balıklar ile Geleceği Öğrenme

"*Bir de ta aşağı şehrin 'Baba Lokman' adında bir ziyaret yeri vardır. Filozoflardan bir zat imiş. Tılsım ilmi ile bir kaynak âb-ı hayat kuyu çıkarmış. Kevser gibi bir yumuşak sudur ki, bir damla içen hasta, hayat bulur. Bunun içinde nice balıklar öteye, beriye giderler. Birçok adamlar fala bakıp, 'Eğer benim işim hayır ile tamamlanırsa bu balıklar verdiğim ekmeği yesinler ve eğer işim rast gelmeyecekse, hayır ile tamamlanmayacaksa ekmeğimi yemesinler' derler. Allah'ın emriyle birçoğunu yerler, işi rast gelir, birçoğunun yanına bile gelmeyip yemezler, o kimsenin işi dahi rast gelmez.*" (Danışman (9), 1970: 101-102; Dağlı-Kahraman-Sezgin (5), 2001: 299).

4.4.1.2. Camiülgarb'ın Avlusundaki Hurma Ağacı ile Geleceği Öğrenme

"*Avlunun ortasında bir hurmalık vardır. Allah'ın hikmeti, bu hurma ağacı taş olmuştur. Rivayete göre Hazreti Ali bu hurmaya düldülünü bağlayıp 'taş gibi dur' demiş olduğu için bu hurma taş olmuş derler. Yolcular bu ağaca on adım uzaklıkta durup, gözlerini kapayıp niyet tutarlar ve 'eğer yurduma salimen varacaksam hurma ağacına doğruca varayım' der. Ağaca doğru varamazsa daha birkaç gün kalır. Tecrübe edilmiştir. 'Niyet taşı' derler. On adım yerden gözünü yumup gelip el vurursa niyeti olur ve vuramazsa o niyetinden vazgeçmelidir. Tecrübe edilmiştir.*

Bu caminin doğu tarafında elli adım ileride bir mermer direk vardır. Buna da bazı kimseler, 'Bu taşa doğruca varırsam bu sene Kabe'ye gideyim' der, gözü kapalı gider. Doğru varırsa Kabe'ye gider, varamazsa gidemez tecrübe edilmiştir." (Danışman (15), 1971: 94-95).

4.4.1.3. Learning the Future from Dead Birds in the Cave in Cebel Tayr [Egypt]

"There is a large cave in the mountain. At dawn, all the birds circle and fly over this cave seven times with cries. Then they gather in front of the cave and, as if to consult.

4.4.1.3. Cebeli Tayr [Mısır]'daki Mağaranın İçindeki Kuş Ölüleri ile Geleceği Öğrenme

"*Dağda büyük bir mağara vardır. Seher vakti bütün kuşlar bu mağaranın üzerinde yedi defa feryatlarla dönüp uçarlar. Sonra mağaranın önünde toplanıp, güya meşveret*

Then, one bird of each species enters the cave. The birds in front of the cave do not fly until they die inside.

ederler. Sonra her cins kuşlardan birer tanesi mağaraya girer. İçeride ölünceye kadar mağara önündeki kuşlar uçmazlar.

...

According to popular belief, if none of the birds that entered the cave remained hanging, it was a sign of famine in Egypt that year. Everyone stored their food in barns. If two birds were found hanging, the people's seed would only emerge. If three birds were found, there would be abundance. The Nile rose sixteen yards. If four birds were found hanging dead, the Nile overflowed twenty yards, and all the trustees and tax collectors would become rich. If five birds were hanging, the Nile overflowed twenty-two yards, and all the subjects and the free were in trouble. If six birds were hanging, the Nile overflowed twenty-six yards, and the people would be unable to remove their crops from the barns. This has been experienced. The Said fellahs believed this. It is a strange talisman of the soothsayers. The effect of this talisman still continues. (Advisor (15), 1971: 142).

Halkın kanaatine göre, eğer mağara içine giren kuşlardan hiçbiri asılıp kalmamış ise o sene Mısır'da kıtlık olacağına alamettir derler. Herkes yiyeceklerini ambarlara korlar. Asılı iki kuş bulunsa halkın tohumu ancak çıkar. Üç kuş bulunsa bolluk olur. Nil on altı arşın yükselir. Eğer dört kuş asılı ölü bulunsa Nil yirmi arşın taşıp bütün eminler, mültezimler zengin olur, asılı kuşlar beş olursa Nil yirmi iki arşın taşar, bütün reaya ve beraya bar olur. Kuş altı olursa Nil yirmi altı zira' taşar, halk mahsullerini ambarlardan kaldırmaktan aciz kalır, tecrübe edilmiştir. Sait fellahları itikadı böyledir. Kâhinlerin acayip bir tılsımıdır. Hâlâ bu tılsımın tesiri devam eder." (Danışman (15), 1971: 142).

4.4.1.4. The Egyptian People's Contempt

"When the crescent of Ramadan was not visible and all the Egyptian people had broken their fast in the morning, saying that it was not Ramadan, at midday, the chief translator Mirza Kashif and many others testified, 'We saw the moon in the evening.' Osman Pasha became angry, saying, 'Men, why did you not inform us that we saw the moon? So many hundred thousand Egyptians broke their fast.' The translator Mirza Kashif was dismissed for this reason. The next day at noon,

4.4.1.4. Mısır Halkının Tefeül Etmesi

"*Ramazan hilali görünmeyip, sabahleyin bütün Mısır halkı Ramazan değildir diye oruçlarını yemiş iken kuşluk vakti, tercümanbaşı Mirza Kaşif ve bir çok kimseler, 'Biz akşam ayı gördük' diye şahitlik edince Osman Paşa, 'Bre adamlar, ya bize ayı gördük diye niçin haber vermediniz. Bu kadar yüz bin Mısırlı orucu yedi' diye Paşa gazaplandı. Tercüman Mirza Kaşif o yüzden azledildi. Ertesi gün öğle zamanı tellallar bağırıp, öğle vakti oruç tutturulduğundan Mısırlılar tefeül edip, kıtlık olur*

the town criers shouted and said that since the fast was made at noon, the Egyptians were afraid and said that there would be a famine. And again, noon came." (Advisor (15), 1971: 285).

dediler. Ve yine öğle oldu." (Danışman (15), 1971: 285).

4.4.2. Practices Related to Learning the Truth

4.4.2. Gerçe ği Öğrenmek ile İlgili Pratikler

4.4.2.1. The Itil Tribe's Determination of the Fathers of Children Born as a Result of Adultery

4.4.2.1. İtil Kabilesinin Zina Sonucu Doğan Çocukların Babalarını Tespit Etmeleri

"They are a people without a school of thought, whose path is bad, who eat carrion and ride donkeys. If asked, they would say, 'We are from the lineage of Hazrat Hamza,' but they do not know what fasting, prayer, pilgrimage, and zakat are. Seven or eight men marry a woman at once. If an adulterous child is born from this woman, how difficult it is to identify the father! But the wicked have found an easy way out of this. They give the child an apple, and they deem the father of whichever of those who claim paternity the child hits with the apple. After that, the woman is under his rule, and no one can interfere with her. These are the wicked people known in the Persian land as the 'candle extinguishers.'" (Danışman (3), 1970: 286; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 146).

"*Mezhepsiz, gidişi kötü, leş yiyen, eşeğe binen bir kavimdir. Kendilerine sorulsa, 'Hz. Hamza sülalesindeniz' derler, ama oruç, namaz, hac ve zekatın ne olduğunu bilmezler. Bir avret ile yedi sekiz erkek birden evlenir. Bu kadından bir veled-i zina hasıl olsa babasını belli etmek ne kadar güç! Fakat haramzadeler bunun da kolayını bulmuşlar. Çocuğa bir elma veriyorlar, çocuk elmayı babalık iddia edenlerin hangisine vururşa, onu babasıdır diye hükmederler. Bundan sonra avret onun hükmünde olup, kimse ona karışamaz. Acem ülkesinde 'Mum söndüren' diye ünlü olan habis kavim bunlardır.*" (Danışman (3),1970: 286; Kurşun-Kahraman-Dağlı (2), 1999: 146).

4.4.2.2. Identifying Criminals with the Well in Qazvin (Iraq)

4.4.2.2. Kazvin (Irak) Şehrindeki Kuyu ile Suçluların Belirlenmesi

"There's an old water well in a vineyard. Judges tie a suspected murderer or criminal to the edge of the well. If a man is truly guilty, black smoke rises from the well and a foul odor is smelled. They then kill him. If no smoke rises from the well, they release him.

"*Bir bağda eski bir su kuyusu vardır. Hâkimler, katil ve suçlu olduğu zannolunan kimseyi kuyunun kenarına bağlarlar. Eğer bir herif hakikaten suçlu ise kuyudan siyah bir duman çıkıp, kötü bir koku duyulur. Bunun üzerine herifi katlederler. Kuyudan duman falan çıkmazsa adamı salıverirler.*

There is also an old water well in a vineyard near the Church of Hazrat Daniel. The judges place the thief who stole it near this water. If the thief is truly a thief, a voice saying, "This is it, this is it" is heard from the well. If he is innocent, no sound comes from the well. They release the man." (Consultant (79, 1970: 103; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 220).

Yine Hazreti Danyal kilisesi yakınında bir bağda eski bir su kuyusu vardır. Hâkimler çalmış olan haramiyi bu suyun kenarına koyarlar. Eğer herif hakikaten hırsız ise kuyudan 'budur budur' diye bir ses işitilir. Günahsız ise kuyudan hiçbir ses gelmez. Herifi salıverirler." (Danışman (79, 1970: 103; Dağlı-Kahraman (4), 2001: 220).

4.5. OTHER TEXTS

4.5. DİĞER METİNLER

4.5.1. Column in the City of Saint Roha

4.5.1. Sen Roha Şehrindeki Sütun

"Here, there is a remarkable porphyry column on the east side, with a type of Hebrew script that all scholars and travelers come to read. They say it is the writing of Prophet Idris, peace be upon him. Coptic scholars from Egypt came and read the inscription and determined that it was the writing of Idris."

"*Burada ibret verici bir somaki sütun vardır ki doğu tarafında bir çeşit İbrani yazısı olup, bütün bilgi sahipleri ve seyyahlar gelip onu okurlar. Hazreti İdris aleyhisselamın yazısı olduğunu söylerler. Mısır'dan Kıptî kavmi bilginleri gelip yazıyı okumuş ve İdris'in yazısı olduğunu tespit eylemişler.*

This was a large city built before the flood, but it later fell into ruin. Jewish and Coptic tribes still sigh inwardly when they look at the column decorated with the inscription of Idris.

Burası tufandan evvel bina olunmuş büyük bir şehir iken sonradan harap olmuştur. Hâlâ Yahudi ve Kıptî kavimleri Hazreti İdris yazısı ile süslü olan sütuna bakıp içten ah ederler.

They say that there is a great broken treasure in this ruined city. And the tribes of the Maghreb yearn because everything that will happen in this world until the Day of Judgment is written in this column." (Danışman (5), 1970: 57-58; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 100).

Bu harap şehirde kırık büyük hazine vardır derler. Ve bu dünyada kıyamet gününe kadar ne olacaksa bu sütunda yazılıdır diye Mağrip kavimleri hasret çekerler." (Danışman (5), 1970: 57-58; Kahraman-Dağlı (3), 1999: 100).

SOURCE

KAYNAKÇA

AKTAŞ, Recep (1973); Superstitious Beliefs Prohibited by Islam, Istanbul. ALBAYRAK, Erol (2006); Traces of Ancient Turkish Beliefs in Erciş, Niğde University: Unpublished Master's Thesis.

AKTAŞ, Recep (1973); *İslâm Dininin Yasak Ettiği Batıl İnanışlar*, İstanbul. **ALBAYRAK**, Erol (2006); *Erciş'te Eski Türk İnançlarının İzleri*, Niğde Üniversitesi: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

ALPTEKİN, Ali Berat (2005); Selections from Evliya Çelebi's Travel Book, Ankara. Ana Britannica 1 (1990), Istanbul

ARAT, Reşid Rahmeti (1991); Old Turkish Poetry, Ankara. ARMAĞAN, Mustafa (2004); Journey to the Borders of History with İlber Ortaylı, Istanbul. ARSLAN, Arif (2002); Magic, Fortune and Divination, Istanbul. ATALAY, Besim (1998); Divanü Lûgat-it-Türk Translation I, Ankara. ATALAY, Besim (1998); Divanü Lûgat-it-Türk Translation II, Ankara. ATALAY, Besim (1999); Divanü Lûgat-it-Türk Translation III, Ankara. ATALAY, Besim (1999); Divanü Lûgat-it-Türk Index "Index", Ankara. AYDIN, Mehmet (1995); "Fortune", Turkey Religious Foundation Islamic Encyclopedia (12), Istanbul, 134-138.

BANARLI, Nihat Sami (1998); Illustrated History of Turkish Literature, Istanbul. Great Turkish Classics from the Beginning to the Present 1 (1985), Istanbul. Great Turkish Classics from the Beginning to the Present 5 (1987), Istanbul. BAYRI, M. Halit (1936); "About Spells", Folklore News, (63): 49-55. BAYRI, M. Halit (1937); "About Spells", Folklore News, (64): 89-99. BAYSUN, M. Cavid (1977); "Evliya Çelebi", Ministry of National Education Islamic Encyclopedia (4), Istanbul, 400-412.

BEYDILI, Celal (2005); Turkish Mythology Encyclopedic Dictionary, Ankara. BORATAV, Pertev Naili (2003); One Hundred Questions of Turkish Folklore, Istanbul. BOYRAZ, Şeref (2006); Fortune Telling Book Melhemeler and Turkish Folk Culture, Istanbul. COŞKUN, Arif (1995); Magic According to Islam, Diagnosis and Treatment Methods of Jinn Possession, Istanbul.

ÇELEBİ, İlyas (1995); "Fortune Telling in Islam", Turkish Religious Foundation Islamic Encyclopedia (12), Istanbul, 138-139.

ÇELİK, Ali (2005); Our Manis and Trabzon Manis, Ankara. DAĞLI, Yücel-Seyit Ali Kahraman (2001); Transcription-Index of Evliya Çelebi's Travel Book Topkapı Palace Baghdad 305 Manuscript (4), Istanbul.

ALPTEKİN, Ali Berat (2005); *Evliya Çelebi Seyahatnamesinden Seçmeler*, Ankara. *Ana Britannica* 1 (1990), İstanbul

ARAT, Reşid Rahmeti (1991); *Eski Türk Şiiri*, Ankara. **ARMAĞAN**, Mustafa (2004); *İlber Ortaylı ile Tarihin Sınırlarına Yolculuk*, İstanbul. **ARSLAN**, Arif (2002); *Büyü, Fal ve Kehanet*, İstanbul. **ATALAY**, Besim (1998); *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi I,* Ankara. **ATALAY**, Besim (1998); *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi II,* Ankara. **ATALAY**, Besim (1999); *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi III,* Ankara. **ATALAY**, Besim (1999); *Divanü Lûgat-it-Türk Dizini "Endeks",* Ankara. **AYDIN**, Mehmet (1995); "Fal", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (12), İstanbul, 134-138.

BANARLI, Nihat Sami (1998); *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul. *Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klasikleri* 1 (1985), İstanbul. *Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klasikleri* 5 (1987), İstanbul. **BAYRI**, M. Halit (1936); "Büyüler Hakkında", *Halk Bilgisi Haberleri*, (63): 49-55. **BAYRI**, M. Halit (1937); "Büyüler Hakkında", *Halk Bilgisi Haberleri*, (64): 89-99. **BAYSUN**, M. Cavid (1977); "Evliya Çelebi", *Milli Eğitim Bakanlığı İslam Ansiklopedisi* (4), İstanbul, 400-412.

BEYDİLİ, Celal (2005); *Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük*, Ankara. **BORATAV**, Pertev Naili (2003); *Yüz Soruda Türk Folkloru*, İstanbul. **BOYRAZ**, Şeref (2006); *Fal Kitabı Melhemeler ve Türk Halk Kültürü,* İstanbul. **COŞKUN**, Arif (1995); *İslâm'a Göre Sihir, Cin Çarpması Teşhis ve Tedavi Usulleri,* İstanbul.

ÇELEBİ, İlyas (1995); "İslâm'da Fal", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (12), İstanbul, 138-139.

ÇELİK, Ali (2005); *Mânilerimiz ve Trabzon Mânileri,* Ankara. **DAĞLI**, Yücel-Seyit Ali Kahraman (2001); *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Topkapı Sarayı Bağdat 305 Yazmasının Transkripsiyonu-Dizini* (4), İstanbul.

DAĞLI, Yücel-Seyit Ali Kahraman-İbrahim Sezgin (2001); Transcription-Index of Evliya Çelebi's Travel Book Topkapı Palace Baghdad 307 Manuscript (5), Istanbul. DANIŞMAN, Zuhuri (1969); Evliya Çelebi's Travel Book I, Istanbul. …….. (1969); Evliya Çelebi's Travel Book II, Istanbul. …….. (1970); Evliya Çelebi's Travel Book III, Istanbul. …….. (1970); Evliya Çelebi's Travel Book IV, Istanbul. …….. (1970); Evliya Çelebi's Travel Book V, Istanbul. …….. (1970); Evliya Çelebi's Travel Book VI, Istanbul. …….. (1970); Evliya Çelebi Travelogue VII, Istanbul. …….. (1970); Evliya Çelebi Travelogue VIII, Istanbul. …….. (1970); Evliya Çelebi Travelogue IX, Istanbul. …….. (1970); Evliya Çelebi Travelogue X, Istanbul. …….. (1970); Evliya Çelebi Travelogue XI, Istanbul. …….. (1971); Evliya Çelebi Travelogue XII, Istanbul. …….. (1971); Evliya Çelebi Travelogue XIII, Istanbul. …….. (1971); Evliya Çelebi Travelogue XIV, Istanbul. …….. (1971); Evliya Çelebi Travelogue XV, Istanbul. DEVELLIOĞLU, Ferit (2000); Ottoman – Turkish Encyclopedic Dictionary, Ankara. ERSOY, Mehmet Akif (1974); Safahat, (Edited by: Ömer Rıza Doğrul), Istanbul. EYUBOĞLU, İsmet Zeki (1987); Anatolian Spells, Istanbul. EYUBOĞLU, İsmet Zeki (1996); Jinn Spells Yıldızname, Istanbul. GOKALP, Ziya (2005); Turkish Tradition, (Edited by: Yalçın Toker), Istanbul. GÖKYAY, Orhan Şaik (1996); Transcription-Index of Evliya Çelebi's Travel Book Topkapı Palace Baghdad 304 Manuscript (1), Istanbul. HACIYEVA, Maarife-Celal Tarakçı-Şahin Öztürk (1995); Dictionary of Azerbaijan Literary Terms, Samsun.

DAĞLI, Yücel-Seyit Ali Kahraman-İbrahim Sezgin (2001); *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Topkapı Sarayı Bağdat 307 Yazmasının Transkripsiyonu-Dizini* (5), İstanbul. **DANIŞMAN**, Zuhuri (1969); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi I*, İstanbul. …….. (1969); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi II*, İstanbul. …….. (1970); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi III*, İstanbul. …….. (1970); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi IV*, İstanbul. …….. (1970); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi V*, İstanbul. …….. (1970); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi VI*, İstanbul. …….. (1970); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi VII*, İstanbul. …….. (1970); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi VIII*, İstanbul. …….. (1970); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi IX*, İstanbul. …….. (1970); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi X*, İstanbul. …….. (1970); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi XI*, İstanbul. …….. (1971); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi XII*, İstanbul. …….. (1971); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi XIII*, İstanbul. …….. (1971); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi XIV*, İstanbul. …….. (1971); *Evliyâ Çelebi Seyâhatnamesi XV*, İstanbul. **DEVELLİOĞLU**, Ferit (2000); *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara. **ERSOY**, Mehmet Akif (1974); *Safahat*, (Hazırlayan: Ömer Rıza Doğrul), İstanbul. **EYUBOĞLU**, İsmet Zeki (1987); *Anadolu Büyüleri,* İstanbul. **EYUBOĞLU**, İsmet Zeki (1996); *Cinci Büyüleri Yıldızname,* İstanbul. **GÖKALP**, Ziya (2005); *Türk Töresi*, (Hazırlayan: Yalçın Toker), İstanbul. **GÖKYAY**, Orhan Şaik (1996); *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Topkapı Sarayı Bağdat 304 Yazmasının Transkripsiyonu-Dizini* (1), İstanbul. **HACIYEVA**, Maarife-Celal Tarakçı-Şahin Öztürk (1995); *Azerbaycan Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Samsun.

HAMAMİZADE İhsan (1931); "Trabzon Customs", Hakl Bilgisi Haberleri, 2(17): 102-103. HANÇERLİOĞLU, Orhan (1975); Dictionary of Faith Religions-Sects-Orders-Legends, Istanbul.

HAMAMİZADE İhsan (1931); "Trabzon Âdetleri", *Hakl Bilgisi Haberleri*, 2(17): 102-103. **HANÇERLİOĞLU**, Orhan (1975); *İnanç Sözlüğü Dinler-Mezhepler-Tarikatler-Efsaneler*, İstanbul.

HANÇERLİOĞLU, Orhan (1994); Dictionary of Islamic Beliefs, Istanbul.

http://www.astromerkez.com/gizliilim.php?c=5&p=107&

http://www.geocities.com/haydarinyeri/html/hayvansa.htm? 200623 http://www.nasihatler.com/nasihat oku.asp?haber = 241

http://www.sevde.de/islam_Ans/T/T2/120.htm

http://www.sihirevi.com/sihirbazliktarihi.htm

İLGÜREL, Mücteba (1995); "Evliya Çelebi", Turkish Religious Foundation Islamic Encyclopedia (11), Istanbul, 529-533.

İNAN, Abdulkadir (2000); Shamanism in History and Today, Materials and Research, Ankara. Islamic Encyclopedia 10 (1988), Istanbul.

KADİRZADE, Kadir İbrahimoğlu (2005); Customs, Beliefs and the Genealogy Issue of the Turks, (Translated into Turkey Turkish by: Ahmet Doğan), Ankara. KAHRAMAN, Seyit Ali-Yücel Dağlı (1999); Transcription-Index of the Evliya Çelebi Travel Book Topkapı Palace Baghdad 305 Manuscript (3), Istanbul. KAHRAMAN, Seyit Ali-Yücel Dağlı (2002); Transcription-Index of the Evliya Çelebi Travel Book Topkapı Palace Library Revan 1457 Manuscript (6), Istanbul. KALAFAT, Yaşar (2004); Kamism and Shamanism from the Altays to Anatolia, Istanbul. KARADENİZ, Fikret (1985); "Rose and Pillow Spells in the Magical Belief System in Giresun", Turkish Folklore, 7(75): 11-12.

KARADENİZ, Fikret (1985); "Participation of the Society in Giresun Region to Jinn, Fairy, Magic, Witch Beliefs and Tales", Turkish Folklore, 7(76): 5-7. KARAMUK, Gümeç; "Evliya Çelebi's Place in Cultural History", http://www.history.hacettepe.edu.tr/archive/evliyacelebi.htm KORKMAZ, Esat (2003); Dictionary of Old Turkish

HANÇERLİOĞLU, Orhan (1994); *İslam İnançları Sözlüğü*, İstanbul.

http://www.astromerkez.com/gizliilim.php?c=5&p=107&

http://www.geocities.com/haydarinyeri/html/hayvansa.200623 http://www.nasihatler.com/nasihat oku.asp?hab 241

http://www.sevde.de/islam_Ans/T/T2/120.htm

http://www.sihirevi.com/sihirbazliktarihi.htm

İLGÜREL, Mücteba (1995); "Evliya Çelebi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (11), İstanbul, 529-533.

İNAN, Abdülkadir (2000); *Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar*, Ankara. *İslam Ansiklopedisi* 10 (1988), İstanbul.

KADİRZADE, Kadir İbrahimoğlu (2005); *Âdetler İnançlar ve Türklerin Soy Kütüğü Meselesi*, (Türkiye Türkçesine Aktaran: Ahmet Doğan), Ankara. **KAHRAMAN**, Seyit Ali-Yücel Dağlı (1999); *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Topkapı Sarayı Bağdat 305 Yazmasının Transkripsiyonu-Dizini* (3), İstanbul. **KAHRAMAN**, Seyit Ali-Yücel Dağlı (2002); *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan 1457 Numaralı Yazmanın Transkripsiyonu-Dizini* (6), İstanbul. **KALAFAT**, Yaşar (2004); *Altay'lardan Anadolu'ya Kamizm Şamanizm*, İstanbul. **KARADENİZ**, Fikret (1985); "Giresun'da Büyüsel İnanç Sistemi İçinde Gül ve Yastık Büyüleri", *Türk Folkloru*, 7(75): 11-12.

KARADENİZ, Fikret (1985); "Giresun Yöresinde Toplumun Cin, Peri, Büyü, Cadı İnanç ve Masallarına Katılımı", *Türk Folkloru*, 7(76): 5-7. **KARAMUK**, Gi "Evliya Çelebi'nin Kültür Tarihindeki Yeri", http://www.history.hacettepe.edu.tr/archive/evliyacelet **KORKMAZ**, Esat (2003); *Eski Türk İnanışları ve*

Beliefs and Shamanism Terms, Istanbul. KURŞUN, Zekeriya-Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı (1999); Transcription-Index of Evliya Çelebi's Travel Book Topkapı Palace Baghdad 304 Manuscript (2), Istanbul. KUTLUER, İlhan (1992); "Zodiac in Islamic Literature", Turkish Religious Foundation Islamic Encyclopedia (6), Istanbul, 422-424.

Şamanizm Terimleri Sözlüğü, İstanbul. **KURŞUN**, Zekeriya-Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı (1999); *Evl Çelebi Seyahatnamesi Topkapı Sarayı Bağdat 304 Yazmasının Transkripsiyonu-Dizini* (2), İstanbul. **KUTLUER**, İlhan (1992); "İslam Literatüründe Burç" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (6), İstanbul 422-424.

EXAMPLE, Sedat Veyis (1971); Religion, Magic, Art, Legend among Primitives in 100 Questions, Istanbul. EXAMPLE, Sedat Veyis (1981); An Ethnological Study of Superstitious Beliefs and Magical Procedures Related to Various Stages of Life in Sivas and Its Surroundings, Ankara. EXAMPLE, Sedat Veyis (1995); Turkish Folklore, Ankara. OZBEK, Yusuf (1994); Magic from an Islamic Perspective, Istanbul. OZSEVEN, Adil (1939); "Magic, Fortune Telling and Dream Interpretation", Folklore News, 8(93): 185-190, Istanbul.

ÖRNEK, Sedat Veyis (1971); *100 Soruda İlkellerde Din, Büyü, Sanat, Efsane*, İstanbul. **ÖRNEK**, Sedat Veyis (1981); *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki*, Ankara. **ÖRNEK**, Sedat Veyis (1995); Türk Halk bilimi, Ankara. **ÖZBEK**, Yusuf (1994); *İslâm Açısından Sihir*, İstanbul. **ÖZSEVEN**, Adil (1939); "Büyü, Fal ve Rüya Tabirleri", *Halk Bilgisi Haberleri*, 8(93): 185-190, İstanbul.

ÖZTÜRK, İsmail (1982); "The History of the Evil Eye Belief and Eye Beads", Turkish Folklore, 4(39): 3-6.

ÖZTÜRK, İsmail (1982); "Gözdeğmesi (Nazar) İnancı ve Gözboncuğunun Tarihçesi", *Türk Folkloru,* 4(39): 3-6.

PALA, İskender (1999); Encyclopedic Dictionary of Divan Poetry, Istanbul. ROUX, Jean-Paul (2002); The Ancient Religion of the Turks and Mongols, Istanbul.

PALA, İskender (1999); *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, İstanbul. **ROUX**, Jean-Paul (2002); *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, İstanbul.

Sahîh-i Bukhari Summary and Tecrîd-i Sarîh Translation and Commentary (8) (1984), (Author: Zeynü'd-dîn Ahmed b. Ahmed b.Abdi'l-Lâtîfi'z - Zebîdî, Translator and Commentator: Kâmil Miras), Ankara.

Sahîh-i Buhârî Muhtasarı ve Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi (8) (1984), (Müellifi: Zeynü'd-dîn Ahmed b. Ahmed b.Abdi'l-Lâtîfi'z -Zebîdî, Mütercimi ve Şârihi: Kâmil Miras), Ankara.

Sahîh-i Bukhari Summary and Tecrîd-i Sarîh Translation and Commentary (9) (1986), (Author: Zeynü'd-dîn Ahmed b. Ahmed b.Abdi'l-Lâtîfi'z-Zebîdî, Translator and Commentator: Kâmil Miras), Ankara.

Sahîh-i Buhârî Muhtasarı ve Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi (9) (1986), (Müellifi: Zeynü'd-dîn Ahmed b. Ahmed b.Abdi'l-Lâtîfi'z-Zebîdî, Mütercimi ve Şârihi: Kâmil Miras), Ankara.

SCOGNAMILLO, Giovanni (2003); Astrology and Astrology, Istanbul. SCOGNAMILLO, Giovanni-Arif Arslan (2002); Magic According to Eastern and Western Sources, Istanbul.

Sahîh-i Buhârî Muhtasarı ve Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi (12) (t.y.), (Müellifi: Zeynü'd-dîn Ahmed b. Ahmed b.Abdi'l-Lâtîfi'z-Zebîdî, Mütercimi ve Şârihi: Kâmil Miras), Ankara. **SCOGNAMILLO**, Giovanni (2003); *Astroloji ve*

	Yıldız Bilimi, İstanbul. **SCOGNAMILLO**, Giovanni-Arif Arslan (2002); *Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Büyü*, İstanbul.
SCOGNAMILLO, Giovanni-Arif Arslan (1999); Fortune Telling According to Eastern and Western Sources, Istanbul.	**SCOGNAMILLO**, Giovanni-Arif Arslan (1999); *Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Fal*, İstanbul.
SERTOĞLU, Midhat (1986); Ottoman Historical Dictionary, Istanbul. SEZER, Sennur (1998); Fortune Telling and False Names in the Ottoman Empire, Istanbul. Şemseddin Sami (1999); Kâmûs-ı Türkî, Istanbul. ŞENTÜRK, Osman [1999]; Folkloric Elements in Evliya Çelebi's Travel Book, Niğde University: Unpublished Master's Thesis. TAN, Nail (1974); Folkloric Index Essay on Evliya Çelebi's Travel Book, Ankara. TAN, Nail (2000); General Information on Folklore, Istanbul. TANPINAR, Ahmet Hamdi (1995); Articles on Literature, (Prepared by: Zeynep Kerman), Istanbul.	**SERTOĞLU**, Midhat (1986); *Osmanlı Tarih Lûgatı,* İstanbul. **SEZER**, Sennur (1998); *Osmanlı'da Fal ve Falnameler*, İstanbul. Şemseddin Sami (1999); *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul. **ŞENTÜRK**, Osman [1999]; *Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Folklorik Unsurlar*, Niğde Üniversitesi: Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. **TAN**, Nail (1974); *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Folklorik Dizin Denemesi,* Ankara. **TAN**, Nail (2000); *Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler*, İstanbul. **TANPINAR**, Ahmet Hamdi (1995); *Edebiyat Üzerine Makaleler*, (Hazırlayan: Zeynep Kerman), İstanbul.
TANYU, Hikmet (1995); "Magic", Turkish Religious Foundation Islamic Encyclopedia (6), Istanbul, 501-506.	**TANYU**, Hikmet (1995); "Büyü", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (6), İstanbul, 501-506.
Turkish Encyclopedia 29 (1980), Ankara.	*Türk Ansiklopedisi* 29 (1980), Ankara.
TURKISH LANGUAGE ASSOCIATION (2000); Turkish Dictionary (2 volumes), Ankara. Turkish Language and Literature Encyclopedia, Periods/Names/Works/Terms 8 (1998), Istanbul. ULLMANN, Manfred (1994); Magic in Islamic Cultural History, Istanbul. UZUN, Mustafa (1995); "Falname"; Turkey Religious Foundation Islamic Encyclopedia (12), Istanbul, 141-145.	TÜRK DİL KURUMU (2000); *Türkçe Sözlük (2 cilt)*, Ankara. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler/İsimler/Eserler/Terimler* 8 (1998), İstanbul. **ULLMANN**, Manfred (1994); *İslâm Kültür Tarihinde Maji*, İstanbul. **UZUN**, Mustafa (1995); "Falname"; *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (12), İstanbul, 141-145.
YILDIZ, Naciye (1995); Determinations and Analysis on the Epic of Manas (W.Radloff) and Kyrgyz Culture, Ankara.	**YILDIZ**, Naciye (1995); *Manas Destanı (W.Radloff) ve Kırgız Kültürü İle İlgili Tespit ve Tahliller*, Ankara.
YÖRÜKAN, Yusuf Ziya (2005); Turkish Religions and Shamanism Before Islam, Ankara. YUSUF HAS HACİB (1994); Kutadgu Bilig, (Trans. Reşid Rahmeti Arat), Ankara.	**YÖRÜKAN**,Yusuf Ziya (2005); *Müslümanlıktan Evvel Türk Dinleri Şamanizm*, Ankara. YUSUF HAS HACİB (1994); *Kutadgu Bilig,* (Çev. Reşid Rahmeti Arat), Ankara.